SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI SEKTOROWEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH 2004-2006

CCI: 2003 PL 05 1 PO 001

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006
Okres sprawozdawczy: lata 2004-2009

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE OGÓLNE	4
SPIS SKRÓTÓW	5
STRESZCZENIE	7
SUMMARY	9
II. OPIS ZMIAN W ZAKRESIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH I POLITYK KRAJOWYCH MAJĄCYCH WPŁYW NA REALIZACJĘ PROGRAMU	11
2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ POLSKI	11
2.2. WPŁYW REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY POLSKI W LATACH 2004-2008	37
2.3. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZMIANY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W UKŁADZIE REGIONALNYM	39
2.4. POWIĄZANIE REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO Z POLITYKAMI WSPÓLNOTOWYMI I KRAJOWYMI	42
III. PRZEBIEG REALIZACJI I POSTĘP RZECZOWY PROGRAMU	51
3.1. OPIS PRZEBIEGU REALIZACJI PROGRAMU W OKRESIE OBJĘTYM SPRAWOZDANIEM	51
3.2. OPIS PRZEBIEGU REALIZACJI PROGRAMU W ROKU 2009	167
3.3. INFORMACJA ODNOŚNIE STOPNIA OSIĄGNIĘCIA ZAKŁADANYCH WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW OD POCZĄTKU REALIZACJI PROGRAMU	176
IV. POSTĘP FINANSOWY PROGRAMU	216
4.1. OGÓLNE INFORMACJE DOTYCZĄCE POSTĘPU FINANSOWEGO W CAŁYM OKRESIE PROGRAMOWANIA	216
V. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ INSTYTUCJĘ ZARZADZAJĄCĄ I KOMITET MONITORUJĄCY DLA ZAPEWNIENIA JAKOŚCI WDRAŻANEGO PROGRAMU	222
5.1. KOMITET MONITORUJĄCY SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH (KM SPO RZL)	222
5.2. KOMITETY STERUJĄCE SEKTOROWEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH (KS SPO RZL)	224
5.3. INFORMACJA O DOKONANYCH MODYFIKACJACH / USPRAWNIENIACH SYSTEMU WDRAŻANIA	229
VI. MONITORING I EWALUACJA	239
6.1. OPIS PRZYJĘTEGO SYSTEMU MONITORINGU	239
6.2. OPIS DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z MONITORINGIEM I EWALUACJĄ	240

VII. INFORMACJA O PRZEPROWADZONYCH KONTROLACH I NAPOTKANYCH PROBLEMACH W TRAKCIE REALIZACJI PROGRAMU	250
7.1. KONTROLE W RAMACH PROGRAMU	250
7.2. PRZEDSTAWIENIE FINANSOWYCH SKUTKÓW EWENTUALNYCH NIEPRAWIDŁOWOŚCI ORAZ DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ICH SKORYGOWANIU ORAZ - O ILE NASTĄPIŁY - ZWIĄZANYCH Z NIMI ZMIAN DOKONANYCH W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA I KONTROLI	259
7.3. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, KTÓRE POJAWIŁY SIĘ PODCZAS PROCESU ZARZĄDZANIA POMOCĄ WRAZ Z REKOMENDACJAMI ORAZ PODJĘTYMI ŚRODKAMI ZARADCZYMI	260
VIII. WYPEŁNIANIE ZOBOWIĄZAŃ W ZAKRESIE INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU	262
8.1. OPIS DZIAŁAŃ PODJĘTYCH W RAMACH REALIZACJI PLANU INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU PRZEZ INSTYTUCJĘ ZARZĄDZAJĄCĄ	262
8.2. OPIS DZIAŁAŃ PODJĘTYCH W RAMACH REALIZACJI PLANU INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU PRZEZ INSTYTUCJE WDRAŻAJĄCE	267
IX. INFORMACJA O KOMPLEMENTARNOŚCI I ZGODNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU Z INNYMI PROGRAMAMI I ZASADAMI POLITYK WSPÓLNOTOWYCH	275
9.1. KOMPLEMENTARNOŚĆ SPO RZL Z INNYMI PROGRAMAMI WSPÓLNOTOWYMI	275
9.2. ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z POLITYKAMI WSPÓLNOTOWYMI (HORYZONTALNYMI)	280
X. WPŁYW INTERWENCJI EFS (SPO RZL, PIW EQUAL, PRIORYTETU II ZPORR) W POLSCE	291
10.1. WPŁYW SPO RZL, PIW EQUAL ORAZ PRIORYTETU II ZPORR NA KSZTAŁT PROGRAMU OPERACYJNEGO KAPITAŁ LUDZKI 2007-2013.	291
10.2. WPŁYW SPO RZL, PIW EQUAL ORAZ PRIORYTETU II ZPORR NA ZMIANY W POLITYKACH PUBLICZNYCH I PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE.	296
10.3. WPŁYW SPO RZL, PIW EQUAL ORAZ PRIORYTETU II ZPORR NA REALIZACJĘ CELÓW NPR 2004-2006.	298
10.4 OCENA WPŁYWU I WARTOŚĆ DODANA INTERWENCJI EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO	301
10.5 WNIOSKI	311
XI. INFORMACJA NA TEMAT DUŻYCH PROJEKTÓW	313
XII. OŚWIADCZENIE INSTYTUCJI ZARZĄDZAJĄCEJ	314
XIII. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	315

I. INFORMACJE OGÓLNE

1.	Numer CCI	**2003 PL 05 1 PO 001**
2.	Numer celu/inicjatywy wspólnotowej	Cel 1
3.	Państwo członkowskie	Polska
4.	Tytuł instrumentu pomocowego	0228 Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004 - 2006 (SPO RZL)
5.	Okres programowania	2004-2006
6.	Numer sprawozdania	01 Końcowe
7.	Nazwa instytucji zarządzającej	Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (MRR)
8.	Adres	ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
9.	Osoba odpowiedzialna w ramach Instytucji Zarządzającej za realizację Programu	Pan Waldemar Sługocki, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego; Paweł Chorąży, Dyrektor Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, MRR
10.	Osoba odpowiedzialna za kontakty w ramach Instytucji Zarządzającej Programem	Michał Sułkowski, Wydział Ewaluacji, Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Agata Pietrzyk, Wydział Ewaluacji, Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
11.	Numer telefonu i faksu	tel. +48 22 22 330 04, fax: +48 22 22 330 31
12.	Adres poczty elektronicznej	Michal.Sulkowski@mrr.gov.pl Agata.Pietrzyk@mrr.gov.pl
13.	Instytucja płatnicza	Departament Instytucji Płatniczej, Ministerstwo Finansów
14.	Osoba odpowiedzialna w ramach IP za realizację Programu	Pani Hanna Majszczyk, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów Pan Tomasz Robaczyński, Dyrektor Departamentu Instytucji Płatniczej, MF
15.	Okres sprawozdawczy	2004-2009
16.	Data zatwierdzenia przez KM ds. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006	27 kwiecień 2010 r.

SPIS SKRÓTÓW

APRP	Aktywna polityka rynku pracy
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
B+R	Sektor badań i rozwoju
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CKP	Centrum Kształcenia Praktycznego
CKU	Centrum Kształcenia Ustawicznego
DG	Dyrekcja Generalna
DWF	Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego
DZF	Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ESF	ang. European Social Fund – Europejski Fundusz Społeczny
ESZ	Europejska Strategia Zatrudnienia
GSE	Grupa Sterująca Ewaluacją
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ICIM	Internetowe Centra Informacji Multimedialnej
ICT	ang. Information and communication Technologies -Technologie informacyjno-komunikacyjne
IP	Instytucja Pośrednicząca
IT	ang. Information Technology – Technologie Informacyjne
IW	Instytucja Wdrażająca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KOP	Komisja Oceny Projektów
KOSzEFS	Krajowy Ośrodek Szkoleniowy Europejskiego Funduszu Społecznego
KPDZ	Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia
KPRM	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
KSI	Krajowa System Informatyczny
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MENiS	Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu
MF	Ministerstwo Finansów
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MŚP	małe i średnie przedsiębiorstwa
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NPR	Narodowy Plan Rozwoju
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
OKE	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
NGO	ang. Non-Govermental Organization – Organizacja Pozarządowa
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PEFS	Podsystem monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PIW EQUAL	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKM	Podkomitet Monitorujący
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PPS	Parytet Siły Nabywczej waluty
Program FIO	Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
PSZ	Publiczne Służby Zatrudnienia
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PWW	Podstawy Wsparcia Wspólnoty
PZP	Prawo Zamówień Publicznych
RIF	Regionalne Instytucje Finansujące
ROSzEFS	Regionalny Ośrodek Szkolenia Europejskiego Funduszu Społecznego
SIMIK	System Informatyczny Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności
SIWZ	Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia
SPO RZL	Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich
SPO WKP	Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw
UE	Unia Europejska
USC	Urząd Służby Cywilnej
U SPO RZL	Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich
UW	Uniwersytet Warszawski
WE	Wspólnota Europejska
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

STRESZCZENIE

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 przygotowany został celem zapewnienia jak najbardziej efektywnego oraz zgodnego z prawem Unii Europejskiej wykorzystania pomocy dostępnej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Podstawowym zadaniem SPO RZL 2004-2006 była budowa nowoczesnego, opartego na wiedzy społeczeństwa, poprzez wypracowanie odpowiednich ścieżek kształcenia, szkolenia i pracy, a tym samym stworzenia odpowiednich warunków dla rozwoju zasobów ludzkich. Pozostałe cele programu koncentrowały się na wspieraniu aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, rozwoju przedsiębiorczości, czy też inicjatyw przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu osób bezrobotnych.

Realizacja SPO RZL okazała się efektywna i pozwoliła na zrealizowanie w znacznym stopniu stawianych przed nim celów oraz przyczyniła się do osiągnięcia celu strategicznego NPR, którym było: *rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z UE na poziomie regionalnym i krajowym*. SPO RZL, obok innych programów operacyjnych stał się skutecznym narzędziem realizacji polityki spójności i bezpośrednio wpływając na reformę struktury społeczno - gospodarczej kraju, przyczynił się do wyższego poziomu i jakości życia jego mieszkańców.

Beneficjentami Programu były przede wszystkim jednostki administracji publicznej, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz partnerzy społeczno – gospodarczy. Szeroko zakrojone wsparcie zostało ukierunkowane zarówno na modernizację systemów instytucjonalnych (w tym m.in. instytucji rynku pracy, oświaty, a także administracji publicznej), jak również na bezpośrednie podnoszenie kwalifikacji i kompetencji beneficjentów ostatecznych Programu.

Dzięki wsparciu z EFS podjęto szereg działań na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, a także działań mających na celu wyrównywanie szans osób z grup zagrożonych marginalizacją społeczną. Na niespotykaną dotąd skalę podnoszono kwalifikacje pracowników przedsiębiorstw i administracji publicznej.

Istotna część interwencji EFS została skierowana na unowocześnienie systemu edukacji, poprawę dostępu i jakości usług edukacyjnych oraz ich dostosowanie do potrzeb rynku pracy. Wdrażanie EFS przyczyniło się również znacząco do rozwoju nowych trendów w ramach systemu oświaty i szeroko rozumianej edukacji, w tym m.in. do popularyzacji idei edukacji przedszkolnej, upowszechnieniu kształcenia ustawicznego czy podnoszenia umiejętności w obszarze wykorzystania w procesie nauczania nowoczesnych technologii ICT. Efekty realizacji poszczególnych Działań i Priorytetów zostały opisane w sprawozdaniu.

Program realizowany był w podziale na 3 Priorytety, w ramach których wyodrębnionych zostało łącznie 13 Działań. Na podstawie wydanych decyzji oraz zawartych umów o dofinansowanie realizacji projektów zatwierdzono do realizacji 4034 projekty o łącznej wartości dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego w wysokości 6 186 711 149,36 PLN.

Jednocześnie wartość refundacji dokonanych z konta programowego IZ w ramach SPO RZL wyniosła ogółem 1 469 631 890,30 EUR, co pozwoliło na uzyskanie

poziomu refundacji na poziomie 100,0 % dostępnej alokacji dla całego Programu. Najwyższy poziom został osiągnięty w przypadku Priorytetu 1 – 109,9 % alokacji. W Priorytecie 2 wyniósł on 91,0 % dostępnej alokacji. Z kolei wydatkowanie w przypadku Priorytetu 3. ukształtowało się na poziomie 92,6 %.

Największe środki finansowe z EFS wydatkowano w woj. mazowieckim, w którym od uruchomienia programu zarejestrowano 1398 wniosków o dofinansowanie, zawarto 657 umów na kwotę 918 078 488,58 PLN (dofinansowanie z EFS), natomiast najmniejsze w woj. opolskim, w którym zarejestrowano do końca wdrażania SPO RZL jedynie 120 wniosków o dofinansowanie i przyjęto do realizacji 94 projekty o wartości 70 720 431,61 PLN (dofinansowanie z EFS).

Całość wsparcia udzielonego w ramach Programu została wysoko oceniona przez samych beneficjentów pomocy, jak i zewnętrznych ewaluatorów, którzy na zlecenie instytucji zaangażowanych w realizację Programu przeprowadzali liczne badania ewaluacyjne o charakterze przekrojowym i tematycznym.

Podsumowując realizację Programu należy zauważyć, że mimo pewnych ograniczeń wynikających z faktu, że lata 2004-2008 były okresem zbierania przez Polskę pierwszych doświadczeń w obszarze funduszy strukturalnych, zrealizowano wszystkie założone dla Programu cele i osiągnięto istotną wartość dodaną w postaci poprawy funkcjonowania wielu mechanizmów życia społeczno – gospodarczego.

SUMMARY

Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2004-2006 (OP TA) was prepared to ensure an effective and compatible with EU legal provisions implementation of support available under European Social Found.

Programme beneficiaries were mainly public administration units, entrepreneurs, NGO's and socio – economics partners. Extensive support was aimed at both the institutional modernization of systems (including the labor market, education and public administration) and direct skills and competence development of the ultimate beneficiaries of the Programme.

The primary task of the SOP HRD 2004-2006 was the construction of a modern, knowledge-based society, by developing appropriate pathways to education, training and employment, thereby creating suitable conditions for the development of human resources. Other objectives of the program focused on supporting the active forms of counteracting unemployment, business development, or initiatives to counter the social exclusion of the unemployed.

Implementation of SOP HRD has proven to be effective and has produced a large extent the aims and objectives before it contributed to the strategic objective NDP, which was to develop a competitive knowledge-based economy and entrepreneurship, capable of sustainable and harmonious development, providing employment and to achieve consistency social, economic and spatial aspects of EU regional and national level. SOP HRD, along with other operational programs, has become an effective tool to achieve policy coherence and directly affecting the reform of the socio - economic of the country, contributed to a higher level and quality of life for its residents.

Thanks to support from the ESF taken several actions to improve access to employment for unemployed and job seekers, efforts to equalize opportunities for people at risk of social marginalization, and finally to the hitherto unprecedented scale raised the qualifications of employees of enterprises and public administration.

An important part of the ESF intervention was directed at upgrading the education system, improving access and quality of educational services and its adaptation to the needs of the labor market. Implementation of ESF also contributed significantly to the development of new trends in education including to popularize the idea of pre-school education, disseminating learning or improving skills in the ICT field. The effects of the implementation of specific actions and priorities are described in the report.

The Programme was broken down into 3 Priorities, under which 13 have been isolated for Measures. On the basis of decisions issued and contracts, 4034 projects has been approved for implementation, whose total EFS value amounted to 6 186 711 149,36 PLN.

At the same time the level of refunds made within SOP HRD was 1 469 631 890,30 EUR, which allowed to obtain the level of reimbursement in the amount of 100,0 % of the available allocation for the entire Programme. The highest level was reached in Priority 1 – 109.9 % of the allocation. Priority 2 amounted to 91.0 % of the available allocation. The expenditure within Priority 3 recorded the level of 92,6 %.

The biggest funding from the ESF have been contracted in Mazowieckie region, in which from the beginning of the Programme 1398 applications for funding and 657

contracts amounting to 918 078 488,58 PLN (EFS) have been signed. The smallest contractation have been in the Opolskie region, in which only 120 applications for funding was registered and 94 projects worth 70 720 431.61 PLN (EFS) were adopted for implementation.

The whole support provided within the Programme was highly rated by both – beneficiaries and external evaluators who conducted, on request of the institutions involved in implementation of the Programme, horizontal and thematic evaluations.

Recapitulating the Programme performance it is worth noting that despite some limitations resulting from the fact that the period 2004-2008 was a time when Poland gathered its first experience in the field of structural funds all the objectives and significant added value - seen as an improvement of the economic and social life's mechanism - have been achieved.

II. OPIS ZMIAN W ZAKRESIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH I POLITYK KRAJOWYCH MAJĄCYCH WPŁYW NA REALIZACJĘ PROGRAMU

1. Ogólna charakterystyka sytuacji społeczno - ekonomicznej Polski.

A. Sytuacja społeczno - gospodarcza kraju

Wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej w 2004 r. i przyjęciem *acquis communautaire* Polska stała się podmiotem polityki spójności, która angażuje prawie jedną trzecią jej wspólnego budżetu. Od pięciu lat Polska korzysta ze wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych. Na realizację polityki spójności w latach 2004-2006 przeznaczono prawie 17 mld EUR[1] oraz ponad 85,5 mld EUR w latach 2007-2013[2].

Lata 2004-2008 to okres szybkiego wzrostu gospodarki Polski, któremu towarzyszyły korzystne zmiany strukturalne, poprawa wewnętrznej równowagi gospodarczej i utrzymywanie nierównowagi zewnętrznej w bezpiecznych granicach oraz polepszenie sytuacji na rynku pracy. W odniesieniu do większości kategorii społecznych i ekonomicznych postępowała konwergencja z wartościami średnimi dla Unii Europejskiej, jednak przy pogłębianiu się różnic rozwojowych wewnątrz kraju.

Choć istotne znaczenie dla rozwoju polskiej ekonomii miała utrzymująca się przez przeważającą część analizowanego okresu pomyślna koniunktura w gospodarce światowej, to ważnym impulsem przyspieszenia wzrostu gospodarczego Polski była akcesja do UE i związany z nią napływ funduszy unijnych, w tym implementacja Europejskiego Funduszu Społecznego, którego wdrażanie w latach 2004 – 2008 przyniosło wiele wymiernych korzyści dla różnych grup społecznych objętych wsparciem. Należy zaznaczyć, iż oddziaływanie EFS było masowe, bowiem łącznie w projektach współfinansowanych z EFS w perspektywie 2004-2006 wzięło udział ponad 1,79 mln osób, co w znaczący sposób przyczyniło się nie tylko do podniesienia jakości kapitału ludzkiego, ale pośrednio również do bardziej dynamicznego rozwoju polskiej gospodarki w tym okresie.

Pod koniec ww. okresu sytuacja społeczno - gospodarcza kraju zaczęła się pogarszać w wyniku oddziaływania światowego kryzysu finansowego i gospodarczego.

Sytuacja makroekonomiczna

Od 2003 r. gospodarka Polska weszła w okres dynamicznego wzrostu, który obejmował najważniejsze z punktu widzenia tworzenia PKB sektory (tj. przemysł i budownictwo oraz usługi). O ile w latach 2001-2003 średnie roczne tempo wzrostu PKB wynosiło 2,2%, (wobec 1,5% przeciętnie w UE-27), o tyle w latach 2004-2008 wzrosło ono do 5,4% i było ponad 2-krotnie szybsze od przeciętnego w UE-27 (2,3%). W rezultacie systematycznie zmniejszał się dystans rozwojowy Polski w stosunku do Unii Europejskiej. W 2008 r. wartość PKB Polski w przeliczeniu na mieszkańca stanowiła wg parytetu siły nabywczej 57,5% średniej unijnej (UE-27), w porównaniu z 48,9% w 2003 r.

[1] W tym: 12,8 mld EUR – fundusze strukturalne i Fundusz Spójności oraz 4 mld EUR– krajowe środki publiczne.
[2] W tym: 67,3 mld EUR – fundusze strukturalne i Fundusz Spójności, 11,9 mld EUR - krajowe środki publiczne oraz 6,4 mld euro – środki prywatne.

Podstawy utrzymującej się do połowy 2008 r. korzystnej koniunktury gospodarczej stworzyła akcesja Polski do UE oraz wysoka dynamika produkcji i handlu światowego. Napływ funduszy unijnych i ożywienie eksportu przełożyły się na wzrost produkcji i zatrudnienia, a w konsekwencji stymulowały wzrost popytu krajowego – konsumpcyjnego i inwestycyjnego, będący głównym czynnikiem wzrostu PKB[3]. Natomiast saldo obrotów z zagranicą wpływało (za wyjątkiem 2005 r.) negatywnie na wzrost PKB, gdyż wzrostowi wolumenu eksportu towarów i usług (łącznie o 65% w latach 2004-2008) towarzyszył szybszy wzrost importu (o 75%). Przyczyniał się do tego w dużym stopniu umacniający się złoty. Powodowało to narastanie nierównowagi zewnętrznej, mierzonej relacją deficytu na rachunku bieżącym bilansu płatniczego do PKB. Niemniej deficyt ten utrzymywał się w całym analizowanym okresie w bezpiecznych granicach (od 1,2% PKB w 2005 r. do 5,4% PKB w 2008 r.).

Tempo wzrostu spożycia indywidualnego zwiększyło się z 2,6% średnio rocznie w latach 2001-2003 do 4,4% w latach 2004-2008. Jeszcze silniejsze było ożywienie aktywności inwestycyjnej. W latach 2001-2003 nakłady brutto na środki trwałe malały z roku na rok, a ich łączny spadek w cenach stałych wyniósł 15,5%. Natomiast w latach 2004-2008 wzrosły one o ok. 66% (średnio rocznie o 10,6%). Średnia stopa inwestycji, kształtująca się w latach 2003-2005 na poziomie nieco ponad 18%, zwiększyła się do 22% w 2008 r. Ożywieniu aktywności inwestycyjnej sprzyjał mocny popyt na rynku krajowym i na rynkach zagranicznych, optymistyczna ocena perspektyw rozwojowych gospodarki po akcesji do Unii Europejskiej i uruchamianie projektów inwestycyjnych przy wykorzystaniu funduszy unijnych[4]. Wzrost nakładów brutto na środki trwałe był także wynikiem istotnego przyspieszenia napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych – z 4,1 mln EUR w 2003 r. do 12,3 mln EUR średnio rocznie w latach 2004-2008 (3-krotny wzrost).

Między 2004 i 2008 r. inwestycje przedsiębiorstw w Polsce zwiększyły się z 14,7% PKB do 17,5% PKB, tj. o 2,8 pkt. proc., przy znacznie słabszym wzroście przeciętnie w UE-27 (o 1,2 pkt. proc., z 17,2 do 18,4%). W rezultacie dystans Polski w stosunku do średniej unijnej zmalał z 2,5 pkt. proc. w 2004 r. i 2,9 pkt. proc. w 2005 r. do 0,9 pkt. proc. w 2008 r. Warto jednak zwrócić uwagę, że mimo poprawy wskaźnika, jego poziom w Polsce był w 2008 r. najniższy w grupie nowych państw członkowskich z Europy Środkowo-Wschodniej. Najwyższy odsetek PKB stanowiły w tej grupie krajów – i w całej Unii Europejskiej – inwestycje przedsiębiorstw w Bułgarii (27,8%) i Rumunii (27,7%).

W strukturze tworzenia wartości dodanej zwiększył się w latach 2004-2008 udział budownictwa i usług rynkowych, przy spadku udziału rolnictwa, przemysłu i usług nierynkowych.

W 2008 r. dynamika wzrostu gospodarczego zaczęła słabnąć. Średnie roczne tempo wzrostu PKB było wprawdzie nadal stosunkowo wysokie (4,9% wobec 0,9% w UE-27), jednak w IV kwartale 2008 r. wyniosło już tylko 2,9% w stosunku do odpowiedniego kwartału poprzedniego roku. Światowy kryzys finansowy i gospodarczy odbił się szczególnie niekorzystnie na akumulacji brutto (spadek o 4,6%

[3] Według badań ewaluacyjnych opartych na zastosowaniu modelu MaMoR 3 - *Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004-2006 i NSS 2007-2013*, Raport końcowy 2009 (kierownik projektu – dr Tomasz Kaczor), MRR, IBnGR, Prevision, Gdańsk, Warszawa, lipiec 2009 r., napływ funduszy unijnych prowadził do przyspieszenia wzrostu PKB o 0,1 pkt. proc. w latach 2004 i 2005, o 0,2 pkt w 2006 r. i o 0,5 pkt. proc. w latach 2007 i 2008.

[4] Wyniki obliczeń przy wykorzystaniu modeli MaMoR 2 i MaMoR 3 wykazują, że wdrażanie polityki spójności doprowadziło w 2008 r. do zwiększenia stopy inwestycji o 1,4 pkt. proc. w stosunku do scenariusza bez interwencji unijnych.

w IV kwartale 2008 r.) oraz na eksporcie towarów i usług (spadek o 0,7%). Dalsze osłabienie wzrostu gospodarczego Polski odnotowano w I półroczu 2009 r. – do 0,8% w I kwartale i 1,1% w II kwartale, choć warto podkreślić, że w II kwartale 2009 r. Polska była jedynym krajem Unii Europejskiej wykazującym dodatnie tempo wzrostu PKB.

Wykres nr 1. Dynamika realna PKB w latach 2003-2009.

Źródło: GUS

Wzrost gospodarczy w Polsce następował przy narastaniu regionalnych dysproporcji w tworzeniu PKB. Według ostatnich dostępnych danych, w latach 2004-2006 grupa pięciu najbogatszych województw (mazowieckie, dolnośląskie, śląskie, wielkopolskie i pomorskie) rozwijała się przeciętnie szybciej niż pięć najuboższych województw Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, warmińsko-mazurskie oraz świętokrzyskie). W konsekwencji dzielący regiony dystans pogłębił się. W 2003 r. PKB *per capita* w pierwszej grupie stanowił 118,9%, zaś w drugiej – 74,1% średniej krajowej, a w 2006 r. odpowiednio 120,3% i 71,4%. Na postępujące zróżnicowanie procesów wzrostu gospodarczego w regionach wskazuje również współczynnik dyspersji regionalnego PKB *per capita*[5]. Na poziomie NTS2 jego wartość zwiększyła się z 18,3% w 2003 r. do 19,7% w 2006 r., a na poziomie NTS3 – z 29,8% do 31,7%.

Podstawowe kategorie makroekonomiczne w latach 2003-2008 przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 1. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w latach 2003-2008.

Wyszczególnienie	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Rok poprzedni =100						
Produkt krajowy brutto (c.stałe)	103,9	105,3	103,6	106,2	106,8	104,9
Spożycie indywidualne (c.stałe)	102,1	104,7	102,1	105,0	104,9	105,4

[5] Współczynnik ten, obliczony i publikowany przez Eurostat, to suma bezwzględnych różnic między regionalnymi a krajowym poziomem PKB na mieszkańca, ważonych strukturą ludności, w relacji do krajowego poziomu PKB na mieszkańca.

Wyszczególnienie	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Nakłady brutto na środki trwałe (c.stałe)	99,9	106,4	106,5	114,9	117,6	108,2
Eksport towarów (wg GUS/RN, c.stałe)	114,2	114,0	108,0	114,6	109,1	107,2
Import towarów (wg GUS/RN, c.stałe)	109,6	115,8	104,7	117,3	113,7	108,2
Ceny towarów i usług konsumpcyjnych (średnio w roku)	100,8	103,5	102,1	101,0	102,5	104,2
Przeciętne realne wynagrodzenie w gospodarce narodowej	103,4	100,7	101,8	104,0	105,5	106,0
Wybrane wskaźniki						
Stopa bezrobocia rejestrowanego (koniec okresu, %)	20,0	19,0	17,6	14,8	11,2	9,5
Zharmonizowana stopa bezrobocia (wg Eurostat, osoby 15-74 lata, średnia roczna, %)	19,7	19,0	17,8	13,9	9,6	7,1
Wskaźnik zatrudnienia (osoby 15-64 lata, %)	51,2	51,7	52,8	54,5	57,0	59,2
Kobiety	46,0	46,2	46,8	48,2	50,6	52,4
Mężczyźni	56,5	57,2	58,9	60,9	63,6	66,3
Struktura pracujących wg sektorów gospodarki (BAEL +15 lat, %)						
Sektor I	18,2	17,6	17,4	15,8	14,7	13,8
Sektor II	28,5	28,8	29,2	30,0	30,7	31,4
Sektor III	53,3	53,2	53,4	54,2	54,5	54,8
Średnia stopa inwestycji (%)	18,2	18,1	18,2	19,7	21,6	22,0
Roczny napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w mln EUR)	4067	10237	8330	15741	17242	10030
Kurs złotego (średni roczny, wg NBP)						
PLN/EUR	4,3978	4,5340	4,0254	3,8951	3,7829	3,5166
PLN/USD	3,8889	3,6540	3,2348	3,1025	2,7667	2,4092
Saldo rachunku bieżącego bilansu płatniczego (% PKB)	-2,5	-4,0	-1,2	-2,7	-4,7	-5,4
Wynik budżetu państwa (% PKB)	-4.4	-4,5	-2,9	-2,4	-1,4	-1,9
Zadłużenie Skarbu Państwa (% PKB)	44,9	43,6	44,8	45,1	42,6	44,8

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wynik sektora finansów publicznych (% PKB)	-6,3	-5,7	-4,3	-3,9	-1,9	-3,9
Zadłużenie sektora finansów publicznych (% PKB)	47,1	45,7	47,1	47,7	44,9	47,1
PKB na mieszkańca wg PPS (UE-27=100)	48,9	50,6	51,4	52,3	53,8	57,5
Wydajność pracy (UE-27=100)	60,1	61,6	61,4	61,2	61,0	62,9

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego, Eurostat, Narodowego Banku Polskiego i Ministerstwa Finansów.

Sytuacja gospodarcza kraju w ujęciu regionalnym[6]

Zmiany poziomu PKB oraz PKB na mieszkańca w województwach

W okresie 2004-2008[7] poszczególne województwa rozwijały się w sposób zróżnicowany, co – mimo zwiększającej się konwergencji zewnętrznej regionów – przyczyniło się do pogłębienia międzyregionalnych dysproporcji w poziomie ich rozwoju.

Największy udział w tworzeniu PKB we wskazanym okresie miało województwo mazowieckie – udział ten nieznacznie wzrósł w ostatnich 5 latach (w 2008 r. był o 1,3 pkt. proc. wyższy niż w 2004 r.). Drugą pozycję niezmiennie zajmuje województwo śląskie, chociaż tutaj nastąpił spadek o 1,3 pkt. proc. Zmiany, które zaszły w pozostałych regionach były niewielkie (w granicach od -0,1 do +0,3 pkt. proc.) i nie spowodowały istotnych zmian w ich kolejności.

Pod względem poziomu rozwoju gospodarczego, mierzonego PKB na mieszkańca, czołową piątkę niezmiennie stanowią województwa: mazowieckie, wielkopolskie, dolnośląskie, śląskie i pomorskie. Regiony te charakteryzują się zróżnicowaną strukturą gospodarki, dobrą dostępnością komunikacyjną, wysokimi zasobami i jakością kapitału ludzkiego, dużą atrakcyjnością inwestycyjną. O ile jednak województwo mazowieckie od początku okresu jest liderem i jeszcze umocniło swoją pozycję (wzrost PKB *per capita* w stosunku do średniej krajowej o 8,4 pkt. proc. w latach 2004-2008), to w uszeregowaniu pozostałych województw nastąpiły zmiany. Województwo śląskie, które w latach 2004-2005 zajmowało drugą lokatę w kraju, w 2008 r. znalazło się na miejscu czwartym (spadek PKB *per capita* o 8,9 pkt. proc. w relacji do średniej krajowej). Największą poprawę – poza mazowieckim - odnotowało natomiast województwo dolnośląskie (wzrost powyższego miernika o 3,6 pkt. proc.), co przyczyniło się do jego awansu z czwartej na trzecią pozycję.

[6] Podpunkt opracowany na bazie raportu „Polska Raport Strategiczny 2009 NSRO", Warszawa, 2009, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR

[7] Dane regionalne dotyczące rachunków narodowych dostępne są do 2006 r., szacunki PKB dla lat 2007-2008 opracowano na podstawie symulacji modeli MaMoR3 i EUImpactMod, przygotowanych na zlecenie MRR przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i Instytut Badań Strukturalnych. Więcej na: http://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Strony/Mamor2.aspx oraz http://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Strony/ModelEUImpactMod.aspx

Wykres nr 2. Zmiany PKB *per capita* w województwach w latach 2004-2008 w stosunku do średniej krajowej (w pkt. proc.).

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS.

Na przeciwległym krańcu plasuje się pięć województw Polski wschodniej: lubelskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie, podlaskie oraz świętokrzyskie. W każdym z tych województw w 2008 r. nastąpił spadek PKB *per capita* w relacji do średniej krajowej w stosunku do 2004 r. – największy w warmińsko-mazurskim (o 4 pkt. proc.) oraz świętokrzyskim (o 2 pkt. proc.).

W konsekwencji dystans dzielący regiony pogłębił się. W 2004 r. PKB *per capita* w grupie regionów najbogatszych (mazowieckie, wielkopolskie, dolnośląskie, śląskie i pomorskie) stanowił 114,3%, zaś najuboższych (województwa Polski wschodniej) – 73,7% średniej krajowej, natomiast w 2008 r. odpowiednio 114,7 i 71,9%.

Europejski Fundusz Społeczny bez wątpienia pobudził w latach 2004-2006 rozwój gospodarczy na ogólnopolską skalę, ale również uwidocznił regionalne różnice. Stąd działania przewidziane w kolejne perspektywie finansowej powinny zostać zintensyfikowane w celu wyrównywania różnic międzyregionalnych i wewnątrzregionalnych.

Nakłady inwestycyjne w sektorze przedsiębiorstw

W latach 2004-2007 zaobserwowano znaczne przyspieszenie procesów inwestycyjnych w sektorze przedsiębiorstw. Największy wzrost w tym okresie odnotowały – podobnie jak w przypadku inwestycji w gospodarce narodowej ogółem – województwo łódzkie (o 124,4%) i pomorskie (o 97,1%). Najsłabsze wyniki osiągnęło ponownie województwo zachodniopomorskie i wielkopolskie (wzrost odpowiednio o 23,4 i 29,1%). W pozostałych regionach wystąpiło dość duże zróżnicowanie tempa zmian – od 45-55% (mazowieckie, podkarpackie, lubelskie, opolskie) do ponad 80% (świętokrzyskie, śląskie).

Trzy województwa o największym udziale nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (mazowieckie, śląskie i dolnośląskie) generowały niemal połowę (46,5%) wielkości ogólnopolskiej. Z wyjątkiem mazowieckiego (spadek udziału z 25,4 w 2004 r. do 22,8% w 2007 r.) regiony te w ostatnich latach wzmocniły swoją pozycję.

Najmniejszy natomiast udział w inwestycjach przedsiębiorstw mają województwa podlaskie i opolskie (po 1,9%) oraz świętokrzyskie (2,0%) i ich pozycja nie uległa istotnej poprawie w analizowanym okresie.

Mapa nr 1. Zmiany struktury nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w latach 2004-2007 według sektorów ekonomicznych (w pkt. proc.).

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS.

Inwestycje przedsiębiorstw w przemyśle i budownictwie dominowały w województwach śląskim i opolskim – ich udział w 2007 r. stanowił tam ponad 70% ogółu nakładów. Jednocześnie były to dwa regiony o najniższym udziale inwestycji w sektorze usług rynkowych (odpowiednio 25,2% i 21,2%). Na przeciwległym końcu znajdowało się województwo mazowieckie z zaledwie 27,6% udziałem sektora przemysłowego w ogólnej wartości inwestycji przedsiębiorstw. Największy – wynoszący 11,5 pkt. proc. – wzrost udziału inwestycji w przemyśle i budownictwie, a zarazem największy spadek udziału w usługach rynkowych (o prawie 10 pkt. proc.) odnotowano w latach 2004-2007 w województwie podlaskim. Odwrotna sytuacja niż w podlaskim miała miejsce w województwie łódzkim – tam odnotowano największy spadek inwestycji w przemyśle i budownictwie (o 14,6 pkt. proc.) i największy wzrost inwestycji w usługach rynkowych (o 15,1 pkt. proc.).

Największym udziałem inwestycji przedsiębiorstw w sektorze usług rynkowych charakteryzowało się województwo mazowieckie – 69,4%. Wyższy niż średnia krajowa udział inwestycji w tym sektorze występował jeszcze w pomorskim – 44,8%, jednak spadł on znacznie w tym regionie w ostatnich latach – w 2004 r. wynosił prawie 50%. Największy wzrost inwestycji w sektorze usług rynkowych obserwowany był w analizowanym okresie w województwie łódzkim (15,1 pkt. proc.).

Analiza przestrzennego zróżnicowania nakładów inwestycyjnych wskazała na duży kontrast między Polską wschodnią a środkową i południową. Województwa Polski wschodniej charakteryzowały się najniższym poziomem nakładów inwestycyjnych na mieszkańca zarówno w gospodarce narodowej ogółem, jak i w sektorze

przedsiębiorstw. Natomiast zdecydowana większość nakładów ponoszona była w województwach: mazowieckim, dolnośląskim, łódzkim i śląskim.

Podmioty gospodarki narodowej

Okres 2004-2008 cechował się umiarkowanym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych. Na koniec 2008 r. najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON występowało w województwie mazowieckim (17,3% ogółu podmiotów w Polsce) oraz śląskim (11,4%) i wielkopolskim (9,6%). Najmniej natomiast – poniżej 3% ogółu podmiotów – w świętokrzyskim, lubuskim, opolskim i podlaskim. Analizując bezwzględne zmiany liczby podmiotów w 2008 r. w stosunku do 2004 r., należy zauważyć, że przyrost nastąpił w 13 z 16 województw – w największym stopniu w mazowieckim (o 63 825 podmiotów) oraz wielkopolskim (o 26 541). Spadek miał miejsce w województwie łódzkim (-2 451), a także podlaskim (-753) i śląskim (-253).

Jednocześnie warto zauważyć, że ponad 800 nowych miejsc pracy utworzono dzięki wsparciu EFS w ramach ZPORR (Działanie 3.4 ZPORR). Odsetek przedsiębiorstw potrafiących przeżyć na rynku wyniósł 68% w porównaniu z danymi krajowymi na poziomie 65,7%. Na podstawie prowadzonych badań ewaluacyjnych stwierdzono, że prawie żadne z przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na rozwój w początkowym okresie funkcjonowania, nie prowadziłoby swojej działalności bez pomocy z EFS (93%).

Największa koncentracja przedsiębiorstw w stosunku do liczby ludności niezmiennie od lat występuje w województwach: zachodniopomorskim, mazowieckim, dolnośląskim oraz pomorskim. W okresie 2004-2008 województwa te zanotowały również tendencję wzrostową (od 4,7% w dolnośląskim do 9,7% w mazowieckim). Największy wzrost liczby podmiotów na 10 tys. mieszkańców odnotowano natomiast w opolskim (o 10,8%), najmniejszy zaś w łódzkim (o 0,4%) i śląskim (o 1,1%). W województwie podlaskim sytuacja nie uległa zmianie.

Najmniej firm na 10 tys. mieszkańców występowało w województwach wschodniej Polski, a mianowicie w podkarpackim (wzrost z 665 w 2004 r. do 687 w 2008 r.), lubelskim (z 684 do 715), podlaskim (757 - bez zmian w analizowanym okresie), warmińsko-mazurskim (z 762 do 812) oraz świętokrzyskim (z 800 do 852).

Ponad 99% firm zarejestrowanych w rejestrze REGON to przedsiębiorstwa sektora MŚP. Większość z nich to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Relatywnie największa liczba mikroprzedsiębiorstw występowało w województwach: zachodniopomorskim, dolnośląskim i opolskim, a najmniejsza - w śląskim, warmińsko-mazurskim oraz wielkopolskim. W okresie 2004-2008 wzrost udziału mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie firm wystąpił jedynie w trzech województwach: zachodniopomorskim, mazowieckim i opolskim (po 0,1 pkt. proc.), pozostałe regiony odnotowały niewielkie spadki (od -0,1 pkt. proc. w wielkopolskim, dolnośląskim i świętokrzyskim po -0,4 pkt. proc. w łódzkim i kujawsko-pomorskim).

Najwyższy odsetek przedsiębiorstw dużych, zatrudniających 250 pracowników i więcej, odnotowano w 2008 r. w województwach: mazowieckim (0,17% ogółu przedsiębiorstw), podkarpackim (0,15%) i śląskim (0,14%). Zdecydowanie najniższy udział dużych firm występował w województwie zachodniopomorskim (0,08%) oraz opolskim i lubelskim (po 0,10%). W okresie 2004-2008 nie nastąpiły istotne zmiany udziału dużych firm w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.

W ramach SPO RZL wsparciem objętych zostało 180 955 firm (w tym: 80 548 mikroprzedsiębiorstw, 89 645 małych i średnich przedsiębiorstw, 10 762 dużych przedsiębiorstw).

B. Rynek pracy - obszary wsparcia EFS:

1) Rynek pracy w Polsce na tle UE-27[8]

W latach 2004–2008 odnotowano znaczną poprawę sytuacji na rynku pracy, wyrażającą się wzrostem liczby nowych miejsc pracy i wzrostem zatrudnienia oraz pozytywnymi zmianami jego struktury według sektorów ekonomicznych (spadkiem udziału rolnictwa przy wzroście udziału przemysłu i usług). Radykalnie zmniejszyła się stopa bezrobocia i odsetek osób długotrwale bezrobotnych (poniżej średniej unijnej), nastąpiła poprawa wydajności pracy (o 1,4 pkt. proc. – do 62,9% średniej UE-27). Wskaźnik zatrudnienia (59,2% w 2008 r.) należał jednak nadal do najniższych w UE (średnio 65,9%). W porównaniu do 2004 r. wskaźnik ten wzrósł o 7,5 pkt. proc., co było jednym z lepszych wyników odnotowanych wśród państw UE-27 (większy wzrost wartości – o 9,8 pkt. proc. nastąpił jedynie w Bułgarii).

Bezrobocie

Na tle **bezrobocia** w UE-27, zarówno liczba bezrobotnych poszukujących pracy rok i dłużej, jak i bezrobotnych ogółem oraz stopa bezrobocia były w 2008 r. niższe niż przeciętnie w UE-27, zaś odsetek długotrwale bezrobotnych wynosił 33,5% wobec przeciętnie w UE-27 – 37,2%, przy czym należy zauważyć również szybki jego spadek na przestrzeni badanych lat – o 22,5 pkt. proc. wobec spadku o 8,8 pkt. proc. średnio UE-27. Zmiany w latach 2004-2008 na polskim rynku pracy, w odniesieniu do europejskiego, przedstawia poniższa mapa.

Mapa nr 2. Bezrobocie w Unii Europejskiej w latach 2004-2008.

[8]Podpunkt opracowany m.in na bazie raportu „Polska Raport Strategiczny 2009 NSRO", Warszawa, 2009, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR.

Źródło: Eurostat.

Bezrobocie długotrwałe

Istotną poprawę w badanym okresie zanotowano w sferze bezrobocia długotrwałego (trwającego 12 miesięcy i dłużej). Od 2004 r. zmalało ono niemal 3,4-krotnie - do poziomu 501,3 tys. w końcu 2008 r. wobec 1,7 mln osób w końcu 2003 r.[9]

Stopa bezrobocia długookresowego wśród młodzieży (15-24 lata) w ostatnich latach przejawiała stałą tendencję malejącą tj. spadła z 23,0% w 2005 r. poprzez 16,7% w 2006 r. i 10,6% w 2007 r. aż do 6% w 2008 r.

W końcu czerwca 2009 r. w ewidencji urzędów pracy zarejestrowanych było 454,0 tys. osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy od momentu zarejestrowania się. Osoby te stanowiły 27,4% ogółu bezrobotnych (wobec 42,8% w końcu czerwca 2008 r.).
W ramach SPO RZL w szczególności wspierane były osoby bezrobotne i poszukujące pracy w celu podniesienia ich szans na zatrudnienie i rozwój kwalifikacji zawodowych. Ze wsparcia skorzystało ogółem ponad 702,5 tys. osób bezrobotnych, w tym 231,6 tys. osób długotrwale bezrobotnych. Osoby zarejestrowane w PUP jako poszukujące pracy, nie pozostające w zatrudnieniu stanowiły natomiast zaledwie 0,34% ogółu beneficjentów ostatecznych – tj. niespełna 5,6 tys.

Zmiany w latach 2004-2008 na polskim rynku pracy dot. bezrobocia długotrwałego na tle UE-27, przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 2. Bezrobocie długotrwałe w państwach UE-27 w latach 2004-2008.

Kraje	% osób poszukujących pracy rok i dłużej				
	2004	2005	2006	2007	2008
UE-27	**45,4**	**46,2**	**45,7**	**43,0**	**37,2**
Austria	27,5	25,3	27,4	26,8	24,3
Belgia	49,0	51,7	51,2	50,4	47,6
Bułgaria	59,5	59,8	55,7	58,8	51,7
Cypr	28,0	23,5	19,3	18,6	13,6
Czechy	51,0	53,0	54,2	52,3	49,3
Dania	21,5	23,4	20,8	16,2	13,6
Estonia	52,2	53,5	48,2	49,5	30,9
Finlandia	24,0	25,8	25,2	22,9	18,4
Francja	42,1	42,4	43,4	41,9	39,3
Grecja	53,1	52,2	54,3	50,0	47,5
Hiszpania	32,0	24,5	21,7	20,4	17,9
Irlandia	34,9	33,4	32,3	30,0	27,0
Litwa	51,2	52,5	44,3	32,0	21,0
Luksemburg	21,0	26,4	29,5	28,7	32,4
Łotwa	43,8	46,0	36,5	26,4	25,8
Malta	46,8	46,4	40,6	42,0	42,3
Niderlandy	34,2	40,2	43,1	39,4	34,8

[9] Dane dotyczące bezrobocia długotrwałego podano według statystyki bezrobocia rejestrowanego. Według BAEL, od I kwartału 2008 r. czas poszukiwania pracy liczony jest od momentu zakończenia przerwy w poszukiwaniu pracy, o ile wystąpiła i trwała co najmniej 4 tygodnie. W związku z tym, dane wynikające z badań aktywności ekonomicznej ludności nie są porównywalne w tym zakresie z wynikami lat poprzednich.

Kraje	% osób poszukujących pracy rok i dłużej				
	2004	2005	2006	2007	2008
Niemcy	51,8	53,1	56,4	56,6	52,6
Polska	**54,0**	**57,7**	**56,3**	**51,3**	**33,5**
Portugalia	44,3	48,2	50,2	47,1	47,4
Rumunia	58,9	56,3	57,8	50,0	41,3
Słowacja	64,7	71,9	76,3	74,2	69,6
Słowenia	51,5	47,4	49,3	45,7	42,2
Szwecja	19,3	17,2	15,2	13,8	12,7
Węgry	44,0	45,1	45,1	46,8	46,5
Wielka Brytania	20,6	21,1	22,3	23,8	24,1
Włochy	49,2	49,9	49,6	47,4	45,7

Źródło: Eurostat.

Struktura pracujących i wskaźnik zatrudnienia

Zmiany w latach 2004-2008 w **strukturze pracujących** w Polsce w przekroju sektorów ekonomicznych[10] przedstawiały się następująco: w 2008 r. udział sektora I kształtował się na poziomie 14%, a więc prawie 3-krotnie przewyższającym średnią unijną, przy czym w latach 2004-2008 udział pracujących w tym sektorze zmalał o 4 pkt. proc. Udział sektora II w 2008 r. wynosił 32% (więcej niż średnia unijna) i był to efekt wzrostu tego udziału o 3 pkt. proc. Udział sektora III, który wynosił w 2008 r. 54,1%, był znacząco niższy niż średnia unijna, ale w latach 2004-2008 lekko wzrósł (o 0,9 pkt. proc.).

Od 2003 r. w strukturze pracujących w wieku 15 lat i więcej **systematycznie wzrasta udział zatrudnionych w sektorze prywatnym**. W II kwartale 2009 r. w sektorze tym pracowało ponad 11,5 mln osób. Odsetek zatrudnionych w sektorze prywatnym wzrósł z 67,6% w II kwartale 2003 r. do 72,9% w II kwartale 2008 r. i 2009 r.

[10] Przyjęto następujący zakres sektorów ekonomicznych: sektor I (rolniczy) obejmuje rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz rybactwo; sektor II (przemysłowy) obejmuje przemysł i budownictwo; sektor III (usługi) obejmuje usługi rynkowe i nierynkowe.

Wykres nr 3. Struktura pracujących w wieku 15 lat i więcej według sektorów własności w II kwartale w Polsce latach 2003-3009.

Źródło: BAEL.

Równocześnie **zmniejsza się odsetek pracodawców i pracujących na własny rachunek**, którzy w II kwartale 2009 r. stanowili 19,2% pracujących (wobec 21,7% w analogicznym okresie 2003 r.).

Wsparcie z EFS miało na celu m.in. tworzenie nowych podmiotów gospodarczych i przeciwdziałanie temu trendowi, niemniej jednak, pomimo udzielenia ponad 56 tys. dotacji na podjęcie działalności gospodarczej nie udało się go zatrzymać.
Od początku realizacji SPO RZL wsparciem w ramach Priorytetu 1 i 2 SPO RZL objęto ponad 200 tys. przedsiębiorstw, w tym głównie małych i średnich (50,8%) oraz mikroprzedsiębiorstw (43,2%). Duże przedsiębiorstwa stanowiły niespełna 6% wszystkich objętych wsparciem.

W latach 2004-2008 odnotowano słabnący przyrost ludności w wieku produkcyjnym (15-64 lata) - o 123 tys. osób, tj. o 0,5%. Nie wzrastała natomiast **aktywność zawodowa** (współczynnik aktywności zawodowej w tym okresie spadł o 0,2 pkt. proc.), jednak systematycznie rósł wskaźnik zatrudnienia tej populacji (o 7,5 pkt. proc.). Wiązało się to ze wzrostem liczby nowych miejsc pracy, a także z zatrudnieniem poza granicami kraju emigrującej czasowo ludności. Zmiany zatrudnienia w Polsce w latach 2004-2008 na tle UE-27 obrazuje poniższa mapa:

Mapa nr 3. Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15-64 lata w Polsce na tle UE 27 w latach 2004-2008.

Źródło: Eurostat.

W relacji do UE-27 (średnia 65,9%) **wskaźnik zatrudnienia** (59,2%) nadal plasował Polskę w końcowej grupie krajów europejskich, przed Maltą, Węgrami, Włochami i Rumunią. Należy jednak zauważyć, że tempo, w jakim rośnie zatrudnienie w Polsce osób w wieku 15-64 lata, jest wyższe od średniego w UE-27 (od 2004 r. wskaźnik zatrudnienia wzrósł w Polsce o 7,5 pkt. proc. wobec 2,9 pkt. proc. średnio w UE-27).

Niższym tempem wzrostu charakteryzowało się **zatrudnienie osób w wieku 55-64 lata.** Od 2004 r. wskaźnik zatrudnienia w tej populacji wzrósł o 5,4 pkt. proc. i osiągnął 31,6% wobec 45,6% średnio w UE-27. Wpływało na to najniższe w Europie (poza Maltą ze wskaźnikiem 12,4%) **zatrudnienie kobiet w tym wieku** (wskaźnik zatrudnienia wynosił 20,7% wobec 36,9% średnio w UE-27).[11]

Tabela nr 3. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 55-64 lata w państwach UE-27 w latach 2004-2008.

Kraje	2004	2005	2006	2007	2008
			w %		
UE-27	**31,6**	**33,6**	**34,9**	**36,0**	**36,9**
Austria	19,3	22,9	26,3	28,0	30,8
Belgia	21,1	22,1	23,2	26,0	26,3
Bułgaria	24,2	25,5	31,1	34,5	37,7
Cypr	32,6	31,5	36,6	40,3	39,4
Czechy	29,4	30,9	32,1	33,5	34,4
Dania	53,3	53,5	54,3	52,4	49,8
Estonia	49,4	53,7	59,2	60,5	60,3
Finlandia	50,4	52,7	54,3	55,0	55,8

[11] Najwyższy wskaźnik osiągnęła Szwecja (66,7%) oraz Estonia (60,3%), natomiast podobny do Polski wskaźnik odnotowały: Słowenia (21,1%) oraz Włochy (24,0%) i Słowacja (24,2%). Źródło: Eurostat.

Kraje	2004	2005	2006	2007	2008
	w %				
Francja	33,9	35,8	35,8	36,1	36,0
Grecja	24,0	25,8	26,6	26,9	27,5
Hiszpania	24,6	27,4	28,7	30,0	31,1
Irlandia	33,7	37,3	39,1	39,6	41,0
Litwa	39,3	41,7	45,1	47,9	47,8
Luksemburg	22,2	24,9	27,8	28,6	29,3
Łotwa	41,9	45,3	48,7	52,4	56,7
Malta	11,5	12,4	10,8	11,6	12,4
Niderlandy	33,4	35,2	37,2	40,1	42,2
Niemcy	33,1	37,5	40,6	43,6	46,1
Polska	**19,4**	**19,7**	**19,0**	**19,4**	**20,7**
Portugalia	42,5	43,7	42,8	44,0	43,9
Rumunia	31,4	33,1	34,5	33,6	34,4
Słowacja	12,6	15,6	18,9	21,2	24,2
Słowenia	17,8	18,5	21,0	22,2	21,1
Szwecja	67,0	66,7	66,9	67	66,7
Węgry	25,0	26,7	27,1	26,2	25,7
Wielka Brytania	47,0	48,0	49,0	48,9	49,0
Włochy	19,6	20,8	21,9	23,0	24,0

Źródło: Eurostat i obliczenia własne MRR

Różnice w wysokości wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata w latach 2004-2008 w Polsce na tle krajów UE-27 pokazuje wykres:

Wykres nr 4. Zmiany wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata w latach 2004-2008.

Źródło: Eurostat.

Ponieważ uczestnictwo w pracy zawodowej jest uwarunkowane przez różnorodne cechy społeczno – demograficzne m. in. **płeć, miejsce zamieszkania, wiek czy niepełnosprawność,** należy przyjrzeć się danym statystycznym w podziale na różne podkategorie.[12]

Płeć

Według danych GUS w końcu 2008 r., w ogólnej liczbie ludności Polski (38136 tys.), kobiety stanowiły prawie 52%, tj. na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet (wśród ludności miejskiej 111, na wsi 101). Generalnie na przestrzeni ostatnich kilku lat zdecydowanie szybciej zmniejszała się liczba bezrobotnych mężczyzn niż kobiet. Miało to swoje odzwierciedlenie we wzroście odsetka kobiet wśród ogółu zarejestrowanych. W końcu 2002 r. kobiety zarejestrowane w urzędach pracy stanowiły 51,2% ogółu bezrobotnych, a w końcu 2007 r. odsetek ten zwiększył się do 58,2%. Tendencja odwróciła się w 2008 r. W końcu 2008 r. w ewidencji bezrobotnych znajdowało się 833,4 tys. kobiet (56,6%), a mężczyzn było 640,3 tys. W końcu czerwca 2009 r. kobiety zarejestrowane w urzędach pracy stanowiły 52,4% (tj. 868,5 tys. kobiet). Na 100 bezrobotnych mężczyzn przypadało 110 kobiet, wobec 143 przed rokiem.

Wykres nr 5. Zarejestrowani bezrobotni według płci w latach 2003-2009.

Źródło: GUS.

Ogółem w ramach SPO RZL wsparciem objęto 1 634,5 tysiąca osób, z czego 58,2% stanowiły kobiety. Jednocześnie w ramach Priorytetu 1 ze wsparcia ukierunkowanego na poszukiwanie i utrzymywanie zatrudnienia skorzystało 950 tys. osób, z których 60% stanowiły wyłącznie kobiety.

[12] Opracowane na podstawie „Rynek pracy w Polsce w pierwszym półroczu 2009 roku", MPiPS, 2009

Miejsce zamieszkania

Na wsi mieszka ok. 39% ludności Polski. W latach 2003 – 2008 spadek poziomu bezrobocia z roku na rok dotyczył w znacznie wyższym zakresie mieszkańców miast. Wówczas też systematycznie wzrastał odsetek zamieszkałych na wsi wśród ogółem zarejestrowanych – od 41,7% w końcu 2003 r. do 45,5% w końcu 2008 r. Sytuacja zmieniła się w 2009 r. W końcu czerwca 2009 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 725,0 tys. osób zamieszkałych na wsi (43,7% zarejestrowanych) i 933,6 tys. zamieszkałych w mieście.

Wiek

Zachodzące zmiany demograficzne mają odbicie w strukturze zarejestrowanych bezrobotnych. Do końca 2007 r. średni wiek zarejestrowanych bezrobotnych systematycznie wzrastał. Wynikało to z faktu, że spadek bezrobocia dotyczył przede wszystkim osób w młodszych grupach wiekowych. Tendencja odwróciła się w 2008 r., kiedy to średni wiek bezrobotnych zmniejszył się do 37,2 roku, a w końcu czerwca 2009 r. do 36,8 roku. W końcu czerwca 2009 r. liczba młodych bezrobotnych w wieku 18-24 lata zwiększyła się aż o 29,3%, podczas gdy w pozostałych grupach wiekowych wzrost liczby bezrobotnych kształtował się w przedziale od 5,5% w grupie 60 lat i więcej do 18,7% w grupie 25-34 lata. W strukturze bezrobotnych udział młodzieży po raz pierwszy od kilku lat wzrósł z 19% w końcu 2007 r. do 20,7% w końcu 2008 r. i 21,6% w końcu czerwca 2009 r.

W końcu 2003 r. osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 4,4% zarejestrowanych i udział ten zwiększył się do 8,5% w końcu 2008 r., a następnie nieznacznie spadł do 8,4% w końcu czerwca 2009 r.

W ramach SPO RZL wsparciem objęto osoby będące w różnych kategoriach wiekowych spośród przedziału 15-64 lata. Osoby młode - do 25 roku życia - objęte programami aktywizacji zawodowej stanowiły blisko 328 tys. osób z czego ok. 16% to absolwenci (ponad 114 tys. osób).

Niepełnosprawność

Specyficzne miejsce na rynku pracy zajmowały osoby niepełnosprawne. Z każdym rokiem obserwowano tendencje wzrostowe **wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych** (w wieku 15-64). Co prawda, w 2005 r. wskaźnik ten nie zmienił się w stosunku do danych z 2004 r. i wyniósł 17,7%, ale już w latach kolejnych następuje wzrost aż do 19,6% w roku 2008.

Nieco większą zmianę obserwuje się w przypadku **stopy bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych**, która od roku 2004 do roku 2008 zmniejszyła się o 7,7 pkt. procentowych.

Stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych spadła w roku 2008 w stosunku do roku poprzedniego o 0,9 punktu procentowego i wyniosła w 2008 r. 11,4%. Tak jak w latach ubiegłych następuje zatem powolny wzrost liczby niepełnosprawnych zatrudnionych na otwartym rynku pracy, jednak udział niepełnosprawnych zatrudnionych tam wśród ogółu zatrudnionych jest nadal stanowczo zbyt mały. W III kwartale 2009 roku udział pracujących osób niepełnosprawnych (522 000 osób) wśród ogółu zatrudnionych (16 026 000 osób) stanowił 3,26 %.

Tabela nr 4. Wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.

	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	III kw. 2009
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (w wieku 15-64) w %	17,7	17,3	18,3	19,6	14,7
Stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych w %	19,1	15,6	12,3	11,4	10,9
stopa bezrobocia dla niepełnosprawnych mężczyzn w %	x	16,3	12	11	11,4
stopa bezrobocia dla niepełnosprawnych kobiet w %	x	14,9	12,8	12	10,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Departamentu Analiz i Prognoz Ekonomicznych w MPiPS.

Należy podkreślić, że sytuacja tej grupy społecznej poprawiła się na rynku pracy pomimo spadku od czerwca 2004 r. do czerwca 2005 r. liczby zakładów pracy chronionej o 10,5% oraz spadku o 9,1% liczby zatrudnionych w tych zakładach pracowników. Wskazuje to na wzrost liczby niepełnosprawnych zatrudnionych na otwartym rynku pracy, jednak udział niepełnosprawnych zatrudnionych tam wśród ogółu zatrudnionych jest nadal niewielki.

Obserwowalna poprawa sytuacji tej grupy społecznej jest częściowo spowodowana wykorzystaniem znacznych środków na aktywizację społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych w SPO RZL. W szczególności dotyczy to Działania 1.4, w którym wsparciem objęto 142 997 osób, znacznie przekraczając założone wskaźniki realizacji m.in. dzięki realizacji dodatkowych projektów jeszcze w 2009 r. Natomiast ogólna liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach SPO RZL wyniosła 134 971 osób.

Wskaźnik aktywizacji

W latach 2004-2008 r. **wskaźnik aktywizacji** (tj. średnia roczna liczba osób objętych programami aktywizacji zawodowej w stosunku do średniej rocznej liczby bezrobotnych) był wysoki i przekraczał, często wielokrotnie, wartości zakładane do osiągnięcia w 2008 r. w Uzupełnieniu SPO RZL. Wartość wskaźnika aktywizacji w podziale na poszczególne kategorie osób dotkniętych bezrobociem przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 5. Wskaźnik aktywizacji w podziale na poszczególne kategorie osób dotkniętych bezrobociem w latach 2004-2008.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Wskaźnik aktywizacji ogółem w %	4,2	6,6	7,6	4,4	44,7 %
Wskaźnik aktywizacji osób do 25 roku życia w %	7,3	12,6	14,4	9	87,5 %
Wskaźnik aktywizacji długotrwale bezrobotnych w %	2,8	4,0	5,3	2,9	29,8 %
Wskaźnik aktywizacji osób niepełnosprawnych w %	3,4	5,6	7,3	3,6	15,7 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z systemu PULS oraz danych uzyskanych z Departamentu Analiz i Prognoz Ekonomicznych w MPiPS.

W latach 2004-2006 obserwujemy znaczny wzrost wskaźnika aktywizacji z 4,2% w roku 2004 do 7,6% w roku 2006. W 2007 r. wskaźnik aktywizacji wyniósł 4,4% i pomimo, że przekracza wartość zakładaną do osiągnięcia w 2008 r. w Uzupełnieniu SPO RZL jest to najniższy wskaźnik w latach objętych sprawozdaniem. Spadek wskaźnika aktywizacji zawodowej w roku 2007 związany jest m.in. z zakończeniem w latach ubiegłych większości projektów Priorytetu 1 SPO RZL przeznaczonych dla osób bezrobotnych. Najwyższy wskaźnik zanotowany został w roku 2008 i wyniósł 44,7%. Wysoki stan wskaźników dot. aktywizacji zawodowej w roku 2008 związany jest m.in. ze zdecydowanym zmniejszeniem liczby osób bezrobotnych w ostatnich latach oraz rozpoczęciem w roku 2008 wsparcia dla bezrobotnych ze środków EFS w ramach NSRO.

Spośród wyszczególnionych w powyższej tabeli kategorii wskaźników aktywizacji, najwyższe wartości wykazuje wskaźnik aktywizacji osób do 25 roku, który wzrósł z 7,3% w roku 2004 do 87,5% w roku 2008.

Aktywna Polityka Rynku Pracy

Przed przystąpieniem do UE główne narzędzie w polityce zatrudnienia w Polsce stanowił Fundusz Pracy. Wówczas tylko 15,8% jego wydatków było związanych z APRP, natomiast stopa bezrobocia sięgała 19,7%. Od roku 2004, EFS współfinansuje część wydatków Funduszu Pracy a jego wymierny wpływ na APRP jest dwojaki: po pierwsze dostępne większe środki finansowe, a po drugie większa liczba osób objętych aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu.

APRP w Polsce pozwoliła m.in. na:

- zatrudnienie przy pracach interwencyjnych: (w 2008 r. - ponad 46 tys. osób, w 2007 r. - około 58 tys. osób, w 2006r. ok. 69 tys. osób);
- zatrudnienie w ramach robót publicznych: (w 2008 r. prawie 45 tys. osób, w 2007 r. około 41 tys. osób, w 2006 r. ok. 33 tys. osób);
- podjęcie działalności gospodarczej, dzięki środkom z Funduszu Pracy: (w 2008 r. przez ok. 52 tys. osób, w 2007 r. ok. 45 tys. osób, w 2006 r. ok. 35 tys. osób);
- szkolenia (w 2008 r. dla ok. 168 tys. osób bezrobotnych, w 2007 roku dla 175 tys. osób bezrobotnych, w 2006 r. dla ok. 147 tys. osób bezrobotnych);
- staże, którymi objęto (w 2008 r. prawie 170 tys. osób, w 2007 roku prawie 173 tys. osób, w 2006 r. 169 tys. osób);
- rozpoczęcie przygotowania zawodowego (w 2008 r. przez ponad 79 tysięcy osób, w 2007 r., wielkość ta wynosiła 65 tys. osób, w 2006 r. ok. 58 tys. osób);

Porównując dane dot. Aktywnej Polityki Rynku Pracy z roku 2008 r. z latami ubiegłymi można zaobserwować wzrost liczby osób, które dzięki APRP rozpoczęły własną działalność gospodarczą oraz uczestniczyły w pracach interwencyjnych. Natomiast odwrotnie niż w latach poprzednich, w 2008 r. odnotowano powolny spadek liczby osób korzystających z takich form aktywizacji zawodowej jak staże, przygotowania zawodowe u pracodawcy oraz szkolenia dla osób bezrobotnych. Może wiązać się to z mniejszą niż w 2007 r. stopą bezrobocia w Polsce.

Mimo iż środki refundowane przez EFS w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich w latach 2004-2008 nie stanowiły znaczącej części przychodów Funduszu Pracy (0% w roku 2004, 7,3% w roku 2007), pozwoliło to na zwiększenie zakresu zastosowania APRP (15.8% wydatków Funduszu Pracy w roku 2004, 50.9% w roku 2007). W porównaniu z rokiem 2004 na APRP w ramach Funduszu Pracy w 2005 przeznaczono o 600 mln PLN więcej, natomiast w 2007 na APRP wydano prawie 1,3 mld PLN więcej niż w 2004. W dużym stopniu jest to wynikiem płatności dokonywanych przez Komisję Europejską wynikających z wydatków poświadczonych w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich.

W odniesieniu do form wsparcia realizowanych w ramach SPO RZL mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu, najwięcej pomocy świadczonej było w ramach pomocy w poszukiwaniu pracy, pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego. Łącznie z ww. form wsparcia skorzystało blisko 1,7 mln beneficjentów. Dużym zainteresowaniem cieszyły się również oferty szkoleń (ponad 400 tys. beneficjentów), staży (ponad 200 tys. beneficjentów) oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy (ponad 88 tys. beneficjentów). Ponadto, prawie 122 tys. otrzymało wsparcie poprzez subsydiowanie wydatków związanych z zatrudnieniem u przedsiębiorcy.

Wydajność pracy w sektorach ekonomicznych

Badając zmiany, jakie zaszły w Polsce w poszczególnych sektorach ekonomicznych pod względem zatrudnienia, istotną staje się również analiza wydajności pracy. Jej zmiany, mierzone wartością dodaną brutto w cenach bieżących na jednego pracującego w danym sektorze, przedstawia tabela:

Tabela nr 6. Wydajność pracy w sektorach ekonomicznych w latach 2004-2008 (PLN/osobę).

Wydajność pracy w latach	2004	2005	2006	2007	2008	zmiana 2004-2008
	w PLN/os.					
Wydajność pracy ogółem	59 563	61 372	63 806	67 544	70 544	10 981
sektor I (sekcje A-B)	16 814	15 926	17 236	19 749	18 825	2 011
sektor II (sekcje C-F)	63 558	64 464	66 228	69 576	70 871	7 313
sektor III (sekcje G-Q)	71 886	74 523	76 060	79 357	83 770	11 884

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Najwyższy, w okresie 5 badanych lat, wzrost wydajności pracy odnotowano w sektorze usługowym (o prawie 12 tys. PLN/os.) wobec 7 tys. PLN/os. w sektorze przemysłowym i ponad 2 tys. PLN/os. - w sektorze rolniczym. Tendencje zmian przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 7. Zmiany wydajności pracy w latach 2004-2008 (rok poprzedni=100).

	2004	2005	2006	2007	2008
Polska ogółem	109,0	103,0	104,0	105,9	104,4
sektor I (sekcje A-B),	130,0	94,7	108,2	114,6	95,3
sektor II (sekcje C-F),	112,4	101,4	102,7	105,1	101,9
sektor III (sekcje G-Q),	105,5	103,7	102,1	104,3	105,6

Źródło: BDR, wskaźniki makroekonomiczne, GUS.

Powyższe zestawienie wskazuje na spadek wydajności pracy w rolnictwie (o 4,7 pkt. proc. w 2008 r. w stosunku do 2007 r., przy wzroście wydajności w przemyśle – o 1,9 pkt. proc.). Zatem zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie nie poprawiło wydajności pracy w tym sektorze. Być może poprawy należy oczekiwać w nieco dłuższej perspektywie czasowej, po wykorzystaniu w pełni funduszy wspólnotowych do rozbudowy i dalszego rozwoju miejscowej infrastruktury transportowej i społecznej.

Jednocześnie wzrost wydajności pracy w przemyśle i usługach był związany zarówno z modernizacją obu tych sektorów jak i rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i inwestycjach w kapitał ludzki. W ramach SPO RZL w znacznym stopniu wspierano szkolenia osób zatrudnionych i bezrobotnych w kierunku rozwoju nowoczesnych technologii (ICT), podnoszenia kwalifikacji zawodowych i rozwoju umiejętności zarządczych i organizacyjnych (szkolenia dla kadr menadżerskich i służby cywilnej), a także lepszego wykorzystania umiejętności „miękkich" w codziennej pracy zawodowej (zarządzanie czasem, wykorzystanie posiadanych zasobów, ochrona środowiska itp.).

Wydajność pracy w Polsce w 2008 r. stanowiła 62,9% średniej wydajności europejskiej oraz dała się zauważyć poprawa jej relacji do UE-27. Przedstawia to mapa:

Mapa nr 4. Wydajność pracy mierzona PKB w PPS na 1 pracującego w relacji do średniej UE-27.

Źródło: Eurostat.

Znacznie szybsza niż w Polsce poprawa tej relacji miała miejsce w Słowacji (o 13,4 pkt. proc.) i Rumunii (o 13,2 pkt. proc.). Poprawiła się ona również istotnie na Litwie (o 8,0 pkt. proc.), w Estonii (o 7,3 pkt. proc.) i na Łotwie (o 5,4 pkt. proc.). Natomiast zwraca uwagę spadek wydajności pracy w najbardziej rozwiniętych krajach Unii, największy w Danii (o 7,6 pkt. proc.) i Belgii (o 7,3 pkt. proc.) oraz w Austrii (o 4,1 pkt. proc.). Ogólnie, niemal połowa spośród krajów UE-15 odnotowała spadek wydajności pracy.

Wykształcenie

Rozpatrując okres 2003–2008 pod kątem postępów uczynionych w zakresie podniesienia jakości kapitału ludzkiego w Polsce, należy podkreślić znaczący wzrost **wykształcenia ludności**, spowodowany pozytywnym nastawieniem do zdobywania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, widocznym nie tylko wśród ludzi młodych. Badania międzynarodowe potwierdzają znaczenie kapitału społecznego dla rozwoju społeczeństwa oraz silną korelację pomiędzy poziomem kapitału społecznego i ekonomicznego.

Czynnikiem sprzyjającym oczekiwanym zmianom na polskim rynku pracy było dobre wykształcenie polskiego społeczeństwa. W 2008 r. młodzi ludzie w wieku 20-24 lata z wykształceniem minimum średnim stanowili 91,3% tej populacji, podczas gdy w UE-27 – 78,5%. Polskę wyprzedza jedynie Słowacja z rosnącym w ostatnich latach wskaźnikiem – do 92,3% w 2008 r., co oznacza optymistyczne postrzeganie perspektyw dalszej kariery dzięki dobremu wykształceniu. W ciągu ostatnich dwóch lat w naszym kraju zaobserwowany został niewielki spadek wskaźnika wykształcenia średniego.

Tabela nr 8. Młodzież w wieku 20-24 lata z wykształceniem minimum średnim w państwach UE-27 w latach 2004-2008.

Kraje	2004	2005	2006	2007	2008
			w %		
UE-27	**77,1**	**77,5**	**77,9**	**78,1**	**78,5**
Austria	85,8	85,9	85,8	84,1	84,5
Belgia	81,8	81,8	82,4	82,6	82,2
Bułgaria	76,1	76,5	80,5	83,3	83,7
Cypr	77,6	80,4	83,7	85,8	85,1
Czechy	91,4	91,2	91,8	91,8	91,6
Dania	76,2	77,1	77,4	70,8	71,0
Estonia	80,3	82,6	82,0	80,9	82,2
Finlandia	84,5	83,4	84,7	86,5	86,2
Francja	81,7	83,4	83,2	82,4	83,7
Grecja	83,0	84,1	81,0	82,1	82,1
Hiszpania	61,2	61,8	61,6	61,1	60,0
Irlandia	85,3	85,8	85,7	86,8	87,4
Litwa	85,0	87,8	88,2	89,0	89,1
Luksemburg	72,5	71,1	69,3	70,9	72,8
Łotwa	79,5	79,9	81,0	80,2	80,0
Malta	51,0	53,7	51,1	55,5	54,2
Niderlandy	75,0	75,6	74,7	76,2	76,2
Niemcy	72,8	71,5	71,6	72,5	74,1
Polska	**90,9**	**91,1**	**91,7**	**91,6**	**91,3**
Portugalia	49,6	49,0	49,6	53,4	54,3
Rumunia	75,3	76,0	77,2	77,4	78,3
Słowacja	91,7	91,8	91,5	91,3	92,3
Słowenia	90,5	90,5	89,4	91,5	90,2
Szwecja	86,0	87,5	86,5	87,2	87,9
Węgry	83,5	83,4	82,9	84,0	83,6
Wielka Brytania	77,0	78,1	78,8	78,1	78,2
Włochy	73,4	73,6	75,5	76,3	76,5

Źródło: Eurostat

Do europejskiej czołówki Polska zalicza się także pod względem liczby absolwentów kierunków ścisłych i technicznych oraz humanistycznych i społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku 20-29 lat (5. miejsce wśród objętych badaniem 26 krajów UE), ze wskaźnikiem znacznie powyżej średniej unijnej – odpowiednio 52,9 i 40,3.

Do 2007 r. obserwowano rosnący odsetek osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w **kształceniu ustawicznym** (do 5,1% wobec 9,5% średnio w UE-27). Rok później obniżył się on do 4,7% (w UE-27 wzrósł do 9,6%). Jest to jednak zbyt krótki okres, by uznać ten spadek za początek zmiany trendu.

Duża ilość środków z EFS została w Polsce wydana na unowocześnienie edukacji oraz systemu szkoleń, które miało na celu: 1) poprawę dostępu do edukacji, 2) poprawę jej jakości oraz 3) dostosowanie do potrzeb rynku pracy. W ramach

projektów współfinansowanych z EFS ponad 256 tys. osób uczestniczyło w różnego rodzaju szkoleniach. Fundusz zapewnił tym osobom nowe umiejętności i przyczynił się niewątpliwie do zmian proporcji osób dorosłych biorących udział w szkoleniach. Również liczba osób, które skorzystały ze szkoleń i planowały kontynuować inne szkolenia w terminie późniejszym jest bardzo wysoka (około 80%).

Poniższy wykres przedstawia strukturę ludności w wieku 25-64 lata uczestniczącą w kształceniu ustawicznym w latach 2004-2008 w ujęciu regionalnym.

Wykres nr 6. Ludność w wieku 25-64 lata uczestnicząca w kształceniu ustawicznym (zmiany w pkt. proc. w latach 2004-2008).

Źródło: Eurostat.

2) Rynek pracy w polskich regionach w latach 2004-2008[13]

Zmiany na regionalnych rynkach pracy

W latach 2004–2008 zachodziły pozytywne zmiany na krajowym rynku pracy. Należy do nich zaliczyć stopniowy wzrost poziomu zatrudnienia, zmiany w strukturze pracujących w przekroju sektorów ekonomicznych, a także obniżanie się stopy bezrobocia, która tuż po akcesji należała do najwyższych w UE. Zmiany te miały odzwierciedlenie na szczeblu regionów, jakkolwiek procesy przekształceń strukturalnych zasobów pracy były silnie zróżnicowane terytorialnie. Trudności w analizie i ocenie sytuacji na rynku pracy stwarzała nie tylko niejednorodność zjawisk i ich polaryzacja między województwami, ale również duże ich zróżnicowanie wewnątrz województw.

W okresie 2004–2008 **wskaźnik zatrudnienia** osób w wieku 15–64 lata zwiększył się w kraju o 7,5 pkt. proc. We wszystkich województwach nastąpił jego wzrost; największy – w świętokrzyskim (o 11,5 pkt. proc.), a najmniejszy w lubelskim (o 4,5 pkt. proc.). Najwyższym wskaźnikiem zatrudnienia cechowały się województwa: mazowieckie, podlaskie, łódzkie i małopolskie (powyżej 60%), najniższym (poniżej 56%) zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie. Podobnie jak na poziomie kraju, w zdecydowanej większości województw silniej wzrósł wskaźnik zatrudnienia mężczyzn niż kobiet (wyjątkami były podlaskie i łódzkie).

[13] Podpunkt opracowany na bazie raportu „Polska Raport Strategiczny 2009 NSRO", Warszawa, 2009, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR

Wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata według płci i w ujęciu regionalnym w okresie 2004-2008 przedstawia kolejny wykres.

Wykres nr 7. Wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata według płci w okresie 2004-2008.

Źródło: Eurostat, GUS.

Mapa nr 5. Zmiany struktury osób pracujących według sektorów ekonomicznych w latach 2004–2008.

Źródło: GUS (BDR).

Zmiana **struktury pracujących** polegająca na przechodzeniu zasobów siły roboczej z sektora rolniczego do sektorów przemysłu i usług przebiegała z różną

intensywnością w poszczególnych regionach. Największą skalą tego zjawiska cechowały się regiony o najwyższym udziale pracujących w sektorze rolniczym, tj. cztery województwa Polski wschodniej, w których przekraczał on 20% w 2008 r.: lubelskie (29,6%), podlaskie (27,2%), świętokrzyskie (25,1%) i podkarpackie (22,8%). Udziały te w porównaniu z 2004 r. zmniejszyły się od prawie 6 do 9 pkt. proc. W tym samym przedziale spadek pracujących w sektorze rolniczym nastąpił także w małopolskim i opolskim. Województwo kujawsko-pomorskie jako jedyne odnotowało zjawisko odwrotne, tj. wzrost pracujących w sektorze I w stosunku do 2004 r.

Wzrost udziału pracujących w sektorze II miał miejsce we wszystkich regionach, zarówno typowo rolniczych, jak i wysoko uprzemysłowionych, a najbardziej znaczący w województwach: świętokrzyskim, dolnośląskim, opolskim, lubuskim i mazowieckim.

W sektorze III odnotowano zarówno przyrosty, jak i ubytki odsetka pracujących w przekroju terytorialnym. W sześciu regionach nastąpił znaczny spadek udziału pracujących w usługach, w tym największy - w dolnośląskim, lubuskim i kujawsko-pomorskim. W pozostałych regionach udział zatrudnienia w usługach wzrastał, w tym najszybciej w województwach o najmniejszym udziale tego sektora w pracujących ogółem (podlaskie, lubelskie, podkarpackie) oraz w małopolskim.

W okresie 2004–2008 **stopa bezrobocia** w Polsce wśród osób w wieku 15 i więcej lat zmniejszyła się z poziomu 18,9% - najwyższego w UE-27 – do poziomu 7,1%, bardzo bliskiego średniej unijnej. Radykalne obniżenie stopy bezrobocia w tym czasie (o 11,8 pkt. proc.) było rezultatem przede wszystkim dobrej koniunktury gospodarczej, chociaż wpłynęły na to również wzmożone ruchy migracyjne po akcesji Polski do UE.

Największe spadki stopy bezrobocia miały miejsce w tych regionach, gdzie było ono najwyższe. W 2004 r. aż w 7 województwach stopa bezrobocia przekraczała 20%, dochodząc do 25% w dolnośląskim. W tych regionach nastąpiło jej obniżenie od prawie 12 do 16 pkt. proc. W 2008 r. województwem o najwyższej stopie bezrobocia było zachodniopomorskie (9,5%), a zaraz za nim plasowało się dolnośląskie i kujawsko-pomorskie. Z wyjątkiem podlaskiego, regiony Polski wschodniej doświadczały bezrobocia na poziomie wyższym niż średnio w Polsce.

Wykres poniżej prezentuje regiony uszeregowane malejąco według wielkości stopy bezrobocia w 2004 r. Widoczne są zmiany zachodzące w okresie 2004-2008. Największy postęp w obniżaniu poziomu bezrobocia dokonał się w województwie lubuskim (o 16,7 pkt. proc.). Województwo mazowieckie, mające w 2004 r. najniższą stopę bezrobocia, w 2008 r. straciło pierwszą pozycję na rzecz pomorskiego (odpowiednio 6,0 i 5,5%). Pozostałe regiony w których stopa bezrobocia kształtowała się na niskim poziomie to wielkopolskie (6,1%) i małopolskie (6,2%).

Wykres nr 8. Poziom stopy bezrobocia osób w wieku 15 i więcej lat i jej zmiany w okresie 2004–2008 (według BAEL).

Źródło: GUS (BDR).

Wskaźnik bezrobocia długoterminowego, tj. trwającego ponad 12 miesięcy, zmniejszył się z 54,0% w 2004 r. do 33,5% w 2008 r., co oznaczało spadek poniżej średniej unijnej wynoszącej nieco ponad 37%. Największy udział osób pozostających bez pracy ponad rok w strukturze osób bezrobotnych ogółem wystąpił w 2008 r. w województwie wielkopolskim, gdzie wskaźnik bezrobocia długoterminowego wzrósł w przeciągu omawianego okresu, i w województwie łódzkim, gdzie zmniejszył się o ponad 20 pkt. proc. W trzech kolejnych regionach skala długotrwałego bezrobocia obniżyła się o około połowę, co należy uznać za duże osiągnięcie (dotyczyło to woj. mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego).

W przekroju regionów, dane dotyczące **wydajności pracy** w ujęciu rachunków narodowych dostępne są za rok 2006 (w PPS) i 2007 (w ujęciu nominalnym).

W czołówce polskich regionów pod względem poziomu wydajności pracy znajdowało się województwo mazowieckie (blisko 90% średniej unijnej wyrażonej w PPS) i pomorskie (powyżej 70%). W grupie sześciu województw, gdzie wydajność pracy mierzona PKB w PPS na 1 pracującego w 2006[14] r. przekraczała średnią krajową, były także: śląskie, zachodniopomorskie, dolnośląskie i wielkopolskie. W tej grupie dwa regiony - śląskie i dolnośląskie - stopniowo wytracały przewagę w tym zakresie nad pozostałymi. Z kolei w grupie regionów, w których wydajność pracy w 2006 r. nie przekraczała 50% średniej unijnej, znalazło się siedem województw, w tym województwa Polski wschodniej, a także łódzkie i lubuskie. Województwo lubelskie nie osiągnęło nawet 40% średniej unijnej.

Poniższy wykres prezentuje regiony uszeregowane malejąco względem wskaźnika wzrostu wydajności pracy w relacji do średniej krajowej, co uwidacznia grupę województw poprawiających swoją pozycję w rankingu produktywności – były to województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie i zachodniopomorskie, a także grupę regionów odnotowujących spadek w tym zakresie (opolskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie).

[14] Ostatnie dostępne dane o PKB według regionów wyrażone w PPS (czyli według parytetu siły nabywczej walut) dotyczą 2006 r. – są to dane obliczane przez Eurostat.

Wykres nr 9. Wydajność pracy (PKB w PPS na 1 pracującego) w przekroju regionów w latach 2004–2006.

Źródło: Eurostat, GUS.

W województwach Polski wschodniej niepokojący był nie tyle niski poziom wydajności pracy (uwarunkowany przede wszystkim strukturą ich gospodarek), ile raczej trend dalszego obniżania się jej poziomu w relacji do średniej krajowej. Między 2004 i 2006 r. relacja ta obniżyła się o 6,8 pkt. proc. w świętokrzyskim, o 5,4 pkt. proc. w warmińsko-mazurskim, o 2,6 pkt. proc. w podkarpackim, a pozostała na niezmienionym poziomie w lubelskim. Jedynie województwo podlaskie poprawiło swoją pozycję pod tym względem o 2,6 pkt. proc., co należy uznać za dobry wynik. Zbyt niski poziom i tempo wzrostu wydajności pracy jest przyczyną powiększania się dystansu do najbardziej konkurencyjnych regionów Polski.

2. Wpływ realizacji polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski w latach 2004-2008

W latach 2004-2008 coraz silniej ujawniał się – początkowo niewielki – pozytywny wpływ funduszy europejskich na rozwój społeczno-gospodarczy Polski, choć ze względu na różnice wyników poszczególnych badań ewaluacyjnych, trudna jest jednoznaczna ocena skali tego oddziaływania.

Wyniki badań ewaluacyjnych, przeprowadzonych na zlecenie MRR przy wykorzystaniu modeli MaMoR3, EuImpactMod i Hermin[15] wskazały, że dodatkowy wzrost PKB, jaki można przypisać funduszom wynosił 0-0,1 pkt. proc. w 2004 r., 0,3-0,6 pkt. proc. w 2007 r. i 0-0,5 pkt. proc. w 2008 r.[16]. Efektem oddziaływania

[15] MaMoR3 - *Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004-2006 i NSS 2007-2013*, Raport końcowy 2009 (kierownik projektu – dr Tomasz Kaczor), MRR, IBnGR, Prevision, Gdańsk, Warszawa, lipiec 2009 r.
EuImpactMod - *Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 oraz innych wybranych wskaźników na poziomie krajowym i regionalnym*, Raport roczny 2009, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009.
Hermin – *Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym za pomocą modelu Hermin*, Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego, Wrocław, 17 listopada 2009 r.

[16] Według modeli EuImpactMod i Hermin, oddziaływanie funduszy europejskich na analizowane wskaźniki sytuacji społeczno-gospodarczej Polski zmniejszyło się przejściowo w 2008 r. wskutek wygasania napływu środków w ramach NPR 2004-2006, przy niewielkim jednocześnie ich napływie, związanym z uruchamianiem projektów w ramach NSRO 2007-2013.

funduszy była około 15% redukcja dystansu między Polską a UE-27 w latach 2004-2008, mierzonego poziomem PKB na mieszkańca (MaMoR3). Stosunkowo niewielki był natomiast, jak dotąd, ich wpływ na strukturę wartości dodanej według głównych sektorów. W 2008 r. działały one w kierunku zwiększenia udziału sektora II (przemysł i budownictwo) o 0-0,3 pkt. proc. (w stosunku do scenariusza bez środków UE), przy niewielkim spadku udziału rolnictwa (do 0,1 pkt. proc.) oraz – według większości modeli – spadku udziału usług (do 0,2 pkt. proc.).

Efektem napływu funduszy europejskich, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego było zwiększenie zatrudnienia – o 46-128 tys. osób w 2008 r. Szacuje się, że w latach 2005-2008 zatrudnienie z tytułu napływu funduszy wzrosło o około 260 tys. osób. W rezultacie wzrósł wskaźnik zatrudnienia (o 0,2-0,5 pkt. proc. w stosunku do scenariusza bez środków UE) i obniżyła się stopa bezrobocia (o 0,02-0,8 pkt. proc.).

Wykres nr 10. Wpływ funduszy unijnych na wskaźnik zatrudnienia (przyrosty w pkt proc.).

Źródło: Wyniki badań ewaluacyjnych pt. *Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym* zrealizowanych przez Instytut Badań Strukturalnych (model I EUImpactMod – sierpień 2009), Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i Prevision (model II MaMor3- lipiec 2009) oraz Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego (model III HERMIN – 2009).

Szacuje się, że w roku 2009 poziom zatrudnienia był wyższy o 0,3-0,7 pkt. proc. niż w sytuacji, gdyby polityka spójności nie była realizowana.

W kategoriach bezwzględnych oznacza to odpowiednio wzrost liczby pracujących przeciętnie o 13 tys. osób rocznie. Fundusze w podobny sposób oddziaływały na sytuację na rynku pracy kobiet i mężczyzn, choć czynnikiem ograniczającym nieznacznie ich skuteczność w przypadku kobiet była ich relatywnie niższa podaż pracy, a więc mniejsza liczebność wśród osób pracujących i bezrobotnych.

3. Wpływ funduszy unijnych na zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej w układzie regionalnym[17]

Wykorzystanie funduszy unijnych przybliżyło Polskę i jej regiony do realizacji celów polityki spójności, jednak w pierwszych latach członkostwa w UE osiągane efekty w przypadku większości wskaźników poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego były jeszcze stosunkowo nieznaczne. Wynikało to z następujących przyczyn:

- relatywnie niewielkiej w stosunku do potencjału gospodarczego kraju puli środków unijnych alokowanych w Polsce w ramach pierwszego okresu programowania 2004-2006,
- początkowo powolnego wykorzystywania środków przez beneficjentów,
- przesunięcia w czasie rzeczywistego efektu w stosunku do poniesionych nakładów, tj. stopniowej adaptacji gospodarki do zmieniających się warunków (a nie jej natychmiastowego dostosowania),
- w przypadku dużych projektów, zwłaszcza infrastrukturalnych – występowania impulsów rozwojowych dopiero po ukończeniu całości lub znacznej części przedsięwzięcia.

Wpływ funduszy unijnych na kształtowanie się poszczególnych wskaźników odzwierciedlających sytuację społeczno-gospodarczą nie był jednorodny we wszystkich województwach. Na powyższe zjawiska, występujące z różną intensywnością w każdym z regionów, nakładały się takie czynniki różnicujące, jak: przede wszystkim skala napływających środków, ale także ich indywidualne cechy społeczno-gospodarcze, struktura podziału funduszy między poszczególne obszary interwencji czy stopień jej dopasowania do występujących potrzeb (bieżących, średnio- czy długookresowych).

W okresie 2004-2006 wzrost PKB na mieszkańca był dzięki funduszom, według wyników modeli ekonometrycznych, wyższy przeciętnie w kraju o 0,1 do 0,6 pkt. proc., przy czym w pierwszych dwóch latach - z przyczyn wymienionych na wstępie - był to wzrost nieznaczny. W niektórych województwach - praktycznie niezauważalny, a w większości - na poziomie średniej krajowej lub lekko powyżej niej (0,1-0,2 pkt. proc.). Jedynie lubuskie zanotowało większy wpływ (0,3-0,4 pkt. proc.), natomiast w opolskim wzrost PKB na mieszkańca byłby wyższy bez udziału funduszy (o 0,1 pkt. proc.).

W kolejnych latach, a zwłaszcza w okresie 2007-2008, oddziaływanie funduszy we wszystkich regionach przyniosło istotnie silniejsze impulsy rozwojowe niż bezpośrednio po wejściu Polski do UE. W niektórych województwach, jak w łódzkim i warmińsko-mazurskim, wzrost PKB na mieszkańca był wyższy o 0,8-0,9 pkt. proc. Jedynie najbogatsze mazowieckie odnotowało dodatkowy wzrost jedynie na poziomie 0,3 pkt. proc.

W większości województw odzwierciedlił się pozytywny wpływ funduszy unijnych na poziom ich rozwoju gospodarczego. W 2008 r. dodatkowy wzrost wskaźnika PKB na mieszkańca w stosunku do średniej krajowej wyniósł w tych regionach od 0,1 do 0,9

[17] Rozdział opracowany na bazie raportu stanowiącego podsumowanie badań ewaluacyjnych nt. *Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym*, przeprowadzonych w 2009 r. na zlecenie MRR przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i firmę PreVision Tomasz Kaczor – z wykorzystaniem modelu MaMoR3.

pkt. proc. W największym stopniu (0,6 i więcej pkt. proc.) zyskał pas województw północnej Polski: od położonego na zachodzie lubuskiego poprzez zachodniopomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie do usytuowanego przy wschodniej granicy podlaskiego oraz województwo łódzkie w środkowej części kraju.

W analizowanym okresie wzrósł rozmiar zróżnicowań międzyregionalnych, mierzony współczynnikiem zmienności PKB na mieszkańca, z 24,4 w 2004 r. do 27,2% w 2008 r., przy czym bez udziału środków unijnych wzrost ten byłby wyższy o 0,5 pkt. proc. Można zatem stwierdzić, że w krótkim okresie fundusze złagodziły nieco naturalny proces różnicowania regionów (przewiduje się, że do 2020 r. wpływ funduszy pochodzących z dwóch okresów programowania 2004-2006 i 2007-2013 pozwoli na powstrzymanie tego procesu).

Stopniowo zmniejsza się dystans w poziomie rozwoju gospodarczego dzielący polskie regiony od regionów unijnych, ale jest to proces przestrzennie zróżnicowany. W okresie 2004-2008 wszystkie województwa zwiększyły poziom PKB na mieszkańca w stosunku do średniej UE-27, przy czym dzięki funduszom w 2008 r. był to wzrost o 0,4 do 1,2 pkt. proc. większy niż bez ich zaangażowania w polską gospodarkę. W największym stopniu (1,0-1,2 pkt. proc.) zyskała zwarta grupa województw północno-zachodniej Polski: lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie i pomorskie oraz centralnie położone łódzkie. Najbardziej ograniczone natomiast było oddziaływanie środków unijnych na kształtowanie się PKB na mieszkańca w województwie opolskim (bez ich udziału wskaźnik ten w relacji do średniej UE-27 byłby tutaj mniejszy zaledwie o 0,4 pkt. proc.). Najbliższe przeciętnej unijnej mazowieckie zyskało poniżej średniej ogólnopolskiej.

Napływ środków unijnych przyczynia się do poprawy sytuacji na rynku pracy, aczkolwiek ich oddziaływanie było zauważalnie mniejsze niż w przypadku PKB. W analizowanym okresie, w szybszym tempie (chociaż przy niskiej stopie wzrostu), zwiększał się poziom zatrudnienia ludności oraz w konsekwencji malało bezrobocie. Dzięki funduszom, wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15-64 lata był w 2008 r. wyższy o 0,2 do 0,7 pkt. proc. niż bez ich udziału. W największym stopniu (powyżej średniej krajowej) zyskał pas województw północno-zachodnich, północnych i wschodnich – od lubuskiego do lubelskiego (0,6-0,7 pkt. proc.) oraz województwo łódzkie (0,7 pkt. proc.). Najmniej skorzystało pod tym względem mazowieckie (0,2 pkt. proc.), a także opolskie i kujawsko-pomorskie (po 0,4 pkt. proc.). Zróżnicowanie regionalne wskaźnika zatrudnienia wykazywało tendencję malejącą, przy czym wpływ funduszy na zachodzące zmiany był nieznaczny, ale korzystny z punktu widzenia zwiększania spójności międzyregionalnej.

Zmiany dotyczące poziomu bezrobocia są w znacznej mierze odbiciem procesów związanych z kształtowaniem się sytuacji w sferze zatrudnienia. Stopa bezrobocia obniżała się systematycznie w latach 2004-2008 we wszystkich województwach, w tym również pod wpływem zaangażowania środków unijnych, zwłaszcza od 2006 r. W 2008 r. stopa bezrobocia ludności w wieku 15-64 lata była w skali regionalnej niższa dzięki temu o 0,2 do 1,1 pkt. proc. W największym stopniu (więcej niż średnio w kraju) spadła ona dzięki funduszom w wymienionym powyżej pasie województw od lubuskiego do lubelskiego (0,9-1,1 pkt. proc.) oraz w łódzkim (1,1 pkt. proc.). Najskromniejszy efekt oddziaływania widoczny był w mazowieckim – bez udziału środków unijnych stopa bezrobocia byłaby tutaj wyższa zaledwie o 0,2 pkt. proc. Zróżnicowanie regionalne stopy bezrobocia wykazywało tendencję wzrostową, która nie była łagodzona napływem funduszy - bez ich udziału rozmiar zróżnicowań byłby w 2008 r. nieco mniejszy.

Mapa nr 6. Wpływ funduszy unijnych na przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika zatrudnienia (górny panel) i stopy bezrobocia (dolny panel).

Źródło: Opracowanie na podstawie symulacji modelu EUImpactMod II[18].

[18] Dane pochodzą z raportu Pt „Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013

4. Powiązanie realizacji programu operacyjnego z politykami wspólnotowymi i krajowymi.

Powiązanie z politykami wspólnotowymi

Wsparcie udzielone w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006 wpisywało się w założenia *Europejskiej Strategii Zatrudnienia*. W Polsce EFS był głównym narzędziem wspierającym realizację tej polityki. SPO RZL został przygotowany w taki sposób, aby instrumenty wsparcia realizowane w jego ramach przyczyniały się do realizacji celów ujętych w *Europejskiej Strategii Zatrudnienia*. Główne działania przewidziane w Programie wpisywały się w cele ESZ (osiągnięcie pełnego zatrudnienia, poprawę jakości i produktywności pracy oraz wzmacnianie spójności społecznej i integracji) i służyły zwiększaniu poziomu zatrudnienia i rozwojowi zasobów ludzkich.

Działania podejmowane w ramach SPO RZL były również zgodne z głównymi wytycznymi w obszarze zatrudnienia, które zostały przyjęte w lipcu 2005 r. przez Radę Unii Europejskiej, jako tzw. *Zintegrowany Pakiet Wytycznych na Rzecz Wzrostu i Zatrudnienia* (szczegółowe powiązanie działań w ramach SPO RZL z poszczególnymi wytycznymi zostało wykazane w dalszej części raportu). Realizacja działań zgodnych z *Wytycznymi* sprzyjała dążeniu do wypełnienia założeń odnowionej Strategii Lizbońskiej przede wszystkim w zakresie dotyczącym zatrudnienia.

Powiązanie z politykami krajowymi

Wsparcie realizowane w ramach SPO RZL było spójne z celami określonymi w *Krajowych Planach Działań na rzecz Zatrudnienia (KPDZ)* opracowywanych co roku przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. KPDZ na dany rok był akceptowany przez Radę Ministrów. Każdorazowo podstawą opracowania celów, priorytetów i zadań związanych z rynkiem pracy w KPDZ był *Zintegrowany Pakiet Wytycznych na Rzecz Wzrostu i Zatrudnienia*. Przygotowywany co roku przez MPiPS dokument, stanowi podstawę realizacji zadań państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej, skupiając się między innymi na rozwoju przedsiębiorczości, poprawie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i pracowników, aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, doskonaleniu instytucjonalnej obsługi rynku pracy.

Wsparcie zrealizowane w ramach SPO RZL wpisało się w największym zakresie w cele i założenia polityki zatrudnienia określone w KPDZ/2005 i KPDZ/2006. W ramach KPDZ/2005 wyodrębnione zostały następujące priorytety polityki zatrudnienia:

- Ograniczenie instytucjonalnych barier wzrostu zatrudnienia poprzez zwiększenie dostępu do usług instytucji rynku pracy o lepszej jakości, wsparcie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw, w tym w szczególności małych i średnich oraz promocję rozwiązań zwiększających atrakcyjność pracy.

SPO RZL zrealizował powyższe założenia m.in. poprzez realizację Priorytetu 1. *Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej*, który obejmował wsparcie na rzecz podnoszenia potencjału instytucji rynku pracy i

---

oraz innych wybranych wskaźników na poziomie krajowym i regionalnym, Raport roczny 2009, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009.

zwiększania dostępu do oferowanych przez nie usług oraz Priorytetu 2. *Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy*, który obejmował działania wspierające rozwój przedsiębiorczości oraz działania przyczyniające się do poprawy zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw (studia podyplomowe, staże, doradztwo) i ich pracowników zrealizowane zostały natomiast w ramach Działania 2.3: *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki*.

- Rozwijanie aktywnych polityk rynku pracy na szczeblu regionalnym i lokalnym, wspieranych prze efektywną realizację sektorowych i regionalnych programów operacyjnych.

Cel ten był z kolei zrealizowany przede wszystkim w ramach Działania 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* i Działania 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia*, które wdrażane były na poziomie regionalnym i lokalnym.

- Aktywizacja osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w szczególności poprzez szkolenie i doskonalenie zawodowe i ogólne.

Cel ten został zrealizowany poprzez zadania przewidziane w ramach Priorytetu 1. SPO RZL, który obejmował działania wspierające przechodzenie od pasywnych do aktywnych narzędzi rynku pracy oraz upowszechnienie podejścia prewencyjnego oraz podwyższanie jakości miejsc pracy, gwarantujących zrównoważony rozwój oraz działania na rzecz osób bezrobotnych (w tym długotrwale), osób dopiero wchodzących na rynek pracy, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz kobiet.

Działania podejmowane w ramach SPO RZL wpisały się również w założenia następujących priorytetów polityki zatrudnienia, określonych w ramach KPDZ/2006:

- Aktywizacja młodzieży bezrobotnej,
- Aktywizacja zawodowa osób powyżej 50 roku życia,
- Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych na różnych etapach ich życia,
- Doskonalenie instytucjonalnej obsługi rynku pracy,
- Wzmocnienie powiązań edukacji i gospodarki na rynku pracy (rozwój kształcenia ustawicznego, organizacja kształcenia ogólnego i zawodowego dla młodzieży, która znalazła się poza powszechnym systemem edukacji, rozwój programów mających na celu wyrównywanie szans uczniów),
- Rozwój dialogu i partnerstwa społecznego dla zapewnienia równowagi na polskim rynku pracy,
- Zwiększenie wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Społecznego na efektywne programy rynku pracy.

Programy Wspólnotowe

Program PROGRESS 2007-2013

Wspólnotowy Program na rzecz Zatrudnienia i Solidarności Społecznej – PROGRESS o budżecie 743,25 miliona EUR jest realizowany od początku 2007 roku również w Polsce. Podstawą jego funkcjonowania jest Decyzja nr 1672/2006/WE

Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r. Zakończenie wdrażania Programu planowane jest na 2013 rok. Najważniejszym celem Programu jest przede wszystkim finansowe wsparcie podmiotów krajowych we wdrażaniu celów Unii Europejskiej w dziedzinie zatrudnienia i spraw społecznych. Te społeczne cele UE określone są szczegółowo w unijnym dokumencie poświęconym odnowionej agendzie społecznej *„Możliwości, Dostęp i Solidarność w Europie XXI wieku".* Program może też wspierać rozwój narzędzi i metod statystycznych oraz wspólnych z innymi państwami UE wskaźników społecznych. Ważnym komponentem i celem programu jest też monitoring stosowania prawa wspólnotowego w warunkach krajowych oraz ocena skuteczności stosowania prawa unijnego w Polsce.

Kolejnym celem Programu PROGRESS jest wzajemna współpraca, wymiana wiedzy i „dobrych praktyk". PROGRESS wspiera finansowo również wszystkie podmioty, które zdecydują się informować społeczeństwo w swoim kraju o wszelkich unijnych inicjatywach dotyczących spraw społecznych, w tym także dla organizacji promujących równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz takich, które zwalczają wszelkie przejawy dyskryminacji.

Przez cały okres realizacji SPO RZL, równolegle realizowano rządowe programy wspierające aktywną politykę rynku pracy, komplementarne w stosunku do wsparcia udzielonego w ramach Programu.

Programy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

1. *Program „Pierwsza Praca" i „Pierwszy Biznes"*

Podstawowym celem Programu *"Pierwsza Praca"* było zwiększenie szans na uzyskanie doświadczenia zawodowego oraz podjęcie pierwszego zatrudnienia przez młode osoby. Program był adresowany do osób do 25 roku życia, wcześniej niepracujących.

Program *„Pierwsza praca"* oferował szereg usług i instrumentów rynku pracy określonych w *ustawie z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. nr 99, poz. 1001, z późn. zm.). W ramach usług rynku pracy funkcjonowało pośrednictwo pracy, usługi EURES, poradnictwo zawodowe, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, organizacja szkoleń. W ramach instrumentów rynku pracy oferowano staże i przygotowanie zawodowe, zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych, przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz refundowanie pracodawcy kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, a także stypendia dla kontynuującego naukę.

Częścią Programu *„Pierwsza Praca"* był uruchomiony w lipcu 2005 r. Program *„Pierwszy Biznes"*, skierowany do bezrobotnej młodzieży, którego głównym celem było udzielenie pomocy w podejmowaniu działalności gospodarczej i promocja postaw przedsiębiorczych wśród młodych ludzi. Realizatorami Programu były m.in. powiatowe urzędy pracy, organizacje akademickie i związki pracodawców. Głównym zadaniem Programu było promowanie przedsiębiorczości i stworzenie jak najlepszych warunków do zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej wśród młodych osób. Wsparcie udzielane w ramach Programu składało się z trzech głównych elementów: szkoleń teoretycznych, doradztwa praktycznego oraz dotacji i pożyczek na założenie własnej firmy.

Zadania realizowane w ramach Programu były przede wszystkim komplementarne do projektów realizowanych w ramach Działania 1.2 SPO RZL: *Perspektywy dla*

młodzieży, w których poprzez różnorodne instrumenty rynku pracy (w tym również rozwijające przedsiębiorczość) ukierunkowano wsparcie na ten sam cel – wprowadzenie na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia jak największej liczby osób bezrobotnych w wieku poniżej 25 roku życia.

2. *Program „Solidarność pokoleń" - działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+*

Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów 17 października 2008 r. i jest pakietem działań rządowych zmierzających do zwiększenia zatrudnienia osób powyżej 50. roku życia w Polsce. Program zakłada z jednej strony działania, które tworzą zachęty do zatrudnienia osób w wieku 50+ przez przedsiębiorców, a z drugiej strony działania, które sprzyjają poprawie kwalifikacji, umiejętności i efektywności pracy tych osób. Celem programu *„Solidarność pokoleń"* jest osiągnięcie do 2020 r. wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata na poziomie 50%, określonym w Strategii Lizbońskiej. Głównym założeniem Programu *„Solidarność pokoleń"* jest zwiększenie zatrudnienia wśród osób w wieku powyżej 50 roku życia, zmniejszenie liczby osób odchodzących z rynku pracy na zasiłki i wcześniejsze emerytury, umożliwienie powrotu do zatrudnienia, jak również aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych przy jednoczesnym zachowaniu niezbędnych systemów bezpieczeństwa socjalnego tych osób. Realizowane projekty mają charakter pilotażowy. Do konkursu na realizację tego typu przedsięwzięć mogą zgłaszać się instytucje rynku pracy, organizacje pracodawców, związki zawodowe, instytucje szkoleniowe, samorządy gminne, a także organizacje pozarządowe działające statutowo na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej. Zgłaszane projekty muszą obejmować grupę od 50 do 250 uczestników – osób bezrobotnych, zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Środki przyznawane są w postaci grantów. Instrumenty służące intensyfikacji wsparcia na rzecz osób w wieku 50+ przewidziane w programie *„Solidarność pokoleń"* są stosowane również w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Komplementarność Programu z SPO RZL polegała głównie na tym, iż w ramach Działania 1.3 SPO RZL wsparte zostały osoby długotrwale bezrobotne, wśród których osoby powyżej 50 roku życia stanowiły znaczący udział. Dodatkowo kwestia wspierania osób starszych była również przedmiotem realizacji projektów w ramach PIW EQUAL.

3. *Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich*

Program FIO, w początkowym okresie realizacji został zaplanowany jako trzyletnie przedsięwzięcie (2005-2007). Podstawą prawną Programu była *uchwała Nr 193/2004 Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Rządowy Program – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich"*. Program miał na celu pobudzenie oraz wzmocnienie inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora organizacji pozarządowych poprzez działania komplementarne w stosunku do już istniejących rozwiązań i praktyk w tym zakresie. Program był powiązany z treścią najistotniejszych rozwiązań programowych o charakterze strategicznym i operacyjnym, w tym przede wszystkim z SPO RZL. Na realizację tego przedsięwzięcia, w latach 2005-2007, przeznaczono 110 mln PLN z budżetu państwa. W ramach *Programu FIO*, w 2005 r. odbyły się dwa konkursy, a w latach 2006 i 2007 – po jednym konkursie. Podmiotem decyzyjnym w zakresie udzielania dofinansowania poszczególnych projektów było Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, natomiast funkcję monitorującą pełniła Rada Działalności Pożytku Publicznego. Beneficjentami *Programu FIO* były organizacje pozarządowe oraz

kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne działające w sferze zadań publicznych, o których mowa w *ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

Wsparcie realizowane w ramach Programu FIO było komplementarne z założeniami SPO RZL poprzez realizację takich przedsięwzięć jak: inicjatywy proponujące oryginalne formy pobudzania aktywności na rynku pracy przede wszystkim wobec grup i osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, a także inicjatywy rozwijające poradnictwo i doradztwo zawodowe dla młodzieży; rozwój ekonomii społecznej. Ponadto współfinansowane były działania sektora pozarządowego na rzecz aktywizacji społecznej młodzieży o zasięgu lokalnym, regionalnym i krajowym, a także inicjatywy na rzecz pobudzania aktywności społecznej młodzieży z terenów wiejskich. Były również realizowane działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej repatriantów i ich rodzin, tworzenia przyjaznego otoczenia społecznego i ekonomicznego do integracji repatriantów, a także integracji i aktywizacji zawodowej cudzoziemców na polskim rynku pracy i w społeczeństwie, przeciwdziałanie zjawiskom wykorzystywania cudzoziemców oraz pracy nielegalnej i nie zarejestrowanej. W latach 2009–2013, realizacja Programu FIO będzie kontynuowana, na podstawie uchwały przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 4 listopada 2008 r.

4. *Program „AKTYWNA KOBIETA”*

Wsparcie w ramach *Programu „Aktywna Kobieta”* skierowano do kobiet powyżej 50 roku życia, mających problemy z podjęciem lub utrzymaniem pracy. Został on uruchomiony w II połowie 2007 roku przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, a jego głównym celem była aktywizacja zawodowa bezrobotnych kobiet w wieku 50+ poprzez ułatwienie im udziału w przedsięwzięciach zwiększających szanse na podjecie pracy lub jej utrzymanie, a także rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Program finansowany był z Funduszu Pracy, a na jego realizację przeznaczono 15 mln PLN. Projektodawcami w zakresie aktywizacji zawodowej kobiet były powiatowe urzędy pracy, które w ramach swych projektów, realizowały następujące formy wsparcia: szkolenia w zawodach deficytowych, uzupełnianie posiadanych kwalifikacji, przygotowanie zawodowe oraz dotacje na podejmowanie działalności gospodarczej.

Wsparcie dostępne w ramach *Programu „Aktywna kobieta”* było komplementarne w stosunku do wsparcia, jakie było dostępne w ramach Działania 1.6 SPO RZL *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet,* w ramach którego realizowano szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe kobiet, doradztwo i staże oraz przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, a także kampanie medialno-edukacyjne i akcje promocyjne na rzecz równości szans oraz godzenia ról zawodowych i społecznych (skierowane do kobiet w wieku 45+).

Programy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

W okresie wdrażania SPO RZL, równolegle realizowano szereg programów służących aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Zadania te finansowano ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) w ramach następujących programów celowych:

1. *Program Junior*

Celem programu było umożliwienie wejścia w życie zawodowe (odbycie stażu, zdobycie zatrudnienia) młodym osobom niepełnosprawnym. Program stanowił

uzupełnienie działań realizowanych przez urzędy pracy w ramach kolejnych edycji Krajowego Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów *„Pierwsza Praca*" z wykorzystaniem środków Funduszu Pracy (m.in. na poradnictwo zawodowe i doradztwo – w ramach tego programu). Realizatorem programu były powiatowe urzędy pracy i oddziały PFRON. Pomoc finansowa ze środków programu przekazywana była absolwentom, skierowanym na staż przez powiatowy urząd pracy, w formie dofinansowania, będącego świadczeniem na rehabilitację zawodową, a także doradcy zawodowemu w postaci premii za opiekę nad stażystą oraz pracodawcy uczestniczącemu w programie – z wyłączeniem pracodawców prowadzących zakłady aktywności zawodowej.

Uczestnictwo w programie miało na celu zwiększenie możliwości zawodowych bezrobotnych absolwentów oraz stworzenie szansy zatrudnienia i zdobycia doświadczenia zawodowego w ramach odbywanego stażu. Program miał również ułatwić jego uczestnikom skuteczne zaprezentowanie się ewentualnemu przyszłemu pracodawcy, co w konsekwencji miało przyczynić się do stworzenia miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów. Efektem towarzyszącym realizacji programu było przełamanie barier psychologicznych pracodawców związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.

2. *Program „PEGAZ 2003"*

Program *PEGAZ 2003* był realizowany przez PFRON na terenie całego kraju od 2003 roku. Głównym celem Programu było ograniczenie skutków niepełnosprawności poprzez likwidację barier transportowych i w komunikowaniu się, utrudniających osobom niepełnosprawnym naukę lub wykonywanie zawodu.

Pomoc obejmowała dofinansowanie zakupu i montażu oprzyrządowania do samochodu, wsparcie na zakup sprzętu komputerowego bądź wózka o napędzie elektrycznym. Dofinansowaniem został objęty także zakup pojazdu przeznaczonego do przewozu osób niepełnosprawnych będących uczestnikami warsztatów terapii zajęciowej. Wsparcie w ramach Programu było kierowane do osób w wieku aktywności zawodowej oraz dzieci i młodzieży do 18 roku życia, u których występuje dysfunkcja narządu ruchu lub słuchu, a także do osób niepełnosprawnych będących: uczniami szkół ponadgimnazjalnych, słuchaczy kolegiów, studentów szkół wyższych, studiów doktoranckich, a także studentów uczelni zagranicznych.

3. *Program PARTNER 2006 oraz Partner III* (*Wsparcie zadań i projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe)*

W 2006 roku realizowano *Program PARTNER 2006*, w ramach którego dofinansowanie otrzymały projekty przygotowywane przez organizacje pozarządowe, skierowane do osób niepełnosprawnych. Projekty zawierały działania służące aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, takie jak: szkolenia, kursy, warsztaty, a także prowadzenie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy. W ramach Programu możliwe było również przeprowadzanie szkoleń członków rodzin osób niepełnosprawnych, ich opiekunów oraz wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji. Szkolenia te dotyczyły zakresu integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem i społecznością lokalną, zwiększania aktywności zawodowej i zaradności osobistej oraz niezależności ekonomicznej osób niepełnosprawnych, a także podnoszenia umiejętności pracy z osobami niepełnosprawnymi i opieki nad nimi. *Program „PARTNER 2006"* przewidywał również przeprowadzenie kampanii informacyjnych wśród osób niepełnosprawnych, które miały na celu poinformowanie o możliwościach

zatrudnienia lub szkolenia oraz o możliwościach udzielania pomocy osobom bezrobotnym w przygotowaniu do aktywnego poszukiwania pracy. Na realizację Programu przeznaczono 11,2 mln PLN. Wsparciem zostało objętych ponad 135 tys. osób, czego efektem było zwiększenie poziomu informacji kierowanej do osób niepełnosprawnych i ich najbliższego otoczenia oraz pobudzenie motywacji do działań związanych z poruszaniem się na rynku pracy. Realizacja programu została zakończona z dniem 31 grudnia 2007 roku.

Kolejną edycją tego typu działań był *Program PARTNER III*, realizowany od czerwca 2007 r. Jego celem był wzrost aktywności zawodowej oraz społecznej osób niepełnosprawnych poprzez skierowane do nich działania organizacji pozarządowych. Projekty dofinansowane ze środków będących w dyspozycji PFRON w ramach programu *„PARTNER III”* obejmowały przede wszystkim takie obszary wsparcia, jak: szkolenia, kursy, warsztaty, a także prowadzenie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy. Szkolenia skierowane były nie tylko do osób niepełnosprawnych lecz obejmowały także osoby bezpośrednio zaangażowane w proces ich rehabilitacji, tj. członków rodzin, opiekunów, a także wolontariuszy. Tematyka szkoleń obejmowała podnoszenie umiejętności pracy z osobami niepełnosprawnymi i opieki nad nimi, a także integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem i społecznością lokalną, zwiększania ich zaradności osobistej oraz niezależności ekonomicznej.

4. *Program „UCZEŃ NA WSI” – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące obszary wiejskie*

Program pilotażowy realizowany jest na terenach gmin całego kraju od dnia 1 września 2007 r. do 30 czerwca 2010 r. Celem strategicznym programu jest wyrównanie szans w zdobyciu wykształcenia przez uczniów, będących osobami niepełnosprawnymi, zamieszkujących gminy. Cele operacyjne programu to poprawa warunków kształcenia uczniów, będących osobami niepełnosprawnymi, zamieszkującymi gminy, a także umożliwienie uczestnictwa w zajęciach, mających na celu podniesienie sprawności fizycznej i psychicznej, Celem programu jest również wzrost udziału osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminy w ogólnej liczbie osób pobierających naukę na poziomie ponadgimnazjalnym.

Wsparciem objęte zostały niepełnosprawne dzieci uczące się w szkołach podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych wiejskich i miejsko-wiejskich, posiadające niewielkie szanse na zaistnienie w życiu zawodowym i społecznym. W ramach Programu możliwe było uzyskanie dofinansowania między innymi na: zakup przedmiotów ułatwiających lub umożliwiających naukę, kursy doszkalające, zajęcia mające na celu podniesienie sprawności fizycznej lub psychicznej, opłaty za naukę, zakwaterowanie, dojazdy do szkoły.

Na Program w roku szkolnym 2007/2008 została przeznaczona kwota 45 mln PLN, które przypadło 22 tys. uczniom. W roku szkolnym 2008/2009 było to kwota 41 mln. PLN, która umożliwiła dofinansowanie ok. 40 tys. uczniów.

5. *Program „TRENER PRACY – zatrudnienie wspomagane osób niepełnosprawnych”*

Program *TRENER PRACY* jest programem pilotażowym, realizowanym na terenie całego kraju w latach 2007-2010. Celem tego programu jest trwałe wprowadzenie osób niepełnosprawnych na otwarty rynek pracy przy wykorzystaniu pomocy tzw. osobistego asystenta zawodowego w miejscu zatrudnienia. Trener pracy jest odpowiedzialny za rozpoznanie możliwości zawodowych osoby niepełnosprawnej

oraz wyszukanie odpowiedniego stanowiska pracy, a także długookresowe monitorowanie pracy zatrudnionej osoby niepełnosprawnej. Doświadczenia nabyte w trakcie realizacji tego programu wykorzystane zostaną do rozwoju modelu zatrudnienia wspomaganego osób niepełnosprawnych.

Pomiędzy ww. programami celowymi PFRON a Działaniem 1.4 *Integracja społeczna osób niepełnosprawnych* SPO RZL była zachowana komplementarność przede wszystkim na poziomie rodzaju form wsparcia stosowanych na rzecz osób niepełnosprawnych (staże, doradztwo, szkolenia, zatrudnienie wspierane, subsydiowanie zatrudnienia itp.), a także celu jakim było zwiększenia stopnia przygotowania zawodowego osób niepełnosprawnych i wprowadzenie jak największej ich liczby na rynek pracy. Program „*Uczeń na wsi*" był dodatkowo zbieżny z działaniami podejmowanymi na rzecz zwiększania dostępu dzieci i młodzieży do edukacji w Działaniach 2.1 i 2.2 SPO RZL, w szczególności poprzez rozwój infrastruktury teleinformatycznej na obszarach wiejskich i zakup specjalistycznego sprzętu i pomocy technicznych dla niepełnosprawnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Programy Ministerstwa Edukacji Narodowej

W obszarze polityki dotyczącej wyrównywania szans edukacyjnych uczniów, komplementarnej z przedsięwzięciami realizowanymi w SPO RZL w ramach Działań 2.1 oraz 2.2, wdrażane były również rządowe programy realizowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. W okresie realizacji SPO RZL były to m.in. programy:

1. *„Aktywizacja i wspieranie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w zakresie udzielania uczniom pomocy materialnej o charakterze edukacyjnym"*

Program został przyjęty do realizacji uchwałą Rady Ministrów w dniu 28 marca 2006 r. Jego celem było pobudzanie aktywności środowisk lokalnych w pomocy uczniom. W ramach programu, dzieci z rodzin ubogich mogły korzystać między innymi z dodatkowych zajęć rozwijających wiedzę, umiejętności i zainteresowania, wspierających rozwój ucznia, kształtujących postawy przedsiębiorczości oraz wpływających na podejmowanie aktywności edukacyjnej i zawodowej. W ramach programu możliwe było obejmowanie uczniów pomocą stypendialną. Program zakładał finansowanie działań w połowie z budżetu państwa oraz w pozostałej części z budżetu JST. Na realizację programu przewidziano w sumie 150 mln PLN.

2. *Rządowy program wyrównywania szans edukacyjnych uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej na lata 2006-2008*

Program został przygotowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i przyjęty do realizacji uchwałą Rady Ministrów w dniu 28 marca 2006 roku. Był on częścią rządowego dokumentu strategicznego o nazwie *Narodowy Program Stypendialny*. W ramach udzielanego stypendium możliwe było dofinansowanie m.in.: wyżywienia, zakwaterowania, dojazdów do szkoły, zakupu podręczników i pomocy szkolnych. Pomoc skierowano do grupy uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych gospodarstw rolnych, w których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 532 PLN, zamieszkujących tereny wiejskie bądź miasta do 20 tys.

mieszkańców, uczących się w szkołach gimnazjalnych, umożliwiających uzyskanie świadectwa dojrzałości. Na realizację programu przewidziano w sumie 122 mln PLN.

III. PRZEBIEG REALIZACJI I POSTĘP RZECZOWY PROGRAMU

1. Opis przebiegu realizacji programu w okresie objętym sprawozdaniem

Sprawozdanie końcowe zawiera informacje o postępie rzeczowym i finansowym SPO RZL w latach 2004-2009. W wyniku ustaleń z Komisją Europejską, Instytucja Zarządzająca SPO RZL została zwolniona z obowiązku przygotowania raportu rocznego z wdrażania SPO RZL w 2009 r., pod warunkiem uwzględnienia danych o realizacji programu w tym roku w sprawozdaniu końcowym. W związku z powyższym, opis realizacji każdego z Działań, a także opis poszczególnych obszarów wdrażania i systemów funkcjonujących w ramach programu, zostały przedstawione w ujęciu wieloletnim. Jednocześnie, dodatkowo wyodrębniony został rozdział przedstawiający informacje na temat postępu rzeczowego Programu w 2009 r.

Łączna kwota alokacji środków EFS, przypadająca na SPO RZL 2004-2006 wyniosła 1 470 033 216 EUR. Alokacja w EUR została podzielona na poszczególne Priorytety w następujący sposób:

- Priorytet 1 - 695 969 850;
- Priorytet 2 - 741 400 000;
- Priorytet 3 - 32 663 366.

W podziale na poszczególne Działania alokacje ukształtowały się następująco:

Tabela nr 9. Ostateczna wielkość alokacji w poszczególnych Działaniach (po dokonanych realokacjach)

Działanie	Alokacja 2004-2006 (EFS)
Działanie 1.1	72 852 484
Działanie 1.2	219 315 073
Działanie 1.3	194 519 274
Działanie 1.4	76 375 463
Działanie 1.5	73 891 361
Działanie 1.6	59 016 195
Działanie 2.1	208 507 115
Działanie 2.2	337 911 531
Działanie 2.3	189 981 183
Działanie 2.4	5 000 171
Działanie 3.1	17 850 166
Działanie 3.2	14 642 212
Działanie 3.3	170 988

Wykres nr 11. Udział poszczególnych Działań SPO RZL w alokacji 2004-2006 ogółem.

Powyższy wykres pokazuje, że 1/3 alokacji przeznaczono na Działania 2.1 oraz 2.2, wdrażane przez MEN, a największy udział w alokacji miało Działanie 2.1 SPO RZL (23%).

Ostateczna data kwalifikowalności wydatków w ramach SPO RZL przypadła na dzień 30.06.2009 r. W ramach SPO RZL zarejestrowano łącznie 10 027 wniosków o dofinansowanie. Na podstawie wydanych decyzji oraz zawartych umów o dofinansowanie realizacji projektów zatwierdzono do realizacji 4034 projektów. Do dnia 30.06.2010 r. zrealizowano i rozliczono 3946 projektów, których łączna wartość wyniosła 8 095 070 220,12 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 5 891 820 638,15 PLN). W trakcie realizacji Programu 48 z zawartych umów na łączną kwotę 68 026 549,68 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 46 025 693,18 PLN) zostało rozwiązanych. Jednocześnie, wg stanu na dzień 30.06.2010 r. nadal niezamknietych pozostaje 40 projektów o wartości 351 427 243,84 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 248 864 818,03 PLN).

Najwięcej umów zawarto w ramach Priorytetu 1 (2941).

Wykres nr 12. Liczba podpisanych umów w ramach SPO RZL w podziale na Priorytety.

Dane finansowe dotyczące wydatkowania środków z EFS w ramach SPO RZL oraz poszczególnych Priorytetów i Działań programu przedstawiają stan na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach SPO RZL od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 1 469 681 113,67 EUR (EFS). Pozwoliło to na wykorzystanie dostępnej dla całego Programu alokacji na lata 2004-2006 w wysokości 99,98 %.

Wykres nr 13. Wartość wydatków podlegających certyfikacji w ramach SPO RZL (EUR) wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

W ramach SPO RZL 41 projektów pozostaje nadal niezamkniętych i nierozliczonych ostatecznie z KE. W części z tych projektów toczą się postępowania sądowe, natomiast w pozostałych prowadzone jest postępowanie windykacyjne, dotyczące zwrotu środków. W ramach niektórych projektów, niekwalifikowalne kwoty podlegające zwrotowi dotyczą całej wartości wydatków certyfikowanych do KE ze względu na nieprzekazanie sprawozdania końcowego z realizacji projektu, brak danych w PEFS oraz brak zwrotu oszczędności powstałych w projekcie i wydatków niekwalifikowalnych. W pozostałych przypadkach projekty zostały zakończone, tj. zrealizowano cele projektu, jednak beneficjenci nie dokonali zwrotów dotyczących pojedynczych wydatków niekwalifikowalnych, nieprawidłowo wydatkowanych w ramach projektu. Zestawienie wszystkich projektów niezamknietych zostało zawarte w Załączniku 14.

Analiza realizacji SPO RZL, w podziale na regiony pokazuje, że największe środki finansowe z EFS wydatkowane były w woj. mazowieckim, w którym od uruchomienia programu zarejestrowano 1607 wniosków o dofinansowanie, zawarto 654 umowy na kwotę 1 249 716 843 PLN (w tym 853 417 903 dofinansowania z EFS), a najmniejsze w woj. opolskim, w którym zarejestrowano do końca wdrażania SPO RZL jedynie 153 wnioski o dofinansowanie i zrealizowano 94 projekty o wartości 90 081 138 (w tym dofinansowanie z EFS - 66 944 001 PLN).

W ramach SPO RZL, zróżnicowany był również poziom wykorzystania środków w podziale na poszczególne Priorytety. Najwyższy poziom certyfikacji został osiągnięty w przypadku Priorytetu 1 – **109,86%** alokacji na lata 2004-2006.

W Priorytecie 2 wyniósł on **91,03%** dostępnej alokacji. W przypadku Priorytetu 3 certyfikacja stanowiła **92,55%** alokacji.

Wykres nr 14. Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez IP w stosunku do alokacji od początku realizacji programu w ramach poszczególnych Priorytetów SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Priorytet 1. Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej

Celem Priorytetu 1. było wzmocnienie potencjału instytucjonalnej obsługi klientów służb zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz rynku pracy, podejmowanie działań na rzecz ogółu poszukujących pracy i bezrobotnych oraz osób z grup szczególnego ryzyka, jak również podejmowanie działań na rzecz równości szans.

Beneficjentami Końcowymi (Instytucjami Wdrażającymi) dla Priorytetu 1. było 16 Wojewódzkich Urzędów Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) oraz Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego (DWF) w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Realizacja Priorytetu 1. przyczyniła się, poza wzmocnieniem potencjału instytucjonalnego beneficjentów, przede wszystkim do szerszego stosowania aktywnych metod przeciwdziałania bezrobociu. Efektem wzmocnienia instytucji wdrażających aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu była ich modernizacja, stworzenie nowych mechanizmów i warunków umożliwiających stosowanie nowych metod i technik pracy oraz dodatkowe umiejętności pracowników.

W ramach Priorytetu 1. wsparcie skierowano zarówno do osób bezrobotnych, jak i do osób dopiero wchodzących na rynek pracy. Rezultatem realizacji tego Priorytetu było zwiększenie mobilności zawodowej osób, a tym samym zwiększenie liczby osób podnoszących swoje kwalifikacje zawodowe i uzyskujących zatrudnienie. Realizacja Priorytetu, przyczyniła się również do zmiany postaw zarówno pracodawców, jak i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób niepełnosprawnych, a w konsekwencji do poprawy ich szans na rynku pracy. Głównym celem integracji i reintegracji zawodowej kobiet było natomiast wyrównywanie szans w dostępie do rynku pracy i zatrudnienia.

Na realizację Priorytetu 1. przewidziano 927 991 965 EUR, z czego wsparcie ze środków EFS wyniosło 695 969 850 EUR, natomiast dofinansowanie z publicznych środków krajowych 232 022 115 EUR. Wkład środków prywatnych określono na 10 601 922 EUR.

W ramach Priorytetu 1. realizowano następujące Działania:

- Działanie 1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy;
- Działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży;
- Działanie 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia;
- Działanie 1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych;
- Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka;
- Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet.

Działania realizowane w Priorytecie 1. SPO RZL, wpisywały się w następujące obszary wsparcia (kategorie interwencji), określone w Uzupełnieniu Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich:

1) Aktywna polityka rynku pracy – Działanie 1.1, 1.2, oraz 1.3;
2) Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego – Działanie 1.4 oraz 1.5;
3) Wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy – Działanie 1.6.

Postęp finansowy Priorytetu 1

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, wartość alokacji na lata 2004-2006 przeznaczonej na realizację Priorytetu 1. wyniosła 927 991 965 EUR, w tym EFS - 695 969 850 EUR.

W ramach Priorytetu 1. od początku uruchomienia Programu zarejestrowano 5 966 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Zawartych zostało 2941 umów, w ramach których zrealizowanych zostało 2 906 projektów o wartości 4 060 063 403,73 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 3 041 001 477,62 PLN).

W ramach Priorytetu 1. wszczęto 24 procedury odzyskiwania nieprawidłowo wydatkowanych środków z dostępnych zabezpieczeń, w tym:

- w ramach Działania 1.1 w odniesieniu do 3 projektów;

- w ramach Działania 1.2 w odniesieniu do 1 projektu;

- w ramach Działania 1.3 w odniesieniu do 2 projektów;

- w ramach Działania 1.4 w odniesieniu do 9 projektów;
- w ramach Działania 1.5 w odniesieniu do 8 projektów;
- w ramach Działania 1.6 w odniesieniu do 1 projektu.

Najczęstsze przyczyny rozpoczęcia procedury windykacyjnej w stosunku do projektodawcy to:

- brak zwrotu środków uznanych za niekwalifikowalne,
- nieprzekazanie korekty sprawozdań końcowych i końcowego wniosku o płatność,
- naruszenie przepisów zawartych w umowach,
- stwierdzone nieprawidłowości w projekcie (rozliczanie w kosztach budżetu wydatków niezwiązanych z realizowanymi projektami, brak dokumentacji potwierdzającej realizację zadań merytorycznych projektu i działań promocyjnych, naruszenie przepisów ustawy o rachunkowości i ustawy Prawo Zamówień Publicznych).

Jeśli chodzi o liczbę projektów w podziale na poszczególne Działania, należy wskazać, że najwięcej umów podpisano w Działaniu 1.2 (850) oraz Działaniu 1.3 (853). Najmniej umów podpisano w Działaniu 1.4 (218), a także Działaniu 1.1 (260).

Wykres nr 15. Liczba zawartych w Priorytecie 1. umów o dofinansowanie projektu w podziale na Działania.

Wykres nr 16. Liczba umów o dofinansowanie zawartych w ramach Priorytetu 1. w układzie regionalnym.

Liczba projektów w układzie regionalnym w ramach Priorytetu 1.

W ramach Priorytetu 1. najwięcej umów zawarto w województwie mazowieckim (412 o wartości dofinansowania z EFS - 582 628 004,69 PLN), wielkopolskim (292, wartość dofinansowania z EFS - 172 018 968,71 PLN) oraz śląskim (266, wartość dofinansowania z EFS - 218 348 906,64 PLN), natomiast najmniej w województwie opolskim (85, wartość dofinansowania z EFS - 56 047 291,13 PLN) i świętokrzyskim (85, wartość dofinansowania z EFS - 100 476 165,05 PLN).

Okres kwalifikowalności wydatków w poszczególnych Działaniach Priorytetu 1. SPO RZL był zróżnicowany i przedstawiał się w sposób następujący:

- Działanie 1.2 oraz 1.3 - 30 kwietnia 2009 r. (z uwagi na pomoc publiczną);
- Działanie 1.5 oraz 1.6 - 31 maja 2009 r. (w związku ze zgodą Komisji Europejskiej na przedłużenie okresu kwalifikowalności);
- Działania 1.1 oraz 1.4 - 30 czerwca 2009 r. (w związku ze zgodą Komisji Europejskiej na przedłużenie okresu kwalifikowalności).

Wykres nr 17. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Priorytetu 1. SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Priorytetu 1. na koniec czerwca 2010 r. wyniosła 764 561 846,33 EUR, co stanowiło 109,9 % alokacji na lata 2004-2006.

W całym okresie programowania, wdrażanie Priorytetu 1. cechowało duże zróżnicowanie, z uwagi na fakt, iż realizowano w nim aż sześć Działań. Wg stanu na koniec czerwca 2010 r., stopień wykorzystania alokacji na lata 2004-2006, we wszystkich Działaniach przekroczył 100%. Najwyższy stopień wydatkowania środków w Priorytecie 1. osiągnięto w Działaniu 1.4 (aż 160,71 % alokacji na lata 2004-2006), najniższy w Działaniu 1.2 oraz Działaniu 1.3 (odpowiednio 101,26 % oraz 102,22 % alokacji). Wysoki stopień certyfikacji w Działaniu 1.4 wynikał z przyjęcia nowych projektów w związku z przedłużeniem okresu kwalifikowalności i możliwości elastycznego realokowania środków pomiędzy poszczególnymi Działaniami oraz Priorytetami w ramach SPO RZL.

Postęp rzeczowy Priorytetu 1.

W ramach wszystkich Działań Priorytetu 1. w projektach uczestniczyło blisko 950 tys. osób, z czego 74% stanowiły osoby bezrobotne. Większość uczestników projektów (prawie 60%) stanowiły kobiety. Udział w projektach, zgodnie z zaplanowaną ścieżką uczestnictwa, zakończyło prawie 850 tys. osób, tj. około 90% uczestników projektów. Wśród objętych wsparciem osoby niepełnosprawne stanowiły 14% (blisko 135 tys. osób). Najliczniejszą grupę niepełnosprawnych stanowili beneficjenci Działania 1.4 – ponad 128 tys. osób. Stanowi to ponad 95% wszystkich niepełnosprawnych uczestniczących w Priorytecie. Osoby z terenów wiejskich, objęte wsparciem w ramach Priorytetu 1. to ponad 213 tys. osób. Najliczniej reprezentowani są

w Działaniu 1.2 i stanowią blisko 53% wszystkich osób z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1.

Wykres nr 18. Beneficjenci Priorytetu 1. wg Działań.

Najliczniejszą grupę osób objętych wsparciem w ramach projektów realizowanych w Priorytecie 1. SPO RZL stanowiły osoby, które otrzymały wsparcie w ramach Działań 1.2 i 1.3 SPO RZL. Łącznie ponad 630 tys. beneficjentów, w tym w Działaniu 1.2 – 341 281 osób, w Działaniu 1.3 – 289 395 osób. Wśród nich najwięcej osób pochodziło z województwa mazowieckiego i śląskiego. Województwa o najmniejszej populacji, tj. lubuskie, opolskie i podlaskie wsparły najmniejszą grupę beneficjentów ostatecznych.

Tabela nr 10. Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia SPO RZL.

Województwo	Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia SPO RZL					
	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
	Działanie 1.2			*Działanie 1.3*		
Dolnośląskie	10 158	17 078	27 236	13 653	15 078	28 731
Kujawsko-pomorskie	11 431	17 193	28 624	10 443	10 682	21 125
Lubelskie	7 720	11 219	18 939	8 234	8 226	16 460
Lubuskie	3 831	5 608	9 439	4 041	3 981	8 022
Łódzkie	6 840	12 290	19 130	10 496	9 920	20 416
Małopolskie	9 105	16 413	25 518	7 427	8 733	16 160
Mazowieckie	13 565	23 126	36 691	13 530	15 682	29 212
Opolskie	3 311	5 795	9 106	4 079	3 064	7 143
Podkarpackie	7 122	11 371	18 493	6 464	6 131	12 595
Podlaskie	3 988	7 104	11 092	3 968	4 005	7 973
Pomorskie	5 696	9 117	14 813	7 222	7 901	15 123

Śląskie	11 426	20 199	31 625	14 209	17 612	31 821
Świętokrzyskie	9 316	14 213	23 529	8 249	6 686	14 935
Warmińsko-mazurskie	6 248	10 241	16 489	9 534	6 947	16 481
Wielkopolskie	11 285	18 296	29 581	11 743	11 524	23 267
Zachodniopomorskie	8 239	12 737	20 976	9 796	10 135	19 931
Ogółem	**129 281**	**212 000**	**341 281**	**143 088**	**146 307**	**289 395**

Największą grupę beneficjentów objętych wsparciem stanowiły osoby bezrobotne – ponad 702 tys. osób, w tym 284 tys. bezrobotnych mężczyzn i 418 tys. bezrobotnych kobiet. Wśród osób bezrobotnych objętych wsparciem blisko 33% stanowili długotrwale bezrobotni (ponad 231 tys. osób), 47% młodzież do 25 roku życia objęta programami aktywizacji zawodowej (blisko 328 tys. osób) a 16% absolwenci (ponad 114 tys. osób). Osoby zarejestrowane w PUP jako poszukujące pracy i nie pozostające w zatrudnieniu, które otrzymały wsparcie w ramach SPO RZL to blisko 5,5 tys. beneficjentów (1 625 mężczyzn i 3 874 kobiet). Wsparciem objęto również ponad 62 tys. osób zatrudnionych (13 510 mężczyzn i 48 776 kobiet), co stanowiło 6,6% ogółu osób objętych wsparciem. W projektach w ramach Priorytetu 1. uczestniczyło również 878 osób samozatrudnionych oraz 576 studentów, doktorantów i osób uczących się.

Wykres nr 19. Osoby bezrobotne objęte wsparciem w Priorytecie 1.

Jeśli chodzi o rodzaj realizowanego wsparcia, największą popularnością wśród beneficjentów cieszyły się następujące formy wsparcia: pomoc w poszukiwaniu pracy (ponad 630 tys. osób), poradnictwo zawodowe (ponad 550 tys. osób) i pośrednictwo pracy (blisko 500 tys. osób), szkolenia (ponad 400 tys. osób) oraz staże (ponad 200 tys. osób). Ponadto, ponad 56 tys. osób otrzymało jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, a prawie 122 tys. otrzymało wsparcie poprzez subsydiowanie wydatków związanych z zatrudnieniem u przedsiębiorcy (ponad 80% w ramach Działania 1.4). Stosunkowo najmniej osób zostało wspartych w ramach elastycznych lub alternatywnych form zatrudnienia (jedynie 262 osoby).

Wykres nr 20. Formy wsparcia udzielane beneficjentom Priorytetu 1.

W ramach Priorytetu 1. wsparcia udzielono również dla ponad 19 tys. przedsiębiorstw (głównie MŚP), 2 tys. jednostek publicznych służb zatrudnienia, 5 tys. niepublicznych instytucji rynku pracy i instytucji pomocy społecznej oraz dla ponad 600 szkół i instytucji szkolących. Dzięki wsparciu otrzymanemu w ramach Priorytetu 1. ponad 600 tys. beneficjentów podniosło swoje kwalifikacje.

Wykres nr 21. Liczba beneficjentów objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1. SPO RZL (według Działań).

Rezultaty realizacji Priorytetu 1. SPO RZL

W maju 2008 r. na zlecenie Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Agencja Badań Rynku „Opinia”, przeprowadziła badanie ewaluacyjne pt.: *Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL.* Badanie to było podsumowaniem wielu analiz cząstkowych przeprowadzonych wśród beneficjentów SPO RZL pół roku po zakończeniu udziału w Programie. Zgodnie z wynikami raportu końcowego z badania 42% osób objętych wsparciem uzyskało zatrudnienie (najwięcej w ramach Działania 1.2 – 52%, najmniej w Działaniu 1.4 – 19%), 16% beneficjentów prowadziło własną firmę (najwięcej w Działaniu 1.3 – 27%, najmniej w Działaniu 1.4 i 1.5 – po 1%), 14% beneficjentów nie wykonywało stałej pracy, ale podjęło dalszą naukę (najwięcej w Działaniu 1.5 – 36%, najmniej w Działaniu 1.3 – 2%). W przypadku poszczególnych Działań Priorytetu 1. SPO RZL, status na rynku pracy beneficjentów ostatecznych znacznie się różnił. Wśród beneficjentów ostatecznych Działania 1.2 uwagę zwracał znaczny udział osób, które uzyskały zatrudnienie - 52%, czyli ponad połowa beneficjentów objętych wsparciem. Z uwagi na fakt, iż Działanie 1.2 miało na celu wspieranie młodzieży, wysoki odsetek beneficjentów stanowiły osoby, które odbywały dalszą naukę (22%). W przypadku Działania 1.3 zdecydowanie wysoki odsetek stanowiły osoby, które prowadziły własną firmę (27%). Wysoki udział stanowiły również osoby, które wykonywały stałą pracę nie we własnej firmie (38%) oraz osoby, które pozostawały wciąż bez pracy (33%). Wśród beneficjentów ostatecznych Działania 1.4 znacznie wyższy, niż w przypadku pozostałych Działań, był udział osób, które pomimo otrzymanego wsparcia pozostawały w momencie realizacji badania bez pracy (68%). Należy zauważyć, iż beneficjentami Działania 1.4 były osoby niepełnosprawne o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, które doświadczały największych problemów przy wejściu na rynek pracy. Jednocześnie warto zauważyć, iż 19% osób niepełnosprawnych będących beneficjentami Działania znalazło stałe zatrudnienie a 12% kontynuowało naukę. W przypadku Działania 1.5, w ramach którego wsparcie kierowane było do osób zaliczonych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, wysoki odsetek stanowili beneficjenci, którzy wykonywali stałą pracę (33%) oraz beneficjenci, którzy kontynuowali naukę (36%). Natomiast w ramach Działania 1.6, prawie połowa beneficjentek pozostawała bez pracy (47%), 33% było zatrudnionych, a 7% zdecydowało się założyć własną firmę.

W opinii Instytucji Zarządzającej SPO RZL, wdrażanie Priorytetu 1. SPO RZL było efektywne i pozwoliło na zrealizowanie założonych celów. Dzięki wsparciu z EFS, podjęto szereg działań na rzecz osób bezrobotnych i osób poszukujących pracy oraz osób z grup szczególnego ryzyka. Pomoc była kierowana zarówno do osób bezrobotnych, jak i do osób dopiero wchodzących na rynek pracy. Podjęto także różnorodne działania, mające na celu wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy. Wzmocniono potencjał instytucjonalny służb zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz rynku pracy. Efekty realizacji poszczególnych Działań Priorytetu 1. zostały opisane w dalszych częściach sprawozdania.

Działanie 1.1 ***Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy***

Działanie 1.1 realizowane w ramach Priorytetu 1. nakierowane było na rozwój publicznych i niepublicznych instytucji wdrażających aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, poprzez wyposażenie ich w odpowiednie instrumenty, zapewnienie warunków do wdrożenia nowych metod i technik pracy. Celem Działania 1.1 było lepsze dostosowanie oferty usługowej instytucji rynku pracy (w tym organizacji pozarządowych) do rosnących potrzeb w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy, rozwój i modernizacja instrumentów oraz instytucji rynku pracy działających na rzecz osób bezrobotnych, rozwój sieci usług w zakresie informacji i poradnictwa zawodowego oraz systemu szkoleń dla bezrobotnych i poszukujących pracy. Szczególny nacisk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.1 położony był na wzmacnianie i modernizację publicznych służb zatrudnienia, w celu zwiększenia ich zdolności skutecznego i efektywnego wdrażania działań obejmujących indywidualne podejście do klienta oraz wzmocnienie wzajemnych powiązań służb zatrudnienia na szczeblu lokalnym i regionalnym z administracją centralną.

Postęp finansowy Działania 1.1

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, pierwotna wartość alokacji przeznaczonej na realizację Działania 1.1 wyniosła blisko 101 123 124 EUR, w tym wkład wspólnotowy z EFS - 80 101 687 EUR. W wyniku dokonanych realokacji (pierwszej do Priorytetu 3., a następnie drugiej dotyczącej przesunięcia części alokowanych środków do Działania 1.2) w 2008 r. ostatecznie alokacja dla Działania 1.1 ukształtowała się na poziomie 89 478 251 EUR (w tym wkład wspólnotowy z EFS - 72 852 484 EUR).

Od początku wdrażania Działania 1.1 zarejestrowano 499 wniosków o dofinansowanie oraz zawarto umowy lub wydano decyzje na realizację 260 projektów. Ostatecznie zrealizowano 257 projektów, w ramach których zatwierdzono wnioski o płatność końcową na kwotę 308 723 905,09 PLN (dofinansowanie z EFS). 3 projekty, na które zawarto umowy w ramach schematu b) o wartości 3 185 807,97 PLN (dofinansowanie z EFS) nie zostały jeszcze zamknięte.

Obecnie Instytucja Wdrażająca (DWF w MPiPS), prowadzi działania prawne, mające na celu odzyskanie należnych środków. Każdego miesiąca IW przekazuje Instytucji Zarządzającej SPO RZL tabelę monitorującą w postaci zestawienia projektów, które nie zostały zamknięte.

Wykres nr 22. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektu w ramach Działania 1.1. w układzie regionalnym.

Zdecydowanie najwięcej umów w ramach Działania 1.1 zawarto w województwie mazowieckim (70, wartość dofinansowania z EFS - 206 486 537,50 PLN), a najmniej w województwie lubuskim (2, wartość dofinansowania z EFS - 393 330,06 PLN) oraz świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim (po 7 umów).

Wykres nr 23. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.1 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.1 na koniec czerwca 2010 r. wyniosła 81 937 844,27 EUR, co stanowi 112,47 % alokacji na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 1.1

Projekty zrealizowane w ramach Działania wzmocniły potencjał instytucjonalny służb zatrudnienia poprzez:

- podniesienie jakości działania służb zatrudnienia poprzez projekty szkoleniowe (przeprowadzono szkolenia twarde z zakresu prawa pracy, ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, językowe, komputerowe, dot. standardów usług rynku pracy, ustawy Prawo Zamówień Publicznych, efektywnego świadczenia usług agencji zatrudnienia oraz szkolenia miękkie z zakresu doskonalenia umiejętności interpersonalnych, technik prowadzenia zajęć integracyjno-motywujących, stosowania metod interaktywnych w pracy z grupą),
- wzmocnienie systemu doradztwa zawodowego i informacji zawodowej poprzez finansowanie tworzenia narzędzi dla doradców zawodowych (np. Multimedialny Planer Edukacji Ustawicznej - specjalistyczne oprogramowanie do planowania indywidualnej ścieżki rozwoju zawodowego) lub tworzenie sieci niepublicznych agencji zatrudnienia.

Powyższe działania przyczyniły się do wzrostu jakości obsługi klientów służb zatrudnienia. Świadczą o tym wskaźniki realizacji Działania, tj. liczba przeszkolonych pracowników publicznych służb zatrudnienia (25 098), odsetek pracowników publicznych służb zatrudnienia oceniających szkolenia jako adekwatne do potrzeb zawodowych (115,4%) oraz wskaźnik satysfakcji klientów urzędów pracy (116,3%). Opisane wyżej wskaźniki zostały osiągnięte poprzez realizację projektów szkoleniowych, studiów podyplomowych pracowników publicznych służb zatrudnienia oraz dzięki zmianom organizacyjnym w instytucjach publicznych służb zatrudnienia, takim jak np: zapewnienie zintegrowanej, telefonicznej obsługi klientów, dodatkową obsługę klientów za pomocą usługi sms, przeprowadzenie audytu personalnego w urzędach pracy.

Wsparcie uzyskały także instytucje dialogu społecznego oraz partnerstwa społecznego, czego efektem była m.in. poprawa skuteczności ich funkcjonowania, rozwój dialogu społecznego poprzez wzrost kompetencji zawodowych pracowników i członków organizacji związkowych w zakresie podstawowych działań doradczych oraz informacji zawodowej, budowanie partnerstw do realizacji zadań związanych z rynkiem pracy.

W ramach Działania, przygotowano lub zmodyfikowano 81 modułów programów szkoleń dla określonych szkoleń i specjalności, opracowano 200 krajowych standardów kwalifikacji zawodowych, przeprowadzono 87 inicjatyw lokalnych, a także opracowano 20 programów szkoleniowych dla instytucji rynku pracy.

Podczas wdrażania Działania 1.1 w ramach zrealizowanych projektów, wsparciem w postaci szkoleń objętych zostało 34 174 beneficjentów ostatecznych (8 672 mężczyzn oraz 25 502 kobiety), z pomocy w formie studiów podyplomowych skorzystało 5 140 beneficjentów ostatecznych (1 011 mężczyzn oraz 4 129 kobiet) natomiast 7 742 osoby skorzystały z innych form wsparcia, takich jak m.in.: doradztwo indywidualne, warsztaty, granty szkoleniowe, wsparcie metodyczne

i informacyjne. Ponadto wsparciem zostało objętych 490 jednostek publicznych służb zatrudnienia, 5 018 niepublicznych instytucji rynku pracy oraz 502 jednostki Ochotniczych Hufców Pracy.

Schemat a) Wzmocnienie potencjału publicznych służb zatrudnienia

Beneficjentami projektów w ramach schematu a) były departamenty Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W trakcie całego okresu wdrażania Działania 1.1 zrealizowano 22 projekty na łączną kwotę 195 180 859,55 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 153 687 423,70 PLN). Do końca czerwca 2009 r. rozliczono wszystkie realizowane projekty.

Z uwagi na utrzymujący się w 2006 roku niski poziom kontraktacji i wydatkowania w Działaniu 1.1, w lutym 2007 r. powołany został **Zespół ds. usprawnień wdrażania Działania 1.1 w schemacie a)**, składający się z przedstawicieli Instytucji Pośredniczącej SPO RZL, Instytucji Wdrażającej Działanie 1.1 SPO RZL oraz wszystkich beneficjentów realizujących projekty w ramach schematu a). W 2007 i 2008 roku Zespół odbył 9 spotkań. Cykliczne spotkania zapewniły bieżący monitoring działań usprawniających, realizowanych przez beneficjentów w zakresie postępu realizacji projektów, w tym wydatkowania środków alokowanych na schemat i osiągania założonych celów. Prace Zespołu przyczyniły się do zwiększenia kontraktacji i wydatkowania w ramach schematu a), a tym samym wpłynęły na pełne wykorzystanie środków zaplanowanych na realizację Działania 1.1 w ramach alokacji na lata 2004-2006.

Poszczególne departamenty MPiPS realizowały następujące projekty:

<u>Departament Rynku Pracy (11 projektów):</u>

- *„Rozbudowa i aktualizacja baz danych programu „Doradca 2000”,*
- *„Analiza efektywności funduszu szkoleniowego – instrumentu ustawowego wspierającego kształcenie ustawiczne*”,
- *„Aktywność kobiet na rynku pracy”*,
- *„Efekty wdrożenia nowych rozwiązań dotyczących pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy”*,
- *„Badanie aktywności zawodowej absolwentów w kontekście realizacji programu Pierwsza Praca"*,
- *„Analiza funkcjonowania urzędów pracy po ich włączeniu do administracji samorządowej”*,
- *„Efektywność usług i instrumentów rynku pracy służących podnoszeniu kwalifikacji bezrobotnych”*,
- *„Opracowanie i upowszechnienie krajowych standardów kwalifikacji zawodowych”*,
- *„Programy szkoleń modułowych dla kadry publicznych służb zatrudnienia”*,
- *„Przyczyny pracy nierejestrowanej, jej skala, charakter i skutki społeczne”*,
- *„Kompleksowa analiza świadczeń pomocy pracodawcom w doborze pracowników”*,

<u>Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz (6 projektów);</u>

- *„Analiza wpływu świadczeń społecznych na sytuację na rynku pracy”*,
- *„Analiza sytuacji na wybranych powiatowych rynkach pracy”*,

- *„Modele mikrosymulacyjne jako narzędzie wspierające ocenę polityk rynku pracy”*,
- *„Rynek pracy w kontekście percepcji Polaków - Diagnoza Społeczna”*,
- *„Przygotowanie i publikacja raportu „Zatrudnienie w Polsce w latach 2006-2007”*,
- *„Analiza wybranych aspektów obecnej i przyszłej sytuacji na rynku pracy”*,

Departament Migracji (1 projekt):

- *„Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczenia bezrobocia”*

Departament Informatyki (3 projekty);

- *„Rozwój infrastruktury dla potrzeb Systemu Informacyjnego Publicznych Służb Zatrudnienia "Syriusz"*,
- *„Powstanie Systemu Informacyjnego Publicznych Służb Zatrudnienia "Syriusz"*,
- *„System Informacyjny Publicznych Służb Zatrudnienia "Syriusz" - uzupełnienie projektów”*,

Departament Pożytku Publicznego (1 projekt):

- *„Profesjonalne służby zatrudnienia na rzecz ekonomii społecznej i trzeciego sektora”*.

Projekty zrealizowane w ramach schematu a) miały charakter kompleksowy i wpisały się w następujące typy projektów:

- Ocena wpływu obowiązujących rozwiązań prawnych na rynek pracy poprzez badania, analizy i ekspertyzy;
- Doskonalenie systemu szkolenia kadr publicznych służb zatrudnienia – w szczególności poprzez diagnozowanie potrzeb szkoleniowych, tworzenie i wdrażanie planów i programów szkoleniowych;
- Prowadzenie analiz, badań oraz dokonywanie ekspertyz dotyczących funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji rynku pracy;
- Wyposażenie publicznych służb zatrudnienia w sprzęt komputerowy i biurowy oraz narzędzia informatyczne wspierające realizację ich zadań, z uwzględnieniem nowoczesnych technologii komunikacji i informacji;
- Prowadzenie analiz, badań oraz dokonywanie ekspertyz dotyczących stosowanych instrumentów, metod i programów w zakresie pośrednictwa pracy, tworzenia miejsc pracy, aktywizacji zawodowej bezrobotnych, informacji i poradnictwa zawodowego, standardów usług i identyfikacji programów rynku pracy o najwyższej skuteczności i ich upowszechnianie;
- Prowadzenie analiz, badań i prognoz w zakresie popytu i podaży zasobów pracy.[19]

[19] Jeden z projektów w ramach schematu a) realizował równocześnie dwa typy, stąd liczba typów nie jest równa liczbie realizowanych projektów.

Najważniejsze rezultaty realizowanych projektów

W ramach prowadzonych projektów uzyskano szeroką wiedzę na temat wpływu obowiązujących rozwiązań prawnych na rynek pracy, funkcjonowania publicznych służ zatrudnienia oraz innych instytucji rynku pracy, a także stosowanych instrumentów, metod i programów w zakresie pośrednictwa pracy, tworzenia miejsc pracy, aktywizacji zawodowej bezrobotnych, informacji i poradnictwa zawodowego, standardów usług i identyfikacji programów rynku pracy o najwyższej skuteczności.

Projekt „Aktywność kobiet na rynku pracy" przyczynił się do znacznego poszerzenia dotychczasowych zasobów informacyjnych na temat sytuacji kobiet na rynku pracy oraz ułatwił identyfikację barier w aktywizowaniu kobiet biernych zawodowo lub bezrobotnych. Badanie zrealizowane w ramach projektu, pn. *„Badanie aktywności zawodowej absolwentów w kontekście realizacji programu Pierwsza Praca"* umożliwiło lepsze zdiagnozowanie sytuacji młodych ludzi na rynku pracy oraz ocenę dotychczas stosowanego instrumentarium wsparcia, a także pozwoliło na skuteczniejsze stosowanie wobec tej grupy bezrobotnych form aktywizacji zawodowej. Niezwykle istotne jest również badanie pn. *„Efektywność usług i instrumentów rynku pracy służących podnoszeniu kwalifikacji bezrobotnych",* które dostarczyło bogatych informacji dla prowadzenia racjonalnej polityki rynku pracy, wspierającej skutecznie grupy potrzebujące w pierwszej kolejności pomocy w podnoszeniu lub uzupełnianiu kwalifikacji, a także stworzyło dobrą podstawę do niwelowania barier sprawiających, że dotychczasowa pomoc jest mało skuteczna lub niewłaściwie adresowana. Wyniki projektu zostały wykorzystane m.in. przy konstruowaniu nowych regulacji prawnych dotyczących usług i instrumentów służących podnoszeniu kwalifikacji bezrobotnych i poszukujących pracy, określonych w *ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U z 2009 r. Nr 6, poz. 33).

Ponadto opracowanych zostało 200 standardów kwalifikacji zawodowych, a także przeprowadzono dwa badania mające na celu zdiagnozowanie stanu wykorzystania standardów kwalifikacji zawodowych przez potencjalnych użytkowników w czterech obszarach: zatrudnienia, edukacji zawodowej, polityki kadrowej przedsiębiorstw i w ubezpieczeniach społecznych.

Schemat b) Rozwój oferty usług instytucji rynku pracy

W ramach schematu b) zostały zrealizowane projekty konkursowe.

W okresie realizacji Programu, podpisano umowy z 238 beneficjentami. Najwięcej umów podpisano w 2006 r. (173). Realizacja wszystkich projektów zakończyła się, natomiast 2 projekty nie zostały całkowicie rozliczone z uwagi na nie przedstawienie przez projektodawców końcowych wniosków o płatność. W związku z powyższym, rozliczono 238 wniosków o płatność końcową na kwotę 158 222 289,36 PLN (dofinansowanie z EFS).

W ramach schematu b) 3 projekty pozostają niezamknięte i w stosunku do wszystkich została wszczęta procedura prawna, mająca na celu odzyskanie nieprawidłowo wydatkowanych środków z dostępnych zabezpieczeń.

Projekty, które realizowano w schemacie b) były kompleksowe i wpisywały się jednocześnie w różne typy projektów, takie jak:

- Doskonalenie kadr publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji rynku pracy, w szczególności poprzez szkolenia i studia podyplomowe, wsparcie, doradztwo i instruktaż;
- Rozwijanie dialogu społecznego i włączanie partnerów społecznych do działań na rynku pracy w szczególności poprzez: akcje promocyjne, szkolenia, warsztaty skierowane do różnych środowisk, mające na celu między innymi spopularyzowanie idei aktywizacji zawodowej oraz sprzyjające zwiększaniu oddziaływania organizacji pozarządowych na rynek pracy;
- Projektowanie i wdrażanie nowych rozwiązań organizacyjnych oraz instrumentów i programów rynku pracy uwzględniających wzmacnianie powiązań na szczeblu lokalnym i regionalnym;
- Upowszechnianie metod i narzędzi informacji i poradnictwa zawodowego (z wykorzystaniem nowych technologii);
- Promowanie i wsparcie projektów pilotażowych i innowacyjnych z zakresu usług instytucji rynku pracy, w tym pośrednictwo pracy, poradnictwa i informacji zawodowej, szkoleń;
- Upowszechnianie informacji o usługach świadczonych przez instytucje rynku pracy, w tym placówki informacji i poradnictwa zawodowego;
- Promowanie problematyki planowania rozwoju zawodowego;
- Popularyzacja najlepszych praktyk;
- Ocena wpływu obowiązujących rozwiązań prawnych na rynek pracy poprzez badania, analizy, ekspertyzy;
- Doskonalenie systemu szkolenia kadr publicznych służb zatrudnienia – w szczególności poprzez diagnozowanie potrzeb szkoleniowych, tworzenie i wdrażanie planów i programów szkoleniowych;
- Prowadzenie badań, analiz i ekspertyz.

Beneficjentami projektów w schemacie b) były:

- powiatowe urzędy pracy (52 projekty);
- miejskie urzędy pracy (4 projekty);
- wojewódzkie urzędy pracy (14 projektów);
- jednostki organizacyjne Ochotniczych Hufców Pracy (8 projektów);
- agencje zatrudnienia (4 projekty);
- instytucje szkoleniowe (31 projektów);
- szkoły wyższe (41 projektów);
- instytucje dialogu społecznego (38 projektów);
- pozostałe podmioty, w tym fundacje, stowarzyszenia etc. (46 projektów).

Wykres nr 24. Beneficjenci projektów w ramach Działania 1.1 SPO RZL, schemat b).

Jak pokazano na wykresie powyżej, odbiorcami wsparcia zrealizowanego w ramach Działania 1.1 w ramach schematu b) były w zdecydowanej większości publiczne służby zatrudnienia, a w szczególności powiatowe i miejskie urzędy pracy.

W roku 2008, przeprowadzona została również *„Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS”.* Wyniki tego badania wskazały na potrzebę większej koordynacji działań realizowanych przez instytucje rynku pracy oraz instytucje pomocy społecznej. Za niezbędne uznano również lepsze rozpoznanie działań realizowanych na styku obu typów instytucji. Rekomendacja ta, stała się punktem wyjścia do zlecenia kolejnych badań[20] realizowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, z których rekomendacje posłużą do usprawnienia funkcjonowania obu typów instytucji zarówno w kontekście ich funkcjonowania w obszarze funduszy strukturalnych w latach 2007-2013, jak również szerszej polityki państwa realizowanej w tym zakresie.

Przedmiotowe rekomendacje przełożyły się także na uszczegółowienie działań podejmowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, skierowanych na rzecz budowy i rozwoju skoordynowanego systemu współpracy i wymiany informacji między instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy oraz pomocy społecznej na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Instytucje Pośredniczące realizujące projekty systemowe, zostały zobowiązane do włączenia ostatecznych odbiorców wypracowywanych rozwiązań w proces przygotowania projektów. Podejście takie, zapewnia lepsze dopasowanie rezultatów realizowanego wsparcia do faktycznie występujących potrzeb, ale także do lepszej promocji uzyskanych wyników.

[20] Badanie ewaluacyjne przeprowadzone przez DWF w MPIPS w 2009 r. pt. *„Analiza aktualnej struktury instytucji rynku pracy i instytucji pomocy społecznej w kontekście zakresu ich wzajemnej współpracy, a także głównych obszarów styku”* – badanie ewaluacyjne przeprowadzone przez DWF w MPIPS w 2009 r.

Działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży

Celem Działania 1.2 było udzielenie możliwie pełnego wsparcia młodzieży, w tym absolwentom wszystkich typów szkół, tak aby nie stawali się i nie pozostawali osobami bezrobotnymi. Szczególny nacisk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.2 położony był więc na aktywizację i zwiększanie szans młodzieży na uzyskanie zatrudnienia, poprzez udzielanie następujących form wsparcia: doradztwo, szkolenia, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, subsydiowanie zatrudnienia, staże, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy.

Instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie Działania 1.2 SPO RZL było 16 Wojewódzkich Urzędów Pracy. Realizacja pierwszych projektów rozpoczęła się już w styczniu 2004 roku, natomiast realizacja ostatnich projektów w ramach schematu a) zakończyła się w 2008 r. Z kolei realizacja projektów w ramach schematu b) zakończyła się w 2005 r.

W lutym 2005 r. na podstawie *rozporządzenia zmieniającego w sprawie przyjęcia Uzupełnienia SPO RZL (Dz. U. Nr 40, poz. 382),* dokonana została zmiana w procedurze wyboru projektów do realizacji w schemacie a) Działań 1.2 i 1.3. Dotychczas w schemacie a) ww. Działań realizowane były projekty pozakonkursowe wojewódzkich urzędów pracy.[21] W związku ze zmianą Uzupełnienia SPO RZL pozakonkursową procedurę wyboru projektów w schemacie a) Działań 1.2 i 1.3 zastąpił konkurs dla projektów powiatowych urzędów pracy.

Projekty zrealizowane w ramach Działania 1.2 przyczyniły się do realizacji celu głównego poprzez:

- wypracowanie metod wczesnego reagowania i problematyki bezrobocia wśród młodzieży (w tym wśród bezrobotnych absolwentów wszystkich typów szkół) oraz udzielenie pełnego wsparcia młodzieży, tak aby nie pozostawali bezrobotnymi,
- usprawnienie pomocy dla bezrobotnej młodzieży, w szczególności poprawę skuteczności pracy z bezrobotną młodzieżą.

Postęp finansowy Działania 1.2

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, wartość alokacji przeznaczonej na realizację Działania 1.2 wyniosła ponad 274 406 044 EUR, w tym wkład wspólnotowy z EFS - 199 131 423 EUR. W ramach Działania 1.2 od początku wdrażania SPO RZL zarejestrowano 1078 wniosków o dofinansowanie oraz zrealizowano 849 projektów o łącznej wartości 1 221 002 261,31 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 904 699 209,34 PLN). Jeden projekt, realizowany w ramach schematu b) w województwie mazowieckim nadal pozostaje niezamknięty. W ramach Działania 1.2 nie rozwiązano żadnej zawartej umowy.

[21] Projekty te uwzględniały potrzeby i planowane działania w zakresie zwalczania i przeciwdziałania bezrobociu wszystkich powiatowych urzędów pracy w danym województwie, przedstawiane w postaci tzw. projektów posiłkowych PUP.

Wykres nr 25. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie w ramach Działania 1.2 w układzie regionalnym.

Najwięcej umów w ramach Działania 1.2 zawarto w województwie wielkopolskim (105 projektów o wartości dofinansowania z EFS w wysokości 75 996 490,94 PLN) oraz mazowieckim (93, dofinansowanie z EFS w wysokości 92 008 215,95 PLN), a najmniej w województwie opolskim (26, w tym dofinansowanie z EFS - 24 250 592,82 PLN) oraz świętokrzyskim (27, dofinansowanie z EFS w wysokości 49 989 679,71 PLN).

Wykres nr 26. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.2 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Wartość wydatków podlegających ceryfikacji przez IP w ramach Działania 1.2 na koniec czerwca 2010 r. wyniosła 222 079 122,39 EUR, co stanowi 101,26 % alokacji na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 1.2

Podczas wdrażania Działania 1.2 wsparciem w ramach realizowanych projektów zostało objętych 341 281 beneficjentów (129 281 mężczyzn oraz 212 000 kobiet), z czego wśród nich blisko 87% ukończyło swój udział zgodnie z zaplanowaną dla nich ścieżką uczestnictwa, natomiast ponad 13% przerwało udział w projekcie. Osoby z terenów wiejskich stanowiły ponad 33% uczestników projektów. Wszyscy beneficjenci Działania 1.2 to osoby bezrobotne, w tym 93% stanowiły osoby młode do 25 roku życia a 32% stanowili absolwenci szkół. Do preferowanych form wsparcia należała pomoc w poszukiwaniu pracy poprzez poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy (295 009), staże (216 763) oraz szkolenia (92 229). Inne rodzaje zrealizowanego wsparcia dotyczyły: przyznania jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej (11 918), przygotowanie zawodowe w miejscu pracy (10 246), subsydiowania wydatków związanych z zatrudnieniem (9 785), doradztwa dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (3 076), elastyczne lub alternatywne formy zatrudnienia (116). Ponadto w ramach zrealizowanych działań 146 955 beneficjentów otrzymało stypendia a 4 444 dodatki szkoleniowe.

Powyższe działania przyczyniły się w znaczący sposób do wzrostu aktywizacji zawodowej bezrobotnej młodzieży. Świadczą o tym m.in. wyniki badania ewaluacyjnego pn. *„Badanie beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006”*, przeprowadzonego przez Agencję Badań Rynku „Opinia”. Zgodnie z wynikami przedstawionymi w raporcie końcowym z badania, spośród beneficjentów ostatecznych Działania 1.2 aż 52% uzyskało zatrudnienie do 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projektach. Ponadto porównanie beneficjentów ostatecznych z próbą kontrolną wykazało poprawę sytuacji osób wspartych w ramach Działania 1.2 SPO RZL w stosunku do grupy, która nie uczestniczyła w żadnym rodzaju wsparcia.[22]

Analizując zróżnicowanie regionalne w odniesieniu do liczby osób objętych wsparciem w projektach realizowanych w ramach Działania, należy zauważyć, iż najwięcej osób zostało objętych wsparciem w województwach mazowieckim (36 691 osób) oraz śląskim (31 625 osób), natomiast najmniej w województwie opolskim (9 106 osób) i lubuskim (9 439 osób).

[22] Dodatkowe informacje na ten temat znajdują się w rozdziale pn. „Monitorowanie wskaźników wpływu”.

Wykres nr 27. Liczba osób objętych wsparciem w ramach Działania 1.2.

Schemat a) Wspieranie młodzieży na rynku pracy

W ramach schematu a) w okresie realizacji programu złożono 878 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Zawarto 790 umów o dofinansowanie projektu o wartości ogółem 1 213 055 129,15 PLN (w tym wartość dofinansowania z EFS - 898 703 869,55 PLN). Do końca 2005 r. zakończono realizację wszystkich projektów własnych Wojewódzkich Urzędów Pracy, natomiast do końca 2008 r. zakończono realizację wszystkich projektów konkursowych.

Zrealizowane projekty miały charakter kompleksowy i wpisały się w następujące typy projektów:

- subsydiowanie zatrudnienia młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem subsydiowania zatrudnienia w sektorze MŚP oraz w trzecim sektorze;
- staże/przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia mające na celu dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy poprzez nabycie kwalifikacji, podniesienie kwalifikacji lub ich zmianę;
- doradztwo, szkolenia oraz przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy;
- wsparcie realizacji programów innowacyjnych, w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia wśród młodzieży i wykorzystujących nowe technologie;
- wspieranie wolontariatu, jako etapu przygotowawczego do podjęcia zatrudnienia, poprzez organizowanie i dofinansowanie stanowisk pracy dla wolontariuszy w instytucjach administracji publicznej i organizacjach pozarządowych.

Należy zauważyć, iż nie wszystkie typy projektów cieszyły się równym powodzeniem wśród projektodawców. Do najchętniej realizowanych należały projekty bazujące na formach wsparcia od lat stosowanych na polskim rynku pracy (pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe, staże, szkolenia, jednorazowe środki na podjęcie działalności

gospodarczej). Projektodawcy, w tym powiatowe urzędy pracy, w małym stopniu korzystali z nowych form wsparcia, takich jak np. warsztaty aktywizacyjne, wolontariat, praktyki zawodowe, czy zajęcia w klubie pracy. Wyjątkiem było przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, które jako nowy instrument rynku pracy i jednocześnie forma wsparcia udzielanego w ramach SPO RZL z powodzeniem zostało wykorzystane w zrealizowanych projektach.

Schemat b) Promocja aktywności zawodowej młodzieży

W ramach schematu b) zrealizowano 59 projektów o łącznej wartości 7 947 123,16 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 5 995 339,79 PLN). 1 projekt na kwotę 194 195,50 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 192 203,50 PLN) jest niezamknięty.

Pierwsze konkursy w ramach schematu b) zostały ogłoszone w III kwartale 2004 r., jednak z uwagi na brak środków na prefinansowanie realizacji projektów, konkursy zostały zawieszone. Dopiero w październiku 2004 roku Ministerstwo Gospodarki i Pracy wraz z 13 samorządami województw zawarło Porozumienia w sprawie finansowania ze środka specjalnego schematu b) Działań 1.2 i 1.3 SPO RZL. Trzy Wojewódzkie Urzędy Pracy (w Kielcach, Krakowie i Toruniu) odstąpiły od realizacji schematu konkursowego. Pozostałe 13 Wojewódzkich Urzędów Pracy ogłosiło konkursy otwarte na realizację projektów zgodnie z Uzupełnieniem SPO RZL. Wejście w życie *ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz zmianie niektórych ustaw* pozwoliło jednak na finansowanie projektów z krajowego środka specjalnego tylko do końca czerwca 2005 r. Taki stan rzeczy wymusił na Beneficjentach Końcowych ograniczenie czasu realizacji przyjmowanych projektów tak, by możliwe było rozliczenie środka w terminie wskazanym ustawą. Realizacja projektów konkursowych w schemacie b) zakończyła się więc w II kwartale 2005 r. Wszystkie projekty zostały zamknięte i dokonano ich ostatecznego rozliczenia.

Zgodnie z Uzupełnieniem SPO RZL, projekty realizowane w schemacie b) zawierały się w następujących typach projektów:

- opracowywanie i rozpowszechnianie informacji promującej źródła i miejsca dostępu do informacji m.in. na temat realizowanych form wsparcia oraz dostępnych ofertach pracy;
- akcje informacyjne mające na celu m.in.: promowanie postaw aktywnych w tym promowanie samozatrudnienia, mobilności, przedsiębiorczości i konieczności dostosowania się do zmieniających się warunków rynku pracy;
- wspieranie inicjatyw lokalnych mających na celu pomoc młodzieży w wejściu na rynek pracy poprzez:
    - doradztwo, szkolenia oraz przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
    - poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy;
    - wsparcie realizacji programów innowacyjnych, w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia wśród młodzieży i wykorzystujących nowe technologie;
    - wspieranie wolontariatu poprzez finansowanie świadczeń określonych przepisami oraz pokrywanie kosztów związanych z pracą wolontariusza.

Działanie 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia

Działanie 1.3 nakierowane było na aktywizację zawodową osób bezrobotnych powyżej 25. roku życia (w tym długotrwale bezrobotnych), poprzez następujące formy wsparcia: doradztwo, szkolenia, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, subsydiowanie zatrudnienia, staże oraz przygotowania zawodowe w miejscu pracy.

Celem Działania 1.3 było ograniczenie zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn, poprzez wsparcie dla osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w zakresie reintegracji zawodowej oraz wsparcie dla otoczenia społecznego tych osób.

Instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie Działania 1.3 SPO RZL, podobnie jak w Działaniu 1.2, było 16 Wojewódzkich Urzędów Pracy. Projekty realizowane w ramach Działania 1.3 były w większości projektami złożonymi, łączącymi w sobie kilka form wsparcia przewidzianych dla osoby bezrobotnej. W pierwszym etapie udziału w projekcie, osobę bezrobotną obejmowano wsparciem doradcy zawodowego i pośrednika pracy w celu określenia potrzeb i możliwości beneficjenta. Celem drugiego etapu udziału w projekcie było dostosowanie kwalifikacji bezrobotnego do potrzeb rynku pracy. Oznaczało to, uzupełnienie lub podwyższenie aktualnych kwalifikacji zawodowych, ich uaktualnienie albo zmianę. W tym celu beneficjenci kierowani byli na szkolenia, zarówno ogólne jak i specjalistyczne. Aby ułatwić z kolei wejście na rynek pracy, w trakcie ostatniego etapu projektu bezrobotny kierowany był na subsydiowane zatrudnienie. Formy proponowanego zatrudnienia subsydiowanego były zróżnicowane i zależały od indywidualnej potrzeby beneficjenta.

Postęp finansowy Działania 1.3

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich wartość alokacji przeznaczonej na realizację Działania 1.3 wyniosła blisko 263,8 mln EUR, w tym EFS ponad 194,5 mln EUR. W ramach Działania 1.3 od początku wdrażania SPO RZL zrealizowano 851 projektów o łącznej wartości 1 100 597 163,60 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 813 156 262,55 PLN). W stosunku do 2 projektodawców (projekt *Przeprowadzenie szkolenia pomocą dla osób bezrobotnych w powiecie wałbrzyskim*, projektodawca: Izba Gospodarcza w Wałbrzychu oraz projekt, pn. „Reaktywacja – powrót na rynek pracy osób długotrwale bezrobotnych”, projektodawca: PUP w Siemianowicach Śląskich) prowadzone jest obecnie postępowanie, zmierzające do odzyskania nieprawidłowo wydatkowanych środków.

Wykres nr 28. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektu w ramach Działania 1.3 w układzie regionalnym.

Zdecydowanie najwięcej umów w ramach Działania 1.3 zawartych zostało w województwie wielkopolskim (130, wartość dofinansowania z EFS - 64 992 778,27 PLN), a najmniej w województwie opolskim (24, wartość dofinansowania z EFS - 17 344 025,07 PLN) oraz świętokrzyskim (27, dofinansowania z EFS w wysokości 34 332 997,57 PLN).

Wykres nr 29. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.3 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.3 na koniec czerwca 2010 r. wyniosła 198 835 689,68 EUR, co stanowi 102,22 % alokacji na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 1.3

W ramach Działania 1.3 SPO RZL, udział w projektach rozpoczęło 289 395 osób (w tym 146 307 kobiet oraz 143 088 mężczyzn), z czego ponad 90% ukończyło udział, a 75% dzięki wsparciu podniosło swoje kwalifikacje.

Wszyscy beneficjenci Działania 1.3 byli osobami bezrobotnymi, w tym ponad 56% stanowili długotrwale bezrobotni. Formy wsparcia, które dominowały w projektach realizowanych w ramach Działania to: pomoc w poszukiwaniu pracy (251 227), szkolenia (166 663), przygotowanie zawodowe w miejscu pracy (66 449) oraz jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej (41 212). Inne rodzaje realizowanego wsparcia dotyczyły: przyznania jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej (41 212), subsydiowania wydatków związanych z zatrudnieniem (29 852), doradztwa dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (9 415), elastycznych lub alternatywnych form zatrudnienia (121).

Powyższe działania przyczyniły się w znaczący sposób do wzrostu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. Wskaźnik efektywności netto oszacowany dla grupy osób objętych wsparciem w ramach Działania 1.3 w ramach badania beneficjentów ostatecznych SPO RZL wyniósł aż 16 punktów procentowych.[23]

Analizując zróżnicowanie regionalne w odniesieniu do liczby osób objętych wsparciem w projektach realizowanych w ramach Działania 1.3 należy zauważyć, iż najwięcej osób zostało objętych wsparciem w województwach śląskim (31 821 osób), mazowieckim (29 212 osób) oraz dolnośląskim (28 731 osób), natomiast najmniej w województwie opolskim (7 143 osób), podlaskim (7 973 osób) i lubuskim (8 022 osób).

Wykres nr 30. Liczba osób objętych wsparciem w ramach Działania 1.3

[23] Dodatkowe informacje na ten temat znajdują się w rozdziale pn. „Monitorowanie wskaźników wpływu".

Schemat a) Wspieranie osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych

W ramach schematu a) złożono 899 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Do oceny merytorycznej przekazano 827 wniosków. Pozytywną ocenę merytoryczną uzyskało 811 projektów. Ostatecznie podpisano 808 umów o dofinansowanie realizacji projektu na wartość ogółem 1 032 966 132,23 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 764 271 356,32 PLN).

Jednocześnie jeden z realizowanych projektów nie został jeszcze rozliczony z KE z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości.

Zrealizowane projekty miały charakter kompleksowy i wpisały się w następujące typy projektów:

- subsydiowanie zatrudnienia;
- doradztwo, szkolenia oraz przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- staże/przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia zawodowe;
- usługi poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy z uwzględnieniem indywidualnych planów działania, adresowane do osób bezrobotnych przez okres do 24 miesięcy;
- wsparcie realizacji programów innowacyjnych, w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia długotrwałego.

Podobnie, jak w Działaniu 1.2, projekty wpisały się w kilka typów projektów jednocześnie. Powiatowe urzędy pracy w większym stopniu skupiły się na jak najpełniejszym dostosowaniu udzielanych form wsparcia do potrzeb potencjalnych beneficjentów, stąd często realizowane projekty miały charakter złożony i korzystały z różnych instrumentów rynku pracy. Najpopularniejszą formą wsparcia, udzieloną w ramach projektów Działania 1.3 było pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej.

Schemat b) Wspieranie otoczenia społecznego osób bezrobotnych

W ramach schematu b) zarejestrowano 133 wnioski o dofinansowanie. Do oceny merytorycznej przekazano 92 wnioski, z których 57 uzyskało pozytywna ocenę. Ostatecznie zawarto umowy o dofinansowanie 45 projektów o łącznej wartości 69 588 697,63 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 50 577 940,72 PLN).

Dla wszystkich zatwierdzono wnioski o płatność końcową. Niemniej jednak jeden z projektów pozostaje niezamknięty ze względu na stwierdzone nieprawidłowości. Podobnie, jak w Działaniu 1.2 było to możliwe dzięki podpisaniu w 2004 roku umowy o finansowania schematu b) ze środka specjalnego. Projektodawcy i Beneficjenci Końcowi Działania 1.3 napotykali na te same problemy, co w Działaniu 1.2, związane z krótkim terminem na przeprowadzenie i rozstrzygnięcie konkursu oraz ostatecznym rozliczeniem realizowanych projektów. W związku z powyższym w 2005 r. zakończyła się realizacja wszystkich projektów z tego schematu.

Zgodnie z Uzupełnieniem SPO RZL, projekty realizowane w schemacie b) zawarły się w następujących typach projektów:

- promocja inicjatyw lokalnych wspomagających osoby długotrwale bezrobotne w ponownym wejściu na rynek pracy, w tym akcje uświadamiające i kampanie promocyjne;
- wsparcie inicjatyw samoorganizacji i samopomocy wśród osób bezrobotnych, poprzez doradztwo i szkolenia prowadzące do uzyskania zatrudnienia;
- aktywizacja osób bezrobotnych poprzez:
    - doradztwo, szkolenia oraz przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
    - poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy;
    - kluby pracy;
    - wsparcie realizacji programów innowacyjnych, w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia wśród osób bezrobotnych i wykorzystujących nowe technologie.

Działanie 1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Celem Działania 1.4 było zwiększenie stopnia przygotowania zawodowego i poprawa zdolności do uzyskania zatrudnienia przez osoby o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, budowanie potencjału oraz tworzenie nowych i doskonalenie istniejących instrumentów zwiększających możliwości osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Pomoc skierowana została w szczególności do osób niepełnosprawnych, które po raz pierwszy wchodziły na rynek pracy, były długotrwale bezrobotne albo doświadczały największych problemów przy wejściu na rynek pracy.

Cele Działania zostały zrealizowane poprzez: szkolenia osób zatrudnionych w instytucjach rynku pracy, instytucjach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych, szkolenia dla przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw, tworzenie punktów doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy, warsztaty psychologiczne, indywidualne i grupowe poradnictwo/doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, indywidualne poradnictwo prawne, subsydiowanie wydatków związanych z zatrudnieniem u przedsiębiorcy, organizowanie staży zawodowych.

Postęp finansowy Działania 1.4

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, wartość alokacji przeznaczonej na realizację Działania 1.4 wyniosła 106 352 489 EUR, w tym wkład wspólnotowy z EFS - 76 375 463 EUR (pierwotna alokacja została powiększona o nadkontraktację przyznaną w 2009 r. w wysokości 48,62 mln EUR). W Działaniu 1.4 zawarto umowy o dofinansowanie na 218 projektów, z czego 208 projektów (w ramach schematu a) realizowanych było w trybie konkursowym, a 10 (w ramach schematu b)) stanowiły projekty własne PFRON (procedura pozakonkursowa). W okresie realizacji Programu 8 umów o dofinansowanie w schemacie a) zostało rozwiązanych, natomiast 9 projektów nadal jest niezamkniętych.

Wykres nr 31. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektu w ramach Działania 1.4 w układzie regionalnym.

Analiza danych w ujęciu geograficznym wskazuje, iż najwięcej projektów w ramach Działania 1.4 SPO RZL wdrożonych zostało ponadregionalnie tj. na terenie całego kraju (54, wartość dofinansowania z EFS - 439 171 840,22 PLN). W przypadku projektów obejmujących swoim zasięgiem tylko jeden region najwięcej realizowano w województwach: mazowieckim (27, w tym wartość dofinansowania z EFS - 26 207 722,05 PLN), podkarpackim (16, dofinansowanie z EFS - 5 114 747,99 PLN) i wielkopolskim (14, dofinansowanie z EFS - 4 972 028,11 PLN). Najmniej projektów było zrealizowanych w województwie opolskim (3, wysokość dofinansowania z EFS - 302 601,05 PLN) i podlaskim (4 projekty, dofinansowanie z EFS - 615 381,45 PLN).

Wykres nr 32. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.4 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.4 na koniec czerwca 2010 r. wyniosła 122 743 245,88 EUR, co stanowi 160,71 % alokacji na lata 2004-2006. Był to najwyższy stopień wydatkowania środków - zarówno w Priorytecie 1, jak i w całym SPO RZL.

Postęp rzeczowy Działania 1.4

W ramach Działania 1.4 SPO RZL w całym okresie programowania, wsparciem objęto 142 997 beneficjentów (72 249 kobiet i 70 748 mężczyzn), w tym 128 421 osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (co stanowiło prawie 90% beneficjentów). Jeśli chodzi o rodzaj beneficjentów ze względu na status na rynku pracy, należy wskazać, że niecałe 2% stanowiły osoby bezrobotne, 12% osoby zatrudnione, a pozostali beneficjenci to osoby niepełnosprawne, które miały największe trudności z wejściem na rynek pracy oraz pracownicy PUP, PCPR i innych instytucji oraz organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Wśród osób objętych pomocą, 99,6% zakończyło udział w projektach w ramach Działania zgodnie z zaplanowaną ścieżką uczestnictwa. Beneficjenci Działania 1.4 w przeważającej większości korzystali ze wsparcia polegającego na subsydiowaniu wydatków związanych z zatrudnieniem u przedsiębiorcy (99 705), szkoleń (16 700) oraz pomocy w poszukiwaniu pracy (13 655, z czego 12 903 osoby skorzystały z usługi poradnictwa zawodowego a 165 osób z pośrednictwa pracy). Ponadto, 295 beneficjentów uczestniczyło w stażach. Około 10% uczestników korzystało również z warsztatów psychologicznych oraz indywidualnego poradnictwa. Spośród uczestników projektów ponad 17% podniosło swoje kwalifikacje. Wsparcia udzielono również 19 128 przedsiębiorstwom, z czego 31% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, 63% - małe i średnie przedsiębiorstwa oraz 6% duże przedsiębiorstwa.

Projekty zrealizowane w ramach Działania 1.4 cieszyły się ogromnym zainteresowaniem wśród beneficjentów ostatecznych, co umożliwiło wielokrotne przekroczenie wartości wskaźników założonych w Uzupełnieniu SPO RZL. Świadczy to między innymi o tym, że pracodawcy w coraz większym stopniu postrzegali osoby niepełnosprawne jako pełnowartościowych pracowników, a same osoby niepełnosprawne skorzystały z szeregu dostępnych w ramach Działania instrumentów aktywizacji zawodowej, realizując tym samym jego cele.

Poza twardymi rezultatami dotyczącymi uczestnictwa osób, przeprowadzono ok. 60 kampanii informacyjno-promocyjnych, zrealizowano 22 badania i ekspertyzy w obszarze rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz problematyki zatrudniania osób niepełnosprawnych. Opublikowano liczne broszury, informatory, poradniki, plakaty, ulotki, inserty prasowe służące zarówno osobom niepełnosprawnym, pracodawcom jak i innym osobom z ich otoczenia. Wypracowano metodyki aktywnego poradnictwa/doradztwa zawodowego na rzecz osób niepełnosprawnych oraz szkoleń (kursów zawodowych) on-line.

Szeroka skala podejmowanych działań i różnorodność problemów, których rozwiązania podjęto się w ramach realizowanych projektów, stanowiła odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby osób niepełnosprawnych i ich otoczenia. Podjęte działania, przyczyniły się do zwiększenia stopnia przygotowania zawodowego i poprawienia zdolności do podjęcia zatrudnienia przez osoby o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także zmiany postaw społecznych (szczególnie w środowisku pracy) w odniesieniu do osoby niepełnosprawnej jako pełnosprawnego pracownika.

Znaczna część uczestników projektów podjęła zatrudnienie. Finansowanie projektów w ramach Działania 1.4 umożliwiło wielu beneficjentom, którzy nie dysponowali własnymi środkami, a byli dobrze przygotowani pod względem merytorycznym, zrealizowanie swoich pomysłów. Liczne organizacje pozarządowe, prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, rozszerzyły i usprawniły swoją działalność, tworząc punkty doradztwa/poradnictwa i pośrednictwa zawodowego na terenie całej Polski. Wiele z nich, po zakończeniu projektów nadal służy osobom niepełnosprawnym. Działanie 1.4 cieszyło się dużym zainteresowaniem zarówno wśród beneficjentów, jak i samych uczestników projektów. Cel działania został osiągnięty poprzez poprawę sytuacji społeczno-zawodowej oraz stworzenie większych możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych o znacznym bądź umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na otwartym rynku pracy.

Schemat a) Wsparcie osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na otwartym rynku pracy

W ramach schematu a) w odpowiedzi na ogłoszone konkursy wpłynęło 941 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Do oceny merytorycznej przekazano 476 wniosków. Pozytywną ocenę merytoryczną Komisji Oceny Projektów uzyskały 224 projekty. Ostatecznie zawartych zostało 208 umów o dofinansowanie realizacji projektu na kwotę ogółem 197 052 661,51 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 141 503 516,22 PLN). Jednocześnie, 8 umów o dofinansowanie projektu na kwotę dofinansowania 22 420 515,03 PLN zostało rozwiązanych. Po rozwiązaniu umów, Instytucja Wdrażająca (PFRON) zażądała zwrotu wszystkich przekazanych środków.

Rozwiązano umowy o dofinansowanie z beneficjentami następujących projektów:

- *Ośrodki OJKOS Sposobem Przełamywania Bierności Zawodowej Osób Psychicznie Chorych,* projektodawca: Stowarzyszenie "Niepełnosprawni dla środowiska EKON";
- *Razem możemy więcej,* projektodawca: Caritas Diecezji Płockiej;
- *Praca bez barier,* projektodawca: Caritas Diecezji Płockiej;
- *Ośrodki Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych,* projektodawca: Caritas Diecezji Płockiej;
- *Pomocna dłoń,* projektodawca Caritas Diecezji Płockiej;
- *Budowa mechanizmów sprzyjających zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na terenie Północnego Mazowsza,* projektodawca: Wyższa Szkoła Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie;
- *Pracownik niepełnosprawny pracownikiem pełnosprawnym,* projektodawca: Informatyka i Multimedia - Kursy i Szkolenia;
- *Badanie mobilności edukacyjno zawodowej osób niepełnosprawnych w woj. Dolnośląskim,* projektodawca: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witeleona w Legnicy.

Ww. umowy zostały rozwiązane z następujących powodów: naruszenie przepisów zawartych w umowach, brak realizacji projektu, stwierdzone nieprawidłowości w realizacji projektu w trakcie kontroli, rozliczanie w kosztach wydatków niezwiązanych z projektem, brak dokumentacji potwierdzającej realizację zadań merytorycznych projektu i działań promocyjnych, naruszenia przepisów *ustawy o rachunkowości* i

ustawy Prawo Zamówień Publicznych. Ponadto w ramach 9 projektów beneficjenci nie zwrócili niekwalifikowalnych środków.

W stosunku do beneficjentów, z którymi rozwiązano umowy oraz w stosunku do projektodawców, którzy nie zwrócili niewykorzystanych środków została wszczęta procedura prawna, mająca na celu odzyskanie środków z dostępnych zabezpieczeń.

Projekty dotychczas zrealizowane w schemacie a) miały charakter kompleksowy i wpisały się jednocześnie w różne typy projektów, takie jak:

- Doradztwo/poradnictwo zwiększające potencjał zawodowy i możliwości uzyskania pracy przez osoby niepełnosprawne (43 projekty);
- Warsztaty psychologiczne ukierunkowane na zwiększenie aktywności zawodowej bezrobotnych osób niepełnosprawnych, podnoszące zdolność do zatrudnienia osób niepełnosprawnych (27 projektów);
- Szkolenia dla otoczenia współpracującego z osobami niepełnosprawnymi (68 projektów);
- Działania służące tworzeniu miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych i większych możliwości ich zatrudniania: subsydia dla organizacji non profit oferujących usługi wspierające przechodzenie osób niepełnosprawnych na otwarty rynek pracy (36 projektów);
- Zmiana postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, w szczególności w środowisku pracy, poprzez: kampanie informacyjno-promocyjne, skierowane do pracodawców, ich pracowników, społeczności lokalnych i decydentów (52 projekty);
- Badania i ekspertyzy w obszarze rehabilitacji zawodowej i zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym badania służące zindywidualizowaniu świadczonych usług (19 projektów).

Beneficjentami projektów zrealizowanych w ramach schematu a) były:

- jednostki sektora finansów publicznych (52 projekty);
- osoby prawne nie działające dla zysku (105 projektów);
- przedsiębiorcy (38 projektów);
- szkoły wyższe (5 projektów).

Wykres nr 33. Beneficjenci projektów w ramach Działania 1.4 SPO RZL, schemat a).

Schemat b) Poprawa skuteczności systemu wspierania osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności

W ramach schematu b) zrealizowano 10 projektów własnych PFRON na kwotę ogółem 512 661 133,64 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 368 141 960,07 PLN). Były to następujące projekty:

- *Dobre praktyki*
- *INFOSTART – badania dla przyjaznej administracji*
- *Praca dla każdego niepełnosprawnego – kampania medialna*
- *Pomocna dłoń – szkolenia dla pracowników PUP i PCPR*
- *Gmino, jaka jesteś? Badanie działalności gmin na rzecz osób niepełnosprawnych*
- *Diagnoza na rzecz osób niepełnosprawnych w procesie orientacji i reorientacji zawodowej*
- *Gotowi do pracy – wsparcie osób niepełnosprawnych w podejmowaniu zatrudnienia*
- *Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy*
- *Wsparcie i utrzymanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym*
- *Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy II*

Projekty zrealizowane w ramach schematu b) wpisały się w następujące typy projektów:

- projekty zrealizowane w skali ogólnokrajowej, mające na celu wsparcie osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- utworzenie, udostępnienie i aktualizowanie centralnej i regionalnych baz danych, dotyczących osób niepełnosprawnych;
- upowszechnienie zasad programowania, monitoringu i ewaluacji działań służących zwiększeniu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych oraz wymiana dobrych praktyk.

Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka

Działanie 1.5 SPO RZL nakierowane było na aktywizację społeczną i zawodową osób pozostających w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Aktywizacja odbywała się m.in. poprzez szkolenia, kształcenie zawodowe, zatrudnienie oraz dzięki poprawie funkcjonowania instytucji zajmujących się udzielaniem wsparcia osobom z grup szczególnego ryzyka.

Celem Działania 1.5 było ograniczenie marginalizacji społecznej i przygotowanie osób narażonych na wykluczenie społeczne do wejścia na rynek pracy, utrzymania zatrudnienia lub powrotu do czynnego życia zawodowego. Priorytetowe znaczenie w ramach Działania 1.5 miało stworzenie sieci Centrów Integracji Społecznej, które miały realizować między innymi takie działania jak: kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych, nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych. Jednocześnie, specjalne znaczenie miało stworzenie rozwiązań zachęcających środowisko lokalne i pracodawców do podjęcia wspólnych działań na rzecz przeciwdziałania marginalizacji i jej skutkom.

Projekty realizowane w ramach Działania 1.5 obejmowały działania skierowane do tzw. grup szczególnego ryzyka (m.in. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub zagrożonym wykluczeniem ze szczególnym uwzględnieniem osób korzystających długotrwale ze świadczeń pomocy społecznej oraz osób w wieku 15-24 lata tzw. młodzieży trudnej) a także osób pracujących z grupami szczególnego ryzyka (m.in.: pracownicy instytucji pomocy społecznej, pracodawcy, wolontariusze).

Postęp finansowy Działania 1.5

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich wartość alokacji przeznaczonej na realizację Działania 1.5 wynosiła pierwotnie 100 397 557 EUR (w tym wkład wspólnotowy z EFS w wysokości 80 315 890 EUR).

W wyniku dokonanej w 2008 r. realokacji części środków finansowych do Działania 1.2 ostateczna wysokość alokacji dla Działania 1.5 wyniosła 92 366 680 EUR, w tym wkład wspólnotowy z EFS - 73 891 361 EUR.

Od początku wdrażania Działania 1.5 zarejestrowano 1105 wniosków o dofinansowanie. Do oceny merytorycznej zostało skierowanych 710 wniosków, a 521 zostało ocenionych pozytywnie. Zawarto umowy na realizację 422 projektów. Do końca czerwca 2010 r. zrealizowano 414 projektów o wartości dofinansowania z EFS 279 724 774,71 PLN.

W trakcie wdrażania Działania żadna z zawartych umów nie została rozwiązana. Jednakże 8 projektów pozostaje jeszcze niezamknietych, z tego 6 w ramach schematu a) i 2 w ramach schematu b). W stosunku do tych projektodawców została wszczęta procedura odzyskiwania nieprawidłowo wydatkowanych środków z dostępnych zabezpieczeń.

Wykres nr 34. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektu w ramach Działania 1.5 w układzie regionalnym.

Najwięcej projektów w ramach Działania 1.5 zawarto w województwie mazowieckim (85, wartość dofinansowania z EFS - 136 440 856,28 PLN), a najmniej w województwie świętokrzyskim (9, wartość dofinansowania z EFS - 5 317 721,42 PLN) oraz wielkopolskim (10, wartość dofinansowania z EFS - 9 173 803,07 PLN).

Wykres nr 35. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.5 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 1.5 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 76 204 321,14 EUR, co stanowi 103,13 % alokacji na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 1.5

W ramach Działania 1.5 SPO RZL, do końca okresu programowego, udział w projektach rozpoczęło 79 549 osób (w tym 46 421 kobiet i 33 128 mężczyzn), z czego 75% osób zakończyło udział w Działaniu zgodnie z zaplanowaną ścieżką uczestnictwa. Dzięki wsparciu w ramach Działania 1.5 ponad 73% beneficjentów podniosło swoje kwalifikacje.

Wśród beneficjentów objętych wsparciem, 36% stanowiły osoby bezrobotne (28 927 osób). Pozostali beneficjenci to młodzież wychowująca się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, rodzinach zastępczych oraz młodzież OHP (12 828 osób), osoby w wieku 15-24 lata, które sprawiają trudności wychowawcze i mają poważne kłopoty w nauce (6 978 osób), osoby w wieku 15-24 lata, pochodzące z ubogich rodzin zagrożonych dysfunkcjami społecznymi lub wchodzące w kolizję z prawem (3 956 osób), osoby w wieku 15-24 lata, które nie uczą się, nie pracują i nie są zarejestrowane jako bezrobotne (3 756 osób), uzależnieni od alkoholu lub narkotyków, ale poddający się leczeniu (1 803 osoby), osoby bezdomne (1 133 osoby), osoby które opuściły zakłady karne (687 osób).

Wsparcie uzyskały także instytucje pomocy i integracji społecznej, w tym organizacje pozarządowe. Efektem udzielonego wsparcia była m.in. poprawa skuteczności funkcjonowania tych instytucji, wzrost kompetencji zawodowych pracowników i członków organizacji w zakresie podstawowych działań dotyczących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu a także upowszechnienie wolontariatu jako formy pomocy osobom potrzebującym.

W okresie wdrażania Działania 1.5 większość zrealizowanych projektów skierowanych do osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, miała na celu przezwyciężenie problemów, którymi osoby te były obarczone oraz wzrost umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych. Odbywało się to w szczególności poprzez szkolenia (67 330 osób), warsztaty zawodowe oraz pomoc w poszukiwaniu pracy (40 159 osób). Innymi preferowanymi formami wsparcia było: poradnictwo zawodowe (39 181 osób), pośrednictwo pracy (24 453 osoby), przygotowanie zawodowe w miejscu pracy (7 457 osób), doradztwo (6 918 osób) oraz staże (1 617 osób). Ponad 13 tys. osób skorzystało również z warsztatów terapeutyczno-edukacyjnych a ponad 9 tys. ze wsparcia psychologicznego.

W maju 2006 r. na zlecenie Instytucji Zarządzającej SPO RZL zostało przeprowadzone badanie ewaluacyjne, pn.: *„Ścieżki do zatrudnienia. Badanie ścieżek prowadzących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do zatrudnienia w ramach Działania 1.5 SPO RZL 2004-2006”*. Przeprowadzone badanie i analiza danych umożliwiły sformułowanie wniosku, że realizacja projektów społecznych przyczyniła się do poprawy sytuacji osób uczestniczących, czyli prowadziła do integracji społeczno-zawodowej osób wykluczonych społecznie. Skuteczność projektów nie była całkowita, gdyż działania reintegracyjne są zadaniem trudnym i rzadko przynoszącym natychmiastowe i spektakularne efekty. Wynika to z faktu, iż osoby doświadczające wykluczenia są na różnym etapie tego procesu i wykazują różny zakres deficytów (braku umiejętności społecznych i zawodowych). Wyniki badania pokazały jednak, iż w wyniku uczestnictwa w projekcie, w życiu beneficjentów ostatecznych projektów zaszła duża zmiana zwłaszcza w stosunku do ich dotychczasowej sytuacji społecznej i zawodowej.

Schemat a) Wspieranie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

W ramach schematu a), w odpowiedzi na ogłoszone konkursy wpłynęło 1100 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Do oceny merytorycznej przekazano 705 wniosków. Pozytywną ocenę merytoryczną Komisji Oceny Projektów uzyskało 516 projektów. Ostatecznie zostało podpisanych 417 umów o dofinansowanie realizacji projektu.

Do końca realizacji Programu zrealizowano 413 projektów na kwotę 274 946 408,32 PLN (w tym dofinansowania z EFS w wysokości 214 676 050,40 PLN).

W ramach schematu a) 6 projektów nie można uznać za zamknięte. Wobec projektodawców została wszczęta procedura odzyskiwania nieprawidłowo wydatkowanych środków z dostępnych zabezpieczeń. Dotyczy to projektów:

- *Utworzenie i działalność Centrum Integracji Społecznej w Pakoszach*, projektodawca: Fundacja "Wieś w XXI wiek" – beneficjent nie wywiązał się z obowiązku audytu projektu;
- *Szkolenia ogólnorozwojowe i zawodowe dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym*, projektodawca: Krajowa Izba Mody - beneficjent nie przedstawił dokumentów potwierdzających kwalifikowalność beneficjentów ostatecznych do udziału w projekcie;
- *Krok po wolontariat - program pilotażowy dla wykluczonej młodzieży, instytucji, organizacji pozarządowych*, projektodawca: Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu Poznań – beneficjent nie przekazał w określonym terminie korekty sprawozdania i wniosku o płatność;
- *Za zakrętem życia - reintegracja prowadzona w Centrum Integracji Społecznej w Mogilnie*, projektodawca: Gmina Mogilno - beneficjent nie wywiązał się z podstawowego obowiązku, określonego w umowie o dofinansowanie realizacji projektu, tj. nie została zachowana trwałość projektu;
- *CYKL SZKOLEŃ – Instytucja Pomocy Społecznej jako Centrum Aktywnego Wsparcia*, projektodawca: Regionalne Centrum Wolontariatu - beneficjent nie zwrócił kwoty uznanej za niekwalifikowaną w związku z nieprawidłowościami w ramach projektu;
- *Model rozwoju zawodowego osób wykluczonych społecznie*, projektodawca: Biuro Obsługi Inicjatyw Europejskich Sp. z o.o - beneficjent nie zwrócił niekwalifikowalnych środków w ramach projektu.

Projekty zrealizowane w schemacie a) miały charakter kompleksowy i jednocześnie wpisały się w różne typy projektów:

- warsztaty obejmujące diagnozowanie potencjału zawodowego osób z grup szczególnego ryzyka, możliwości jego rozwoju oraz podnoszenia kwalifikacji tych osób;
- szkolenia dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, mające na celu przezwyciężanie problemów, którymi osoby te są obarczone, kształcące umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach i prowadzące do zwiększenia samodzielności;
- szkolenia i warsztaty edukacyjno-wychowawcze na rzecz młodzieży trudnej mające na celu powrót do nauki w celu zdobycia zawodu i usamodzielnienia się

oraz zapobiegania wśród ludzi młodych dysfunkcjom społecznym, takim jak alkoholizm, narkomania, przestępczość;

- kampanie promujące oraz inne działania wspierające wolontariat z zakresu integracji z rynkiem pracy oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- pomoc w zorganizowaniu grup wsparcia i samopomocy poprzez doradztwo i poradnictwo zawodowe;
- rozwój standardów jakości usług prowadzących do integracji z rynkiem pracy świadczonych przez instytucje pomocy społecznej;
- badania i ekspertyzy mające na celu ocenę wpływu i efektywności form wsparcia świadczonych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- szkolenia dla pracowników instytucji pomocy społecznej (w tym pracowników organizacji pozarządowych i wolontariuszy) pracujących z osobami z grup szczególnego ryzyka;
- subsydiowanie zatrudnienia osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy na otwartym rynku pracy;
- współfinansowanie tworzenia i działalności CIS – przeznaczonych dla osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym;
- wspieranie zatrudnienia subsydiowanego w ramach CIS.

Najwięcej projektów przyjętych do realizacji w schemacie a) realizowanych było przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz organizacje pozarządowe prowadzące działalność na rzecz grup szczególnego ryzyka. Pozostałe grupy beneficjentów to przedsiębiorcy, podmioty prowadzące szkoły lub inne placówki szkoleniowe oraz szkoły wyższe.

Wykres nr 36. Beneficjenci projektów w ramach Działania 1.5 SPO RZL, schemat a).

Schemat b) Wspieranie młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym

W ramach schematu b) przyjęto do realizacji 5 projektów własnych Komendy Głównej Ochotniczych Hufców Pracy, na kwotę ogółem 127 990 242,80 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 100 718 052,78 PLN). Z ww. projektów następujące 3 zostały zrealizowane i rozliczone:.

- *Twoja Wiedza – Twój sukces*
- *Twoja wiedza – Twój sukces – edycja 2005. Edukacja kluczem do przyszłości*
- *18-24. Czas na samodzielność*

Niżej wymienione dwa projekty zostały zakończone, niemniej jednak z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości pozostają niezamknięte:

- *Szansa 18-24 Droga do samodzielności*
- *Twoja wiedza – Twój sukces – edycja 2006 Nauka- Wiedza-Praca*

Projekty zrealizowane w ramach schematu b) wpisały się w następujące typy projektów:

- szkolenia dla młodzieży z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym dotyczące przezwyciężania problemów, którymi są obarczone, metod integracji społecznej oraz zwiększenia samodzielności życiowej;
- szkolenia i warsztaty edukacyjno–wychowawcze na rzecz młodzieży trudnej mające na celu powrót do nauki w celu zdobycia zawodu i usamodzielnienia się oraz zapobieganie dysfunkcjom wśród ludzi młodych, takich jak alkoholizm, narkomania, przestępczość;
- kampanie promujące wolontariat na rzecz integracji z rynkiem pracy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym;
- pomoc w organizowaniu grup wsparcia i samopomocy poprzez doradztwo i poradnictwo zawodowe.

W ramach badania ewaluacyjnego, przeprowadzonego w 2008 r. pn.: *„Ścieżki do zatrudnienia”,* część II: *„Czynniki decydujące o skuteczności ścieżek prowadzących do zatrudnienia osoby zagrożone wykluczeniem społecznym”* stworzono model, który miał stanowić postawę dla wdrażania projektów dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Model ten uwzględniał 22 czynniki, które znalazły odzwierciedlenie w podejmowanych w projekcie działaniach, w celu optymalizacji skuteczności i trwałości podejmowanej interwencji. Zawierał on zestaw czynników odnoszących się do trzech głównych etapów realizacji wsparcia (przygotowania, implementacji oraz zakończenia realizacji projektu). Jednocześnie ze względu na uniwersalny charakter rekomendowanego narzędzia, Instytucja Zarządzająca, zarekomendowała wykorzystanie modelu podczas dokonywania oceny projektów wszystkim IP oraz IW zaangażowanym we wdrażanie EFS. Doświadczenia zdobyte w tym zakresie przyczyniły się również do udoskonalenia systemu wyboru projektów realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet

Celem Działania 1.6 było udzielenie wielostronnego wsparcia kobietom na rynku pracy, prowadzącego do wzrostu stopy zatrudnienia kobiet i podniesienia ich statusu zawodowego i społecznego poprzez promocję jednakowego dostępu przedstawicieli obu płci do zatrudnienia, promocję kształcenia ustawicznego, działań na rzecz wzrostu zatrudnialności oraz upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia, pozwalających na godzenie życia zawodowego i rodzinnego.

W całym okresie realizacji SPO RZL udzielono wsparcia kobietom na rynku pracy poprzez zastosowanie różnorodnych aktywnych form walki z bezrobociem. Położono również nacisk na rozwój systemu wspierania kobiet oraz tworzenie warunków do godzenia ról zawodowych i społecznych.

Postęp finansowy Działania 1.6

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich pierwotna wartość alokacji przyznanej dla Działania 1.6 wynosiła 81 909 860 EUR (w tym wkład wspólnotowy z EFS w wysokości 65 526 113 EUR)

Po dokonaniu w 2008 r. realokacji części środków finansowych do Działania 1.2 ostateczna wartość alokacji przeznaczonej na realizację Działania 1.6 wyniosła 73 772 242 EUR, w tym wkład wspólnotowy z EFS - 59 016 195 EUR.

W ramach Działania 1.6 zarejestrowano 1301 wniosków o dofinansowanie. Do oceny merytorycznej skierowano 881 wniosków. Pozytywną rekomendację uzyskało 417 z nich. Zrealizowano 334 projekty na kwotę ogółem 322 649 381,22 PLN (w tym dofinansowanie z EFS o wartości 254 609 047,61 PLN). 3 umowy, realizowane w ramach schematu a), o wartości dofinansowania z EFS 247 880,09, zostały rozwiązane. W stosunku do 1 z projektodawców ze schematu a) toczy się postępowanie, mające na celu odzyskanie nieprawidłowo wydatkowanych środków z dostępnych zabezpieczeń.

Wykres nr 37. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektu w ramach Działania 1.6 w układzie regionalnym.

Analiza danych w ujęciu regionalnym wskazuje, iż najwięcej umów w ramach Działania 1.6 zawarto w województwie mazowieckim (51, wartość dofinansowania EFS - 31 029 378,08 PLN) oraz śląskim (44, dofinansowanie z EFS w wysokości 23 400 740,22 PLN), a najmniej w województwie świętokrzyskim (8, wartość dofinansowania z EFS - 5 162 352,58 PLN). 24 projekty o wartości dofinansowania z EFS w wysokości 79 077 309,11 PLN wdrożone były ponadregionalnie.

Wykres nr 38. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 1.6 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 1.5 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 62 761 622,97 EUR, co stanowiło 106,35 % alokacji przyznanej na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 1.6

Łącznie udział w projektach w ramach Działania 1.6 rozpoczęły 55 634 kobiety, z czego ponad 70% stanowiły osoby bezrobotne (w tym ponad 30% długotrwale bezrobotne), blisko 8% zatrudnione a 11% kobiety planujące rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (2 447 osób), kobiety bierne zawodowo (1 522 osoby) oraz kobiety o niskich i zdezaktualizowanych kwalifikacjach (883 osoby). Ponad 17% beneficjentek Działania 1.6 stanowiły osoby zamieszkujące obszary wiejskie. Spośród osób, które rozpoczęły udział w projekcie ponad 90% ukończyło swój udział zgodnie zaplanowaną ścieżką uczestnictwa, a 88% dzięki wsparciu w ramach Działania podniosło swoje kwalifikacje.

W ramach dostępnego wsparcia zrealizowane zostały również:

- szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe kobiet, np. kursy komputerowe, językowe, kursy specjalistyczne (księgowość, opieka nad dziećmi lub osobami starszymi) - ze szkoleń w ramach Działania skorzystało łącznie 44 451 kobiet;

- pomoc w poszukiwaniu pracy, w tym poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy - z tej formy wsparcia skorzystało 32 811 kobiet;
- doradztwo dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej oraz udzielanie dotacji na podjęcie działalności gospodarczej - z tej formy wsparcia skorzystało 4 764 kobiet, udzielono 3 665 dotacji;
- staże oraz przygotowanie zawodowe w miejscu pracy – te formy wsparcia skierowane były głównie do kobiet młodych, absolwentek szkół wyższych, chcących zdobyć praktyczne umiejętności przydatne w późniejszym podjęciu stałej pracy - ze staży skorzystało 4 340 kobiet, a z przygotowania zawodowego - 3 862 kobiety;
- kampanie medialno-edukacyjne i akcje promocyjne na rzecz równości szans oraz godzenia ról zawodowych i społecznych, a także badania i analizy sytuacji kobiet na rynku pracy prowadzone w ramach 11 projektów pozakonkursowych - przyczyniły się one m. in. do: uświadomienia problemu jakim są antydyskryminacyjne przepisy prawa pracy (szczególnie równość szans w zatrudnieniu), niestereotypowego postrzegania ról kobiecych i męskich w życiu zawodowym i rodzinnym oraz pozyskania wiedzy na temat sytuacji kobiet na rynku pracy, szczególnie na obszarach mało zurbanizowanych, np. na wsiach.

Wsparciem w ramach Działania 1.6 objęte zostały również kobiety prowadzące własną działalność gospodarczą (w sumie 70 mikroprzedsiębiorstw). Głównym celem działań skierowanych do tej grupy beneficjentek było podniesienie efektywności funkcjonowania małych firm prowadzonych przez kobiety. Cel ten został osiągnięty poprzez szkolenia rozwijające przedsiębiorczość kobiet.

Beneficjentami ostatecznymi projektów realizowanych w ramach Działania 1.6 były także instytucje, głównie jednostki publicznych służb zatrudnienia – wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy (480 instytucji) oraz organizacje pracodawców i pracobiorców, komendy OHP, instytucje dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego (519 instytucji). Przeprowadzone działania miały na celu m.in. wyposażenie instytucji w wiedzę na temat sytuacji kobiet na rynku pracy powracających z urlopów macierzyńskich. Cel ten został osiągnięty poprzez realizację licznych kampanii informacyjno-edukacyjnych oraz publikacje raportów i badań przekazywanych do ww. instytucji.

Schemat a) Wspieranie szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy

W ramach schematu a) w odpowiedzi na ogłoszone konkursy, wpłynęło 1289 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Do oceny merytorycznej przekazano 869 wniosków. Pozytywną ocenę merytoryczną Komisji Oceny Projektów uzyskało 406 projektów. Ostatecznie zostało podpisanych 327 umów o dofinansowanie realizacji projektu, a 3 umowy zostały rozwiązane. W rezultacie wdrożono 323 projekty o wartości 279 673 232,42,23 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 220 213 728,57 PLN. Wobec jednego beneficjenta została wszczęta procedura odzyskiwania nieprawidłowo wydatkowanych środków z dostępnych zabezpieczeń. Dotyczy to projektu, pn. *„Kobieta dzisiaj – kobieta aktywna”*. Powodem wszczęcia postępowania był fakt, iż beneficjent (Tardiss Sp. z o.o.) nie przesłał skorygowanych sprawozdań, w tym sprawozdania końcowego z realizacji projektu.

Projekty przyjęte do realizacji w ramach schematu a) miały charakter kompleksowy i jednocześnie wpisały się w różne typy projektów, takie jak:

- kursy szkoleniowe dla kobiet – podnoszące ich kwalifikacje zawodowe;
- doradztwo zawodowe dla kobiet;
- subsydiowane staże pracy/przygotowanie zawodowe w miejscu pracy;
- kursy szkoleniowe dla kobiet z zakresu aktywizacji zawodowej; w tym opracowanie IPD;
- doradztwo psychologiczne i prawne;
- wspieranie przedsiębiorczości wśród kobiet: przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie własnej działalności gospodarczej, w szczególności na obszarach wiejskich, szkolenia dla kobiet w zakresie rozwoju własnej działalności gospodarczej;
- kursy szkoleniowe dla kobiet w zakresie nabywania i wykorzystywania umiejętności i wiedzy na temat: elastycznego podejścia do zawodu, pracy w trzecim sektorze, pracy w ramach wolontariatu, rozwijania własnej działalności gospodarczej;
- opracowywanie i uruchamianie baz danych o lokalnych rynkach pracy, zawierających informacje o ofertach zatrudnienia dla kobiet, formach zatrudnienia, możliwościach rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, możliwościach uzyskania jednorazowych środków na podjęcie własnej działalności gospodarczej;
- przygotowanie i wdrożenie akcji informacyjno-edukacyjnych skierowanych do kobiet i pracodawców, na rzecz zwalczania stereotypów w postrzeganiu ról kobiecych i męskich w życiu zawodowym i rodzinnym;
- tworzenie programów specjalnych, innowacyjnych i inicjatyw lokalnych na rzecz zatrudnienia kobiet w tym tworzenie nowych miejsc pracy dla bezrobotnych kobiet;
- projekty badawcze i ekspertyzy mające na celu diagnozę sytuacji kobiet na rynku pracy oraz zasady równości szans w dostępie do zatrudnienia (ujęcie horyzontalne);
- projekty badawcze i ekspertyzy mające na celu diagnozę zróżnicowania szans kobiet w dostępie do rynku pracy o zasięgu lokalnym (ujęcie regionalne);
- projekty pilotażowe mające za zadanie wsparcie samoorganizacji kobiet (organizowanie grup interesu, grup wsparcia);
- doradztwo/poradnictwo dla pracowników instytucji rynku pracy (w tym NGO działających na rzecz kobiet) w zakresie równości szans mężczyzn i kobiet;
- szkolenia dla przedsiębiorców w zakresie elastycznych form zatrudnienia, ze szczególnym uwzględnieniem nowych technologii oraz nowoczesnych metod organizacji pracy (np. telepraca), praw i obowiązków związanych z równością szans kobiet i mężczyzn wynikających z przepisów prawa pracy.

Beneficjentami projektów zrealizowanych w schemacie a) były:

- jednostki sektora finansów publicznych – 110 projektów;
- osoby prawne niedziałające dla zysku – 97 projektów;

- przedsiębiorcy – 92 projekty;
- podmioty prowadzące szkoły lub inne placówki oświatowe – 17 projektów;
- szkoły wyższe – 8 projektów.

Wykres nr 39. Beneficjenci projektów w ramach Działania 1.6, schemat a).

Schemat b) Promocja równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy

W ramach schematu b) do realizacji przyjęto 11 projektów. Wszystkie projekty w schemacie b) wdrażane były początkowo przez Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a po zlikwidowaniu ww. urzędu w 2005 r. - przez Departament ds. Kobiet, Rodziny i Przeciwdziałania Dyskryminacji w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Łączna wartość projektów w schemacie b) wyniosła 35 900 826,74 PLN (w tym dofinansowania z EFS - 28 720 661,74 PLN).

W ramach schematu b) zrealizowano następujące projekty:

- *Promocja antydyskryminacyjnych przepisów prawa pracy*
- *Wieloaspektowa diagnoza sytuacji kobiet na rynku pracy*
- *Partnerstwo w rodzinie szansą kobiet na rynku pracy*
- *Różne role takie same szanse. Monitorowanie realizacji równości płci*
- *Diagnoza sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich w Polsce*
- *Elastyczne formy zatrudnienia – godzenie życia zawodowego z rodzicielstwem*
- *Między rodziną a pracą – godzenie ról społecznych i zawodowych kobiet*
- *Kobieta-Rodzina-Praca - kampania medialna*
- *Poszukiwana 45+: Rzetelność, zaangażowanie, doświadczenie*
- *STEREOTYP, a równe szanse kobiet i mężczyzn w środowiskach wiejskich*
- *Jak dobrze być przedsiębiorczą kobietą!*

Projekty zrealizowane w schemacie b) wpisały się w następujące typy projektów:

- przygotowanie i wdrożenie akcji informacyjno-edukacyjnych skierowanych do kobiet i pracodawców na rzecz zwalczania stereotypów w postrzeganiu ról kobiecych i męskich w życiu zawodowym;
- przygotowanie i wdrożenie akcji informacyjno-edukacyjnych zwalczających stereotypy w postrzeganiu ról kobiecych i męskich w życiu rodzinnym;
- projekty badawcze mające na celu diagnozę zróżnicowania szans kobiet w dostępie do rynku pracy o zasięgu lokalnym (ujęcie regionalne).

W celu usprawnienia realizacji projektów w schemacie b) w 2006 r. powołany został Zespół naprawczy dla schematu b) Działania 1.6. Zespół, składający się z przedstawicieli Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Wdrażającej Działanie 1.6 SPO RZL, Biura Dyrektora Generalnego MPiPS oraz przedstawicieli beneficjenta (Departamentu ds. Kobiet, Rodziny i Przeciwdziałania Dyskryminacji w MPiPS), odbył 12 posiedzeń (4 spotkania w 2006 r., 7 spotkań w 2007 r. oraz 1 spotkanie w 2008 r.). Głównym celem prac Zespołu było przeciwdziałanie zagrożeniu niepełnego wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Społecznego alokowanych na Działanie 1.6 b). Cel ten zrealizowano poprzez bieżące monitorowanie Działania oraz rozwiązywanie problemów zaistniałych w jego wdrażaniu. Zespół monitorował również przebieg poszczególnych projektów i powstające w projektach oszczędności oraz opóźnienia. Prace Zespołu przyczyniły się do wzrostu tempa wydatkowania środków, co pozwoliło na rozliczenie poniesionych w ramach schematu b) wydatków.

Priorytet 2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy

W ramach Priorytetu 2. "*Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy*" zrealizowane zostały następujące Działania:

- Działanie 2.1 *Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie*;
- Działanie 2.2 *Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy*;
- Działanie 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki*;
- Działanie 2.4 *Wzmocnienie zdolności administracyjnych.*

Instytucjami Wdrażającymi w ramach Priorytetu 2. były Ministerstwo Edukacji Narodowej (Działania 2.1 oraz 2.2), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (Działanie 2.3) oraz Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (Działanie 2.4).

Celem Priorytetu 2. było dostosowanie systemu edukacji i szkoleń do wymagań społeczeństwa opartego na wiedzy i poprawy jakości zatrudnienia poprzez wzrost inwestycji w rozwój zasobów ludzkich. Ponadto, realizacja tego Priorytetu przyczyniła się do podniesienia poziomu wykształcenia społeczeństwa, wyrównywania poziomu wykształcenia i doświadczenia zawodowego beneficjentów, z uwzględnieniem wprowadzenia kształcenia na odległość oraz zwiększenie liczby osób dorosłych podnoszących swoje kwalifikacje. Celem Priorytetu była również promocja edukacji w zakresie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych, a także wzmocnienie kompetencji pracowników urzędów administracji rządowej.

Działania zrealizowane w Priorytecie 2. SPO RZL zostały wpisane w następujące obszary wsparcia określone w Uzupełnieniu Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich:

1. Kształcenie ustawiczne – Działanie 2.1, 2.2 oraz 2.4
2. Promocja potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników - Działanie 2.3

Postęp finansowy Priorytetu 2.

Zgodnie z Uzupełnieniem Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, wartość alokacji na lata 2004-2006, przeznaczonej na realizację Priorytetu 2. wyniosła 988 566 943 EUR, w tym EFS - 741 400 000 EUR, natomiast dofinansowanie z publicznych środków krajowych wyniosło - 247 166 943 EUR. Wkład środków prywatnych określono na poziomie 7 800 997 EUR.

W ramach Priorytetu 2. od początku uruchomienia Programu zostało zarejestrowanych 3469 wniosków o dofinansowanie realizacji projektu. Biorąc pod uwagę liczbę projektów w podziale na poszczególne Działania Priorytetu 2. SPO RZL, najwięcej umów zostało zawartych w Działaniu 2.3 (710), a najmniej w ramach Działania 2.4 (16).

Wykres 40. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektu (według Działań).

Łączna wartość wszystkich zawartych w ramach Priorytetu 2. umów wyniosła 4 187 464 907,41 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 2 944 689 286,35 PLN), Wydatki na poszczególne Działania zostały podzielone w sposób następujący:

- Działanie 2.1 - 79 projektów o łącznej wartości dofinansowania z EFS - 917 260 634,75 PLN;
- Działanie 2.2 - 34 projekty o łącznej wartości dofinansowania z EFS - 1 238 421 059,71 PLN;
- Działanie 2.3 - 710 projektów o łącznej wartości dofinansowania z EFS - 769 880 318,31 PLN;
- Działanie 2.4 - 16 projektów o łącznej wartości dofinansowania z EFS - 19 127 273,58 PLN.

Wykres nr 41. Liczba podpisanych umów / wydanych decyzji o dofinansowanie projektu w ramach Priorytetu 2. w układzie regionalnym

W ramach Priorytetu 2. najwięcej umów zostało zawartych w województwie mazowieckim (234 o wartości dofinansowania z EFS - 332 153 153 PLN). Ponadto, znaczna liczba projektów w ramach Priorytetu 2. miała charakter ponadregionalny lub ogólnokrajowy (110 projektów, wartość dofinansowania z EFS - 2 216 242 409 PLN). Najmniej umów o dofinansowanie projektów zostało zawartych w województwie opolskim (5, wartość dofinansowania z EFS - 12 771 794 PLN) i lubuskim (6, wartość dofinansowania z EFS - 16 189 420 PLN).

Ogółem w ramach Priorytetu 2. zrealizowano 794 projekty na kwotę 3 864 092 994,10 (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 2 722 634 292,16 PLN. W okresie realizacji programu 30 umów o wartości dofinansowania z EFS - 28 563 680,50 PLN zostało rozwiązanych, a 15 projektów na kwotę ogółem 193 491 313,69 PLN pozostaje niezamkniętych. Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Priorytetu 2. od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 674 890 363,04 EUR, co stanowiło 91,03 % alokacji przyznanej na lata 2004-2006, w następującym podziale:

- Działanie 2.1 – 207 592 239,58 EUR (dot. refundacji z EFS), co stanowiło 99,56% alokacji na lata 2004-2006;
- Działanie 2.2 – 273 572 182,20 EUR (dot. refundacji z EFS), co stanowiło 80,96% alokacji na lata 2004-2006;
- Działanie 2.3 – 188 589 797,54 EUR (dot. refundacji z EFS), co stanowiło 99,27% alokacji na lata 2004-2006;
- Działanie 2.4 – 5 136 143,72 EUR (dot. refundacji z EFS), co stanowiło 102,72% alokacji na lata 2004–2006.

Wykres nr 42. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Priorytetu 2. SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Przyczyną nie wykorzystania w pełni alokacji dostępnej dla Priorytetu 2. było przede wszystkim rozliczenie mniejszej ilości środków, które było związane z naliczeniem autokorekty wydatków, wynikającej ze zidentyfikowania przez Komisję Europejską nieprawidłowości w Działaniach 2.1 i 2.2 SPO RZL, dotyczących postępowań o udzielenie zamówień publicznych.

Postęp rzeczowy Priorytetu 2.

W ramach wszystkich Działań Priorytetu 2. wsparcie otrzymało 107 102 beneficjentów instytucjonalnych, w tym 69 664 szkół oraz publicznych placówek kształcenia ustawicznego, 30 001 placówek administracji oświatowej i innych instytucji systemu oświaty. Ponadto, beneficjentami instytucjonalnymi Priorytetu 2. były również 7437 inne instytucje (w tym 54 jednostki publicznych służb zatrudnienia oraz 62 niepubliczne instytucje szkolące).

W przypadku beneficjentów indywidualnych od początku realizacji Priorytetu 2. wsparcie uzyskało 610 294 osób, z których największą grupę stanowili przedsiębiorcy (76,1%, N = 521 578 osób). Od początku realizacji SPO RZL, w ramach projektów realizowanych w Priorytetu 2. (Działanie 2.2) wsparciem objęto 149 862 nauczycieli, w tym 25 308 mężczyzn (16,9% beneficjentów ostatecznych) i 124 554 kobiet (co stanowi udział – 83,1%). Ponadto, w ramach Działania 2.4 z pomocy skorzystali również pracownicy korpusu służby cywilnej, którzy zostali objęci szkoleniami (2%, N

= 13 915 osób). Wśród wszystkich beneficjentów ostatecznych 514 743 osoby były zatrudnione, 20 750 – samozatrudnione.

W Działaniach Priorytetu 2. nie uczestniczyły osoby bezrobotne.

Większość uczestników projektów z Priorytetu 2. stanowiły kobiety (56,9%, N = 389 857). W ramach Działania 2.2 beneficjentki ostateczne, którymi były nauczycielki stanowiły aż 83% odbiorców tego Działania. W Działaniu 2.3 oraz 2.4 łącznie proporcja kobiet i mężczyzn była wyrównana – udział każdej w płci we wsparciu wynosił w przybliżeniu 50%.

Wykres nr 43. Udział beneficjentów ostatecznych poszczególnych Działań wśród odbiorców wsparcia w ramach Priorytetu 2.

W ramach Priorytetu 2. objęto szkoleniami 614 132 osób, a 65 323 osób rozpoczęło studia podyplomowe.

Rezultaty realizacji Priorytetu 2. SPO RZL

Ze względu na różnorodność instytucji i różny charakter wsparcia udzielonego w ramach Priorytetu 2., osiągnięte rezultaty przedstawiono odrębnie dla każdego z wdrażanych Działań w części dotyczącej postępu rzeczowego tych działań, a także wskaźników rezultatu i oddziaływania. W opinii Instytucji Zarządzającej SPO RZL, dzięki wsparciu z EFS w ramach Priorytetu 2. zrealizowano szereg cennych projektów skierowanych do kadr polskich przedsiębiorstw oraz administracji publicznej. Należy zwrócić uwagę na rolę zrealizowanego wsparcia w upowszechnieniu idei kształcenia przez całe życie. Dzięki wsparciu z EFS podjęto szereg skutecznych działań w celu poprawy zarówno jakości, jak i dostępu do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia. Realizacja projektów w ramach Działania 2.1 oraz 2.2 umożliwiła wielu uczniom dostęp do nowoczesnych technik informatycznych i internetu, co stanowiło niezbędny element procesu budowy społeczeństwa informatycznego. Szkoły oraz inne placówki edukacyjne wyposażone zostały w sprzęt komputerowy wraz ze stosownym oprogramowaniem. Podniesiono poziom kwalifikacji nauczycieli. Zorganizowanie odpowiednich szkoleń dla tej grupy

zawodowej pozwoliło na zaktualizowanie oraz zdobycie przez nauczycieli wiedzy z zakresu technik informatyczno – komunikacyjnych. Ponadto, ważnym rezultatem w realizacji Priorytetu 2. było wzmocnienie potencjału członków korpusu służby cywilnej, co potwierdzają wyniki „*Badania beneficjentów ostatecznych SPO RZL*”. Wg nich ponad 90% pracowników urzędów administracji rządowej, objętych szkoleniami, oceniło wsparcie w ramach projektu dobrze lub bardzo dobrze. Jednocześnie należy pamiętać, że ponad 40% pracowników administracji publicznej przed otrzymaniem wsparcia nie uczestniczyło w szkoleniach organizowanych na zasadach komercyjnych.

Działanie 2.1 Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenie przez całe życie

Głównym celem Działania 2.1 była promocja kształcenia przez całe życie poprzez zwiększenie dostępu do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia, poczynając od edukacji przedszkolnej aż do kształcenia ustawicznego osób dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem ludności zamieszkującej obszary wiejskie. Działanie realizowane było na terenie całego kraju.

Niski poziom wykształcenia społeczeństwa stanowił jedną z przeszkód w osiąganiu wzrostu gospodarczego i promowaniu zatrudnienia. Dzięki wsparciu z EFS w celu rozwiązania tego problemu zostały podjęte działania ułatwiające dostęp do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia, począwszy od przedszkoli poprzez szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, aż po szkolnictwo wyższe. Równocześnie promowano kształcenie ustawiczne wśród osób dorosłych. W obu przypadkach zwracano szczególną uwagę na defaworyzowane grupy społeczne (dotknięte niepełnosprawnością lub zamieszkałe na terenach wiejskich).

Rolę Instytucji Pośredniczącej dla Działania 2.1 SPO RZL pełnił Departament Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej, natomiast Instytucją Wdrażająca to Działanie było Biuro Wdrażania EFS w MEN.

Postęp finansowy Działania 2.1

Wartość alokacji dla Działania 2.1, zapisana w Uzupełnieniu SPO RZL wynosiła 208 507 115 EUR. W SPO RZL zarejestrowano 206 wniosków o dofinansowanie, z których do oceny merytorycznej zostało skierowanych 163. Pozytywnie ocenę merytoryczną przeszło 79 wniosków. Ostatecznie w ramach Działania 2.1 zawarto 79 umów na kwotę 1 223 177 269,94 PLN (w tym dofinansowanie z EFS – 917 260 634,75 PLN). Do końca okresu kwalifikowalności środków (30.06.2009 r.) zrealizowano 72 projekty o wartości 1 043 209 475,44 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 782 302 786,20 PLN). 7 projektów, wdrażanych w ramach schematu a), o wartości dofinansowania z EFS w wysokości 134 957 848,55 PLN, nadal jest niezamknietych.

Wykres nr 44. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 2.1 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 2.1 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 207 592 239,58 EUR, co stanowi 99,56% alokacji na lata 2004-2006.

Dane finansowe w sprawozdaniu i załącznikach, uwzględniają pomniejszenia wynikające z autokorekty wydatków poniesionych w ramach Działania 2.1, naliczonej przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL. Kwestie związane z naliczeniem autokorekty zostały szerzej przedstawione w Rozdziale 4.1.

W ramach Działania 2.1 autokorekta dotyczyła następujących projektów:

- *„Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi" - część I, II, III i IV;*
- *„Edukacyjny Portal Internetowy";*
- *„Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych".*

Należy podkreślić, że w ramach przyznanej alokacji, Instytucja Wdrażająca podjęła odpowiednie działania, zmierzające do wykorzystania środków odpowiadających wysokości autokorekty na realizację innych projektów, tak aby zakładane dla Działań 2.1 oraz 2.2 rezultaty zostały w całości osiągnięte.

Środki pochodzące z autokorekty, która została naliczona przez IZ w stosunku do wydatków MEN uprzednio już certyfikowanych do KE, nie zostały fizycznie odzyskane na rachunek IZ SPO RZL. Jednocześnie, w chwili uzyskania informacji o konieczności naliczania autokorekty do wydatków MEN, IZ na bieżąco pomniejszała odpowiednie wnioski o refundację przedkładane przez IW do IZ. Nie było możliwe wskazanie konkretnych projektów sfinansowanych ze środków autokorekty. Niemniej

jednak, w ramach SPO RZL udało się w pełni wydatkować dostępną alokację dzięki nadkontraktacji w ramach poszczególnych Działań oraz dodatkowej kontraktacji w 2009 r. w ramach Działania 1.4, 2.1 oraz w Priorytecie 3., a także realizacji dodatkowych projektów. Szczegółowe informacje na temat przedmiotowych projektów zostały opisane w Rozdziale 3.2.

Postęp rzeczowy w ramach Działania 2.1

Od początku wdrażania Działania 2.1 osiągnięto m.in. następujące rezultaty:

- utworzono 802 ośrodki przedszkolne na terenach wiejskich w całej Polsce;
- 3127 szkół zrealizowało własne programy rozwojowe – co 10 szkoła dla dzieci i młodzieży w Polsce;
- utworzono 1 516 centrów kształcenia na odległość na wsiach - średnio w 9 gminach wiejskich na 10 powstało centrum;
- utworzono 11 741 internetowych centrów informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych – 1 na 3 szkoły w Polsce otrzymała ICIM;
- zrealizowano 8 614 dostaw środków dydaktycznych i specjalistycznego sprzętu dla 1 925 placówek, w których kształcą się uczniowie niepełnosprawni;
- przygotowano 16 programów do kształcenia na odległość na 5 kierunkach studiów wyższych;
- opracowano 513 materiałów dydaktycznych na potrzeby kształcenia na odległość.

W ramach całego Działania 2.1 wsparcie skierowane było jedynie do beneficjentów instytucjonalnych. Ze wsparcia skorzystały następujące instytucje:

1. szkoły i publiczne placówki kształcenia ustawicznego (47 303 instytucje), w tym:
   - Internetowe Centra Informacji Multimedialnej (ICIM) w bibliotekach szkolnych (11 419),
   - Edukacyjny Portal Internetowy (32 757)
   - szkoły objęte dotacjami (3127)
2. Internetowe Centra Informacji Multimedialnej (ICIM) w bibliotekach pedagogicznych (322)
3. szkoły wyższe (184)
4. ośrodki przedszkolne (802)

Wykres nr 45. Udział poszczególnych grup beneficjentów ostatecznych wśród odbiorców Działania 2.1

Powyższy wykres pokazuje, które instytucje skorzystały najbardziej z pomocy finansowej dostępnej w ramach Działania 2.1. Aż 68% beneficjentów ostatecznych stanowiły instytucje oświatowe (N = 32 757), które uzyskały możliwość skorzystania z zasobów Edukacyjnego Portalu Internetowego (www.scholaris.pl). Aktualnie portal ten jest rozwijany w ramach projektu PO KL i będzie wykorzystywany również w przyszłości. Dzięki zrealizowaniu projektu MEN, pn. *"Edukacyjny Portal Internetowy"* na obszarze całego kraju rozszerzony został zakres działania Internetowego Centrum Zasobów Edukacyjnych. Efektem wdrożenia projektu było powstanie nowoczesnego, dostępnego publicznie i bezpłatnego portalu zawierającego największą bazę pomocy dydaktycznych, zasobów multimedialnych oraz informacji dla nauczycieli, uczniów oraz ich rodziców. Jednocześnie prawie ¼ beneficjentów (24%, N = 11 741) to biblioteki szkolne i pedagogiczne, które zostały wyposażone w sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem, umożliwiającym prowadzenie Internetowych Centrów Informacji Multimedialnej. Przyczyniła się do tego realizacja projektu własnego MEN, pn. *"Internetowe centra informacji multimedialnych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych"*.

Pozostałymi grupami beneficjentów ostatecznych Działania 2.1 były szkoły powszechne (6%, 3127 szkół), ośrodki przedszkolne (2% beneficjentów ostatecznych, N = 802), a także 184 szkoły wyższe.

Typy projektów realizowane w ramach Działania 2.1 zostały pogrupowane na 3 schematy, zróżnicowane w zależności od ich zakresu i przewidzianej procedury wyboru beneficjenta. Schematy a) i c) obejmowały typy projektów, w których beneficjenci wybierani byli w trybie konkursowym. Schemat b) przewidywał realizację projektów, w przypadku których rolę beneficjenta pełniły właściwe departamenty MEN, a wykonawcy wyłaniani byli w trybie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych.

Schemat a) Zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem

W ramach schematu a) projekty wdrażane były w trybie konkursowym. Zawarto umowy na 62 projekty o wartości 526 909 843,94 PLN. (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 395 129 691,99). Ogółem zrealizowano 55 projektów o wartości 346 942 049,44 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 260 171 843,44 PLN).

Projekty zrealizowane w tym schemacie skoncentrowane były na wspieraniu alternatywnych form edukacji przedszkolnej, badaniu stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji szkolnej, wspieraniu szkół poprzez przyznawanie dotacji na projekty rozwojowe oraz tworzeniu centrów kształcenia na odległość na wsiach.

Zrealizowane zostały następujące typy projektów:

- alternatywne formy edukacji przedszkolnej;
- dotacje dla szkół na projekty rozwojowe;
- centra kształcenia na odległość na wsiach;
- badanie stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji szkolnej.

Schemat b) Zwiększenie dostępu do edukacji poprzez zakup specjalistycznego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wyposażenie internetowych centrów informacji multimedialnej w sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem

W ramach schematu b) zrealizowano 7 projektów, wdrażanych w trybie pozakonkursowym, o wartości ogółem - 671 945 230,00 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 503 891 727,98 PLN).

W ramach tego schematu zrealizowano projekty, mające na celu doposażenie szkół w nowoczesny specjalistyczny sprzęt do pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz tworzeniu internetowych centrów informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych, a także wspieraniu rozwoju Edukacyjnego Portalu Internetowego.

Beneficjentami projektów własnych były 3 następujące departamenty MEN:

1. Departament Kształcenia Ogólnego i Wychowania (*„Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”*, *część I, II, III, IV*)
2. Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych (*projekty: "Internetowe centra informacji multimedialnych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych”, "Edukacyjny Portal Internetowy")*
3. Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w MEN (projekt *„Opracowanie metodologii, programów i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny)”)*.

Zrealizowano następujące typy projektów:

- zakup nowoczesnego sprzętu specjalistycznego ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

- internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych;
- edukacyjny portal internetowy;
- opracowanie programów, materiałów dydaktycznych i metodologii do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny).

Schemat c) Rozwój systemu kształcenia ustawicznego, w tym kształcenia na odległość

W ramach schematu c) zrealizowano w trybie konkursowym 10 projektów (na 10 zawartych umów) o wartości ogółem 24 322 196,00 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 18 239 214,78 PLN).

Wsparcie w ramach schematu c) dotyczyło opracowania programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych.

Zrealizowano następujące typy projektów:

- opracowanie programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych;
- przeprowadzenie badań dotyczących efektywności kształcenia na odległość.

Obszary wsparcia w ramach Działania 2.1 SPO RZL

Cel Działania 2.1 realizowany był w ramach 3 opisanych poniżej obszarów wsparcia.

I. Zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem

W ramach tego obszaru działania koncentrowały się na wspieraniu alternatywnych form edukacji przedszkolnej, badaniu stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji szkolnej, wspieraniu szkół poprzez przyznawanie dotacji na projekty rozwojowe oraz tworzeniu centrów kształcenia na odległość na wsiach.

Projekty realizowane w ramach pierwszego obszaru wsparcia miały na celu wspieranie zmniejszenia luki edukacyjnej pomiędzy wsią a miastem, poprzez zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, gdzie poziom wykształcenia jest relatywnie niższy niż w mieście. Wyraźnie widoczne były dysproporcje pomiędzy wsią a miastem pod względem dostępu do edukacji już na poziomie edukacji przedszkolnej – liczba dzieci uczęszczających do przedszkola była niższa na terenach wiejskich niż miejskich. Dzięki wsparciu z EFS powstały alternatywne formy edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich. Równocześnie dotacje dla szkół na projekty rozwojowe, położonych głównie na obszarach wiejskich, koncentrowały się na rozwijaniu u uczniów podstawowych umiejętności oraz równocześnie kładły nacisk na rozwój kompetencji kluczowych. Poprzez prowadzenie badań przygotowania sześciolatków do rozpoczęcia edukacji szkolnej uzyskano dane, które posłużyły do opracowania metody obserwacyjnej „Skala Gotowości Szkolnej”. Wsparcie w tworzeniu centrów kształcenia na odległość w

miejscowościach, w których nie ma innych placówek pełniących rolę centrów kulturalno – oświatowych oraz wyposażanie ich w sprzęt komputerowy z dostępem do internetu, miało na celu zapewnienie osobom zamieszkałym na terenach wiejskich możliwości kształcenia w formie on-line.

Cel ten wdrożony został poprzez realizację 62 projektów w ramach 4 następujących typów projektów:

- alternatywne formy edukacji przedszkolnej (19 projektów);
- badanie stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji szkolnej (2 projekty);
- dotacje dla szkół na projekty rozwojowe (38 projektów);
- centra kształcenia na odległość na wsiach (3 projekty).

W obszarze dotyczącym alternatywnych form edukacji przedszkolnej zrealizowano 19 projektów, w ramach których utworzono 802 ośrodki przedszkolne dla dzieci w wieku 3-5 lat zamieszkałych na terenach wiejskich, w których nie ma przedszkoli. W ramach projektów przeszkoleni zostali nauczyciele, którzy następnie dojeżdżali do poszczególnych wsi, gdzie prowadzili zajęcia z dziećmi.

W ramach projektów objęto wsparciem 13 678 dzieci w wieku 3-5 lat oraz przeszkolono 1 124 nauczycieli. Utworzone ośrodki przedszkolne przeprowadziły zajęcia dydaktyczne w wymiarze 15-40 godzin tygodniowo. W ramach zrealizowanych projektów została przygotowana infrastruktura pod funkcjonowanie ośrodków przedszkolnych, które zostały przystosowane do pracy dydaktycznej z dziećmi pod względem technicznym i organizacyjnym, wyposażone w meble oraz pomoce niezbędne do kształcenia dzieci.

Realizacja projektów EFS poprzez działania w zakresie edukacji przedszkolnej przyczyniła się do zwiększenia szans edukacyjnych dzieci objętych wsparciem oraz wpłynęła na zmianę postrzegania edukacji przedszkolnej przez społeczność lokalną. Beneficjenci realizujący projekty zwrócili uwagę na wzrost zainteresowania edukacją przedszkolną na terenach wiejskich zarówno przez rodziców dzieci, jak i przedstawicieli samorządu terytorialnego.

Określenie stopnia przygotowania dzieci do podjęcia edukacji szkolnej ma kluczowe znaczenie dla jego dalszego kształcenia. Wczesna diagnoza przynosi największe korzyści, zapobiega pogłębieniu problemów i czyni efektywnymi nakłady na pomoc. Długotrwałe efekty wcześnie udzielonej pomocy to kontynuowanie edukacji w dorosłości i większa aktywność na rynku pracy. W ramach Działania 2.1 zrealizowano 2 projekty badawcze dotyczące stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji szkolnej. Dzięki realizacji projektów określony został stopień przygotowania dzieci sześcioletnich do podjęcia edukacji szkolnej, a także opracowana została metoda oceny gotowości szkolnej.

Edukacja przedszkolna była pierwszym etapem przygotowania dzieci do nauki w szkołach. Dlatego zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, gdzie odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli był na najniższym poziomie było jednym z najważniejszych zadań SPO RZL. Realizacja projektów współfinansowanych ze środków EFS w ramach Programu wpłynęła m.in. na wzrost wskaźnika upowszechnienia wychowania przedszkolnego. Procent dzieci w wieku 3-5 lat, uczęszczających do przedszkola na obszarach wiejskich w roku 2008 plasował się na poziomie 28,5% (w porównaniu do zaledwie 17,5 % w roku 2004); Równie

korzystnie wyglądała sytuacja w odniesieniu do ogółu dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej. W 2004 r. było to poniżej 40% dzieci w wieku 3-5 lat, a w 2008 już 47,3 %.

W ramach 38 projektów dotyczących przekazywania dotacji dla szkół na projekty rozwojowe 3 127 szkół wdrożyło własne programy rozwojowe, tj. co 10 szkoła dla dzieci i młodzieży w Polsce. W ramach tych projektów wsparciem zostały objęte szkoły położone na obszarach wiejskich, a także w małych miastach. Konkretna pomoc materialna dla szkół przeznaczona była na opracowanie i wdrożenie w tych placówkach własnych programów rozwojowych, a następnie na ich realizację. Działania skoncentrowane były głównie na rozwijaniu u uczniów podstawowych umiejętności, z równoczesnym naciskiem na rozwój kompetencji kluczowych, a także pomocy uczniom, którzy mieli problemy w nauce, promowaniu spójności społecznej oraz zapewnieniu kształcenia zgodnego z potrzebami lokalnego rynku pracy.

Działanie 2.1 było w dużym stopniu innowacyjne, jeśli chodzi o wspieranie systemu edukacji. Zrealizowano 3 projekty, których celem było utworzenie centrów kształcenia na odległość na wsi. W ramach tych projektów utworzono 1 516 centrów - średnio w 9 gminach wiejskich na 10. Stworzono możliwości uzupełnienia i poszerzenia wiedzy oraz zdobywania dodatkowych kwalifikacji przez członków wiejskiej społeczności poprzez utworzenie ogólnopolskiej sieci centrów kształcenia jako głównych ośrodków życia kulturalnego i umysłowego w miejscu ich lokalizacji, w odpowiedzi na potrzebę dotarcia do wiejskich społeczności, potrzebujących aktywnych form wspierania na rynku pracy. Wsparcie w tworzeniu centrów kształcenia na odległość w miejscowościach, w których nie było innych placówek pełniących rolę centrów kulturalno – oświatowych oraz wyposażanie ich w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu pozwoliło zapewnić osobom zamieszkałym na terenach wiejskich możliwość kształcenia w formie on-line.

W ramach projektu *„Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”* utworzono Centra Kształcenia (CK), które zostały wyposażone, w zależności od wielkości, w 6, 11 lub 16 stanowisk komputerowych (każdorazowo jedna stacja pełniła rolę serwera). Wśród 630 CK powstało 17 placówek wyposażonych w 16 stanowisk komputerowych, 230 placówek wyposażonych w 6 stanowisk komputerowych, 383 Centrów wyposażono w 11 komputerów. Dodatkowo Centra Kształcenia wyposażono w urządzenia wielofunkcyjne, projektory multimedialne, tablety graficzne, głośniki multimedialne, telefony VIP, niezbędne oprogramowanie oraz wyposażenie.

W ramach realizacji projektu do obsługi Centrów Kształcenia zostało przeszkolonych:

- 1268 osób z technicznego funkcjonowania Centrum Kształcenia w łącznie 118 szkoleniach,
- 1063 osoby z poruszania się na rynku pracy, obsługi klienta, podstaw przedsiębiorczości, obsługi platformy e-learningowej łącznie w 47 szkoleniach,
- 483 osoby z pozyskiwania funduszy unijnych w latach 2007-2013 w łącznie 16 szkoleniach
- 911 osób z obsługi trenerskiej łącznie w 43 szkoleniach,
- 900 osób z obsługi zdalnego kształcenia, nowego oprogramowania i sprzętu oraz systemów zdalnych w łącznie 67 szkoleniach,

- 50 osób z obsługi urządzeń i oprogramowania systemu video-nauczania (łącznie w 3 szkoleniach).

Dzięki realizacji projektu utworzona została platforma e-learningowa, dająca możliwość nieodpłatnego korzystania ze szkoleń na niej zawartych dla wszystkich osób odwiedzających Centrum. Istotnym elementem powstałej platformy e-learningowej jest pakiet zdalnego nauczania. W skład przygotowanego pakietu wchodziły szkolenia e-learningowe (ponad 600 godzin dydaktycznych) z zakresu ekonomiki, zarządzania i technologii produkcji w rolnictwie, zwiększenia odporności lokalnej społeczności na sytuacje kryzysowe, zarządzania finansami i korzystania z bankowości elektronicznej, stosowania opakowań spożywczych, a także wsparcia rozwoju dzieci i młodzieży na terenach wiejskich.

Ponadto w ramach projektu stworzono system zdalnego video-nauczania, dzięki czemu wyposażono wszystkie Centra w oprogramowanie umożliwiające uczestnictwo w zdalnym video-nauczaniu (jedno stanowisko komputerowe w każdym Centrum Kształcenia i Internetowym Centrum Edukacyjno-Oświatowym), a niektóre z Centrów również w terminale grupowe. We wszystkich Centrach Kształcenia zainstalowana została usługa szerokopasmowego dostępu do sieci Internet.

Warto również zaznaczyć, że przeprowadzono badania lokalnego rynku pracy w zakresie potrzeb szkoleniowych, e-learningowych w których wzięły udział podmioty współpracujące: gminy oraz inne instytucje uczestniczące projekcie, a także dwukrotnie przeprowadzono badanie ewaluacyjne projektu.

II. Ułatwienie dostępu do edukacji uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Działania podjęte w ramach tego obszaru objęły doposażenie szkół w nowoczesny specjalistyczny sprzęt do pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Większość dzieci i młodych osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi miało dotąd duże trudności w dostępie do edukacji. W celu ułatwienia tym uczniom dostępu do edukacji oraz zwiększenia ich szans na przyszłe zatrudnienie, dzięki wsparciu z EFS, wyposażono szkoły specjalne i integracyjne w specjalistyczny sprzęt wraz z nowoczesnym oprogramowaniem oraz w środki dydaktyczne niezbędne dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach tego obszaru zrealizowano 4 projekty w trybie pozakonkursowym w ramach typu projektu: zakup nowoczesnego sprzętu specjalistycznego ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Dzięki wsparciu EFS, zrealizowano 8 614 dostaw środków dydaktycznych i specjalistycznego sprzętu dla 1 925 placówek, w których kształcą się uczniowie niepełnosprawni.

Projekty współfinansowane z EFS w ramach Działania 2.1 SPO RZL, wpłynęły w sposób zasadniczy na ułatwienie dostępu do edukacji uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ich skuteczność jest obecnie widoczna w postaci następujących trwałych rezultatów w obszarze polityki edukacyjnej:

1. szkoły i placówki kształcenia specjalnego i integracyjnego zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne;

2. nauczyciele i inni specjaliści pracujący z uczniami niepełnosprawnymi mogą obecnie stosować nowe i uznane metody diagnozy i terapii ucznia niepełnosprawnego;
3. zastosowanie nowoczesnych pomocy dydaktycznych uatrakcyjniło proces dydaktyczny i wpłynęło na zwiększenie motywacji uczniów do nauki;
4. wykorzystane środki dydaktyczne w znacznym stopniu podniosły jakość i efektywność kształcenia uczniów niepełnosprawnych szkół specjalnych, integracyjnych i ogólnodostępnych;
5. specjalistyczne oprzyrządowanie, stosowanie odpowiednich środków oraz wykorzystanie nowoczesnej technologii dało możliwość skuteczniejszego przekazu i odbioru wiedzy;
6. dzięki środkom dydaktycznym, uczniowie podnieśli swoje umiejętności w zakresie analizy i syntezy słuchowej, koordynacji wzrokowo – ruchowej i komunikacji społecznej – w sposób szczególny dotyczy to uczniów niepełnosprawnych ruchowo oraz uczniów z zaburzoną komunikacją werbalną;
7. zastosowanie nowoczesnych pomocy dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego nie tylko podczas lekcji, ale także w ramach indywidualnych zajęć rewalidacyjnych pozytywnie wpłynęło na proces usprawniania uczniów.

W dalszej perspektywie, dzięki wsparciu w ramach EFS, uczniowie niepełnosprawni będą lepiej przygotowani, aby osiągać dobre wyniki podczas sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych.

W ramach projektów odbywały się również szkolenia, które wyposażyły nauczycieli i innych specjalistów pracujących w szkołach i placówkach specjalnych, integracyjnych, a także z oddziałami integracyjnymi w nowoczesne metody diagnozy i terapii uczniów niepełnosprawnych. Doskonalenie zawodowe nauczycieli i zdobycie przez nich nowych umiejętności i kompetencji zwiększyło efektywność pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach projektów, pn. *„Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – cz. I, II, III i IV”*, zostało zrealizowanych ponad 8 600 różnych dostaw, w ramach których szkoły otrzymały ponad 1000 rodzajów różnych środków dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego. W 2008 roku, do szkół i placówek, które w ramach ww. projektów otrzymały środki dydaktyczne i sprzęt specjalistyczny została skierowana ankieta. Celem ankiety było pozyskanie danych na temat przydatności i celowości skierowanego do placówek wsparcia oraz określenie wpływu tego wsparcia na edukację i wieloprofilowe usprawnianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Analiza danych z badania, na podstawie 1729 wypełnionych ankiet, wykazała, że:

- ze sprzętu korzysta nadal 100% placówek;
- 124 placówki – co stanowi 7,3% wszystkich placówek – zgłosiły chęć przekazania posiadanych pomocy innym placówkom – dotyczy to elementów z pracowni przyrodniczej, środków dydaktycznych dla uczniów niewidomych i słabo widzących, pojedynczych elementów stanowiących zestawy do kształcenia zintegrowanego lub nauczania przedmiotowego – w jednym przypadku problem dotyczył zestawu do diagnozy i terapii metodą Tomatisa i

w jednym przypadku sprzętu specjalistycznego do diagnozy i terapii metodą integracji sensorycznej;
- 130 placówek – co stanowi 7,6% wszystkich placówek – zgłosiło dalsze zapotrzebowanie na środki dydaktyczne, których nie otrzymały, w tym m.in. na specjalistyczne oprzyrządowanie dla uczniów z uszkodzonym narządem wzroku czy ruchu, środki dydaktyczne dla przedszkoli, sprzęt specjalistyczny do diagnozy i terapii metodą Tomatisa, Biofeedbacku, integracji sensorycznej i stymulacji polisensorycznej.

Na tej podstawie zostały przygotowane listy placówek, które zgłosiły chęć otrzymania lub przekazania środków dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego, a następnie następowała wymiana przedmiotowego wsparcia między placówkami.

Ministerstwo Edukacji Narodowej prowadzi na bieżąco działania kontrolne, dotyczące m.in. sposobu wykorzystania przez placówki otrzymanego wsparcia w zakresie kształcenia i wieloprofilowego usprawniania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W związku z realizowanymi projektami szkoły i placówki specjalne, integracyjne, a także z oddziałami integracyjnymi otrzymały specjalistyczne wyposażenie i środki dydaktyczne, w tym posiadające zalecenie do kształcenia specjalnego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, tj.:

- 300 zestawów do diagnozy i terapii metodą Tomatisa – stymulacja audio-psycho-lingwistczna – w tym zorganizowano szkolenie specjalistów pracujących powyższą metodą;
- 360 zestawów do diagnozy i terapii metodą Biofeedback - w tym zorganizowano szkolenie specjalistów pracujących powyższą metodą;
- 900 zestawów logopedycznych - w tym zorganizowano szkolenie dla logopedów;
- 500 pracowni przedmiotowych;
- 1350 zestawów środków dydaktycznych do kształcenia zintegrowanego;
- 2350 zestawów środków dydaktycznych do nauczania przedmiotowego;
- 240 zestawów specjalistycznego sprzętu dla uczniów z uszkodzonym narządem ruchu i mowy - w tym zorganizowano szkolenia dla 2 specjalistów z placówki;
- 500 zestawów środków dydaktycznych i specjalistycznych stanowisk dla uczniów niewidomych i słabo widzących - w tym zorganizowano szkolenie dla 10 nauczycieli z każdej placówki;
- 2 pracownie komputerowe ze specjalistycznym sprzętem dla uczniów niewidomych i słabo widzących - w tym zorganizowano szkolenie specjalistów – dla 10 nauczycieli z każdej placówki;
- 392 zestawy środków dydaktycznych dla przedszkolaków;
- 280 zestawów do pracy metodą M. Montessori - w tym zorganizowano szkolenie specjalistów;

- 500 zestawów do diagnozy i terapii metodą integracji sensorycznej - w tym zorganizowano szkolenie dla specjalistów pracujących powyższą metodą;
- 500 zestawów do stymulacji polisensorycznej;
- 140 zestawów dla uczniów z uszkodzonym narządem słuchu i wzroku;
- 300 zestawów środków dydaktycznych posiadających zalecenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do kształcenia specjalnego.

III. Rozwój systemu kształcenia ustawicznego dorosłych, w tym kształcenia na odległość

Projekty zrealizowane w ramach tego obszaru skoncentrowane były na tworzeniu internetowych centrów informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych, rozwoju Edukacyjnego Portalu Internetowego, opracowaniu metodologii, programów i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość na poziomie ponadgimnazjalnym, a także opracowaniu programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych.

Działania podjęte w ramach tego obszaru polegały na zwiększeniu dostępności do kształcenia ustawicznego, szczególnie poprzez rozwój kształcenia na odległość. Efektem realizacji projektów był rozwój kultury e-learningu, opracowanie programów do nauczania na odległość i multimedialnych pomocy dydaktycznych oraz upowszechnienie idei kształcenia ustawicznego.

Dzięki wsparciu z EFS projekty zrealizowane w ramach tego obszaru stworzyły młodzieży i dorosłym, zwłaszcza ze wsi i małych miast, możliwość korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i tym samym pozwoliły na wyrównanie szans w dostępie do informacji.

Cel ten wdrożony został poprzez realizację 13 projektów w ramach następujących typów projektów:

- Internetowe centra informacji multimedialnych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych (1 projekt);
- Edukacyjny Portal Internetowy (1 projekt);
- Opracowanie metodologii, programów i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny) (1 projekt);
- Opracowania programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych (10 projektów).

Badania przeprowadzone w ramach projektu własnego MEN, pn. „*Opracowanie metodologii, materiałów i programów do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny)*” miały na celu zbadanie potrzeb społecznych, dotyczących kształcenia na odległość, tak aby jak najlepiej przygotować kursy opracowywane w tym zakresie w ramach projektu. Respondenci wskazali, że najchętniej uczyliby się języków obcych (głównie języka angielskiego), uczestniczyliby w kursach związanych z pracą i podnoszących ich kwalifikacje zawodowe oraz w kursach komputerowych (w większości, choć nie wszyscy - na podstawowym poziomie). Dla części

respondentów istotnym elementem kursu było uzupełnienie bądź podniesienie poziomu wykształcenia, co wiązało się z podstawowymi celami dodatkowej nauki. Respondenci podczas badania podali ponad 300 różnych tematów, w ramach których chcieliby się szkolić i dokształcać, wśród których zdecydowanie najważniejsze były te, które mogą pomóc podnieść kwalifikacje zawodowe.

Działanie 2.2 Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy

Głównym celem Działania 2.2 było podniesienie jakości edukacji w celu wzmocnienia zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia między innymi poprzez upowszechnienie wykorzystania ICT w procesie kształcenia, doskonalenie nauczycieli, akredytację instytucji edukacyjnych oraz budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych. Cel ten zrealizowany został poprzez zwiększanie poziomu kompetencji kluczowych oraz umiejętności specjalistycznych beneficjentów, a także podniesienie jakości edukacji, zarówno poprzez zapewnienie nowoczesnego wyposażenia szkół i placówek edukacyjnych, jak i wspieranie systemu egzaminów zewnętrznych, rozwój doradztwa i poradnictwa zawodowego, doskonalenie kadry oraz wprowadzenie systemu akredytacji.

Rolę Instytucji Pośredniczącej w ramach Działania 2.2, podobnie jak w przypadku Działania 2.1, pełnił Departament Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej, a Instytucją Wdrażająca Działanie 2.2 było również Biuro Wdrażania EFS w MEN.

Postęp finansowy Działania 2.2

Wartość alokacji dla Działania 2.2, określona w Uzupełnieniu SPO RZL wynosiła 450 545 865 EUR. W ramach Działania 2.2 zarejestrowano 38 wniosków o dofinansowanie, z których wszystkie trafiły do oceny merytorycznej. Dofinansowanie otrzymały 34 projekty o wartości 1 651 228 079,61 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 1 238 421 059,71 PLN) Ostatecznie zrealizowano 32 projekty o wartości 1 630 962 637,09 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 1 223 221 977,82 PLN). W okresie realizacji Programu 1 umowa (w ramach schematu c)) o wartości dofinansowania z EFS - 12 178 050,00 PLN została rozwiązana, natomiast jeden projekt o wartości dofinansowania z EFS - 3 021 031,89 PLN nie został jeszcze zamknięty.

Wykres nr 46. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 2.2 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 2.1 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 273 572 182,20 EUR, co stanowiło 80,96% alokacji przewidzianej na lata 2004-2006.

Rozliczenie mniejszej ilości środków niż zakontraktowano związane jest z naliczeniem autokorekty wydatków, wynikającej ze zidentyfikowania przez Komisję Europejską nieprawidłowości w Działaniach 2.1 i 2.2 SPO RZL, związanych z prowadzonymi przez MEN postępowaniami o udzielenie zamówień publicznych. Dane finansowe w sprawozdaniu i załącznikach uwzględniają pomniejszenia wynikające z autokorekty naliczonej przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL.

W ramach Działania 2.2 autokorekta dotyczyła następujących projektów:

- *„Pracownie komputerowe dla szkół";*
- *„Wyposażenie CKU, CKP i szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych" część I, II i III;*
- *„Wyposażenie CKU i CKP w sprzęt komputerowy";*
- *„Wyposażenie poradni psychologiczno - pedagogicznych w specjalistyczny sprzęt komputerowy i oprogramowanie";*
- *„Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu";*
- *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT".*

Zgodnie z informacją na temat autokorekty, przedstawioną przy opisie Działania 2.1 również wszystkie zakładane rezultaty projektów realizowanych w ramach Działania 2.2 zostały w pełni osiągnięte.

Postęp rzeczowy Działania 2.2

Od początku wdrażania Działania 2.2 osiągnięto m.in. następujące rezultaty:

- 19 954 placówek edukacyjnych wyposażono w pracownie komputerowe – ponad połowę szkół w Polsce. Do wyposażonych placówek dostarczono łącznie 249 013 stanowisk komputerowych;
- 1 720 Centrów Kształcenia Ustawicznego, Centrów Kształcenia Praktycznego i szkół zawodowych wyposażono w specjalistyczne stanowiska do egzaminów zawodowych;
- 565 poradni psychologiczno-pedagogicznych wyposażono w sprzęt komputerowy;
- 70 184 nauczycieli uzyskało uprawnienia do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych;
- 24 692 nauczycieli ukończyło studia podyplomowe w zakresie doradztwa zawodowego, ICT, języków obcych, drugiego przedmiotu i prowadzenia kształcenia ustawicznego na odległość;
- 28 320 nauczycieli ukończyło szkolenia w zakresie języków obcych;
- Opracowano 131 modułowych programów oraz 3.438 pakietów edukacyjnych do kształcenia zawodowego.

W ramach Działania 2.2 wsparcie skierowane było zarówno do beneficjentów instytucjonalnych, jak i indywidualnych (nauczycieli).

Ze wsparcia skorzystały następujące instytucje:

1. szkoły i publiczne placówki kształcenia ustawicznego (CKU, CKP, szkoły zawodowe) – łącznie 22 335 instytucji;
2. administracja oświatowa i inne instytucje (Centralna Komisja Egzaminacyjna, Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, Kuratoria Oświaty, Ministerstwo Edukacji Narodowej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej) - łącznie 30 001 instytucji;
3. nauczyciele - 149 862 (w tym 25 308 mężczyzn oraz 124 554 kobiet).

Wykres nr 47. Udział poszczególnych grup beneficjentów ostatecznych wśród odbiorców Działania 2.2

Biorąc pod uwagę wszystkich beneficjentów ostatecznych Działania 2.1 zwraca uwagę fakt, że niemal ¾ spośród nich (74%, N = 149 862) to beneficjenci indywidualni, a dokładnie nauczyciele. Ponad ¼ stanowiły zaś instytucje (26% odbiorców wsparcia, N = 52 336). Wśród beneficjentów instytucjonalnych wsparciem objęto zarówno szkoły (w tym szkoły zawodowe) i publiczne placówki kształcenia ustawicznego (Centra Kształcenia Ustawicznego, Centra Kształcenia Praktycznego), które stanowiły 11% ogółu beneficjentów ostatecznych (N = 22 335), jak również instytucje należące do szeroko rozumianej administracji oświatowej i systemu oświaty, takie jak Ministerstwo Edukacji Narodowej, Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, Kuratoria Oświaty i poradnie psychologiczno-pedagogiczne, a także Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (15% ogółu beneficjentów ostatecznych Działania 2.2, N = 30 001)

Wykres nr 48. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w ramach Działania 2.2

Od początku realizacji SPO RZL w ramach projektów realizowanych w Działania 2.2 wsparciem objęto 149 862 nauczycieli, w tym 25 308 mężczyzn (16,9% beneficjentów ostatecznych) i 124 554 kobiet (co stanowi udział – 83,1%).

Typy projektów realizowane w ramach Działania 2.2 zostały pogrupowane na 4 schematy, zróżnicowane w zależności od ich zakresu i przewidzianej procedury wyboru beneficjenta.

Schemat a) Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia oraz w poradnictwie i doradztwie zawodowym oraz modernizacja wyposażenia dydaktycznego

Wsparcie udzielone w ramach schematu a) dotyczyło zwiększenia wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia, w poradnictwie i doradztwie zawodowym oraz systemu egzaminów zewnętrznych. W ramach schematu a) zrealizowano i rozliczono całkowicie 7 projektów o wartości 1 373 526 326,16 (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 1 030 144 744,62 PLN).

Beneficjentem w tym schemacie były właściwe merytorycznie Departamenty MEN.

Zrealizowane zostały następujące typy projektów:

- wyposażenie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych i policealnych (w tym szkół specjalnych) oraz zakładów kształcenia nauczycieli, a także CKU i CKP w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu (pracownie komputerowe);
- wyposażenie poradni psychologiczno-pedagogicznych w specjalistyczny sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem;
- utworzenie bazy danych instytucji akredytowanych;
- wyposażenie CKU, CKP oraz wybranych szkół zawodowych w specjalistyczne stanowiska do przeprowadzania zewnętrznych egzaminów zawodowych.

Schemat b) Rozwijanie u uczniów zdolności do przyszłego zatrudnienia

W ramach schematu b) zrealizowano 12 projektów (na 13 zawartych umów) o wartości 26 468 831,48 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 19 851 623,61 PLN).

Wsparcie udzielone w ramach schematu b) dotyczyło przygotowania nauczycieli do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych, zakupu sprzętu do przeprowadzenia egzaminów zewnętrznych i przeprowadzania badań dot. wyników egzaminów zewnętrznych.

Beneficjentami schematu były Centralna i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, a także Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.

Zrealizowane zostały następujące typy projektów:

- wspieranie systemu egzaminów zewnętrznych, w tym:

  - przygotowanie nauczycieli do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych;
  - publikacja materiałów informacyjnych dla uczniów – informacja o egzaminach zewnętrznych;
  - badania dotyczące wyników egzaminów zewnętrznych;
  - modernizacja wyposażenia Centralnej oraz Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w sprzęt komputerowy wraz ze specjalistycznym oprogramowaniem do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych.

- doradztwo i poradnictwo zawodowe dla uczniów: opracowanie i upowszechnienie materiałów metodycznych i dydaktycznych do planowania kariery zawodowej uczniów;
- przeprowadzenie badań dotyczących poziomu umiejętności podstawowych wśród uczniów trzeciej klasy szkoły podstawowej.

Schemat c) Doskonalenie nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i pracowników administracji oświatowej oraz rozwój innowacyjnych programów nauczania

W ramach schematu c) zawarto 11 umów o wartości 246 018 429,45 (w tym 184 513 822,09 dofinansowania z EFS) Do końca okresu kwalifikowalności środków zrealizowano 10 projektów o wartości 229 781 029,45 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 172 335 772,09 PLN).

Wsparcie udzielone w ramach schematu c) dotyczyło doskonalenia nauczycieli w formie studiów podyplomowych i kursów doskonalących, szkolenia kadry administracji oświatowej w zakresie postępowań akredytacyjnych oraz rozwijania u uczniów możliwości do przyszłego zatrudnienia.

Beneficjentami w tym schemacie były właściwe merytorycznie Departamenty MEN.

Zrealizowane zostały następujące typy projektów:

- studia podyplomowe dla absolwentów rozpoczynających pracę w zawodzie nauczyciela w zakresie:

  - technologii informacyjno-komunikacyjnych,
  - języków obcych
  - nauczania dwóch przedmiotów

- kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, pedagogiki specjalnej oraz metodyki przedmiotów ogólnozawodowych i zawodowych;
- przygotowanie kadry do prowadzenia kształcenia na odległość;
- przygotowanie nauczycieli do roli doradcy zawodowego w ramach studiów podyplomowych;

- szkolenie kadry administracyjnej oświaty w zakresie postępowania akredytacyjnego;
- opracowanie nowych podstaw programowych, innowacyjnych programów nauczania (w tym modułowych), a także pakietów edukacyjnych do kształcenia zawodowego.

Schemat d) Zwiększenie jakości kształcenia poprzez akredytację instytucji oświatowych oraz budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych

W ramach schematu d) zrealizowano 3 projekty o wartości 1 186 450,00 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 889 837,50 PLN).

Wsparcie udzielone w ramach schematu d) dotyczyło zwiększenia jakości kształcenia poprzez opracowanie przewodnika procedur akredytacji, prowadzenie monitoringu działalności instytucji akredytowanych i budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych.

Beneficjentami w tym schemacie były: Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Wyższa Szkoła Humanistyczno – Ekonomiczna w Łodzi i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Głogowie.

Zrealizowane zostały następujące typy projektów:

- opracowanie przewodnika procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych;
- prowadzenie monitoringu działalności instytucji akredytowanych;
- budowa systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych.

Obszary wsparcia w ramach Działania 2.2 SPO RZL

Cel Działania 2.2 zrealizowany został w ramach 5 opisanych poniżej obszarów wsparcia.

I. Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia

Zadania w tym obszarze wdrożone zostały poprzez realizację 2 projektów w ramach następujących typów projektów:

- pracownie komputerowe dla szkół;
- wyposażenie w sprzęt komputerowy Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego.

Wsparcie w ramach realizowanych projektów w głównej mierze skupiło się na wyposażeniu szkół w pracownie komputerowe oraz wyposażeniu w sprzęt komputerowy Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego. Wzrost zwiększenia wykorzystania technologii informacyjnych i

komunikacyjnych w procesie kształcenia był jednym z głównych celów horyzontalnych realizowanych w ramach Działania 2.2. Wsparcie infrastrukturalne, zapewnione w ramach trzech projektów: „*Wyposażenie CKU, CKP i szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych*" – cz. I, II i III, tj. wyposażenie szkół i placówek w sprzęt do stanowisk egzaminacyjnych, niezbędny do przeprowadzania egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe jest aktualnie wykorzystywane w każdej sesji egzaminacyjnej (odbywających się dwa razy do roku), jak również do przygotowania uczniów do tego egzaminu. Informacje o sprzęcie posiadanym przez poszczególne szkoły/placówki posiadają zarówno organy prowadzące, jak i dyrektorzy poszczególnych okręgowych komisji egzaminacyjnych, którzy kierują uczniów na egzamin do konkretnego ośrodka. W przypadku likwidacji, bądź zmiany profilu kształcenia, czy też niewystarczającej liczby uczniów w danej placówce, dokonywane są przesunięcia sprzętu do innych szkół/placówek, tak aby sprzęt ten został w pełni wykorzystany.

Należy zauważyć, że zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia jest obecnie w dużej mierze możliwe dzięki zakupieniu komputerów, sfinansowanych ze środków EFS.

II. Rozwijanie u uczniów zdolności do przyszłego zatrudnienia

W ramach tego obszaru wsparcia podjęto szereg działań, które koncentrowały się przede wszystkim na rozwijaniu i doskonaleniu systemu doradztwa zawodowego. Równocześnie dostosowano do potrzeb rynku pracy podstawy programowe kształcenia zawodowego, a także programy i metody nauczania. Wprowadzono jednolite standardy dotyczące egzaminów zewnętrznych, co wymagało przygotowania egzaminatorów oraz odpowiedniego wyposażenia placówek, w których przeprowadzane były egzaminy.Zadania w tym obszarze zrealizowane zostały w ramach 17 projektów.

II. A. Wspieranie systemu egzaminów zewnętrznych

Wsparcie rozwijania u uczniów zdolności do przyszłego zatrudnienia zrealizowane zostało poprzez wdrożenie 14 projektów dotyczących wspierania systemu egzaminów zewnętrznych w ramach następujących typów:

- przygotowanie nauczycieli do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych poprzez szkolenie egzaminatorów (8 projektów);
- publikacje materiałów o egzaminach zewnętrznych dla uczniów;
- badania dotyczące wyników egzaminów zewnętrznych;
- wyposażenie CKU, CKP, szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych - część I, II i III (3 projekty);
- modernizacja wyposażenia CKE i OKE w sprzęt komputerowy i oprogramowanie.

II. B. Doradztwo zawodowe dla uczniów

W obszarze dotyczącym rozwijania u uczniów zdolności do przyszłego zatrudnienia zrealizowano również 2 projekty z zakresu doradztwa zawodowego. Projekty te wpisały się w następujące typy projektów:

- opracowanie i upowszechnianie materiałów metodycznych i dydaktycznych do planowania kariery zawodowej uczniów;
- wyposażenie poradni psychologiczno-pedagogicznych w specjalistyczny sprzęt wraz z oprogramowaniem.

III. Doskonalenie nauczycieli

Realizacja projektów odbyła się w formie kursów doskonalących w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, pedagogiki specjalnej oraz metodyki przedmiotów ogólnozawodowych i zawodowych oraz poprzez uczestnictwo nauczycieli w studiach podyplomowych w zakresie nauczania drugiego przedmiotu, doradztwa zawodowego oraz prowadzenia kształcenia w formie na odległość.

Dzięki wsparciu z EFS, na realizację projektów dotyczących doskonalenia kadry szkół i placówek oświatowych zwiększono kompetencje kluczowe nauczycieli, a także pogłębiono ich wiedzę z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Szkolenia nauczycieli pozwoliły na skuteczne wykorzystanie zarówno zakupionego sprzętu, jak i opracowanych programów kształcenia na odległość. Zdobyte umiejętności są przez nauczycieli obecnie wykorzystywane w ich pracy zawodowej.

Zadania w tym obszarze wdrożone zostały poprzez realizację 10 projektów w ramach następujących typów projektów:

- studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu (2 projekty);
- przygotowanie nauczycieli do roli doradcy zawodowego w ramach studiów podyplomowych (2 projekty);
- kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT;
- kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych;
- kursy doskonalące dla nauczycieli z zakresu pedagogiki specjalnej;
- wspieranie szkolnictwa zawodowego poprzez kursy i inne formy doskonalenia;
- przygotowanie kadry do prowadzenia kształcenia ustawicznego na odległość;
- szkolenie kadry administracyjnej oświaty w zakresie postępowania akredytacyjnego.

IV. Akredytacja instytucji edukacyjnych

Wsparcie zrealizowane zostało poprzez opracowanie przewodnika procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych oraz utworzenie bazy danych instytucji akredytowanych.

Wzrost zainteresowania kształceniem ustawicznym stwarza konieczność dokonywania oceny działalności instytucji prowadzących kształcenie w formach pozaszkolnych. Uzyskanie akredytacji przez placówkę stanowi gwarancję osiągania i utrzymania wysokiej jakości usług edukacyjnych. Dzięki wsparciu z EFS opracowano przewodnik procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych oraz utworzono bazę danych instytucji akredytowanych.

Zadania w tym obszarze wdrożone zostały poprzez realizację 3 projektów w ramach następujących typów projektów:

- opracowanie przewodnika procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych;
- utworzenie bazy danych instytucji akredytowanych;
- prowadzenie monitoringu działalności instytucji akredytowanych.

V. Badania dotyczące poziomu umiejętności podstawowych oraz budowa systemu zbierania danych i analizy

Wsparcie zrealizowane zostało poprzez przeprowadzenie badań dotyczących poziomu umiejętności podstawowych wśród uczniów trzeciej klasy szkoły podstawowej.

W ramach danego obszaru wsparcia przeprowadzono badania dotyczące poziomu umiejętności podstawowych i innych kluczowych wskaźników edukacyjnych. Pogłębiona informacja o efektach kształcenia zintegrowanego pozwoliła na kreowanie polityki edukacyjnej państwa, w taki sposób, aby wspierała w dużym stopniu proces wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z obszarów defaworyzowanych i zwiększała ich szanse na konkurencyjnym rynku pracy, a szkołom dostarczała informacji o efektach kształcenia, wpływając w ten sposób na podniesienie jakości ich pracy.

Zadania w tym obszarze wdrożone zostały poprzez realizację 2 projektów:

- przeprowadzenie badań dotyczących poziomu umiejętności podstawowych wśród uczniów trzeciej klasy szkoły podstawowej;
- budowa systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych.

Cel horyzontalny Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL:

Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) w procesie kształcenia

Cel horyzontalny zrealizowany został poprzez projekty wdrażane zarówno w ramach Działania 2.1 jak i 2.2 SPO RZL. Należy zauważyć, że zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia w dużej mierze możliwe było dzięki zakupom komputerów, finansowanym z EFS. Przed rozpoczęciem dostaw komputerów finansowanych ze środków UE, wskaźnik określający liczbę uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu w roku szkolnym 2001/2002 wynosił prawie 42, natomiast w 2008 r. spadł do 11,76 uczniów.

Projekty, których celem było zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia w szerokim tego pojęcia znaczeniu to projekty pt.: *„Pracownie komputerowe dla szkół”* – projekt w ramach Działanie 2.2 schemat a), *„Wyposażenie Centrów Kształcenia Ustawicznego (CKU) i Centrów Kształcenia Praktycznego (CKP) w sprzęt komputerowy”* – projekt w ramach Działanie 2.2 schemat a), *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT”* - projekt w ramach Działanie 2.2 schemat c), *„Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu”* - projekt w ramach

Działania 2.2 schemat c), *„Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu (edycja II)”* - projekt w ramach Działania 2.2 schemat c), *„Edukacyjny Portal Internetowy”* projekt w ramach Działania 2.1 schemat b), *"Internetowe centra informacji multimedialnych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych"* - projekt w ramach Działania 2.1 schemat b).

Efekt synergii pomiędzy Działaniami 2.1 i 2.2 SPO RZL w zakresie wykorzystania ICT osiągnięty został poprzez równoległe wyposażanie w sprzęt komputerowy instytucji objętych wsparciem (tj. szkoły, Centra Kształcenia Ustawicznego i Centra Kształcenia Praktycznego, komisje egzaminacyjne oraz poradnie psychologiczno-pedagogiczne – w ramach Działania 2.2 oraz Internetowe Centra Informacji Multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych w ramach Działania 2.1), rozbudowę edukacyjnego portalu internetowego (w ramach Działania 2.1) oraz poprzez realizację kursów doskonalących i studiów podyplomowych dla nauczycieli z zakresu ICT (w ramach Działania 2.2).

Zrealizowano również działania pozwalające na wykorzystanie dostarczonego sprzętu komputerowego w procesie edukacji i w kształceniu ustawicznym w ramach projektów dotyczących opracowania programów do kształcenia na odległość na poziomie ponadgimnazjalnym (w ramach Działania 2.1), szkolenia dla nauczycieli w zakresie wykorzystania ICT w nauczaniu oraz przygotowania kadr do kształcenia na odległość (w ramach Działania 2.2).

W ramach Działania 2.1 (typ projektu: opracowanie programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach studiów wyższych) 10 szkół wyższych przygotowało 16 programów do kształcenia na odległość na 5 kierunkach studiów wyższych: turystyka i rekreacja, informatyka, ochrona środowiska, rolnictwo, ekonomia. 8 szkół przygotowało po 1 programie, Akademia Rolnicza we Wrocławiu przygotowała 2 programy, a Uniwersytet Warszawski - 6. Opracowano także 490 materiałów dydaktycznych na potrzeby kształcenia na odległość.

Przeprowadzona w 2008 r. ewaluacja, pn. *„Ewaluacja działań na rzecz kształcenia i szkolenia w ramach EFS”,* wskazała na następujące rekomendacje w zakresie dalszego udoskonalania funkcjonowania tego obszaru:

- konieczność wsparcia ukierunkowanego na dalsze zmiany w dostępie do usług oświatowych i wyrównanie szans edukacyjnych poprzez rozbudowanie programów stypendialnych dla uczniów, wsparcie edukacji przedszkolnej, kształcenie na odległość, wsparcie osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym:
    - doskonalenie kadr placówek działających na rzecz osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
    - wspieranie systemu doradztwa dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
    - wyposażanie placówek kształcących osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- konieczność dalszego podnoszenia jakości kształcenia m.in. poprzez wsparcie systemu akredytacji, egzaminów zewnętrznych a także kształcenie i doskonalenia nauczycieli;

- dopasowanie systemu edukacji do wymogów rynku pracy i społeczeństwa opartego na wiedzy – poprzez wsparcie systemu doradztwa zawodowego i partnerstw budowanych na rzecz kształcenia i szkolenia;
- zwiększenie adekwatności wsparcia realizowanego w kolejnych okresach programowania – lepszego diagnozowania potrzeb grup docelowych projektów;
- usprawnienie zarządzania oświatą na poziomie lokalnym – tworzenie lokalnych polityk oświatowych, optymalizacja działań na poziomie zarządzania oświatą,;
- zwiększenie wykorzystania danych o beneficjentach ostatecznych dla celów przeprowadzanych w przyszłości badań ewaluacyjnych poprzez stworzenie bardziej spójnego oraz kompletnego zakresu danych, zbieranych w ramach Podsystemu Monitorowania EFS 2007.

Działanie 2.3 Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki

Celem Działania 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki* było podniesienie konkurencyjności i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw poprzez doskonalenie umiejętności i kwalifikacji kadr zarządzających i pracowników, rozwijanie nowych form pracy, wzmacnianie transferu wiedzy i zacieśnianie związków między szkołami wyższymi i przedsiębiorstwami oraz podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pracowników służby zdrowia.

Rolę Beneficjenta Końcowego (instytucji wdrażających) pełniła Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Działanie 2.3 podzielono na 3 schematy:

- Schemat a) *Doskonalenie umiejętności i kwalifikacji kadr (projekty konkursowe)*,
- Schemat b) *Promocja rozwiązań systemowych w zakresie potencjału adaptacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy (projekty własne PARP o charakterze ogólnopolskim)*,
- Schemat c) *Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji służby zdrowia (projekt realizowany we współpracy z Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej Curie w Warszawie)*.

Postęp finansowy Działania 2.3

Alokacja EFS dla Działania 2.3 w latach 2004-2006 wyniosła 189 981 183 EUR, co stanowiło ok. 26% alokacji EFS przewidzianej dla Priorytetu 2 SPO RZL. Okres kwalifikowalności wydatków dla Działania 2.3 zakończył się 30 kwietnia 2009 r. Od początku wdrażania Działania 2.3 zarejestrowano 3 207 wniosków o dofinansowanie projektów, 2 643 z nich przeszły pozytywnie ocenę formalną i zostały skierowane do oceny merytorycznej. W rezultacie pozytywną rekomendację uzyskało 761 wniosków. Ostatecznie zawarto 710 umów o dofinansowanie, a zrealizowano 674 projekty o łącznej wartości 1 164 417 850,13 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 697 982 254,56 PLN). W okresie realizacji Programu rozwiązano 29 umów o wartości 27 573 365,01 PLN (w tym dofinansowania z EFS w wysokości 16 385 630,50 PLN). 7 projektów realizowanych w schemacie a) o wartości 55 512 433,25 PLN (EFS) jest nadal niezamknietych (są objęte postępowaniem windykacyjnym).

Wykres nr 49. Liczba projektów realizowanych w ramach Działania 2.3 w układzie regionalnym.

Na poziomie regionalnym najwięcej umów zawartych zostało w województwie mazowieckim (230, wartość dofinansowania z EFS - 323 238 570,12 PLN), a także w wielkopolskim (72) i śląskim (62). Najmniejsza liczba projektów realizowana była w regionie lubuskim (jedynie 2 o wartości środków z EFS w wysokości - 394 287,32 PLN).

Wykres nr 50. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 2.3 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 2.3 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 188 589 797,54 EUR, co stanowiło 99,27 % alokacji 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 2.3

W ramach Działania 2.3 wsparciem objęto blisko 521,6 tys. beneficjentów ostatecznych oraz blisko 181 tys. przedsiębiorstw. Tematyka szkoleń obejmowała następujące kategorie: finanse, IT, języki obce, techniki sprzedaży, podatki, prawo pracy, rachunkowość, zawodowe umiejętności interpersonalne, zarządzanie jakością oraz HR. Największą popularność wśród uczestników cieszyły się szkolenia z zakresy zarządzania oraz szkolenia zawodowe.

Spośród przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach Działania:

- 44,5% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa ,
- 49,5% stanowiły małe i średnie przedsiębiorstwa,
- 6% stanowiły duże przedsiębiorstwa.

Spośród pracowników objętych wsparciem od uruchomienia Działania:

- 46,3% stanowili pracownicy małych i średnich przedsiębiorstw (ponad 237 tys. osób),
- 33,9% stanowili pracownicy dużych przedsiębiorstw (blisko 174 tys. osób),
- 19,8% pracownicy mikroprzedsiębiorstw (blisko 102 tys. osób).

W ramach Działania funkcjonował silny trend dotyczący rodzaju wybieranych szkoleń - zdecydowana większość ostatecznych beneficjentów (90% osób objętych wsparciem) skorzystała ze szkoleń dla przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw. Spośród nich, 99,6% uczestniczyło w szkoleniach ogólnych.

Wykres nr 51. Struktura przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach Działania 2.3

Wykres nr 52. Rodzaje wsparcia udzielonego w ramach Działania 2.3 SPO RZL od momentu uruchomienia Programu.

Wyniki badania ewaluacyjnego wskazują, iż cel Działania 2.3 został w pełni osiągnięty. W latach 2004-2008 przeprowadzono 10 edycji *„Badania kwartalnego beneficjentów ostatecznych Działania 2.3 SPO RZL”*. Celem badań kwartalnych była identyfikacja oraz wstępna ocena efektów Działania, ocena efektywności szkoleń oraz pogłębienie wiedzy o profilu beneficjentów. Badaniem objęto beneficjentów indywidualnych oraz firmy. Zakres oraz jakość wsparcia oferowanego w Działaniu 2.3 zostały pozytywnie ocenione przez beneficjentów projektów. Prawie 60% firm biorących udział w projektach odnotowało poprawę związaną z własnym funkcjonowaniem. Spośród nich 70% uważa, iż istnieje związek między podniesieniem efektywności a udziałem pracowników w projektach szkoleniowych. Ponad 80% uczestników projektów deklaruje, iż wiedzę zdobytą podczas szkoleń wykorzystuje na stanowisku pracy. W dalszej części sprawozdania przedstawiono wyniki badania ewaluacyjnego w podziale na schematy.

Schemat a) Doskonalenie umiejętności i kwalifikacji kadr

Do końca okresu wdrażania Programu w ramach schematu a)_zamknięto 653 projekty o wartości 914 848 368,36 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 530 728 803,40 PLN). 7 projektów o wartości dofinansowania z EFS – 55 512 433,25 PLN pozostaje niezamknietych, natomiast w przypadku 27 umowa została rozwiązana.

W ramach schematu a), który wdrażano w postaci konkursu otwartego, przewidziano realizację wszystkich typów projektów określonych w Uzupełnieniu SPO RZL, a więc:

- szkolenia i pomoc doradcza dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw, podwyższenie kwalifikacji, nabycie nowych kwalifikacji i umiejętności – ogólnych, jak i związanych ze zmianami technologicznymi, w tym w systemie edukacji na odległość, kursy zawodowe w zakresie języków obcych, zastosowanie technologii informacyjnych,
- studia podyplomowe dla pracowników przedsiębiorstw i kadry zarządzającej mające na celu podwyższenie lub zdobycie nowych kwalifikacji,

- praktyczne szkolenia i staże dla pracowników przedsiębiorstw odbywane w jednostkach naukowych,
- szkolenia i pomoc doradcza dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw w zakresie usprawnienia zarządzania (zwłaszcza zasobami ludzkimi), identyfikacji potrzeb w zakresie kwalifikacji pracowników, poprawy organizacji pracy, zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy oraz uelastycznienia form świadczenia pracy,
- podwyższanie umiejętności i kwalifikacji pracowników o niskim poziomie przygotowania do pracy, np. o niskich kwalifikacjach.

W szkoleniach zrealizowanych w ramach schematu, rozpoczęło udział ponad 365 tys. ostatecznych beneficjentów. Udział w projektach zgodnie z zaplanowaną ścieżką uczestnictwa ukończyło ponad 359 tys. osób. Część ostatecznych beneficjentów skorzystała z więcej niż jednej formy wsparcia.

Z badania przeprowadzonego przez PARP[24] wynika, że ponad 90% uczestników szkoleń w ramach schematu a) oceniło tematykę szkoleń dobrze lub bardzo dobrze (w kontekście jej atrakcyjności oraz zgodności z zainteresowaniami). Jedynie niecały 1% beneficjentów ocenił tematykę jako złą lub bardzo złą. Zdecydowana większość beneficjentów indywidualnych uznała szkolenia lub studia podyplomowe za przydatne lub bardzo przydatne w swojej pracy zawodowej (85%). Zastrzeżenia miało jedynie około 3% badanych. Znaczący wzrost odsetka pozytywnych ocen miał miejsce szczególnie w końcowym okresie realizacji Działania 2.3. Ocena tematyki oraz przydatności szkoleń oscylowała we wszystkich edycjach badania kwartalnego na stosunkowo wysokim poziomie (średnie od 4,1 do 4,5).

Wykres nr 53. Ocena tematyki szkoleń/studiów podyplomowych w ramach schematu a) Działania 2.3 SPO RZL

Wykorzystanie wiedzy w pracy zawodowej najniższe było w II i V edycji badania (83%), najwyższe (88%) w IV i X edycji. Ocena przydatności szkoleń najniższa była w IX i V edycji (83%), najwyższa w I edycji i wyniosła 89%. W około pół roku od zakończenia udziału w szkoleniach/studiach podyplomowych 12,1% osób deklarowało awans na wyższe stanowisko. Odsetek takich osób systematycznie

[24] „Badanie Beneficjentów Ostatecznych dz. 2.3 SPO RZL" realizowane na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w okresie lipiec 2006 – listopad 2008 r.

wzrastał w ciągu realizacji Działania z 6,7% w 2006 r. do 13,7% w 2008 r. Łącznie około 38,8% osób, które awansowały, przyznaje, że ich awans wiązał się z udziałem w projektach współfinansowanych w ramach Działania 2.3 SPO RZL. Zauważyć można, że wystąpiło tu niewielkie zróżnicowanie wyników w zależności od roku, w którym realizowane było badanie. Odsetek osób wskazujących na pozytywny związek awansu i udziału w szkoleniach współfinansowanych z EFS wahał się w latach 2006–2008 w przedziale od 35,8% do 42,7%. Ponad 37% beneficjentów po zakończeniu udziału w projektach Działania 2.3 SPO RZL otrzymało podwyżkę. Odsetek osób deklarujących wzrost zarobków rósł z roku na rok. Wzrost zarobków odnotowało 26,6% badanych w 2006 r. i 37,5% w 2008 r. Podobnie, jak w przypadku łączenia awansu z faktem uczestniczenia w szkoleniu, beneficjenci wskazywali na związek pomiędzy wzrostem zarobków a uczestniczeniem w projektach szkoleniowych. Przeciętnie jedna trzecia badanych uważała, że wzrost zarobków związany był z udziałem w szkoleniach/studiach podyplomowych współfinansowanych z Działania 2.3 SPO RZL.[25]

Schemat b) Promocja rozwiązań systemowych w zakresie potencjału adaptacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy

W ramach schematu b) zrealizowano 20 projektów własnych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości o łącznej wartości 247 500 254,42 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 165 753 544,91 PLN). Umowy dotyczące 2 projektów zostały rozwiązane. Projekty wdrażane w ramach tego schematu miały na celu promocję rozwiązań systemowych w zakresie potencjału adaptacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy w przedsiębiorstwach.

W ramach schematu wdrożono następujące typy projektów:

- projekty skierowane na rozwój kadr przedsiębiorstw o charakterze ponadlokalnym, regionalnym, krajowym oraz o znaczeniu sektorowym (np.: BHP, ochrona środowiska),
- projekty promujące dialog na rzecz zmian w organizacji pracy,
- projekty promujące podnoszenie jakości szkolenia i usług doradczych dla przedsiębiorstw,
- projekty promujące ideę doskonalenia zawodowego,
- pilotażowe projekty szkoleniowo-doradcze w zakresie form pracy atypowej (rotacja pracy, telepraca).

W ramach schematu b) ze wsparcia skorzystało prawie 154,5 tys. osób (szkolenia, studia podyplomowe, konferencje i spotkania informacyjne). Spośród tej grupy ok. 95% stanowili pracownicy przedsiębiorstw – zaś w pozostałej części byli to pracownicy instytucji objętych wsparciem;

Łącznie wsparciem objęto 4,3 tys. instytucji oraz 85,6 tys. przedsiębiorstw. W ramach schematu 144,6 tys. osób zakończyło udział w projektach, zaś 110,9 tys. osób uzyskało certyfikat poświadczający podniesienie kwalifikacji.

W oparciu o wyniki przeprowadzonego w 2008 r. badania beneficjentów ostatecznych można stwierdzić, iż beneficjenci indywidualni bardzo wysoko ocenili tematykę szkoleń oraz zdobytą wiedzę i umiejętności:

[25] Patrz: *„Badanie Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 SPO RZL”* – skumulowane wyniki wszystkich edycji badania.

- 94% badanych oceniło przydatność przekazywanej wiedzy i umiejętności dobrze lub bardzo dobrze;
- 12% badanych nie umiało ocenić stopnia przydatności szkolenia, zaś zaledwie 3% uznało szkolenie za nieprzydatne;
- 95% badanych deklarowało, że zdobyło podczas szkoleń nową wiedzę lub umiejętności;
- ponad 70% badanych wykorzystuje nową wiedzę często lub bardzo często.

Można zauważyć, że ocena zdobycia nowej wiedzy, podobnie jak w schemacie a) utrzymywała się na wysokim poziomie. Podobnie rzecz się ma w przypadku oceny przydatności szkoleń/studiów podyplomowych z punktu widzenia rozwoju zawodowego. Porównywalnie jak w schemacie a), wśród uczestników szkoleń w ramach schematu b) systematycznie rósł odsetek osób deklarujących awans na wyższe stanowisko – z 6,4% w 2006 r. do 10,3% w 2008 r. Związek między faktem uczestniczenia w szkoleniach, a awansem deklarowało 54% osób w 2006 r. W 2007 r. odsetek ten spadł do 45%. W kolejnym roku (2008) był najwyższy – osiągnął 58%. W przypadku schematu b) znacząco wzrósł odsetek osób, które odnotowały wzrost zarobków (z 16% w 2006 r. do 38% w 2008 r.).

W ramach schematu b) prowadzono również analizy na poziomie poszczególnych projektów:

- W ramach ostatniej edycji badania pozyskiwanie nowych umiejętności i wiedzy najczęściej deklarowano w ramach projektów pn.: *Ogólnopolski program szkoleń w zakresie ochrony środowiska* i *Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłu drzewnego*. 100% badanych uznało, iż dzięki uczestnictwu w tych projektach zdobyli nową wiedzę; (jednocześnie, projekt pn.: *Program szkoleń promujących clustering* uzyskał najniższy pozytywny odsetek wskazań – 86% w tej kategorii);
- Uczestnicy projektu pn.: *Inwestycja w kadry,* najwyżej ocenili tematykę szkoleń ww. projektu (99%), ocenę przydatności jego szkoleń (97%), wykorzystanie w pracy wiedzy zdobytej na szkoleniach w powyższym projekcie (95%);
- Najwyższy odsetek (98%) osób kontynuujących pracę w firmie delegującej do udziału w szkoleniach dofinansowywanych z EFS odnotowano w przypadku projektu pn.: *Ogólnopolski program szkoleń w zakresie ochrony środowiska;*
- Najwyższą częstotliwość uczestników deklarujących wzrost zarobków (57%) odnotowano w projekcie pn.: *Program szkoleń promujących clustering;*
- Najwyższą częstotliwość uczestników deklarujących awans (14%) odnotowano w przypadku projektu pn.: *Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłu drzewnego oraz Firma XXI wieku. Program szkoleń wspierających rozwój e-biznesu.*

Schemat c) Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pracowników służby zdrowia

Beneficjentem uprawnionym do realizowania projektów w ramach schematu było Centrum Onkologii - Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. W ramach schematu zatwierdzono do realizacji i zrealizowano 1 projekt dotyczący szkoleń z zakresu wykrywania i profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy o wartości

dofinansowania EFS równej 2 069 227,35 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 1 499 906,25 PLN. Projekt został rozliczony i zamknięty w 2008 r.

W ramach schematu c) udział w szkoleniach rozpoczęły 1 774 osoby, a swoje kwalifikacje podniosły 1 773 osoby. Jedna osoba przerwała uczestnictwo w projekcie. Wsparciem objętych zostało 195 przedsiębiorstw (wszystkie należały do sektora MŚP).

Większość uczestników szkoleń schematu c) była bardzo zadowolona lub zadowolona z udziału w szkoleniu[26]. Wysokie odsetki osób deklarujących, że są bardzo zadowolone ze szkolenia występują zwłaszcza w grupie fizyków (75% badanych wystawiło najwyższą notę), pielęgniarek (74%), radiologów (73%) oraz patologów (68%). Wyjątek stanowią ginekolodzy (ponad połowa oceniła „średnio" zadowolenie z faktu uczestniczenia w zajęciach) oraz onkolodzy (połowa niezadowolona lub bardzo niezadowolona ze szkolenia), przy czym należy mieć tu na uwadze bardzo niską liczebność obu badanych grup. Wśród przyczyn negatywnych ocen, onkolodzy wskazywali, że temat *skryningu* został omówiony pobieżnie podczas szkoleń lub wcale.

W sposób zdecydowany, szkolenia, było skłonnych rekomendować 97% radiologów, 88% patologów, 81% fizyków, 79% pielęgniarek oraz 77% techników. Najniższą skłonność do rekomendacji udziału w szkoleniu osobie zatrudnionej na podobnym stanowisku deklarowali onkolodzy – co drugi nie poleciłby szkolenia, w którym sam wziął udział.

Fizycy, radiolodzy oraz technicy RTG w większości przyznają wykorzystanie w szerokim zakresie wiedzy przekazywanej zarówno na wykładach, jak i w trakcie ćwiczeń. Onkolodzy, w zdecydowanej większości, wskazują na ograniczone wykorzystanie wiedzy przekazywanej w ramach zajęć. Zdecydowana większość pielęgniarek (91%) po szkoleniach przekazywała pacjentkom informacje dotyczące badań cytologicznych. Podobnie 90% lekarzy Podstawowej Opieki Zdrowotnej deklarowało, że po szkoleniu przekazywało swoim pacjentkom informacje na temat badań skryningowych. Z kolei blisko trzy czwarte techników RTG deklarowało, że uczestnictwo w szkoleniu wpłynęło na stosowanie przez nich procedury kontroli jakości aparatury mammograficznej.

[26] *„Badanie kadr medycznych uczestniczących w szkoleniach z zakresu skryningu raka piersi i szyjki macicy"* realizowane w okresie lipiec 2007 – listopad 2008 r. na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w okresie lipiec 2006 – listopad 2008 r. – skumulowane wyniki wszystkich edycji badania.

Działanie 2.4 Wzmocnienie zdolności administracyjnych

Celem Działania było wzmocnienie zdolności administracyjnych poprzez organizacyjne i finansowe wsparcie szkoleń. Ostatecznymi beneficjentami projektów realizowanych przez KPRM byli członkowie korpusu służby cywilnej oraz członkowie państwowego zasobu kadrowego, zatrudnieni w ministerstwach, urzędach centralnych, urzędach wojewódzkich oraz urzędach administracji zespolonej i niezespolonej wszystkich szczebli.

W Działaniu 2.4 rolę Instytucji Wdrażającej pełniła Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, która przejęła zadania Departamentu Szkolenia i Rozwoju Służby Cywilnej Urzędu Służby Cywilnej (co było wynikiem wejścia w życie w dniu 27 października 2006 r. *ustawy z 24 sierpnia 2006 r. o służbie cywilnej*). W Działaniu tym mogły być realizowane jedynie projekty własne instytucji wdrażającej, przyjmowane w trybie pozakonkursowym i ukierunkowane na wsparcie administracji publicznej. Miały one tym samym charakter ogólnokrajowy.

Zgodnie z Uzupełnieniem SPO RZL zrealizowano następujące typy projektów:

- opracowanie założeń programowych szkoleń generalnych i specjalistycznych dla członków korpusu służby cywilnej – pracowników urzędów administracji rządowej – zajmujących stanowiska wyższego i średniego szczebla zarządzania – jeden projekt (pn.: *Opracowanie założeń programowych szkoleń generalnych i specjalistycznych*);
- szkolenia generalne i specjalistyczne dla członków korpusu służby cywilnej - pracowników urzędów administracji rządowej zajmujących stanowiska wyższego i średniego szczebla zarządzania w służbie cywilnej – trzy projekty (pn.: *Szkolenia generalne*, *Szkolenia generalne i specjalistyczne dla członków korpusu służby cywilnej*, *Szkolenia generalne i specjalistyczne – wyższy i średni szczebel zarządzania*);
- pomoc doradcza oraz szkoleniowa dla USC w zakresie zarządzania procesem szkoleniowym – jeden projekt (pn.: *Pomoc doradcza oraz szkoleniowa dla służby cywilnej*);
- opracowanie standardów kompetencyjnych dla poszczególnych grup stanowisk w służbie cywilnej w zakresie tematyki UE – jeden projekt (pn.: *Opracowanie standardu kwalifikacji członka korpusu służby cywilnej*);
- zaplanowanie i przygotowanie programów szkoleniowych w zakresie podstawowych szkoleń z zakresu UE, w tym opracowanie założeń programowych oraz materiałów szkoleniowych – dwa projekty (pn.: *Opracowanie programów szkoleniowych w zakresie funkcjonowania UE*, *Szkolenia na temat UE*);
- szkolenia wszystkich dyrektorów generalnych urzędów administracji rządowej w zakresie nowoczesnych trendów zarządzania, najlepszych praktyk zarządzania zasobami ludzkimi, zarządzania projektami, zarządzania finansami, w tym opracowanie założeń programowych i materiałów – cztery projekty (pn.: *Szkolenia dla dyrektorów generalnych – I etap*, *Szkolenia dla dyrektorów generalnych – II etap*, *Szkolenia dla dyrektorów generalnych – III etap*, *Szkolenia dla dyrektorów generalnych oraz dyrektorów komórek realizujących politykę kadrową urzędu*);

- przeprowadzenie szkoleń językowych dla członków korpusu służby cywilnej zajmujących stanowiska samodzielne, koordynujące i kierownicze w służbie cywilnej, przygotowujących do uzyskania certyfikatu językowego, ze szczególnym uwzględnieniem członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w jednostkach zaangażowanych do realizowania zadań wynikających z członkostwa w UE – dwa projekty (pn.: *Szkolenia językowe – I etap*, *Szkolenia językowe – II etap)*;
- opracowanie analizy potrzeb szkoleniowych sektora administracji rządowej w celu zidentyfikowania specyficznych potrzeb poszczególnych działów administracji oraz przygotowanie planu działań w oparciu o wyniki przeprowadzonej analizy – jeden projekt (pn.: *Opracowanie i przeprowadzenie analizy potrzeb szkoleniowych administracji rządowej*);
- przeprowadzenie projektów pilotażowych w ramach planu działań dla poszczególnych sektorów administracji rządowej – jeden projekt (pn.: *Szkolenie z metodologii opisów i wartościowania stanowisk pracy – I etap*).

W pierwszej fazie wdrażania Działania przygotowano oraz zrealizowano projekty o charakterze analitycznym i doradczym. W ramach projektów przeprowadzono badania potrzeb szkoleniowych, a następnie opracowano założenia i programy szkoleń. Wypracowane rezultaty zostały później wykorzystane i/lub stanowiły podstawę przy realizacji projektów szkoleniowych w kolejnych latach.

Postęp finansowy Działania 2.4

Alokacja EFS dla Działania 2.4 w latach 2004-2006 kształtowała się na poziomie 5 000 171 EUR, co stanowiło zaledwie 0,7% alokacji EFS, przewidzianej dla Priorytetu 2. SPO RZL. Od początku wdrażania Działania zatwierdzono do realizacji i zakończono 16 projektów o łącznej wartości 25 503 031,44 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 19 127 273,58 PLN).

Wykres nr 54. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 2.4 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 2.4 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 5 136 143,72 EUR, co stanowi 102,72 % alokacji 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 2.4

W ramach Działania 2.4 objęto wsparciem 13,9 tys. ostatecznych beneficjentów – członków korpusu służby cywilnej, spośród których 13,5 tys. podniosło swoje kwalifikacje zawodowe potwierdzone odpowiednim certyfikatem. Niższa wartość wskaźnika dotyczącego liczby osób, które zakończyły szkolenie uzyskując certyfikat bądź zaświadczenie wynikała z faktu, że cześć z uczestników szkoleń językowych, które zakończyło udział w projektach nie przystąpiły do egzaminu końcowego lub go nie zaliczyły, co było warunkiem dla uzyskania dokumentu potwierdzającego nabyte kwalifikacje. Jeśli chodzi o szkolenia specjalistyczne to część z ich uczestników nie odebrała tego typu dokumentów po ukończeniu szkoleń.

Wyniki „*Badania beneficjentów ostatecznych SPO RZL*" wskazały, iż cel Działania został osiągnięty. Ponad 90% uczestników oceniło wsparcie w ramach projektu dobrze lub bardzo dobrze, 7% oceniło średnio oraz 1% jako raczej złą. Ponad 40% pracowników administracji publicznej przed otrzymaniem wsparcia nie uczestniczyło w szkoleniach organizowanych na zasadach komercyjnych.

Wykres nr 55. Ocena wsparcia oferowanego w ramach projektów realizowanych w Działaniu 2.4 SPO RZL

Uczestnicy szkoleń najczęściej wybierali tematykę dotyczącą umiejętności interpersonalnych, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji, komunikacja wewnętrzną oraz zarządzaniem jakością w urzędzie. Ponadto, blisko 70% respondentów uznało, iż wsparcie oferowane w ramach projektu pomogło im zdobyć wiedzę lub umiejętności przydatne w pracy. Jednocześnie 85% beneficjentów zadeklarowało, iż umiejętności przynajmniej z jednego zakresu zdobyte podczas szkoleń wykorzystują często lub co najmniej czasami.

Priorytet 3. Pomoc techniczna

Priorytet 3. miał na celu wsparcie instytucji zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL, by mogły efektywnie dysponować środkami unijnymi, poprzez wzmocnienie zarządzania, monitorowania, oceny, systemów kontroli i ewaluacji SPO RZL, jak również zapewnienie informacji oraz promocji w Programie.

Rolę Beneficjenta Końcowego (Instytucji Wdrażającej) dla Priorytetu 3. pełnił Departament Wdrażania EFS (DWF) w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS).

W ramach Priorytetu przewidziano realizację trzech Działań:

- Działanie 3.1 *Wsparcie zarządzania*;
- Działanie 3.2 *Informacja i promocja działań SPO RZL*;
- Działanie 3.3 *Zakup sprzętu komputerowego*.

Wszystkie trzy działania w Priorytecie 3., wpisywały się w kategorię interwencji: pomoc techniczna i działania innowacyjne.

Pierwotna wartość alokacji EFS, przeznaczonej na pomoc techniczną w latach 2004-2006, wynosiła 19 110 432 EUR (wkład wspólnotowy EFS). W dniu 25 września 2006 r. w wyniku decyzji podjętych na IX posiedzeniu Komitetu Monitorującego SPO RZL, dokonano realokacji środków z Działania 1.1 do Priorytetu 3 SPO RZL. Realokowane zostały środki z EFS w wysokości 13 552 934 EUR, przeznaczone na finansowanie sieci Regionalnych Ośrodków Szkolenia Europejskiego Funduszu Społecznego (ROSzEFS) oraz na działania związane z wzmocnieniem finansowym kadr. Ostatecznie alokacja dla Priorytetu 3. w wyniku opisanej realokacji ukształtowała się na poziomie 32 663 366 EUR (wkład wspólnotowy EFS).

Podział środków na poszczególne Działania kształtował się następująco:

- Działanie 3.1 – 17 850 166 EUR (1,1% alokacji SPO RZL),
- Działanie 3.2 – 14 642 212 EUR (0,2% alokacji SPO RZL),
- Działanie 3.3 – 170 988 EUR (0,01% alokacji SPO RZL).

Okres kwalifikowalności wydatków dla Priorytetu 3. SPO RZL upłynął w dniu 30 czerwca 2009 r.

Postęp finansowy Priorytetu 3.

Od momentu uruchomienia SPO RZL w ramach Priorytetu 3. wydano 254 decyzje zatwierdzające do realizacji projekty o wartości 173 289 273,29 PLN (dofinansowanie z EFS w wysokości - 129 966 455,13 PLN). Biorąc pod uwagę liczbę projektów w podziale na poszczególne Działania, najwięcej decyzji wydano w Działaniu 3.1 (125). W Działaniu 3.2 było ich 93, a w Działaniu 3.3 - 36. Ostatecznie w ramach Priorytetu zrealizowano 246 projektów na kwotę 170 913 824,29 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 128 184 868,38 PLN). 7 umów o wartości dofinansowania z EFS w wysokości 1 113 960,75 PLN zostało rozwiązanych, a jeden projekt (w Działaniu 3.2) o wartości 667 626,00 PLN (EFS) jest jeszcze niezamknięty.

Wykres nr 56. Liczba wydanych decyzji w sprawie dofinansowania projektu (według Działań).

Ze względu na charakter wsparcia w ramach Priorytetu 3., najwięcej decyzji o dotyczyło realizacji projektów w skali ponadregionalnej lub ogólnokrajowej (83 z 254 realizowanych projektów o wartości dofinansowania z EFS – 92 452 982,54 PLN). Biorąc pod uwagę układ regionalny, największa liczba projektów do realizacji zatwierdzona została w województwie małopolskim i zachodniopomorskim (14), a najmniejsza w województwie opolskim (4, wartość dofinansowania z EFS – 1 901 346,86 PLN).

Wykres nr 57. Liczba projektów realizowanych w ramach Priorytetu 3. w układzie regionalnym.

Jednocześnie zrealizowano wnioski o płatność końcową dla wszystkich projektów. Ogółem w ramach Priorytetu 3. rozliczono wydatki w wysokości 150 653 939,15 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 112 983 568,95 PLN).

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Priorytetu 3. od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 30 228 904,30 EUR, co stanowi 92,55 % alokacji na lata 2004-2006, w następującym podziale:

- Działanie 3.1 – 15 945 101,32 EUR (89,33 % alokacji na lata 2004-2006);
- Działanie 3.2 – 14 137 681,93 EUR (96,55 % alokacji na lata 2004-2006);
- Działanie 3.3 – 146 121,05 EUR (85,46 % alokacji na lata 2004-2006).

Wykres nr 58. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Priorytetu 3. SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Niepełne wykorzystanie środków alokacji przyznanej na realizację projektów w Priorytecie 3. SPO RZL, spowodowane było m.in. przez takie czynniki jak:

- wzrost kursu EUR w okresie końcowym realizacji SPO RZL, kiedy większość instytucji nie zgłaszała zapotrzebowania na dodatkowe środki Pomocy Technicznej SPO RZL;
- rozpoczęcie realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przez instytucje zaangażowane w realizację SPO RZL (i konieczność finansowania wydatków ze środków w ramach Pomocy Technicznej PO KL);
- oszczędności wynikające z rozliczeń realizowanych projektów;

- rezygnacja z realizacji zatwierdzonych projektów, spowodowana trudnościami w pozyskaniu środków finansowych w ramach instytucji (instytucje budżetowe).

W 2009 r. przedłużono okres kwalifikowalności wydatków, jednak realizacja kolejnych projektów powodowałaby – w większości przypadków – konieczność występowania o dodatkowe środki, gdyż nie były one zaplanowane w budżetach zarówno IW, jak również IZ SPO RZL. Z tego względu wielu beneficjentów nie było zainteresowanych wdrażaniem kolejnych projektów w ramach SPO RZL.

Postęp rzeczowy Priorytetu 3.

W ramach Priorytetu 3. do końca okresu realizacji Programu wsparciem objęto 12 637 pracowników instytucji (w tym 33,7% stanowili mężczyźni, a 66,3% kobiety) oraz kilkadziesiąt instytucji w ramach wszystkich realizowanych projektów, przy czym każda z instytucji została objęta wsparciem kilkukrotnie od początku realizacji SPO RZL.

Rezultaty realizacji Priorytetu 3. SPO RZL

W opinii Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Priorytet 3. wdrożony został efektywnie. Dzięki wsparciu z EFS, zrealizowano szereg projektów o charakterze szkoleniowym i doradczym, dzięki którym udało się wyszkolić kadrę zdolną do efektywnego zarządzania i realizowania SPO RZL. Ponadto, dzięki zakupionemu sprzętowi znacznie usprawniono proces zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli SPO RZL, co w sposób widoczny wpływa na postępy wdrażania środków EFS w ramach perspektywy finansowej 2007-2013. Realizacja Priorytetu 3. SPO RZL w znaczącym stopniu przygotowała kadry instytucji zaangażowanych we wdrażanie EFS i bezpośrednio przyczyniła się do poprawy funkcjonowania administracji publicznej, wykorzystując system oparty na działaniu projektowym i zarządzaniu opartym o cele i budżetowanie zadań. Szczególną uwagę należy zwrócić również na rolę realizowanego wsparcia w informowaniu potencjalnych odbiorców pomocy o zawartości pakietu pomocowego i dostępności środków strukturalnych na realizację konkretnych projektów.

Działanie 3.1 Wsparcie zarządzania SPO RZL

Celem Działania 3.1 *Wsparcie zarządzania SPO RZL* było zapewnienie technicznego i finansowego wsparcia procesów zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli oraz prac Komitetu Monitorującego SPO RZL, służące sprawnej realizacji SPO RZL oraz efektywnemu wykorzystaniu środków EFS. Działanie 3.1 podzielono na 4 schematy.

W ramach Działania 3.1 wsparcie było ukierunkowane na realizacje następujących typów projektów:

- doradztwo dla Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Komitetów Sterujących w zakresie metod weryfikacji i wyboru projektów, które kwalifikują się do wsparcia w ramach SPO RZL;
- pomoc doradcza i szkolenia w zakresie oceny projektów pod kątem ich kwalifikowalności oraz zgodności z prawem UE i politykami wspólnotowymi;
- szkolenia dla członków Komitetów Monitorujących SPO RZL oraz Komitetów Sterujących;
- doradztwo dla Komisji Oceny Projektów w zakresie metod wyboru projektów, które kwalifikują się do wsparcia w ramach SPO RZL;
- doradztwo w zakresie usprawniania systemu zarządzania SPO RZL, łącznie z opracowywaniem analiz dotyczących przyjętego systemu zarządzania;
- doradztwo w zakresie zapewniania prawidłowości realizowanych w ramach SPO RZL Działań i operacji, uwzględniające wymagania prawne – wspólnotowe oraz krajowe;
- bieżąca pomoc doradcza w zakresie wdrażania SPO RZL dla Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) szkolenia i inne formy kształcenia dla pracowników Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Pośredniczących SPO RZL oraz Beneficjentów Końcowych, uczestniczących w zarządzaniu i wdrażaniu SPO RZL;
- szkolenia ogólne i specjalistyczne dla przedstawicieli Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz instytucji pełniących rolę Beneficjenta Końcowego w zakresie zarządzania i wdrażania SPO RZL;
- organizowanie seminariów i konferencji, wparcie kadrowe dla Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Pośredniczących oraz Beneficjentów Końcowych w procesie zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli finansowej Działań SPO RZL;
- obsługa prac Komitetu Monitorującego SPO RZL z uwzględnieniem kosztów administracyjnych, kosztów organizacji spotkań oraz kosztów związanych z pracą Komitetu Monitorującego SPO RZL (w szczególności koszty dojazdu członków Komitetu, koszty związane z przygotowaniem graficznym oraz dystrybucją materiałów przekazywanych Komitetowi Monitorującemu SPO RZL oraz przygotowywanych przez Komitet Monitorujący SPO RZL);
- obsługa prac Komitetów Sterujących z uwzględnieniem kosztów administracyjnych,
- kosztów organizacji spotkań oraz kosztów związanych z pracą Komitetów Sterujących (w szczególności koszty dojazdu członków Komitetów, kosztów związane z przygotowaniem graficznym oraz dystrybucją materiałów przekazywanych Komitetom Sterującym oraz przygotowywanych przez Komitet Sterujący);

- doradztwo w zakresie opracowywania dla Komisji Europejskiej rocznych sprawozdań z wdrażania SPO RZL, w szczególności w zakresie opracowywania zestawień dotyczących wskaźników monitorowania SPO RZL i opisu rezultatów programu;
- wsparcie w zakresie zapewnienia prawidłowego monitorowania Działań określonych w SPO RZL, łącznie z uaktualnianiem rozwiązań systemów informatycznych;
- pomoc doradcza dla Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Pośredniczących SPO RZL oraz Beneficjentów Końcowych w zakresie Monitorowania i ewaluacji Działań w ramach SPO RZL, wsparcie kadrowe dla Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Pośredniczących oraz Beneficjentów Końcowych w procesie zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli finansowej Działań SPO RZL;
- pomoc doradcza oraz szkolenia dla komórek audytu wewnętrznego w zakresie prawidłowego stosowania obowiązujących zasad i procedur kontrolnych;
- przeprowadzenie audytu zewnętrznego SPO RZL;
- przeprowadzanie audytu zewnętrznego dla Beneficjentów Końcowych.

Postęp finansowy Działania 3.1

W okresie realizacji Działania dokonano pozytywnej weryfikacji formalnej 193 projektów o łącznej wartości dofinansowania z EFS w wysokości 104 763 058,06 PLN. Ogółem wydano decyzje na realizację 125 projektów, a zrealizowano 121 z nich o wartości 97 327 543,51 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 72 995 657,30 PLN).

Wykres nr 59. Liczba projektów realizowanych w ramach Działania 3.1 w układzie regionalnym.

Biorąc pod uwagę liczbę projektów realizowanych w poszczególnych regionach, najwięcej decyzji w sprawie realizacji projektu dotyczyło projektów realizowanych na poziomie ponadregionalnym oraz ogólnokrajowym (35, wartość dofinansowania z EFS - 40 890 219,41 PLN), a najmniej w województwie lubelskim i opolskim (po 3 projekty).

Wykres nr 60. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 3.1 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 3.1 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 15 945 101,32 EUR, co stanowiło 89,33 % alokacji przewidzianej na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 3.1

Realizacja projektów we wszystkich czterech schematach była zgodna z celami Działania 3.1 wskazanymi w Uzupełnieniu SPO RZL i doprowadziła do wypracowania konkretnych rezultatów w postaci wykreowania zdolności instytucjonalnej, pozwalającej na wykorzystanie możliwości oferowanych przez EFS i SPO RZL oraz efektywną absorpcję ich środków (dotyczy pozyskania i wykształcenia kadry administracyjnej, jak również stworzenia odpowiedniego zaplecza technicznego, koniecznego dla prawidłowej realizacji Programu). Wsparciem ze środków finansowych pomocy technicznej w ramach Działania 3.1 objęto 12 637 pracowników instytucji uczestniczących w procesie wdrażania SPO RZL, w tym 8 374 kobiet (66,3%) oraz 4 263 mężczyzn (33,7%) oraz szereg instytucji.

Schemat a)

W schemacie a) zrealizowano 1 projekt Departamentu Zarządzania EFS w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego (MRR) „*Kompleksowe doradztwo, szkolenia i obsługa dla instytucji realizujących SPO RZL*” o wartości 17 269 000,00 PLN (w tym wartość dofinansowanie z EFS w wysokości 12 951 750,00 PLN).

W ramach projektu realizowanego w schemacie a) przeprowadzono zadania w zakresie:

- finansowania szkoleń oraz kursów językowych dla pracowników Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Wdrażających SPO RZL;
- refundacji kosztów studiów podyplomowych dla pracowników DZF MRR oraz Instytucji Wdrażających SPO RZL;
- organizowania grup roboczych, warsztatów, seminariów i konferencji;
- poniesienia wydatków związanych z podróżami służbowymi pracowników Departamentu Zarządzania EFS oraz dojazdem na szkolenia uczestników szkoleń, grup roboczych i Komitetów;
- zlecenia usług cateringu i wynajmu sal konferencyjnych na organizowane przez Departament Zarządzania EFS spotkania robocze i warsztaty, a także obsługę administracyjną posiedzeń Komitetu Monitorującego i Komitetów Sterujących SPO RZL;
- zlecenia usług tłumaczenia (tłumaczenia dokumentów oraz tłumaczenia symultaniczne na posiedzeniach KM) i doradztwa prawnego oraz ekspertyz;
- zlecenia usług w zakresie media relations i przeprowadzenia badania potrzeb szkoleniowych pracowników instytucji realizujących SPO RZL.

Dzięki działaniom podjętym w ww. projekcie wykształcono kadrę administracyjną, zdolną do efektywnego wykorzystania możliwości oferowanych przez EFS. Główną rolę odegrały tu zwłaszcza wszystkie zastosowane formy podnoszenia kompetencji pracowników zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL:

- ogólne – kursy językowe, studia podyplomowe;
- specjalistyczne – szkolenia z zakresu: prawa zamówień publicznych, finansów publicznych, rachunkowości i finansów, audytu i kontroli, podatku od towarów i usług, planowania budżetu państwa, analizy danych, ochrony danych osobowych, ochrony informacji niejawnych, polityki bezpieczeństwa teleinformatycznego, zasad techniki prawodawczej, prawnych aspektów zawierania umów, procedury odwoławczej, negocjacji instytucjonalnych, zarządzania projektem, zarządzania zasobami ludzkimi, obsługi programów komputerowych, administracji i bezpieczeństwa systemów operacyjnych, pomocy publicznej, public relations, negocjacji i wywierania wpływu, coaching-u, KPA, systemu oświaty w Polsce, projektowania i produkcji materiałów promocyjnych, systemu ocen pracowniczych w administracji, ewaluacji w polityce społecznej;
- dotyczące problematyki UE i funduszy strukturalnych:
    - szkolenia krajowe z zakresu: mechanizmów współpracy i lobbingu w UE, ewaluacji funduszy strukturalnych, polityki bezpieczeństwa KSI 07-13, sprawozdawczości, monitoringu i kontroli projektów dofinansowanych ze środków UE, zarządzania projektami współfinansowanymi z UE, zarządzania ryzykiem w funduszach strukturalnych i Funduszu Spójności, kontroli zamówień publicznych finansowanych ze środków europejskich – taryfikatora korekt finansowych, środków z Unii Europejskiej w aspekcie księgowym, doświadczeń i dobrych praktyk z realizacji projektów EFS w obszarze integracji rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich, administrowania podsystemem PEFS,
    - szkolenia zagraniczne, seminaria i wizyty studyjne;

- grupy robocze, warsztaty i konferencje dla pracowników zajmujących się informacją i promocją oraz dla kadry zarządzającej.

Cele projektu wdrażanego w ramach opisywanego schematu zostały w pełni zrealizowane. Realizacja tak szeroko zakrojonego programu szkoleniowo-doradczego w wymierny sposób przyczyniła się do wypracowania konkretnego efektu w postaci stworzenia bazy kadrowo-instytucjonalnej dla obsługi funduszy strukturalnych, zarówno w perspektywie finansowej 2004-2006, jak i w okresie programowania 2007-2013.

Schemat b)

W ramach schematu b) wdrożono 1 projekt Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości *„Szkolenia Krajowego Ośrodka Szkoleniowego Europejskiego Funduszu Społecznego”*, który ostatecznie rozliczono na kwotę 1 095 818,00 PLN (w tym wartość dofinansowania z EFS – 821 863,50 PLN).

W ramach projektu przeprowadzono zadania w zakresie organizacji szkoleń KOSzEFS przez wykonawcę wyłonionego zgodnie z PZP, a także organizacji konferencji tematycznych.

Łącznie w projekcie zrealizowano 3 szkolenia czterodniowe, 40 szkoleń dwudniowych oraz 33 szkolenia jednodniowe, w których uczestniczyło 1 377 osób, co stanowi 92% uczestników z zaplanowanej grupy docelowej. W ostatniej fazie realizacji projektu, uczestnictwo w szkoleniach deklarowała mniejsza liczba osób od pierwotnie zakładanych, co spowodowane było intensyfikacją prac związanych z ostatnimi konkursami ogłaszanymi w ramach SPO RZL oraz pracami nad przygotowaniem dokumentacji związanej z nowym okresem programowania 2007-2013. Jednakże, osiągnięty wskaźnik uczestnictwa w szkoleniach, połączony z ich wysoką oceną, jest w skali całego projektu wysoce zadowalający. Szkolenia zorganizowane zostały na trzech poziomach zaawansowania: podstawowym, średnio zaawansowanym oraz zaawansowanym.

Cele projektu wdrażanego w ramach opisywanego schematu zostały zrealizowane. Dzięki działaniom podjętym w ww. projekcie udało się wyszkolić kadrę zdolną do efektywnego wdrażania oraz zarządzania SPO RZL.

Schemat c)

W ramach schematu c) zrealizowane zostało wsparcie kadrowe dla Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Pośredniczących oraz Beneficjentów Końcowych (instytucji wdrażających) w procesie zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli finansowej Działań SPO RZL. Zrealizowano 78 projektów, które ostatecznie rozliczono na kwotę 74 622 172,13 PLN, w tym wartość dofinansowania z EFS – 55 966 629,01 PLN.

W ramach projektów realizowanych w schemacie c) zrealizowano zadania w zakresie zatrudnienia pracowników na stanowiska związane z wdrażaniem SPO RZL, a także w zakresie wyposażenia stanowisk pracy. W ramach tych projektów najliczniejszą grupę odbiorców wsparcia stanowili pracownicy PARP, a najmniej liczną pracownicy WUP Opole oraz KPRM, co pokazuje poniższy wykres.

Wykres nr 61. Liczba pracowników objętych wsparciem w ramach projektów Działaniu 3.1, schemat c)

Cele wszystkich projektów wdrażanych w ramach opisywanego schematu zostały zrealizowane. Ostatecznie jednak, osiągnięty stopień zatrudnienia okazał się nieco niższy od przewidywanego we wnioskach o dofinansowanie, co spowodowane było przedłużającym się procesem rekrutacji nowych pracowników oraz dużą rotacją kadr. Nie wpłynęło to jednak ujemnie ani na prawidłową realizację projektów, ani na osiągnięcie założonych celów.

Dzięki działaniom podjętym w ww. projektach udało się stworzyć profesjonalne zespoły pracowników, zapewniających sprawną i skuteczną obsługę procesu wdrażania SPO RZL.

Schemat d)

W ramach schematu wdrożono projekty dotyczące następującego wsparcia:

- doradztwo dla Komisji Oceny Projektów w zakresie metod wyboru projektów, które kwalifikują się do wsparcia w ramach SPO RZL;
- przeprowadzanie audytu zewnętrznego dla Beneficjentów Końcowych.

Beneficjentami schematu d) były następujące instytucje:

- Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w MPiPS;
- właściwe merytorycznie departamenty w MEN;
- WUP;
- PFRON;
- PARP;
- KPRM.

Zrealizowano łącznie 41 projektów, które ostatecznie rozliczono na kwotę 4 340 553,38 PLN, w tym wartość dofinansowania z EFS – 3 255 414,79 PLN. 4 planowane projekty nie zostały zrealizowane (umowy na nie zostały rozwiązane).

W ramach projektów realizowanych w schemacie d) przeprowadzono zadania w zakresie wsparcia i doradztwa dla KOP-ów, dokonania kontroli realizacji projektów oraz przeprowadzenia audytów zewnętrznych projektów. Cele wszystkich projektów wdrażanych w ramach opisywanego schematu zostały zrealizowane. Dzięki działaniom podjętym w ww. projektach przeprowadzono 2 083 kontrole.

Wykres nr 62. Liczba kontroli przeprowadzonych w ramach Działania 3.1, schemat d).

Ponadto udzielono wsparcia Komisjom Oceny Projektów oraz sfinansowano 76 audytów zewnętrznych projektów.

Wykres nr 63. Liczba audytów przeprowadzonych w ramach Działania 3.1, schemat d).

W efekcie realizacji ww. zadań udało się dostrzec i wyeliminować błędy popełnione w trakcie wdrażania SPO RZL, co wpłynęło na lepszą, efektywniejszą realizację kolejnych projektów i zbudowało solidną podstawę wiedzy i doświadczenia, gwarantującą fachowe wdrażanie kolejnych programów operacyjnych.

Działanie 3.2 Informacja i promocja działań SPO RZL

Celem Działania 3.2 *Informacja i promocja działań SPO RZL* był rozwój narzędzi informacyjnych i promocyjnych, pomocy w promocji Programu i jego działań, jak również informowanie potencjalnych odbiorców pomocy i opinii publicznej w zakresie możliwości oferowanych przez EFS oraz roli Komisji Europejskiej. Działanie 3.2 podzielono na 3 schematy.

W ramach Działania 3.2 zrealizowano następujących typów projektów:

- opracowywanie studiów i analiz dla Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) w zakresie: efektywnego monitorowania oraz właściwej oceny procesu wdrażania SPO RZL, wykorzystania środków określonych w SPO RZL oraz zgodności realizowanych w jego ramach projektów z prawem europejskim i politykami wspólnotowymi;
- pomoc doradcza oraz szkolenia w zakresie prowadzenia przez Instytucję Zarządzającą, Instytucje Pośredniczące i Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające) bieżącej (on going) oceny SPO RZL;
- ocena bieżącej realizacji projektów oraz ocena rezultatów projektów zrealizowanych w ramach Działań SPO RZL;
- wydawanie i dystrybucja opracowywanych przez Instytucję Zarządzającą aktualnych, oficjalnych tekstów SPO RZL wraz z podręcznikami zawierającymi wytyczne korzystania ze środków określonych w SPO RZL;
- wydawanie oraz dystrybucja materiałów informacyjnych o obszarach interwencji SPO RZL oraz rezultatach wsparcia udzielanego w ramach SPO RZL;
- informowanie oraz szkolenia w zakresie opracowywania przez Instytucję Zarządzającą aktualnych oficjalnych tekstów SPO RZL i innych dokumentów programowych, wraz z podręcznikami zawierającymi wytyczne korzystania ze środków określonych w SPO RZL;
- informowanie i szkolenia w zakresie opracowywania materiałów informacyjnych o obszarach interwencji SPO RZL oraz rezultatach wsparcia udzielanego w ramach SPO RZL;
- przygotowanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych opracowanych przez Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające) Działania SPO RZL;
- pomoc doradcza w zakresie tworzenia szczegółowych planów promocji SPO RZL;
- wsparcie realizacji strategii promocji poprzez pomoc doradczą i wsparcie organizacyjne w zakresie: komunikacji zewnętrznej (w tym: obsługa, aktualizacja i rozwój strony internetowej poświęconej EFS oraz wsparcie przy organizacji spotkań informacyjnych Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) SPO RZL, komunikacji wewnętrznej (w tym: wsparcie dla Informacyjnej Grupy Roboczej, wsparcie organizacji seminariów informacyjnych dla pracowników i warsztatów medialnych dla urzędników wyższego szczebla, opracowywanie i wydawanie bieżących materiałów informacyjnych, pomoc doradcza dla Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Beneficjentów Końcowych w promocji Działań w ramach SPO RZL;
- bieżąca pomoc doradcza w zakresie informowania i promowania Działań SPO RZL dla Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających);

- pomoc w tworzeniu i utrzymywaniu sieci regionalnych punktów informacyjnych EFS, promujących wiedzę o EFS oraz dostarczających informacji dla Ostatecznych Odbiorców (beneficjentów) w ramach SPO RZL;
- szkolenia trenerów Regionalnych Ośrodków Szkoleniowych Europejskiego Funduszu Społecznego;
- organizacja spotkań tematycznych służących informowaniu i promocji SPO RZL i EFS;
- opracowanie i wdrożenie systemu bieżącego informowania o realizacji SPO RZL, jego zmianach oraz realokacjach określonych w SPO RZL środków;
- pomoc doradcza i szkolenia w zakresie dostarczania informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach SPO RZL, przygotowywania wniosków, udzielania porad na temat wniosku;
- organizacja spotkań informacyjnych, w tym „dni otwartych", służących promocji i przejrzystości działań Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) Działania SPO RZL;
- tworzenie i utrzymywanie telefonicznych stanowisk informacyjnych (help-desks).

Postęp finansowy Działania 3.2

Od początku wdrażania Działania 3.2 zarejestrowano 227 wniosków. Do końca okresu realizacji Programu wydano 93 decyzje w sprawie realizacji projektu na kwotę 74 096 657,59 PLN. (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 55 572 493,19 PLN). Zrealizowano 89 projektów o wartości 72 716 789,59 PLN (dofinansowanie z EFS w wysokości - 54 537 592,19 PLN). Realizacja 3 projektów została przerwana, a jeden projekt, pn. *„Perspektywy – wsparcie działań informacyjnych oraz szkoleniowych Departamentu Wdrażania EFS"* wciąż pozostaje niezamknięty.

Wykres nr 64. Liczba projektów realizowanych w ramach Działania 3.2 w układzie regionalnym.

Biorąc pod uwagę poszczególne regiony najwięcej decyzji w sprawie realizacji projektu dotyczyło projektów na poziomie ponadregionalnym oraz ogólnokrajowym

(35, wartość dofinansowania z EFS - 51 256 907,78 PLN). Najmniej projektów w ramach Działania 3.2 było realizowanych w woj. opolskim (1 projekt o wartości dofinansowania z EFS w wysokości 197 388,75 PLN).

Wykres nr 65. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 3.2 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 3.2 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 14 137 681,93 EUR, co stanowi 96,55 % alokacji przyznanej na lata 2004-2006.

Postęp rzeczowy Działania 3.2

Liczba projektów, w ramach których udzielono wsparcia w ramach działania 3.2 danej instytucji wygląda następująco: WUP-y - 57, DWF - 5, DZF - 5, MEN BWE - 2, MEN IP/DSE - 1, PFRON - 7, PARP - 8, USC/KPRM - 5.

Schemat a)

W ramach schematu zrealizowano 5 projektów Instytucji Zarządzającej SPO RZL o wartości 12 399 304,40 PLN (w tym dofinansowanie z EFS - 9 299 478,30 PLN).

W ramach projektów realizowanych w schemacie a) przez Departament Zarządzania EFS w MRR przeprowadzono zadania w zakresie:

- administrowania i aktualizacji strony internetowej – www.efs.gov.pl;
- prowadzenia infolinii oraz punktu informacyjnego dot. Europejskiego Funduszu Społecznego;

- konsultacji dotyczących działań promocyjnych i informacyjnych dla instytucji uczestniczących w realizacji SPO RZL;
- udziału pracowników IZ jako prelegentów w konferencjach, seminariach, jak i grupach roboczych dotyczących Europejskiego Funduszu Społecznego;
- dystrybuowania materiałów promocyjnych EFS pomiędzy Instytucje Wdrażające, Instytucję Zarządzającą, Krajowy i Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego oraz punkty informacyjne funduszy strukturalnych w całym kraju;
- prowadzenia ogólnopolskiej kampanii reklamowo-informacyjnej EFS w prasie i telewizji;
- organizowania konferencji i spotkań tematycznych;
- publikacji oraz dystrybucji raportów i dokumentów;
- dokonywania ocen tematycznych;
- ankietowania beneficjentów ostatecznych.

W 2008 r. zrealizowano badanie ewaluacyjne *„Ocena działań informacyjno-promocyjnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich".* Badanie wykazało, iż w wysokim stopniu udało się osiągnąć zaplanowane cele w zakresie działań informacyjno–promocyjnych. Według opinii osób badanych najskuteczniejszymi działaniami i narzędziami okazały się: *„Podręcznik zarządzania projektami miękkimi",* konkurs *„Dobre praktyki EFS"* i *„Ludzka twarz EFS"*, a także program telewizyjny *„Niezłomni"* i działalność infolinii EFS. Rekomendacje przedstawione w raporcie z badania wykorzystywane są obecnie w ramach działań informacyjno–promocyjnych prowadzonych w PO KL.

Przeprowadzono także badanie i analizę stron internetowych Instytucji Pośredniczących i Instytucji Pośredniczących II PO KL oraz prowadzonych przez instytucje usług infolinii (telefonicznych punktów informacyjnych). Strony internetowe zostały zbadane pod kątem zawartości merytorycznej i wiarygodności przekazywanych informacji, funkcjonalności, użyteczności i przejrzystości oraz zgodności z wymogami zawartymi w *Planie Komunikacji PO KL.* Rekomendacje, będące wynikiem badania, posłużą przede wszystkim do stworzenia podręcznika dla pracowników punktów informacyjnych, natomiast efekty badań stron internetowych zostaną wykorzystane przy tworzeniu poradnika *„Jak promować projekty EFS".*

W zakresie działań podjętych w 2 projektach Departamentu Zarządzania EFS w MRR w obszarze ewaluacji („*Ocena skuteczności i efektywności realizacji SPO RZL w latach 2004-2005"* oraz „*Ocena wdrażania SPO RZL - wyznaczone cele, osiągnięte rezultaty"*) powołano Grupę Sterującą ds. Ewaluacji SPO RZL, w skład której weszło 19 członków reprezentujących: IZ SPO RZL, IW SPO RZL, IP SPO RZL - MENiS, KM SPO RZL, Krajową Jednostkę Oceny, Komisję Europejską oraz ekspertów – ewaluatorów, a także zrealizowano szereg badań ewaluacyjnych.

Ponadto, zorganizowano warsztaty walidacyjne dla przedstawicieli Instytucji Wdrażających na temat ewaluacji SPO RZL oraz wykorzystywania ewaluacji w sprawozdawczości na różnych poziomach wdrażania SPO RZL, konferencję

„Ludzka twarz EFS” (wspólnie z Departamentem Wdrażania EFS w MPiPS), której elementem była promocja raportu pt. *„Ścieżki do zatrudnienia”*, a także wiele innych spotkań, w tym posiedzenie „ESF Evaluation Partnership meeting” - we współpracy z Komisją Europejską (DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities).

W ramach projektów realizowanych w tym schemacie opublikowano, przetłumaczono i rozdystrybuowano raporty z ww. badań ewaluacyjnych, a także niektórych badań realizowanych ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Schemat b)

W ramach schematu wdrożono 4 projekty o wartości ogółem 44 097 213,00 PLN (w tym dofinansowanie z EFS – 33 072 909,75 PLN). Ostatecznymi odbiorcami (beneficjentami) udzielonego wsparcia byli: PARP (Krajowy Ośrodek Szkoleniowy EFS oraz Regionalne Ośrodki Szkoleniowe EFS).

Dzięki działaniom podjętym w ww. projektach PARP (*„Wsparcie działalności szkoleniowej ROSzEFS poprzez uruchomienie szkoleń e-learning”*, *„Wsparcie Beneficjentów SPO RZL w zakresie stosowania zamówień publicznych”*, *„Promocja sieci ROSzEFS”* oraz *„Działalność sieci ROSzEFS”*) udało się stworzyć profesjonalną sieć szkoleniowo-doradczą, która odegrała niebagatelną rolę w procesie informacji i promocji wsparcia udzielanego w ramach EFS.

W ramach ww. 4 projektów przeprowadzono zadania w zakresie:

- stworzenia i utrzymywania platformy e-learningowej;
- prowadzenia warsztatów szkoleniowo-doradczych;
- wyłonienia i finansowania działalności 49 ROSzEFS;
- powołania Rady Koordynacyjnej sieci ROSzEFS;
- organizacji kampanii informująco-promocyjnej o ROSzEFS w mediach;
- organizacji pikników europejskich;
- utrzymywania strony internetowej www.roefs.pl;
- kontroli, ewaluacji i oceny efektywności funkcjonowania ROSz EFS.

Wśród najważniejszych zadań, zrealizowanych w trakcie wdrażania opisywanych projektów, należy wymienić:

- zorganizowanie 12 konferencji prasowych poświęconych konkursowi, a następnie prezentacji ROSzEFS;
- prowadzenie działań PR-owych wśród mediów, których efektem były artykuły prasowe na temat EFS i ROSzEFS;
- wyemitowanie 2 cykli promocyjnych EFS w 4 ośrodkach telewizji regionalnej oraz 17 rozgłośniach radiowych;
- zorganizowanie 6 pikników europejskich w następujących miastach w Polsce: Konin, Suwałki, Częstochowa, Opole, Słupsk i Kielce;
- podpisanie 49 umów na prowadzenie Regionalnych Ośrodków EFS, pełniących funkcję Centrów Rozwoju Lokalnego oraz realizujących działania związane z szerokim zakresem usług: animowanie lokalnych inicjatyw na rzecz

rynku pracy, budowa partnerstw, doradztwo dla beneficjentów, szkolenia, informacja i promocja Europejskiego Funduszu Społecznego;

- powołanie Rady Koordynacyjnej Sieci Regionalnych Ośrodków EFS, w celu określenia kierunków działania sieci i celów jako całości sieci, a także wypracowania rozwiązań najistotniejszych problemów, które związane są z działalnością sieci;
- stworzenie dedykowanego serwisu przeznaczonego do użytku wewnętrznego przez sieć Regionalnych Ośrodków EFS;
- opracowanie modelu kompetencyjnego, który miał na celu wspierać kluczowe aspekty standaryzacji pracy i procesy HR - rekrutacji, zarządzania rozwojem pracowników, systemu oceny pracy oraz strategicznego planowania personelu Regionalnych Ośrodków EFS;
- wsparcie eksperckie w tworzeniu systemu kształcenia personelu Regionalnego Ośrodka EFS w ramach Akademii Rozwoju Lokalnego;
- przeprowadzenie 6 szkoleń dla trenerów ROSzEFS, w których wzięło udział 117 osób;
- przygotowanie metodologii i scenariusza szkolenia oraz e-testu;
- udostępnienie szkolenia dla użytkowników (na 1063 osoby, które zarejestrowały się na platformie e-learningowej, 303 osoby ukończyły szkolenie w całości, a 290 osób zdało test);
- przeprowadzenie 128 warsztatów dla 1616 osób (w tym szkolenia dla doradców pracujących w ROSzEFS);
- udzielenie doradztwa prawnego na 89 sześcio-godzinnych dyżurach, świadczonych dla 167 beneficjentów;
- utworzenie podstrony www.koszefs.pl/zamowienia, na której zamieszczone zostały informacje i dokumenty dotyczące zamówień publicznych;
- udzielenie 195 porad prawnych dla beneficjentów na forum dostępnym na stronie.

Schemat c)

W ramach schematu zrealizowano 80 projektów Beneficjentów Końcowych o wartości 16 220 272,19 PLN (w tym dofinansowania z EFS - 12 165 204,14 PLN), podczas gdy jeden projekt nie został jeszcze zamknięty.

W ramach projektów realizowanych w schemacie c) wykonano zadania w zakresie:

- utrzymywania punktów informacyjnych;
- zamieszczania reklam, ogłoszeń i artykułów sponsorowanych w prasie;
- prowadzenia mailing-u;
- emisji spotów i audycji radiowych oraz telewizyjnych;
- produkcji promocyjnych płyt CD;
- dystrybucji ulotek i broszur informacyjnych oraz gadżetów promocyjnych;
- organizacji spotkań informacyjnych i konferencji tematycznych;

- wykonania badań ewaluacyjnych.

Wykres nr 66. Liczba zrealizowanych projektów, w ramach których przeprowadzono kampanie informacyjno-promocyjne.

Jako przykład wzorcowo zrealizowanego zadania może posłużyć projekt „*Promocja SPO RZL oraz PO KL – WUP w Łodzi*”, w ramach którego zorganizowano łącznie 37 spotkań informacyjnych, w tym:

- 17 spotkań informacyjnych pod hasłem „Program operacyjny kapitał ludzki - wspieramy mieszkańców województwa łódzkiego na rynku pracy”; łącznie w spotkaniach uczestniczyło 812 przedstawicieli samorządów lokalnych, instytucji szkoleniowych, organizacji pozarządowych, samorządów gospodarczych i zawodowych, szkół wyższych oraz innych instytucji, które były zainteresowane realizacją projektów na rzecz rozwoju rynku pracy;
- 18 spotkań w regionie, w których przedstawiciele WUP w Łodzi uczestniczyli w charakterze prelegentów; spotkania miały na celu zapoznanie instytucji działających na rzecz rynku pracy z zasadami pozyskiwania środków EFS w nowej perspektywie finansowej UE; w spotkaniach udział wzięły łącznie 834 osoby – głównie przedstawiciele samorządów lokalnych, instytucji szkoleniowych, instytucji rynku pracy, organizacji pozarządowych, instytucji

pomocy społecznej oraz przedsiębiorcy; uczestnikom spotkań przekazano materiały informacyjne (prezentacje) na temat PO KL przygotowane w ramach projektu;

- 2 spotkania informacyjne dla pracowników Powiatowych Urzędów Pracy, na których umówione zostały kwestie związane ze stanem realizacji projektów zakontraktowanych w ramach Działań 1.2 i 1.3 SPO RZL oraz procedury przygotowywania i wdrażania projektów w ramach PO KL.

WUP w Łodzi był także współorganizatorem konferencji inaugurującej wdrażanie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie łódzkim: *"Człowiek, najlepsza inwestycja"*. Konferencja poświęcona była prezentacji pomocy, którą w najbliższych latach, dzięki środkom Europejskiego Funduszu Społecznego, można będzie kierować do mieszkańców województwa łódzkiego. W konferencji udział wzięło blisko 330 osób - głównie przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy, szkół wyższych, firm szkoleniowych oraz organizacji pozarządowych. Przedstawiciele WUP w Łodzi uczestniczyli w spotkaniu w charakterze prelegentów. Na potrzeby organizacji konferencji, w ramach projektu, przygotowano materiały informacyjne (prezentacje), zaproszenia i program. Ponadto, w ramach kategorii *organizacja i realizacja spotkań informacyjnych* dokonano zakupu sprzętu biurowego i komputerowego, utrzymywano 1 punkt informacyjny EFS, opublikowano 4 ogłoszenia prasowe dotyczące konkursów w ramach PO KL i 2 artykuły sponsorowane w Dzienniku Łódzkim oraz wyprodukowano i wyemitowano trzy spoty telewizyjne: *Zatrudnienie, Przedsiębiorczość, Integracja Społeczna.*

W ramach pozostałych projektów zrealizowano następujące badania ewaluacyjne:

- MPiPS (1 projekt):
  - *„Badanie wskaźnika wpływu Działania 1.1 SPO RZL";*
- PFRON (5 projektów):
  - *„Ewaluacja projektów podnoszących jakość obsługi osób niepełnosprawnych poszukujących pracy";*
  - *„Ewaluacja projektów budujących potencjał organizacji wspierający osoby niepełnosprawne poszukujące pracy";*
  - *„Ewaluacja zdolności absorpcyjnych systemu integracji zawodowej osób niepełnosprawnych";*
  - *„Ewaluacja projektów – kampanii informacyjno-promocyjnych przełamujących negatywne stereotypy osób niepełnosprawnych";*
  - *„EFS - Rezultaty działania 1.4";*
- USC/KPRM (2 projekty):
  - *„Ewaluacja projektów: szkoleniowego oraz pomocy doradczej i szkoleniowej"*;
  - *„Ewaluacja projektów szkoleniowych: Szkolenia generalne i Szkolenia językowe - I etap"*;

Realizacja projektów we wszystkich trzech schematach była zgodna z celami Działania 3.2 wskazanymi w Uzupełnieniu SPO RZL i doprowadziła do wypracowania konkretnych rezultatów w postaci:

- znacznego podniesienia poziomu wiedzy nt. EFS i SPO RZL (dotyczy tzw. pierwszego i trzeciego sektora gospodarki, jak również szeroko rozumianej opinii publicznej);
- wykreowania zdolności instytucjonalnej pozwalającej na wykorzystanie możliwości oferowanych przez EFS i SPO RZL oraz efektywną absorpcję ich środków (dotyczy zarówno wykształcenia kadry administracyjnej, jak i wypracowania procedur realizacji Programu).

Działanie 3.3 Zakup sprzętu komputerowego

Celem Działania 3.3 było zapewnienie wyposażenia w sprzęt komputerowy i elektroniczny, niezbędny dla sprawnego funkcjonowania i realizacji zadań związanych ze skutecznym zarządzaniem środkami z EFS przez Instytucję Zarządzającą, Instytucję Pośredniczącą oraz Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające) SPO RZL.

Realizacja wszystkich projektów w ramach Działania 3.3 była zgodna z celami Działania 3.3 wskazanymi w Uzupełnieniu SPO RZL. W ramach Działania 3.3 zrealizowano wsparcie w ramach dwóch typów projektów:

- zakup i instalacja sprzętu komputerowego, koniecznego do prawidłowego funkcjonowania Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Instytucji Wdrażających SPO RZL;
- zakup i instalacja pozostałych urządzeń elektronicznych wyposażenia biurowego.

Z uwagi na duże zainteresowanie projektodawców przy niskiej alokacji na Działanie 3.3 znowelizowano *rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*, znosząc m.in. wymóg minimalnej wartości projektu realizowanego w ramach pomocy technicznej, określonej na poziomie 15 000 EUR.

Postęp finansowy Działania 3.3

W Działaniu 3.3 ocenę formalną pozytywnie przeszło 51 wniosków, które zostały skierowane na posiedzenia Komitetów Sterujących. Do realizacji zatwierdzono 38 projektów. Z realizacji 1 projektu zrezygnowano (WUP w Warszawie: „*Sprzęt komputerowy – wsparciem dla WUP jako instytucji wdrażającej”*), a w przypadku 1 projektu nie podpisano umowy o dofinansowanie (Biuro Wdrażania EFS w MENiS: „*Doposażenie BWE EFS w sprzęt komputerowy i elektroniczny”)*. Ostatecznie zrealizowano 36 projektów o wartości 869 491,19 PLN (w tym dofinansowanie z EFS w wysokości 651 618,89 PLN).

Wykres nr 67. Liczba projektów realizowanych w ramach Działania 3.3 w układzie regionalnym.

Biorąc pod uwagę poszczególne regiony najwięcej decyzji w sprawie realizacji projektu dotyczyło projektów na poziomie ponadregionalnym oraz ogólnokrajowym (13, wartość dofinansowania z EFS - 305 855,35 PLN). W 3 województwach w ogóle nie zrealizowano projektów w ramach Działania 3.3 (łódzkie, opolskie, warmińsko-mazurskie).

Wykres nr 68. Wartość wydatków podlegających certyfikacji przez IP w ramach Działania 3.3 SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r.

Poziom wydatków podlegających certyfikacji przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 3.3 od początku wdrażania wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wyniósł 149 121,05 EUR, co stanowiło 85,46 % alokacji, przewidzianej dla Działania na lata 2004-2006.

Wykres nr 69. Projekty zrealizowane wg wartości dofinansowania.

Beneficjentami wsparcia zrealizowanego w Działaniu 3.3 w zdecydowanej większości były Wojewódzkie Urzędy Pracy.

Wykres nr 70. Liczba projektów wg beneficjentów w ramach Działania 3.3

Wykres nr 71. Pozostałe jednostki, które zrealizowały projekty w ramach Działania 3.3

Rezultaty realizacji Działania 3.3

Zakres oraz jakość wsparcia oferowanego w Działaniu 3.3 wskazują, iż główny cel Działania został zrealizowany. Początkowy stan wyposażenia Instytucji Zarządzającej oraz Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) SPO RZL w sprzęt elektroniczny nie był wystarczający dla sprawnego funkcjonowania ww. instytucji. Ponadto, zwiększenie etatów w tych instytucjach zrodziło konieczność dodatkowego zakupu sprzętu komputerowego i elektronicznego, w celu sprawnego wdrażania, monitorowania i kontrolowania wykorzystania środków EFS w ramach SPO RZL. Rezultatem zrealizowanych projektów było m.in. wyposażenia instytucji zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL w sprzęt komputerowy i elektroniczny niezbędny dla sprawnego funkcjonowania i realizacji zadań związanych ze skutecznym zarządzaniem środkami EFS.

Realizacja projektów w ramach Działania 3.3 doprowadziła do wypracowania konkretnych rezultatów w postaci:

- wykreowania zdolności instytucjonalnej pozwalającej na wykorzystanie możliwości oferowanych przez EFS i SPO RZL oraz efektywną absorpcję ich środków (stworzenia odpowiedniego zaplecza technicznego koniecznego dla prawidłowej realizacji Programu);
- znacznego usprawnienia procesu zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli SPO RZL, które z pewnością będzie procentować także w kolejnych okresach programowania UE.

2. Opis przebiegu realizacji programu w roku 2009

Postęp rzeczowy

W związku z przedłużeniem okresu kwalifikowalności wydatków w ramach SPO RZL do dnia 30 czerwca 2009 r. w okresie I półrocza 2009 r. zrealizowano dodatkowe projekty, które były bądź kontynuacją wsparcia zaoferowanego w projektach wcześniej już zrealizowanych (Działanie 1.1, 1.4, 3.1, 3.2), bądź też kontynuowano rozliczanie projektów, które nie zostały zamknięte we właściwym terminie (Działanie 2.1). Realizacja tych projektów była związana z uzyskaniem zgody Komisji Europejskiej na nadkontraktację środków, a także koniecznością sprawnego i pełnego ich rozliczenia.

Jakkolwiek celem bezpośrednim projektów wdrażanych w 2009 r. nie było przeciwdziałania skutkom spowolnienia gospodarczego, to można przypuszczać, iż w sposób pośredni ich realizacja wpłynęła na złagodzenie negatywnych przejawów dekoniunktury gospodarczej. W szczególny sposób należy w tym kontekście podkreślić wykorzystanie środków z EFS, dostępnych w ramach nadkontraktacji, na dofinansowanie wynagrodzeń oraz refundacji składek na ubezpieczenie społeczne osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, zatrudnionych na otwartym rynku pracy. Rezultatem realizacji 2 projektów PFRON było zarówno tymczasowe zatrudnienie ok. 90 000 osób niepełnosprawnych w sytuacji wzrastającej stopy bezrobocia, jak również szerokie informowanie pracodawców o korzyściach, płynących z wykorzystania pomocy publicznej na subsydiowane zatrudnienie i tym samym promowanie społecznej odpowiedzialności pracodawców, zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Priorytet 1

W 2009 roku zrealizowane zostały jedynie projekty w Działaniu 1.1 *„Rozwój i modernizacja instrumentów instytucji rynku pracy”* oraz Działaniu 1.4. *„Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych”*.

Działanie 1.1

W ramach Działania 1.1 w schemacie a) zrealizowany został tylko jeden projekt Departamentu Informatyki Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, pn. *„System Informacyjny Publicznych Służb Zatrudnienia „Syriusz” – uzupełnienie programu*”, o zakładanej wartości 10 022 000 PLN (w tym dofinansowanie EFS 8 159 912,40 PLN). Projekt został przyjęty do realizacji decyzją Komitetu Sterującego dla Priorytetu I w ramach schematu pozakonkursowego. Celem projektu było tworzenie, modyfikowanie oraz wdrożenie oprogramowania opracowanego w ramach projektu *„Powstanie Systemu Informacyjnego Publicznych Służb Zatrudnienia Syriusz”* oraz zakup sprzętu dla Publicznych Służb Zatrudnienia.

W wyniku realizacji projektu pracownicy PSZ mogli skorzystać z systemu informacyjnego, opartego na najnowszych technologiach informatyczno-komunikacyjnych, dzięki któremu możliwe jest podniesienie jakości ich pracy do poziomu gwarantującego świadczenie usług wyższej jakości.

Dzięki realizacji projektu możliwe stało się :

- usprawnienie pośrednictwa pracy poprzez modyfikacje oprogramowania pośredniczącego w wymianie ofert pracy;
- rozszerzenie pakietu narzędzi m.in. służących diagnozowaniu potrzeb beneficjenta ostatecznego;
- integracja zasobów instytucji i organizacji specjalizujących się w zakresie usług doradztwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy;
- zoptymalizowanie przepływu informacji w obszarze rynku pracy;
- wzrost bezpieczeństwa danych;
- udostępnienie usług przez sieć Internet oraz ogólne upowszechnienie najnowszych technologii dla rozwoju rynku pracy. Rozszerzenie możliwości oprogramowania oraz zwiększenie zasobów infrastrukturalnych urzędu, przyczyniło się do wartości dodanej, wynikającej z możliwości świadczenia usług z użyciem najnowszych technologii przez wszystkie jednostki publicznych służb zatrudnienia. Wszystkie rezultaty projektu, a co za tym idzie wskaźniki, zostały osiągnięte w 100%.

Okres realizacji ww. projektu zakończył się 30 czerwca 2009 r. Ostatecznie wydatki w projekcie zostały rozliczone na poziomie 9 976 110,10 PLN (w tym dofinansowanie EFS w wysokości 8 122 548,84 PLN).

Działanie 1.4

W ramach schematu b) Działania 1.4 w 2009 r. zrealizowane zostały dwa projekty Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych pt: *„Wsparcie i utrzymanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym”* oraz *„Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy II”* oraz o łącznej wartości 319 199 870 PLN (w tym dofinansowanie EFS 229 217 426,65 PLN).

W ramach projektu pn. *„Wsparcie i utrzymanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w stopniu znaczny i umiarkowanym”* realizowane były wypłaty dofinansowań do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, zatrudnionych u pracodawców, którym dedykowany jest art. 32 *ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*. W II komponencie zrealizowane zostały działania mające na celu upowszechnienie nowych formuł wsparcia zatrudnienia dedykowanych do pracodawców, a także podejmowanie zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne.

W ramach projektu zrealizowano następujące działania (produkty):

- zorganizowano 16 warsztatów (łącznie 725 uczestników) i 4 seminaria dotyczące nowych formuł wsparcia zatrudniania osób niepełnosprawnych i ich praktycznego wdrażania (łącznie 260 uczestników) oraz 16 seminariów promujących społeczną odpowiedzialność pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne (łącznie 721 uczestników);
- zorganizowano 2 konkursy na pracodawcę charakteryzującego się społeczną odpowiedzialnością;
- zorganizowano 2 konferencje promujące społeczną odpowiedzialność pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne (190 uczestników);

- utworzono stronę internetową www.refundacjakosztow.pl;
- opracowano i zamieszczono w prasie branżowej materiały informacyjne oraz materiały promujące zatrudnienie wśród osób niepełnosprawnych.

W ramach projektu zostały osiągnięte następujące wskaźniki realizacji:

- 53 423 osób niepełnosprawnych (z czego 29 105 mężczyzn i 24 318 kobiet) zostało zatrudnionych, przez co najmniej miesiąc (co stanowi 107% wartości zakładanej),
- 42 207 osób niepełnosprawnych (23 276 mężczyzn, 18 931 kobiety) zostało zatrudnionych przez okres co najmniej 4 miesięcy (co stanowi 140% wartości zakładanej),
- co najmniej 4 - miesięcznym wsparciem objęto 1633 MŚP oraz 153 duże przedsiębiorstwa. Osiągnięte wskaźniki wyniosły odpowiednio: 113,88% oraz 79,69% wartości dla całego okresu realizacji projektu.

Jeżeli chodzi o projekt pn. *„”Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy II”* to w ramach I komponentu realizowane były wypłaty dofinansowań do wynagrodzeń oraz refundacji składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności zatrudnionych na otwartym rynku pracy. W II komponencie zrealizowane zostały działania informacyjne, adresowane przede wszystkim do pracodawców. Działania informacyjne dotyczyły dostępnych form wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz miały kształtować pozytywny obraz osoby niepełnosprawnej, jako pełnowartościowego pracownika. W ramach projektu:

- wyemitowano spoty reklamowe w telewizji i rozgłośniach radiowych oraz umieszczono materiały informacyjne w prasie ogólnopolskiej,
- uruchomiono stronę internetową www.sprawnizawodowo.pl, w ramach, której funkcjonuje giełda pracy dla osób niepełnosprawnych,
- zakupiono materiały informacyjne wykorzystywane w trakcie konferencji i organizowanych spotkań z beneficjentami,
- przeprowadzono cykl 4 konferencji (w formie szkolenia) na temat „Praktycznych aspektów zatrudniania osób niepełnosprawnych”,
- przeprowadzono badania opinii publicznej metodą CATI.

W projekcie założono osiągnięcie następujących wskaźników:

- wsparcie 20.000 osób niepełnosprawnych w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia u pracodawców otwartego rynku pracy. Liczba takich osób wyniosła w projekcie 21 484 (z czego 11 077 to mężczyźni a 10 407 to kobiety). Stopień realizacji wskaźnika wynosi 107,42%.
- co najmniej 6 miesięcznym wsparciem miało być objętych 660 mikroprzedsiębiorstw, 6210 małych i średnich przedsiębiorstw oraz 690 dużych. Osiągnięte wskaźniki wyniosły odpowiednio: 1896, 3352 oraz 336 podmiotów, co stanowi odpowiednio: 287,27%, 53,98% oraz 48,70% wartości dla całego okresu realizacji projektu.

Okres wdrażania obydwu ww. projektów zakończył się 30 czerwca 2009 r.

Warto podkreślić, że realizacja w 2009 r. ww. projektów w ramach SPO RZL, wpłynęła na znaczącą zmianę stopnia realizacji wskaźników określonych dla Działania 1.4. Jest to szczególnie widoczne w przypadku wskaźnika *„Liczba osób objętych Działaniem”,* który wzrósł ponad dwukrotnie w stosunku do grudnia 2008 r., kiedy to wsparciem objęto 70 276 osób (wg stanu na koniec 2009 r. liczba ta wynosi 142 997).

Priorytet 2

W 2009 roku projekty zrealizowane zostały jedynie w Działaniu 2.1 *„Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie”*, w którym kontynuowana była realizacja projektu w ramach schematu a), pn. *„Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”*, którego beneficjentem była Fundacja Regionalnej Agencji Promocji Zatrudnienia. Głównym założeniem projektu było wsparcie wiejskich społeczności lokalnych poprzez zwiększanie dostępu do edukacji oraz promowanie na terenach wiejskich idei kształcenia przez całe życie. Na realizację projektu w 2009 r. zostały zaangażowane środki w kwocie 66 525 849,75 PLN. Wniosek o płatność końcową na kwotę 12 442 874,90 PLN złożony została do IW w dniu 30.06.2009 r. Instytucja Wdrażająca zatwierdziła wydatki kwalifikowane na kwotę 12 410 232,24 PLN.

Zgodnie z założeniami od początku realizacji projektu uruchomiono 630 centrów kształcenia na odległość na wsiach, przy czym w 2009 r. - 142 centra. Z usług uruchomionych w ramach tego projektu Centrów Kształcenia może nadal korzystać każda osoba zamieszkująca teren wiejski, zainteresowana uzupełnianiem i poszerzaniem swojej wiedzy, podnoszeniem swoich kompetencji, czy zdobywaniem nowych kwalifikacji.

Priorytet 3

W 2009 roku projekty zrealizowane zostały jedynie w Działaniu 3.1 *„Wsparcie zarządzania SPO RZL”* oraz 3.2 *„Informacja i promocja działań SPO RZL*”.

Działanie 3.1

W 2009 roku pozytywnie weryfikację formalną i merytoryczną przeszły 2 dodatkowe projekty – 1 w ramach schematu 3.1 c) (umowa z dnia 15 maja 2009 r.) oraz 1 w ramach schematu 3.1 d) (umowa z dnia 28 kwietnia 2009 r.). Do końca I półrocza 2009 r. rozliczono wszystkie przyjęte do realizacji projekty. W 2009 r. wydatki poniesione przez beneficjentów Działania wyniosły 5 257,70 PLN i w pełnej kwocie zostały zatwierdzone przez Instytucję Wdrażającą.

Projekt realizowany w I półroczu 2009 r. w schemacie c) obejmował zatrudnienie pracowników na stanowiska przewidziane we wnioskach o dofinansowanie, związane z wdrażaniem SPO RZL oraz wyposażenie stanowisk. Łącznie w ramach schematu c) w I półroczu 2009 roku wsparciem zostało objętych 263 pracowników Instytucji Wdrażających, Pośredniczących oraz Instytucji Zarządzającej SPO RZL (100 mężczyzn i 163 kobiety).

Z kolei w ramach projektu realizowanego w I półroczu 2009 r. w schemacie d) podjęto następujące działania:

- zrealizowano 9 delegacji służbowych dot. kontroli w szkołach, które otrzymały sprzęt komputerowy w ramach projektów realizowanych w SPO RZL 2004–2006. W sumie skontrolowano 62 pracownie utworzone w ramach projektów *„Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych”*, *„Pracownie komputerowe dla szkół”, „Wyposażenie w sprzęt komputerowy CKU i CKP”*;
- przeprowadzono audyt zewnętrzny projektu.

Działanie 3.2

W roku 2009 w ramach Działania 3.2 zrealizowane zostały 3 projekty. W I półroczu 2009 roku w ramach schematu a) wdrażano projekt Departamentu Zarządzania EFS w MRR pt.: *„Europejski Fundusz Społeczny - informacja i promocja w 2009 r.”,* w ramach którego podjęto następujące działania przez cały okres trwania projektu realizowano i emitowano w TVP programy telewizyjne „Przystanek praca” – poświęcony zagadnieniom związanym z rynkiem pracy i program *„Niezłomni”* – cykl reportaży ukazujących historie osób, których życie zmieniło się dzięki udziałowi w projekcie dofinansowanym ze środków EFS. Scenariusz każdego odcinka składał się z dwóch części: prezentacji (minireportażu) przykładu projektu dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w trakcie której przedstawiane były główne założenia i cele programów operacyjnych uzupełnione o wypowiedzi przedstawicieli projektodawcy, IZ i IP oraz części poświęconej szeroko-pojmowanemu rynkowi pracy (np. informacje nt. nowych zawodów, możliwości podniesienia swoich kwalifikacji itp.). Program „Niezłomni” był to cykl 10 minutowym reportaży ukazujących prawdziwe historie osób, których życie zmieniło się dzięki udziałowi w projekcie dofinansowanym ze środków EFS. Oprócz realizacji i emisji programu prowadzona była również strona internetowa: www.niezlomni.pl, na której zamieszczane były wszystkie odcinki cyklu. W 2009 roku zrealizowano również audyty zewnętrzne niniejszego projektu. Zrealizowano także 2 projekty, w ramach których DWF i PARP wydały publikacje poświęcone podsumowaniu SPO RZL oraz przeprowadzono audyt zewnętrzny dla jednego z tych projektów.
Wartość płatności zrealizowanych na rzecz beneficjentów w 2009 r. wyniosła 364 633,58 PLN.

Postęp finansowy

30 czerwca 2009 r. upłynął termin kwalifikowalności wydatków w ramach Programu. Wszystkie instytucje, tj. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Ministerstwo Edukacji Narodowej, które realizowały projekty w tym roku, złożyły w lipcu 2009 r. poświadczenie i zestawienie wydatków oraz wniosek o refundację końcową. Na podstawie wniosków o refundację od Instytucji Wdrażającej, IZ SPO RZL **zatwierdziła w 2009 r. wydatki na łączną kwotę 1 409 mln PLN**. Wszystkie wydatki zostały uznane przez IZ za kwalifikowalne. Oznacza to, iż z rachunku programowego IZ SPO RZL dokonano refundacji wydatków z EFS na kwotę 1 031 mln PLN.

Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej **w 2009 r. w ramach trzech wniosków o refundację wynosiła 240 662 mln EUR (EFS)** natomiast **od początku realizacji programu certyfikowano wydatki EFS w kwocie ponad 1 469,6 mln EUR (EFS).** Powyższe pozwoliło na osiągnięcie 100,0% wykorzystania środków w stosunku do przyznanej alokacji.

Dodatkowo wszystkie wydatki certyfikowane do KE zostały pomniejszone o powstałe i odzyskane na rachunek programowy korekty finansowe. Zatwierdzając wydatki rozliczone przez MEN, IZ zastosowała do wydatków rozliczanych w ramach projektów objętych autokorektą, korektę finansową w wysokości 10%, zgodnie z wytycznymi KE.

Niemniej jednak, z uwagi na fakt, iż **w II kwartale 2009 r. IZ osiągnęła 95% próg refundacji dokonywanej przez KE z EFS płatności z KE zostały wstrzymane**. Wartość refundacji przekazanej przez KE na rachunek programowy w Ministerstwie Finansów w roku 2009 r. **to 36,4 mln EUR** z czego MF przekazał na rachunek programowy w MRR 36,1 mln EUR. W związku z powyższym IZ wystąpiła do Ministerstwa Finansów z wnioskiem o pożyczkę (złożono do MF 3 wnioski o pożyczkę, z których dwa na łączną kwotę 127,5 mln EUR zostały zrealizowane). W listopadzie 2009 r. pozostała część środków znajdujących się na rachunku programowym została przekazana na rachunek programowy w Ministerstwie Finansów.

Działania informacyjno-promocyjne realizowane w 2009 r.

Instytucje zaangażowane we wdrażanie SPO RZL kontynuowały dotychczas prowadzone działania promocyjne. W czerwcu 2009 r. wydano publikację podsumowującą Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (pt. *Europejski Fundusz Społeczny w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej*). Ponadto, opublikowano następujące raporty:

- *Badanie dobrych praktyk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL oraz Działania 1.6 przez Powiatowe Urzędy Pracy;*
- *Badanie dobrych praktyk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL oraz Działania 1.6 przez prywatnych przedsiębiorców;*
- *Badanie dobrych praktyk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL oraz Działania 1.6 przez Ośrodki Pomocy Społecznej;*
- *Badanie wskaźnika. Liczba pracodawców uczestniczących w szkoleniach w ramach Działania 1.6 – Integracja i reintegracja zawodowa kobiet Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich.*

W gazetach ogólnopolskich zamieszczone zostały również dodatki promocyjno-informacyjne, w których zaprezentowane zostały Dobre praktyki wybrane spośród projektów realizowanych w ramach Działania 1.1, 1.5 i 1.6 SPO RZL. Ponadto, IW dla Działań 1.1, 1.5 i 1.6 ogłosiła III edycję konkursu dla dziennikarzy pt: „*Ludzka Twarz EFS*", mającego na celu propagowanie projektów dofinansowanych z EFS. Rozstrzygniecie konkursu i wyłonienie laureatów nastąpi w listopadzie 2009 r. W grudniu 2009 r. planowana jest natomiast konferencja podsumowująca III edycję konkursu. W ramach Działania 1.4 SPO RZL przeprowadzono w I półroczu 2009 r. następujące działania informacyjno-promocyjne: artykuły prasowe w prasie ogólnopolskiej, wkładki prasowe, audycje radiowe, spoty telewizyjne i radiowe w których zamieszczona była informacja o współfinansowaniu projektów ze środków EFS oraz PFRON, informacje w Internecie.

W czerwcu 2009 roku, PARP wydała publikację podsumowującą okres wdrażania Działania 2.3 SPO RZL. Publikacja ta przedstawia szersze spojrzenie na dziedzinę funduszy strukturalnych, a także rolę kapitału ludzkiego w procesach typowych

współczesnej, globalnej gospodarki. Prezentuje również charakterystykę usług szkoleniowych zapewnianych w ramach projektów Działania 2.3 SPO RZL.

W 2009 r. realizowane były także i emitowane w TVP programy telewizyjne *„Przystanek Praca*" i „*Niezłomni".* Emisja każdego z programów odbywała się raz w tygodniu. Program „*Przystanek Praca*" poświęcony był zagadnieniom związanym z rynkiem pracy. Scenariusz każdego odcinka składał się z dwóch części: prezentacji (minireportażu) przykładu projektu dofinansowanego ze środków EFS, w trakcie której przedstawiane były główne założenia i cele programów operacyjnych uzupełnione o wypowiedzi przedstawicieli projektodawcy, IZ i IP oraz części poświęconej szeroko pojmowanemu rynkowi pracy (np. informacje nt. nowych zawodów, możliwości podniesienia swoich kwalifikacji itp.). Program *„Niezłomni"* to cykl 10 minutowym reportaży ukazujących prawdziwe historie osób, których życie zmieniło się dzięki udziałowi w projekcie dofinansowanym ze środków EFS. Oprócz realizacji i emisji programu prowadzona była również strona internetowa: www.niezlomni.pl, na której zamieszczone są wszystkie odcinki cyklu wraz ze streszczeniem.

Działania podejmowane w zakresie ewaluacji w 2009 r.

W 2009 roku zrealizowane zostało ostatnie badanie ewaluacyjne, które swym zasięgiem obejmowało zarówno SPO RZL, jak również PO KL pn. *„Ocena realizacji zasady partnerstwa w ramach SPO RZL i PO KL".* Badanie to zostało w całości sfinansowane ze środków pomocy technicznej PO KL.

Głównym celem ewaluacji była ocena funkcjonowania i porównania zasady partnerstwa w ramach SPO RZL oraz PO KL na poziomie krajowym oraz regionalnym, w celu identyfikacji dobrych praktyk we wdrażaniu zasady partnerstwa w ramach powyższych programów operacyjnych i lepszym jej wdrażaniu w ramach PO KL. W wyniku realizacji badania oceniono, iż doświadczenia nabyte w przedmiotowym zakresie w ramach SPO RZL, przełożyły się na znaczny wzrost stosowania zasady partnerstwa w nowej perspektywie finansowej. Taki stan rzeczy widoczny jest w szczególności w ramach komponentu centralnego PO KL. Zrealizowane badanie pozwoliło również określić role i strategie, w ramach których przejawia się szczególnie istotnie zasadna partnerstwa realizowana na poziomie instytucjonalnym.

Przeprowadzone kontrole

Zgodnie z Planem Kontroli w 2009 r. IZ SPO RZL przeprowadziła 4 kontrole planowe u Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) SPO RZL, tj. w: PFRON, IW MEN, IW MPiPS oraz PARP. Zakres kontroli systemowych (planowych) u ww. Beneficjentów Końcowych (Instytucjach Wdrażających) obejmował weryfikację dokumentacji dotyczącej zamykania pomocy oraz kontrolę finansową w ramach wdrażania SPO RZL. Sprawdzano także realizację zaleceń wydanych przez IZ SPO RZL w wyniku kontroli na miejscu przeprowadzonych w 2008 roku.

W 2009 r. zrealizowano 100% planu ujętego w Rocznym Planie Kontroli IZ SPO RZL. W 2009 r. IZ SPO RZL nie przeprowadziła żadnej kontroli doraźnej w ramach SPO RZL. Przeprowadziła natomiast 1 kontrolę planową projektu własnego PFRON pt. "*Wsparcie i utrzymanie zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych w znacznym i*

umiarkowanym stopniu", nr DZF1.4b_99 realizowanego w ramach Działania 1.4 w schemacie b).

W 2009 r. IZ SPO RZL w MRR była audytowana i kontrolowana przez:

- Departament Instytucji Płatniczej Ministerstwa Finansów w zakresie sporządzania wniosków o płatność w ramach SPO RZL,
- NIK w zakresie dotyczącym wykonanie budżetu 2008 w części 34,
- NIK w zakresie dotyczącym zamykania SPO RZL,
- Dyrekcję Generalną ds. Polityki Regionalnej w Komisji Europejskiej w zakresie audytu wiarygodności i kompletności danych dotyczących kwot wycofanych, odzyskanych i pozostających do odzyskania, wykazanych w 2008 r. w ramach SPO RZL;
- MF oraz GIKS w zakresie wydawania deklaracji zamknięcia pomocy ze środków pochodzących w UE w ramach SPO RZL.

W związku z otrzymaniem not sygnalizacyjnych z lipca 2009 r. oraz lutego 2010 r. z kontroli wykonanej przez urzędy kontroli skarbowej (UKS) u beneficjentów Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (tzw. kontrola 5% wydatków kwalifikowanych) w ramach których stwierdzono nieprawidłowości Instytucja Zarządzająca SPO RZL zwróciła się do wszystkich Instytucji Wdrażających, które odpowiadają za wdrażanie poszczególnych Działań, z prośbą o szczegółowe odniesienie się do opisanych w notach nieprawidłowości i uchybień oraz zajęcie stanowiska w przedmiotowej kwestii. Ponadto, w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Instytucja Zarządzająca SPO RZL zaleciła podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie wystąpienia w przyszłości ww. nieprawidłowości oraz podjęcie wszelkich możliwych środków naprawczych zmierzających do ich usunięcia. W wyniku podjętych działań ustalono, iż część nieprawidłowości została usunięta, a pozostałe są w trakcie wyjaśniania i usuwania. Należy podkreślić, iż stwierdzone nieprawidłowości nie miały charakteru systemowego, lecz incydentalny i dotyczyły, m.in. niespełnienia warunków kwalifikowalności wydatków oraz naruszenia procedury udzielania zamówień publicznych w poszczególnych projektach. Ponadto, ustalony w ramach SPO RZL system zarządzania i kontroli w opinii IZ SPO RZL zapewniał wykrywanie nieprawidłowo poniesionych wydatków oraz ich odzyskiwanie, poprzez, m.in. kontrole przeprowadzane przez Instytucje Wdrażające u beneficjentów korzystających ze środków pochodzących z SPO RZL.

Dodatkowo, w wyniku kontroli NIK w 2009 r. przeprowadzonej w ramach Działań wdrażanych przez MEN, za niekwalifikowane uznano wydatki **w wysokości prawie 24 mln PLN**. Niekwalifikowalność wydatków wynikała ze sfinansowania w ramach projektu *Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich* realizowanego przez Fundację Regionalną Agencji Promocji Zatrudnienia przedsięwzięć niezgodnych z celami SPO RZL oraz sprzecznych ze stanowiskiem Instytucji Zarządzającej przekazanym oficjalnie do MEN. W związku z powyższym, Instytucja Zarządzająca SPO RZL dokonała pomniejszenia wniosku o płatność końcową o wysokość wydatków niekwalifikowanych.

Posiedzenia Komitetu Monitorującego SPO RZL oraz Komitetów Sterujących w 2009 roku

W I półroczu 2009 r. w trybie obiegowym Komitet Monitorujący (KM) SPO RZL dokonał zmian w Regulaminie Komitetu. Mając na uwadze zwiększoną liczbę sprawozdań przekazywanych do przyjęcia przez KM, uproszczono procedurę dla sprawozdań okresowych (o podobnym zakresie informacji), których przyjęcie do tej pory wymagało zwołania KM i zebrania kworum. Zmiany przyjęte w dniu 6 marca 2009 r. nie wpłynęły na tryb przyjmowania pozostałych sprawozdań, tj. rocznych i końcowego – dla nich utrzymuje się obowiązek zwołania posiedzenia KM. Również w trybie obiegowym w dniu 6 kwietnia 2009 r. Komitet Monitorujący SPO RZL zatwierdził sprawozdanie za II półrocze 2008 r. W I półroczu 2009 r. odbyło się jedno posiedzenie Komitetu Monitorującego SPO RZL (w dniu 4 czerwca br.), podczas którego zatwierdzono sprawozdanie z realizacji SPO RZL za 2008 r. Ponadto, w trybie pisemnej akceptacji przyjęto w 2009 roku zmiany w regulaminie Komitetu Monitorującego SPO RZL.

Ponadto w 2009 r. zorganizowano trzy Komitety Sterujące (KS): KS dla Priorytetu 3. SPO RZL w dniu 3 kwietnia 2009 r., KS dla Priorytetu 1. SPO RZL w dniu 7 kwietnia 2009 r. oraz KS dla Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL w 2009 r. w dniu 26 lutego 2009 r..

Ostatnie XIV posiedzenie Komitetu miało miejsce w dniu 3 kwietnia 2009 r. Na podstawie pozytywnej rekomendacji Komitetu Sterującego Instytucja Zarządzająca SPO RZL, zatwierdziła do realizacji pięć wniosków pozakonkursowych. Były to 2 wnioski Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach Działania 3.1c oraz 3.1d, 1 wniosek Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 3.2a oraz 2 wnioski w ramach Działania 3.2c – jeden Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, a drugi Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Natomiast na posiedzeniu KS dla Priorytetu 1. SPO RZL Uchwałą nr 16 Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 do realizacji przyjęto następujące projekty:

1) w ramach Działania 1.1: „System Informacyjny Publicznych Służb Zatrudnienia „Syriusz" – uzupełnienie projektów", beneficjent: Departament Informatyki, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;

2) w ramach Działania 1.4: „Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy II", beneficjent: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (pod warunkiem uwzględnienia uwagi zgłoszonej podczas posiedzenia); a także „Wsparcie i utrzymanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym", beneficjent: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (pod warunkiem uwzględnienia uwagi zgłoszonej podczas posiedzenia).

Ostatnie obrady Komitetu Sterującego odbyły się 26 lutego 2009 r. Komitet rekomendował Instytucji Zarządzającej przyjęcie, pod warunkiem naniesienia poprawek, dwóch wniosków o dofinansowanie Departamentu Kształcenia Ogólnego i Wychowania oraz Departamentu Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w MEN. Komisja Europejska nie wyraziła jednak zgody na realizację ww. projektów i Instytucja Zarządzająca SPO RZL podjęła decyzję o niezatwierdzeniu przedmiotowych wniosków o dofinansowanie.

3. Informacja odnośnie stopnia osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników od początku realizacji Programu

Od początku realizacji SPO RZL, w ramach projektów zrealizowanych w Priorytecie 1. i 2. SPO RZL, wsparciem objęto ponad 1 634,5 tysiąca osób. Dynamika wzrostu liczby osób objętych wsparciem w ramach Programu została przedstawiona na poniższym wykresie.

Wykres nr 72. Liczba osób objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. SPO RZL

W grupie osób objętych wsparciem, mężczyźni stanowili ok. 41,8%, a kobiety ok. 58,2%. Przewaga kobiet jako ostatecznych beneficjentów Programu wynikała z większego wsparcia tej grupy przede wszystkim w ramach Działania 2.2 SPO RZL (pomoc skierowana do nauczycieli, wśród których dominują kobiety), 1.2 SPO RZL oraz 1.6 SPO RZL (Działanie skierowane głównie do kobiet).

Wykres nr 73. Osoby objęte wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL - podział wg płci

Wśród osób objętych wsparciem w ramach SPO RZL najwięcej było ostatecznych beneficjentów Działań 2.3 (521,6 tys. osób), 1.2 (341,3 tys. osób), 1.3 (289,4 tys. osób).

Wykres nr 74. Osoby objęte wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL - podział wg Działań SPO RZL

Wśród osób objętych wsparciem dominowali bezrobotni (42,98%), ponad 702,5 tys. Wśród ogólnej liczby bezrobotnych należy wyróżnić następujące kategorie: długotrwale bezrobotnych (231,6 tys.), młodzież do 25 roku życia (327,9 tys.) i absolwentów (114,6 tys.). Kolejną co do liczebności kategorię osób objętych wsparciem stanowili zatrudnieni (35,3%), w tym w zdecydowanej większości osoby objęte szkoleniami w ramach Działania 2.3. Osoby zarejestrowane w PUP jako

poszukujące pracy, nie pozostające w zatrudnieniu stanowiły 0,34% ogółu beneficjentów ostatecznych.

Kategoria „inni” stanowiła 20,30% wszystkich osób objętych wsparciem. Najliczniejszą grupą w niej byli nauczyciele i kadra oświaty objęta wsparciem w ramach Działania 2.2. Inne grupy to m.in. młodzież wychowująca się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych, młodzież nie ucząca się, nie pracująca i nie zarejestrowana jako bezrobotna, młodzież sprawiająca trudności wychowawcze i mająca kłopoty w nauce (w ramach Działania 1.5), pracownicy instytucji pomocy społecznej oraz wolontariusze tych instytucji (w ramach Działania 1.5), otoczenie współpracujące z osobami niepełnosprawnymi (w ramach Działania 1.4), osoby uzależnione od alkoholu, osoby opuszczające zakłady karne, bezdomni, (w ramach Działania 1.5), kobiety chcące rozpocząć działalność gospodarczą, kobiety wychowujące dzieci i chcące powrócić do pracy zawodowej, a także kobiety z terenów wiejskich posiadające niewystarczające kwalifikacje zawodowe do podjęcia zatrudnienia (w ramach Działania 1.6 skierowanego głównie do kobiet).

Wykres nr 75. Osoby objęte wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL - podział wg statusu ma rynku pracy

W odniesieniu do form wsparcia realizowanych w ramach SPO RZL, ostateczni beneficjenci skorzystali z różnorakich form pomocy w radzeniu sobie na polskim rynku pracy tj.: pomocy w poszukiwaniu pracy (38,7%), usług poradnictwa zawodowego (33,8%) oraz pośrednictwa pracy (30%). Oprócz powyższych, duża część beneficjentów ostatecznych została objęta szkoleniami (33,86%) oraz szkoleniami dla przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw (29,53%). Ponadto, znacząca część odbiorców wsparcia w ramach SPO RZL skorzystała z różnych form ułatwiających aktywne zaangażowanie w działalność zawodową jak: staże (13,65%), subsydiowane zatrudnienie (7,4%) oraz przygotowanie zawodowe w miejscu pracy (5,3%).

Wykres nr 76. Osoby objęte wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL - podział wg rodzaju wsparcia

W ramach SPO RZL, wsparciem objęto znaczną grupę beneficjentów ostatecznych pochodzących z terenów wiejskich (ponad 213 tys. osób, czyli około 13% wszystkich ostatecznych beneficjentów). W praktyce ich liczba mogła być jeszcze większa, gdyż do monitorowania miejsca zamieszkania ostatecznych beneficjentów nie byli zobowiązani wszyscy projektodawcy w ramach SPO RZL (fakt monitorowania w tym względzie zależał od celu realizowanego projektu - zgodnie z umową i wnioskiem o dofinansowanie - i obowiązywał w Priorytecie 1. SPO RZL).

Wykres nr 77. Udział osób z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1. od początku realizacji SPO RZL - podział wg Działań SPO RZL

Równocześnie od początku realizacji SPO RZL wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. SPO RZL (Działania 1.4, 1.6 i 2.3) objęto ponad 200 tys. przedsiębiorstw, w tym głównie małych i średnich (50,8%) oraz mikroprzedsiębiorstw (43,2%).

Wykres nr 78. Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL – podział według wielkości

Wykres nr 79. Udział liczby przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL - podział wg wielkości przedsiębiorstw

Jednocześnie pomocy udzielono 122,8 tys. instytucji, w tym przede wszystkim szkołom i publicznym jednostkom kształcenia ustawicznego (głównie w ramach Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL). Dużą liczbę instytucji zakwalifikowano do kategorii „inne”, obejmujące m.in.: organizacje pozarządowe zajmujące się różnoraką pomocą dla osób niepełnosprawnych, osób ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, jednostki samorządu terytorialnego, urzędy administracji rządowej oraz administrację oświatową.

Wykres nr 80. Liczba instytucji objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL - podział wg typu instytucji

Wskaźniki produktu – dodatkowe informacje w podziale na Priorytety oraz Działania

Priorytet 1.

W ramach wszystkich Działań realizowanych w Priorytecie 1. SPO RZL, wsparciem objęto blisko 950 tys. osób. Większość uczestników projektów (prawie 60%) stanowiły kobiety. Udział w projektach, zgodnie z zaplanowaną ścieżką uczestnictwa zakończyło prawie 850 tys. osób, tj. około 90% uczestników projektów. Wśród objętych wsparciem, osoby niepełnosprawne stanowiły 14% (blisko 135 tys. osób). Najliczniejszą grupę niepełnosprawnych stanowili beneficjenci Działania 1.4 – ponad 128 tys. osób. Stanowi to ponad 95% wszystkich niepełnosprawnych uczestniczących w Priorytecie. Osoby z terenów wiejskich, objęte wsparciem w ramach Priorytetu 1. to ponad 213 tys. osób. Najliczniej reprezentowani są w Działaniu 1.2 i stanowią blisko 53% wszystkich osób z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach Priorytetu 1.

Działanie 1.1

Wartość wskaźnika produktu, określonego w Działaniu 1.1 („*liczba pracowników urzędów pracy, którzy zostali objęci szkoleniami w ramach projektów realizowanych w Działaniu 1.1*”) osiągnięta od początku realizacji programu wyniosła 25 098 osób, w tym ok. 19,6% mężczyzn i 80,4% kobiet. Stanowi to blisko 435% wartości zakładanej w Uzupełnieniu SPO RZL. Tak wysoki stopień realizacji wskaźnika spowodowany jest charakterystyką grupy docelowej Działania 1.1. Pracownicy

urzędów pracy byli grupą silnie zmotywowaną do uczestnictwa w szkoleniach, na etapie estymacji wskaźników do SPO RZL nie przewidziano jednak aż tak dużego stopnia zainteresowania z ich strony wsparciem z EFS. Dodatkowo koszty przeprowadzonych szkoleń dla publicznych służb zatrudnienia okazały się niższe niż pierwotnie zakładano, w związku z czym możliwe było przeprowadzenie większej liczby szkoleń a tym samym przeszkolenie większej liczby osób.

Działanie 1.2

Od początku realizacji SPO RZL, w ww. Działaniu 1.2 uczestniczyło 341 281 osób, w tym: 37,9% mężczyzn i 62,1% kobiet, co stanowi 68,3% zakładanej wartości docelowej wskaźnika. Wartość docelowa tego wskaźnika produktu została przeszacowana na etapie jego konstruowania do Uzupełnienia SPO RZL. Należy zaznaczyć, iż wartość docelowa wskaźnika została przeszacowana na etapie konstruowania wskaźników produktów w Uzupełnieniu SPO RZL. Zmiany na polskim rynku pracy, które zaszły w trakcie realizacji Działania 1.2 (m.in. migracja zarobkowa, zwłaszcza wśród osób młodych oraz wzrost podaży pracy w Polsce) spowodowały, iż naturalnie zmniejszyła się grupa docelowa. Niemniej jednak oferowane w ramach Działania 1.2 wsparcie było kompleksowe i długotrwałe - a przez to kosztowne, co spowodowało prawie pełne wykorzystanie alokacji finansowej przy jednoczesnym bardzo wysokim stopniu realizacji wskaźnika rezultatu *„% osób, które ukończyły Działanie”* (stopień realizacji wskaźnika - 96,5%). Pomimo, że udział w Działaniu 1.2 rozpoczęło mniej osób niż zakładano, uzyskano więc i tak bardzo satysfakcjonujące rezultaty. Efekty wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.2 były również trwałe, co pokazuje osiągnięta wartość wskaźnika wpływu: *„Udział osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji”*. Od początku realizacji Programu aż 81% beneficjentów ostatecznych tego Działania (przy zakładanej wartości docelowej – 30%) podjęło dalszą naukę lub pracę, co oznacza, że został on zrealizowany na poziomie 270% [27]

Działanie 1.3

W ramach Działania 1.3 działaniami aktywizującymi zostało objętych 289 395 osób, w tym: 49,4% mężczyzn oraz 50,6% kobiet. Podobnie jak w wypadku wskaźnika produktu z Działania 1.2, powyższy wskaźnik również został przeszacowany na etapie konstruowania Programu. Pomimo kontraktacji, której poziom przekroczył 90%, wskaźnik rzeczowy był możliwy do osiągnięcia jedynie na poziomie 51,7%. Warto jednakże zwrócić uwagę, że oferowane w ramach Działania 1.3 wsparcie było kompleksowe i długotrwałe, a przez to kosztowne. Pociągnęło to za sobą pełne wykorzystanie alokacji finansowej przy jednoczesnym pełnym osiągnięciu wskaźnika rezultatu: *„% osób, które ukończyły Działanie”* (stopień realizacji na poziomie 101%) oraz wpływu: *„Udział osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji”* (stopień realizacji na poziomie 268%).[28]

Przyczyną, z powodu której pomimo wysokiego poziomu kontraktacji wskaźniki produktu z Działania 1.2 oraz 1.3 nie były możliwe do osiągnięcia na zakładanym

[27] Więcej informacji na temat osiągniętych wartości wskaźników wpływu dla Priorytetu 1 przedstawiono w dalszej części sprawozdania.
[28] Więcej informacji na temat osiągniętych wartości wskaźników wpływu dla Priorytetu 1 przedstawiono w dalszej części sprawozdania.

poziomie były przede wszystkim zmiany, które zaistniały na polskim rynku pracy, takie jak migracja zarobkowa (zwłaszcza wśród ludzi młodych) oraz wzrost podaży pracy w Polsce. Wskazane czynniki spowodowały, iż naturalnie zmniejszyła się grupa docelowa obu tych Działań.

Działanie 1.4

Liczba beneficjentów ostatecznych Działania 1.4, którzy zostali objęci wsparciem, wyniosła 142 997 osób. W grupie beneficjentów ostatecznych 49,5% stanowili mężczyźni a 50,5% kobiety. Stopień realizacji tego wskaźnika stanowi blisko 550% wartości założonej w Uzupełnieniu SPO RZL. Wartość wskaźnika produktu w tym Działaniu określona jedynie dla osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym i znacznym wyniosła 128 421 osób, co stanowi o stopniu jego realizacji na poziomie ponad 611%. Tak wysoki stopień realizacji obu wskaźników produktu w Działaniu 1.4 może świadczyć o silnej motywacji niepełnosprawnych beneficjentów ostatecznych do zmiany własnej sytuacji na rynku pracy, zainteresowaniu możliwościami jakie dawał udział w projektach, ale może on również wynikać z niedoszacowania ogromnych potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie integracji społecznej i aktywizacji zawodowej.

Od początku realizacji Programu, Działanie 1.4 ukończyło 142 506 osób, co stanowi o realizacji drugiego wskaźnika produktu dla Działania 1.4 na poziomie blisko 792% wartości docelowej z Uzupełnienia SPO RZL. Wartość tego wskaźnika określona jedynie dla osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym i znacznym wyniosła na koniec okresu sprawozdawczego 128 046, a tym samym stopień jego realizacji wyniósł ponad 871%. Ww. dane świadczyć mogą z kolei o dużej determinacji osób niepełnosprawnych w ukończeniu wsparcia przewidzianego w ramach Działania 1.4.

Działanie 1.5

W Działaniu 1.5 wartość wskaźnika produktu (*„liczba osób zaliczanych do grup szczególnego ryzyka, objętych Działaniem”*) osiągnięta od początku realizacji programu wyniosła 62 322 osób (48,5% mężczyzn i 51,5% kobiet), co stanowi 31,6% realizacji wartości docelowej, określonej dla Działania 1.5 w Uzupełnieniu SPO RZL.
W celu zbadania przyczyn niskiej osiągniętej wartości tego wskaźnika, MPiPS zlecił przeprowadzenie ewaluacji pn. „Badanie wskaźnika *Liczba osób zaliczonych do grup szczególnego ryzyka objętych działaniem* w ramach Działania 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka SPO RZL na lata 2004-2006”. Wyniki ewaluacji i przeprowadzonej w jej ramach analizy kryteriów wyboru projektów potwierdziły tezę, że nie uzależniały one przyznania wsparcia od efektywności osiągania wskaźników. Twórcy kryteriów nie chcieli ograniczać zakresu możliwego wsparcia w projektach (z pewnością premiowanie ograniczonego wsparcia na 1 osobę przyczyniłoby się do ograniczania różnych form wsparcia i minimalizowania kosztów), kierując się rzeczywistymi potrzebami w tym zakresie. Również w związku z tym, że przy wyborze projektów kierowano się głównie ich kompleksowością (co ma szczególne znaczenie w przypadku wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym), a nie dążeniem do zapewnienia jak najwyższego poziomu osiągnięcia wskaźnika, można stwierdzić, że **założone wartości docelowe analizowanego wskaźnika zostały przeszacowane**. Zakładając wartość wsparcia na średnim poziomie 8 tys. PLN/os. oraz przyjmując

zakładaną konieczność pomocy 200 tys. osobom szczególnego ryzyka (wartość docelowa analizowanego wskaźnika) – niezbędne byłoby przygotowanie alokacji na poziomie 1,6 mld PLN, a więc 4 razy wyższej niż zaplanowano na Działanie 1.5. Dodatkowo ewaluator zauważa, że chociaż rekrutację grup docelowych, które mogły zostać objęte wsparciem w ramach Działania 1.5 SPO RZL można określić jako trudną, to na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że projektodawcy nie odnotowali większych trudności na poziomie rekrutacji beneficjentów ostatecznych. Warto również zwrócić uwagę na jakość wsparcia w Działaniu 1.5, którą należy ocenić bardzo wysoko. Dowodzi tego pełna realizacja wskaźnika *„% osób, które ukończyły Działanie"* (stopień realizacji wskaźnika - 107,1%). Osoby, które już udało się nakłonić do przystąpienia do projektów zdecydowanie rzadziej przerywały uczestnictwo niż to zakładano przy szacowaniu wskaźników.

Z kolei wartość drugiego wskaźnika produktu, przyjętego dla Działania 1.5 (*„liczba osób objętych szkoleniami, pracujących na rzecz grup szczególnego ryzyka"*) wyniosła 17 227 osób, (w tym przede wszystkim kobiety - 14 285 osób), co stanowi 229% stopnia realizacji wartości docelowej tego wskaźnika. Większe niż zakładano zainteresowanie ww. grupy docelowej wynikać może z faktu, iż dopiero dzięki wsparciu SPO RZL pojawiła się atrakcyjna oferta szkoleniowa dla osób pracujących z grupami szczególnego ryzyka. W szczególności dotyczy to pracowników publicznych służb zatrudnienia i jednostek pomocy społecznej. Nie można również zapomnieć, iż w Działaniu 1.5 ze szkoleń mogli korzystać wolontariusze, dla których była to w większości jedyna szansa na skorzystanie z jakichkolwiek szkoleń. Ogólnie od początku realizacji Działania 1.5 objętych wsparciem zostało ponad 79 549 beneficjentów ostatecznych. W grupie tej mężczyźni stanowili około 42%, a kobiety 58%. [29]

Działanie 1.6

W ramach Działania 1.6 określono wskaźnik produktu: *„liczba kobiet, które uczestniczyły w projektach realizowanych w ramach Działania"*. Z pomocy przewidzianej w Działaniu 1.6 od początku realizacji SPO RZL skorzystało 55 634 kobiet. Ze względu na trudności w ocenie skali zainteresowania wsparciem w ramach Działania 1.6 na etapie przygotowywania Uzupełnienia SPO RZL, nie udało się oszacować wartości docelowej wskaźnika, w związku z czym nie było możliwe przedstawienie stopnia jego realizacji.

Wartość wskaźnika rezultatu *% kobiet, w których opinii uczestnictwo w Działaniu przyniosło im korzyści* nie została określona. Badanie tego wskaźnika nie było przeprowadzone, ponieważ zgodnie z Umową Finansowania Działania 1.6 w ramach SPO RZL, Instytucja Wdrażająca nie została zobowiązana do wykonania tego badania ewaluacyjnego. Wskaźnik rezultatu nie został więc zbadany, aczkolwiek 70% kobiet uznało, że wsparcie uzyskane w ramach projektu było adekwatne do ich potrzeb).

[29] Diagnoza wskaźników dla Działania 1.5 znajduje się w raporcie końcowym z ewaluacji pn. „Badanie wskaźnika *Liczba osób zaliczonych do grup szczególnego ryzyka objętych działaniem* w ramach Działania 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004-2006", zleconym przez DWF w MPiPS.

Stopień realizacji drugiego wskaźnika produktu dla Działania 1.6 *„liczba pracodawców uczestniczących w szkoleniach”* wyniósł 1,1%. Od początku realizacji Działania w szkoleniach uczestniczyło zaledwie 19 pracodawców. W celu analizy niskiego poziomu realizacji wskaźnika Instytucja Wdrażająca przeprowadziła badanie ewaluacyjne pt. „*Badanie wskaźnika Liczba pracodawców uczestniczących w szkoleniach w ramach Działania 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet SPO RZL*”. Wyniki badania ujawniły czynniki, które wpłynęły na bardzo niski stopień realizacji wskaźnika – opisano je w tabeli nr 13.

Wartość wskaźnika wpływu *Udział kobiet, które podjęły dalszą naukę lub pracę w okresie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie* obliczony został w toku badania ewaluacyjnego, przeprowadzonego w listopadzie 2007 r. na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przez firmę ABR Opinia Sp. z o.o. Obliczony ogólny wskaźnik wyniósł 49,5% co przy założonym w Uzupełnieniu SPO RZL poziomie wskaźnika 40% oznacza, że cel ten został zrealizowany w 123,7%.

Priorytet 2

W ramach Priorytetu 2. określono 6 wskaźników produktu, służących do monitorowania postępu rzeczowego w jego realizacji, przy czym 4 spośród nich dotyczyły obszaru edukacji.

Wartość docelowa pierwszego wskaźnika produktu dla Priorytetu 2. pn. *„liczba opracowanych programów dydaktycznych i programów kształcenia na odległość*” zakładana była w wysokości 460. W ramach Priorytetu opracowano 170 programów dydaktycznych i programów kształcenia na odległość w ramach następujących projektów: *„Opracowanie metodologii, programów i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny)”* (23 programy), „*Opracowania programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych”* (16 programów) i „*Przygotowanie innowacyjnych programów do kształcenia zawodowego*” (131 programów). Oznacza to, że wartość docelowa wskaźnika została zrealizowana w 36,96%. Przyczyną nieosiągnięcia w 100% wartości określonej w Uzupełnieniu SPO RZL był wysoki stopień złożoności wszczęcia zamówienia publicznego oraz przewlekłość procedury przetargowej, realizowanej w ramach projektu *„Opracowanie programów, materiałów dydaktycznych i metodologii do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny)”*. W związku z tym dokonano modyfikacji projektu, która między innymi zmniejszyła docelową ilość przygotowywanych programów do kształcenia na odległość z zakładanych 230 na 20, co z kolei bezpośrednio wpłynęło na wartość stopnia realizacji wskaźnika z Uzupełnienia SPO RZL.

Z kolei wartość drugiego wskaźnika produktu, pn. „*liczba nauczycieli przeszkolonych dzięki wsparciu w ramach Priorytetu 2.*” została oszacowana w wysokości 160 000. Od początku realizacji Priorytetu 141 856 nauczycieli zakończyło udział w projektach: *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT” „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu”, „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu”, „Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych”, „Przygotowanie nauczycieli do roli doradcy zawodowego w ramach studiów podyplomowych”, „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego – II edycja”, „Przygotowanie nauczycieli do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych (szkolenie egzaminatorów)”, „Wspieranie szkolnictwa zawodowego poprzez kursy i inne formy doskonalenia”*, *„Przygotowanie kadry do prowadzenia kształcenia ustawicznego na*

odległość" oraz *„Szkolenie kadry przeprowadzającej postępowanie akredytacyjne"*, co stanowi 88,54% wartości wskaźnika określonej na poziomie 160 000 nauczycieli. Wykazanie stopnia realizacji wskaźnika na poziomie niższym niż 100%, spowodowane było spadkiem zainteresowania nauczycieli uczestnictwem w kursach doskonalących. Bardziej dogodną dla ścieżki rozwoju i awansu zawodowego formą zajęć okazały się studia podyplomowe. W związku z powyższym zrezygnowano z realizacji projektu *„Kursy doskonalące dla nauczycieli z zakresu pedagogiki specjalnej",* w ramach którego planowano przeszkolenie 11 000 nauczycieli. Pedagogika specjalna została uwzględniona w projekcie *„Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu"*. Również z wyżej wymienionych powodów zmniejszono liczbę planowanych do przeszkolenia nauczycieli w ramach projektu *„Wspieranie szkolnictwa zawodowego poprzez kursy i inne formy doskonalenia",* z 12 800 do 1400.

Wartość docelowa wskaźnika pn. *„liczba szkół wyposażonych w stanowiska komputerowe, finansowane dzięki wsparciu działań w ramach Priorytetu 2."*, określona została w wysokości 10 700. W ramach projektu *„Pracownie komputerowe dla szkół"* wsparciem objęto 19 954 placówek edukacyjnych, w których utworzono pracownie komputerowe. Wartość wskaźnika została tym samym zrealizowana w 186,49%. Realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była ze spadkiem wartości sprzętu komputerowego. W związku ze spadkiem ceny jednostkowej, w ramach budżetu projektu, możliwe było wyposażenie w stanowiska komputerowe większej liczby szkół.

Kolejnym wskaźnikiem produktu monitorowanym przez MEN na poziomie Priorytetu 2., który jednocześnie można nazwać wskaźnikiem horyzontalnym, był miernik, pn. *„liczba nowych stanowisk komputerowych"*. Wartość docelowa na koniec 2008 r. została oszacowana w wysokości 240 000. Natomiast w rzeczywistości zakupiono 302 598 stanowisk komputerowych w ramach następujących projektów: *„Pracownie komputerowe dla szkół", „Wyposażenie CKU i CKP w sprzęt komputerowy", „Wyposażenie w specjalistyczny sprzęt komputerowy poradni psychologiczno-pedagogicznych wraz z oprogramowaniem", „Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych"*. Pozwoliło to na osiągnięcie wskaźnika w 126,08%. Podobnie jak poprzednio, realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była ze spadkiem wartości sprzętu komputerowego. W związku ze spadkiem ceny jednostkowej, w ramach budżetów projektów, możliwe było zakupienie większej liczby komputerów.

Jednocześnie wskaźnik *„liczba pracowników objętych szkoleniami (w tym pracownicy MŚP)"* został osiągnięty na poziomie 358%. Szkoleniami objęto 515 962 osoby, w tym 335 240 osób zatrudnionych w MŚP (dając tym samym 388% realizacji wartości docelowej wskaźnika określonego dla MŚP).

Warto również zauważyć, że liczba projektów zrealizowanych w ramach Działania 2.1 oraz 2.2 SPO RZL do końca okresu sprawozdawczego wyniosła 113, a więc przekroczyła wartość docelową założoną w Uzupełnieniu Programu (60) ponad dwukrotnie (o 119,5 pkt proc). Stopień realizacji wskaźnika wyniósł na koniec 2008 r. – 219,5%.

Działanie 2.1

Wartość docelowa wskaźnika produktu dla Działania 2.1, pn. *„liczba placówek edukacyjnych działających na rzecz zwiększenia dostępu do edukacji"* określona

została na 13 000. Od początku realizacji Działania powstało 14 059 placówek działających na rzecz zwiększenia dostępu do edukacji (802 ośrodki alternatywnej edukacji przedszkolnej, 1 516 centrów kształcenia na odległość na wsiach oraz 11 741 internetowych centrów informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych). Zatem wartość wskaźnika została zrealizowana w 108,15%. Realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była m.in. z przedłużeniem przez Komisję Europejską okresu kwalifikowalności dla Działania 2.1 SPO RZL do dnia 30 czerwca 2009 r. W związku z tym wydłużono okres realizacji projektu *„Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich"* realizowanego w ramach Działania 2.1, zwiększono budżet projektu i liczbę powstałych centrów kształcenia na odległość

Działanie 2.2

Wartość docelową wskaźnika produktu dla Działania 2.2, pn. *„liczba nowych stanowisk komputerowych"* określono w Uzupełnieniu Programu na 200 000. Od początku realizacji Działania, w ramach projektu *„Pracownie komputerowe dla szkół"* wsparciem objęto 19 954 placówek edukacyjnych, w których utworzono pracownie komputerowe. W wyposażonych w pracownie komputerowe placówkach powstało łącznie 249 013 stanowisk komputerowych. Wskaźnik udało się zrealizować w 124,5%. Realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była ze spadkiem wartości sprzętu komputerowego. W związku ze spadkiem ceny jednostkowej, w ramach budżetu projektu, możliwy był zakup większej ilości sprzętu niż przewidywano.

Działanie 2.3

Poziom wskaźników produktu, określonych dla Działania 2.3 w Uzupełnieniu SPO RZL dowodzi niedoszacowania na etapie formułowania założeń dla dwóch wskaźników produktu. Od początku realizacji projektów, wartość wskaźnika produktu w ramach Działania 2.3 SPO RZL: *„liczba pracowników, którzy rozpoczęli szkolenie"* wyniosła 514 889 przeszkolonych osób (w tym 51% mężczyzn i 49% kobiet), co oznacza że wskaźnik został zrealizowany na poziomie prawie trzykrotnie wyższym od wartości docelowej określonej w Uzupełnieniu SPO RZL (286%). Jedną z przyczyn uzyskania tak wysokich wartości ww. wskaźników było często występujące w projektach zmniejszanie się liczby godzin wsparcia na osobę na rzecz zwiększenia liczby ostatecznych beneficjentów projektu. Spowodowane to było faktem, iż przedsiębiorstwa (zwłaszcza z sektora mikroprzedsiębiorstw oraz MŚP) nie mogły sobie pozwolić na długotrwałe szkolenie jednego pracownika, ze względu na koszty jego nieobecności w pracy. Skutkiem tego w projektach z Działania 2.3 pojawiała się większa liczba pracowników, którzy jednakże krócej korzystali ze wsparcia.

W szkoleniach w ramach działania 2.3 schemat c) rozpoczęło udział 1 744 osób (w tym 1566 kobiet oraz 208 mężczyzn) pracujących w służbie zdrowia. Wartość wskaźnika: *„liczba pracowników służby zdrowia, którzy rozpoczęli szkolenie"* przekroczyła więc ponad 3,5 razy wartość zakładaną w Uzupełnieniu SPO RZL (stopień realizacji wskaźnika - 355%).

Udział w szkoleniach ukończyło 498 459 osób (243 296 kobiet, 255 163 mężczyzn), co stanowi osiągniecie wartości docelowej wskaźnika na poziomie ponad 346%. Wśród osób, które ukończyły szkolenia 285 654 beneficjentów stanowili pracownicy i kadra zarządzająca sektora MŚP (144 354 kobiety, 141 300 mężczyzn) - wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta w 331%. W ramach schematu c)

obejmującym pracowników służby zdrowia, 1 773 osoby zakończyły udział w projekcie zgodnie z zaplanowaną ścieżką uczestnictwa (1 565 kobiet, 208 mężczyzn). Natomiast poprawę funkcjonowania dzięki uczestnictwu swoich pracowników w szkoleniach dofinansowanych z EFS odczuło 102 419 przedsiębiorstw (1 138% wartości docelowej).[30]

Wskaźnik produktu dot. liczby pracowników, którzy rozpoczęli szkolenie przekroczył wartość założoną w Uzupełnieniu SPO RZL o 186 pkt. proc. Od początku realizacji Działania udział w szkoleniach rozpoczęło ponad 514 tys. ostatecznych beneficjentów (wobec 180 tys. zakładanych w Uzupełnieniu Programu).

Wskaźnik produktu dot. liczby pracowników służby zdrowia, którzy rozpoczęli szkolenie przekroczył wartość założoną w Uzupełnieniu Programu o 255 pkt. proc.

Wskaźnik rezultatu (liczba pracowników, którzy ukończyli szkolenie; wskaźnik liczony na podstawie projektów, których okres wdrażania zakończył się) przekroczył wartość docelową o 246 pkt. proc.

Wskaźnik rezultatu (liczb pracowników służby zdrowia, którzy ukończyli szkolenie) przekroczył wartość docelową o 343 pkt. proc.

Wskaźnik wpływu (liczba przedsiębiorstw odczuwających poprawę w swoim funkcjonowaniu w okresie 6 miesięcy od zakończenia wsparcia) odnotowano o 1 038 pkt. proc. wyższy od zakładanej wartości docelowej.

Wszystkie przekroczenia wartości wskaźników dla Działania 2.3 wynikają przede wszystkim z ich niedoszacowania na etapie programowania.

Działanie 2.4

Przez cały okres wdrażania Działania 2.4 przeszkolono, w ramach szkoleń ogólnych i specjalistycznych, 13 550 członków korpusu służby cywilnej (9 556 kobiet, 3 994 mężczyzn). Osiągnięta wartość wskaźnika ponad 16-krotnie przewyższyła wartość zakładaną w Uzupełnieniu Programu (800 ostatecznych beneficjentów).

Wskaźnik rezultatu (określony jako *udział członków korpusu służby cywilnej (M/K), którzy uzyskają certyfikat znajomości języka obcego*) osiągnięto na poziomie 134%. Natomiast wskaźnik wpływu (dot. członków korpusu *służby cywilnej*, którzy wykorzystują kwalifikacje zdobyte w wyniku uczestnictwa w projekcie w pracy zawodowej) został osiągnięty w 87,5%.

Wskaźnik produktu dot. przeszkolonych członków korpusu służby cywilnej przekroczył wartość założoną w U SPO RZL o 694 pkt. proc.

Wskaźnik rezultatu/efektywności (udział członków korpusu służby cywilnej, którzy uzyskają certyfikat ze znajomości jeżyka obcego) przekroczył wartość docelowa o 34 pkt. proc.

Wszystkie przekroczenia wartości wskaźników dla Działania 2.4 wynikają przede wszystkim z ich niedoszacowania na etapie programowania.

Szczegółowe wyjaśnienia dla tych osiągniętych wartości wskaźników produktu w SPO RZL, które znacznie różnią się od wartości założonych, przedstawione zostały w Tabeli nr 11.

[30] Osiągnięta wartość wskaźnika od początku realizacji Priorytetu została wyliczona poprzez skumulowanie wyników wszystkich edycji badania dot. beneficjentów ostatecznych Działania 2.3 SPO RZL prowadzonych na zlecenie PARP.

Tabela nr 11. Wyjaśnienie wartości wybranych wskaźników produktu

Działanie 1.1		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Liczba pracowników urzędów pracy, którzy zostali objęci szkoleniami w ramach projektów realizowanych w Działaniu 1.1	**435%**	Pracownicy urzędów pracy byli grupą silnie zmotywowaną do uczestnictwa w szkoleniach, na etapie estymacji wskaźników do SPO RZL nie przewidziano jednak aż tak dużego stopnia zainteresowania z ich strony wsparciem z EFS. Dodatkowo koszty przeprowadzonych szkoleń dla publicznych służb zatrudnienia okazały się niższe niż pierwotnie zakładano, w związku z czym możliwe było przeprowadzenie większej liczby szkoleń a tym samym przeszkolenie większej liczby osób.
Działanie 1.2		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Udział osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji	**270%**	Na etapie estymacji wskaźników do SPO RZL nie przewidziano jednak aż tak dużego stopnia zainteresowania kontynuacją nauki po zakończeniu wsparcia. Ponadto we wskazanym okresie należy uwzględnić trudniejszą sytuację na rynku pracy, zwiększającą motywację do kontynuowania nauki w sytuacji braku możliwości znalezienie zatrudnienia przez ludzi młodych.
Działanie 1.3		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Udział osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji	**268%**	Na etapie estymacji wskaźników do SPO RZL nie przewidziano jednak aż tak dużego stopnia zainteresowania kontynuacją nauki po zakończeniu wsparcia. Ponadto we wskazanym okresie należy uwzględnić trudniejszą sytuację na rynku pracy, zwiększającą motywację do kontynuowania nauki w sytuacji braku możliwości znalezienie zatrudnienia przez osoby długotrwale bezrobotne.
Działanie 1.4		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie

liczba beneficjentów ostatecznych Działania 1.4, którzy zostali objęci wsparciem	**550%** **611% - dla ON w stopniu umiarkowanym i znacznym**	Osiągnięte wartości wskaźników wynikają zarówno z ogromnego zainteresowania osób niepełnosprawnych udziałem w projektach współfinansowanych z EFS, jak również są pochodną większego niż zakładano stopnia realizacji wsparcia w tym Działaniu. Realokacja finansowa dokonana w 2009 r., polegająca na przesunięciu części niewykorzystanych środków do Działania 1.4 SPO RZL, pozwoliła na sfinansowanie dodatkowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych a tym samym osiągnięcie znacznie większych wartości przedmiotowych wskaźników.
Liczba beneficjentów ostatecznych Działania 1.4, którzy zostali ukończyli udział	**792%** **871% - dla ON w stopniu umiarkowanym i znacznym**	
Działanie 1.5		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Liczba osób objętych szkoleniami, pracujących na rzecz grup szczególnego ryzyka	**229%**	Pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej byli grupą silnie zmotywowaną do uczestnictwa w szkoleniach, zwłaszcza że dotychczas nie było możliwości realizacji tego typu wsparcia na tak znaczącą skalę (np. szkolenia dla wszystkich pracowników całego OPS czy PCPR). Nie można również zapomnieć, iż w Działaniu 1.5 ze szkoleń mogli korzystać wolontariusze, dla których była to w większości jedyna szansa na skorzystanie z jakichkolwiek szkoleń o charakterze zawodowym.
Działanie 1.6		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Liczba pracodawców uczestniczących w szkoleniach	**1,1%**	Niski poziom realizacji wskaźnika wynikał m.in. z faktu, iż sam wskaźnik został skonstruowany niewłaściwie do monitorowania wsparcia w ramach Działania 1.6 i nie oddaje pełnego charakteru Działania. Dodatkowo system wyboru projektów nie premiował podmiotów, które zdecydowały się na realizację trudniejszych projektów, a za takie właśnie uchodziły według zdania projektodawców szkolenia dla pracodawców z zakresu równości szans kobiet i mężczyzn. Ze względu na opóźnienia w realizacji Działania 1.6 Instytucja Wdrażającą zdecydowała się na ogłoszenie konkursów otwartych na wszystkie typy wsparcia. Ponadto nie została odpowiednio dobrana kwestia promocji tego typu rodzaju wsparcia. Promocja miała charakter ogólny, nie ukierunkowany na jeden typ projektów. Innym czynnikiem, który nie

		zachęcał pracodawców do udziału w szkoleniach był fakt, iż projekty dotyczące elastycznych form pracy w latach 2004-2006 były realizowane w momencie, kiedy nie istniały jeszcze podstawy prawne do ich wprowadzenia. Dopiero w 2007 roku zostały wprowadzone do Kodeksu Pracy przepisy dotyczące możliwości wykonywania telepracy. W celu analizy niskiego poziomu realizacji wskaźnika Instytucja Wdrażająca przeprowadziła badanie ewaluacyjne pt. *„Badanie wskaźnika Liczba pracodawców uczestniczących w szkoleniach w ramach Działania 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet SPO RZL”*.
Działanie 2.3		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Liczba pracowników, którzy rozpoczęli szkolenie	**286 %**	Jedną z przyczyn uzyskania tak wysokich wartości ww. wskaźników było często występujące w projektach zmniejszanie się liczby godzin wsparcia na osobę na rzecz zwiększenia liczby ostatecznych beneficjentów projektu. Spowodowane to było faktem, iż przedsiębiorstwa (zwłaszcza z sektora mikroprzedsiębiorstw oraz MŚP) nie mogły sobie pozwolić na długotrwałe szkolenie jednego pracownika, ze względu na koszty jego nieobecności w pracy. Skutkiem tego w projektach z Działania 2.3 pojawiała się większa liczba pracowników, którzy jednakże krócej korzystali ze wsparcia. Poziom wskaźników określonych dla Działania w Uzupełnieniu SPO RZL osiągnięty na koniec okresu wdrażania dowodzi niedoszacowania na etapie formułowania założeń dla Działania 2.3.
liczba pracowników którzy zakończyli szkolenie	**331%**	
Liczba przedsiębiorstw które odczuły poprawę funkcjonowania w 6 m-cy od zakończenia wsparcia	**1138%**	
Działanie 2.4		
Nazwa wskaźnika	% wartości docelowej wskaźnika	Wyjaśnienie
Liczba przeszkolonych członków korpusu służby cywilnej	**694%**	Poziom wskaźników określonych dla Działania w Uzupełnieniu SPO RZL osiągnięty na koniec okresu wdrażania dowodzi niedoszacowania na etapie formułowania założeń dla Działania 2.4.

Realizacja wskaźników rezultatu

Wartości wskaźników rezultatu, mierzone w ramach SPO RZL, osiągnięte od początku realizacji projektów są z reguły wysokie, co pozwala zakładać, iż realizacja projektów w ramach Programu przyczyniła się do poprawy sytuacji na polskim rynku pracy oraz rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy, a także że projekty były sprawnie realizowane. Ponadto, na podstawie wartości tych wskaźników można wnioskować również, że jakość wsparcia oferowanego w ramach SPO RZL była satysfakcjonująca dla jego odbiorców. Pomimo, że szacunki dotyczące wartości docelowych okazały się nie zawsze trafne (zainteresowanie wsparciem SPO RZL było mniejsze lub większe niż zakładano) to jego rezultaty okazały się bardzo pozytywne.

Wykres nr 81. Wartość wybranych wskaźników rezultatu w ramach Priorytetu 1. i 2. od początku realizacji SPO RZL

Powyższy wykres prezentuje stopień realizacji poszczególnych wskaźników rezultatu dla SPO RZL. Przy czym na wykresie przedstawione zostały następujące wskaźniki:

- Działanie 1.1 – *% pracowników PSZ oceniających szkolenia jako adekwatne do potrzeb zawodowych*
- Działanie 1.2, 1.3 i 1.5 – *% osób, które ukończyły Działanie*;
- Działanie 2.4 - *udział członków korpusu służby cywilnej, w których ocenie kwalifikacje zdobyte w wyniku uczestnictwa w projekcie są wykorzystywane w ich pracy zawodowej, w ogólnej liczbie osób objętych wsparciem w ramach Działania*.

Priorytet 1

Osiągnięte rezultaty Priorytetu 1. były monitorowane przy pomocy 2 wskaźników. Pierwszym z nich był *„udział procentowy osób, które podjęły zatrudnienie dzięki wsparciu SPO RZL do 6 miesięcy po zakończeniu realizacji projektu”*. Wskaźnik ten liczony był dla wszystkich beneficjentów ostatecznych Priorytetu 1. ogółem oraz poszczególnych grup docelowych tego Priorytetu (objętych wsparcie w ramach Działań 1.2-1.6 SPO RZL). Jego wartość docelowa ogółem dla całego Priorytetu została oszacowana na poziomie 28% odbiorców wsparcia. Skuteczność SPO RZL okazała się jednak znacznie większa niż przewidywano, gdyż w okresie 6 miesięcy od zakończeniu udziału w projekcie zatrudnienie podjęło aż 58% (68% wśród mężczyzn oraz 51% wśród kobiet). Oznacza to, że stopień realizacji tego wskaźnika osiągnął poziom 207,1%. Realizacja tego wskaźnika, na poziomie poszczególnych Działań Priorytetu 1. została opisana w części dotyczącej wskaźników wpływu.

Drugim wskaźnikiem opisującym rezultaty realizacji Priorytetu 1. SPO RZL był wskaźnik aktywizacji, wyliczany przez Departament Analiz i Prognoz w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Wskaźnik ten obrazuje średnią roczną liczbę osób objętych programami aktywizacji zawodowej w stosunku do średniej rocznej liczby bezrobotnych, liczonych ogółem oraz dla następujących grup: młodzież, osoby długotrwale bezrobotne, osoby niepełnosprawne. Wartość tego wskaźnika ogółem została ustalona na koniec 2008 r. na poziomie 3,2%. Natomiast osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2009 r. to 40,4%. Tym samym, stopień jego realizacji został osiągnięty na niespotykanie wysokim poziomie – 1262,5% (w przypadku młodzieży – 2828%, osób długotrwale bezrobotnych – 1565%, osób niepełnosprawnych – 793,3%). Dane te pokazują bardzo dużą skalę zaangażowania środków EFS w walkę z bezrobociem poprzez finansowanie działań w obszarze Aktywnej Polityki Rynku Pracy. Jednocześnie, w powiązaniu z danymi dotyczącymi realizacji wskaźników wpływu w tym zakresie można mówić również o dużej skuteczności zastosowanych i sfinansowanych w ramach SPO RZL instrumentów rynku pracy i polityki społecznej.

Działanie 1.1

Wartość wskaźnika rezultatu *Odsetek pracowników Publicznych Służb Zatrudnienia oceniających szkolenia jako adekwatne do potrzeb zawodowych* zgodnie z Uzupełnieniem SPO RZL była monitorowana według danych pozyskanych z bazy PEFS. Z uwagi na fakt, iż dane pozyskiwane z tego źródła nie były wiarygodne i miarodajne Departament Zarządzania EFS zmodyfikował powyższą aplikację. Zakładka dotycząca adekwatności szkoleń do potrzeb pracowników przestała obowiązywać.

Badanie wskaźnika rezultatu *„Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS”* przeprowadzone zostało w 2008 r. na zlecenie Departamentu Zarządzania EFS Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przez Instytut Badań Strukturalnych. Zgodnie z wynikami przeprowadzonego badania ewaluacyjnego 75% ankietowanych pracowników publicznych służb zatrudnienia oceniło szkolenie jako adekwatne do potrzeb. Oznacza to, iż stopień realizacji wskaźnika rezultatu wyniósł 115,4%.

Działanie 1.2

Projekty realizowane w ramach Działania 1.2 ukończyło w sumie - 341 281 osób. Wartość wskaźnika rezultatu dla Działania 1.2 od początku realizacji Programu wyniosła 86,9%, co stanowi 96,5% wartości docelowej zakładanej w Uzupełnieniu SPO RZL.

Działanie 1.3

W projektach z Działania 1.3 udział zakończyło 289 395 beneficjentów ostatecznych, dając wartość wskaźnika rezultatu dla Działania 1.3: *„% osób, które ukończyły Działanie 1.3"* – 90,9%.

Działanie 1.4

Udział w projektach z Działania 1.4 ukończyło 142 506 osób (w tym 70 537 mężczyzn i 71 969 kobiet). Wartość ta prawie 8-krotnie przekroczyła wartość zakładaną do osiągnięcia w Uzupełnienia SPO RZL (stopień realizacji wskaźnika – 791,7%). Jednocześnie, wartość tego wskaźnika rezultatu, ograniczona jedynie do liczby osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym, które ukończyły udział w Działaniu wyniosła – 128 046 osób, co stanowi o realizacji tego wskaźnika na poziomie 871,1%. Świadczy to o dużej determinacji osób niepełnosprawnych, związanej z pełnym wykorzystaniem wszystkich form oferowanego w tym Działaniu wsparcia. Głównym powodem wzrostu wartości ww. wskaźników było zrealizowanie dodatkowych projektów PFRON w 2009 r.

Działanie 1.5

Liczba osób, które ukończyły udział w projektach, realizowanych w ramach Działania, wyniosła 62 322 i stanowi 73,9% beneficjentów ostatecznych Działania 1.5. Wartość tego wskaźnika przewyższała wartość docelową, określoną w Uzupełnieniu Programu (stopień realizacji wskaźnika wyniósł – 107,1%).

Działanie 1.6

Wartość wskaźnika rezultatu *% kobiet, w których opinii uczestnictwo w Działaniu przyniosło im korzyści* nie została określona. Badanie tego wskaźnika nie było przeprowadzone, ponieważ zgodnie z Umową Finansowania Działania 1.6 w ramach SPO RZL, Instytucja Wdrażająca nie została zobowiązana do wykonania tego badania ewaluacyjnego. Wskaźnik rezultatu nie został więc zbadany, aczkolwiek z rozmów z projektodawcami wynika, iż prowadzone przez niektórych z nich badania ewaluacyjne udowodniły, iż jest to wskaźnik realny do osiągnięcia (tj. 70% kobiet uznało, że wsparcie uzyskane w ramach projektu było adekwatne do ich potrzeb).

Priorytet 2

Aż 4 z 5 wskaźników rezultatu określonych na poziomie Priorytetu 2. dotyczyło działań w zakresie edukacji. Pierwszy z tych wskaźników dotyczył *liczby placówek edukacyjnych oferujących kształcenie na odległość*. Jego wartość docelowa na koniec 2008 r. została oszacowana jako „250". Od początku realizacji Programu powstało 1 516 centrów kształcenia na odległość na wsiach. Zatem wartość wskaźnika określona na poziomie 250 została zrealizowana w 606,4%. Realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była m.in. z przedłużeniem

przez Komisję Europejską okresu kwalifikowalności dla Działania 2.1 SPO RZL do dnia 30 czerwca 2009 r. W związku z tym wydłużono okres realizacji projektu *„Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”*, realizowanego w ramach Działania 2.1, zwiększono budżet projektu i liczbę powstałych centrów kształcenia na odległość. Do końca realizacji Programu liczba tych placówek w Polsce ukształtowała się na poziomie 1516.

Drugim wskaźnikiem rezultatu dla Priorytetu był: *„udział nauczycieli przeszkolonych w zakresie technik informacyjnych i komunikacyjnych w ramach priorytetu w ogólnej liczbie nauczycieli”.* Wartość docelowa tego wskaźnika wynosiła 9,8%. Od początku realizacji Programu (Działania 2.2), 36 962 nauczycieli zakończyło udział w projektach: *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT”, „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu” i „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu”*, co stanowi 7,47% ogólnej liczby nauczycieli (495 105 w etatach, wg raportu GUS *„Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2008/2009”*). Pozwoliło to na osiągniecie stopnia realizacji wskaźnika na poziomie 76,22%. Wykazanie stopnia realizacji wskaźnika na poziomie niższym niż 100%, spowodowane było spadkiem zainteresowania nauczycieli uczestnictwem w kursach doskonalących. Bardziej dogodną dla ścieżki rozwoju i awansu zawodowego formą zajęć okazały się studia podyplomowe.

Ponadto zaplanowano monitorowanie wskaźnika rezultatu, pn. *udział szkół wyposażonych w stanowiska komputerowe, finansowane dzięki wsparciu działań w ramach Priorytetu 2*. Zakładano osiągnięcie wartości wskaźnika w wysokości 33%. Od początku realizacji Priorytetu wyposażono w pracownie komputerowe 19 954 szkół (w ramach projektu *„Pracownie komputerowe dla szkół”*), co stanowi 54,88% liczby szkół ogółem w roku szkolnym 2008/2009 (liczba szkół ogółem wg publikacji GUS *„Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009”* - 36 359). Zatem wartość wskaźnika określona na poziomie 33% została zrealizowana w 166,3%. Realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była ze spadkiem wartości sprzętu komputerowego. W związku ze spadkiem ceny jednostkowej, w ramach budżetu ww. projektu, możliwe było wyposażenie w stanowiska komputerowe większej liczby szkół niż wcześniej zakładano. Jednocześnie, wskaźnik rezultatu pn. „*stopa komputeryzacji szkół publicznych i placówek edukacyjnych*” na koniec okresu realizacji Działań 2.1 oraz 2.2 osiągnął wartość 74,2%. Ze względu na fakt, iż na etapie programowania z powodu braku odpowiednich danych nie określono wartości docelowej tego wskaźnika, nie udało się niestety ocenić stopnia jego realizacji. Natomiast wartość ta pokazuje, że większość placówek została wyposażona w sprzęt komputerowy.

W ramach określonych dla Priorytetu wskaźników rezultatu był również monitorowany *„udział pracowników objętych szkoleniami w ogóle pracowników małych i średnich przedsiębiorstw”*. Stopień realizacji tego wskaźnika wyniósł 84,2% wartości docelowej z Uzupełnienia Programu.

Działanie 2.1

W ramach działania 2.1 określono 2 wskaźniki rezultatu. Wartość pierwszego wskaźnika rezultatu pn. *„udział szkół, które realizowały lub realizują programy rozwoju”* określono na poziomie 9%. Do końca okresu realizacji Programu (2008 r.) osiągnięto wartość wskaźnika w wysokości 10,8%, dzięki czemu stopień jego realizacji osiągnął poziom 120% wartości docelowej. Od początku realizacji

Działania, 3127 szkół realizowało programy rozwoju, co stanowi 10,8% ogólnej liczby szkół (liczba szkół czynnych dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2008/2009 - 28 957 - wg danych SIO – stan na dzień 30.09.2008 r.). Realizacja wskaźnika na poziomie przekraczającym 100% związana była z ogromnym zainteresowaniem szkół uczestnictwem w projektach. Ponadto, w ramach powstałych oszczędności w realizowanych projektach beneficjenci objęli dotacjami rozwojowymi więcej szkół niż pierwotnie zakładali.

Jeżeli chodzi o drugi wskaźnik rezultatu dla Działania pn. *„liczba programów do kształcenia na odległość opracowanych dzięki wsparciu w ramach Działania”* to należy wskazać, że od początku realizacji Działania 2.1, 10 szkół wyższych przygotowało programy do kształcenia na odległość. 8 szkół przygotowało po jednym programie, Akademia Rolnicza we Wrocławiu przygotowała 2 programy, a UW - 6. Dla tego wskaźnika na etapie przygotowywania Programu nie określono wartości docelowej, w związku z czym niemożliwe jest obecnie oszacowanie stopnia jego realizacji. Przyczyną nieokreślenia tej wartości był fakt, iż tego typu działania na etapie przygotowywania Programu były niestandardowe i trudno było jednoznacznie określić jakich rezultatów wsparcia z EFS w tym zakresie można oczekiwać.

Jednocześnie na podstawie danych z GUS na koniec 2008 r. edukacją przedszkolną objęto 37,5% dzieci w wieku 3-5 lat zamieszkałych na terenach wiejskich. Oznacza to, że osiągnięto ponad 262,2% wartości wskaźnika zakładanej w Uzupełnieniu SPO RZL.

Działanie 2.2

Pierwszy ze wskaźników rezultatu dla Działania 2.2 (wskaźnik efektywności) określony został jako: „*% nauczycieli, którzy otrzymali zaświadczenie potwierdzające przygotowanie do wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie kształcenia, w ogólnej liczbie nauczycieli, którzy wzięli udział w szkoleniu w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych”*. Zakładano, iż wartość wskaźnika na koniec 2008 r. osiągnie 90%. Od początku realizacji Działania, 36 962 nauczycieli zakończyło udział w projektach: „Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT”, „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu” (edycja I) i „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu” (edycja II), co stanowi 88,93% nauczycieli, którzy rozpoczęli udział w projektach (41563) – zatem wartość wskaźnika określona na poziomie 90% została zrealizowana w 98,81%. Osiągnięto niemal 100% zakładanej wartości wskaźnika. Wartość nieco poniżej 100% spowodowana jest pojedynczymi przypadkami losowymi, których nie sposób było przewidzieć przed rozpoczęciem realizacji projektów. Tak więc, wskaźnik został zrealizowany na poziomie blisko 99%.

Drugi wskaźnik rezultatu dla Działania 2.2 został określony jako *„udział nauczycieli (M/K) przeszkolonych dzięki wsparciu w ramach Działania w zakresie języków obcych w ogólnej liczbie nauczycieli”*. Wartość docelową tego wskaźnika określono w wysokości 6,8%. Od początku realizacji Działania 28 320 nauczycieli zakończyło udział w projekcie *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych”*, co stanowi 5,72% ogólnej liczby nauczycieli (495 105 w etatach, wg raportu GUS *„Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2008/2009”*). Zatem wartość wskaźnika została zrealizowana w 84,12%. Mimo, że stopień realizacji tego wskaźnika rezultatu nie został osiągnięty w 100%, to wskaźnik liczony na poziomie projektu przekroczył

100%. Projekt *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych”* zakładał organizację szkoleń dla 26 600 nauczycieli. Tymczasem od początku realizacji projektu 28 320 nauczycieli ukończyło szkolenia, co stanowi 106,5%.

Działanie 2.3

Wartość wskaźnika rezultatu w Działaniu 2.3: *„liczba pracowników, którzy ukończyli szkolenie”* wyniosła - 498 459 pracowników (w tym 255 163 mężczyzn i 243 296 kobiet), co stanowi o stopniu realizacji tego wskaźnika na poziomie 346% (poziom realizacji wskaźnika tylko w odniesieniu do pracowników małych i średnich przedsiębiorstw był nieznacznie niższy i wyniósł - 331%).

Jeszcze wyższy stopień realizacji osiągnięty został w przypadku wskaźnika: *„liczba pracowników służby zdrowia, którzy ukończyli szkolenie”* (443%). Wskaźnik ten osiągnął taki poziom ze względu na znaczne zainteresowanie szkoleniami ze strony kadry pomocniczej polskiej służby zdrowia (tj. przede wszystkim ze stanowisk pielęgniarskich). Zainteresowanie i frekwencja na szkoleniach były zdecydowanie wyższe niż się spodziewano.

Działanie 2.4

Wysoki poziom realizacji odnotowany został również dla 2 wskaźników rezultatu z Działania 2.4: *„liczba członków korpusu służby cywilnej, którzy uzyskali certyfikat znajomości języka obcego”* oraz *„udział członków korpusu służby cywilnej, w których ocenie kwalifikacje zdobyte w wyniku uczestnictwa w projekcie są wykorzystywane w ich pracy zawodowej w ogólnej liczbie osób objętych wsparciem Działania 2.4”*. Stopień realizacji pierwszego z nich wyniósł - 134%, natomiast stopień realizacji drugiego z ww. na poziomie 87,5%.

Monitorowanie wskaźników wpływu

Priorytet 1

Działanie 1.1

Wskaźnik satysfakcji klientów urzędów pracy

Analizy prowadzone w obszarze wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej wskazują, iż działania skierowane na rzecz wspierania publicznych instytucji rynku pracy można uznać za skuteczne, nie tylko na poziomie rozwiązań systemowych, stosowanych w poszczególnych instytucjach, ale przede wszystkim jakości pracy pracowników tych instytucji[31]. Ponad 86% pracowników instytucji rynku pracy oraz 84% pracowników instytucji pomocy społecznej, ocenia uzyskane wsparcie jako przydatne i jednocześnie, iż w bardzo dużym oraz dużym stopniu wykorzystuje zdobytą wiedzę w codziennej pracy (niespełna 76% respondentów w przypadku instytucji rynku pracy i 75% w przypadku instytucji pomocy społecznej).

Wykres nr 82. Odpowiedzi na pytanie: *W jakim stopniu otrzymane wsparcie poprawiło skuteczność realizacji wykonywanych zadań?*

Źródło: Wyniki badania pn. ”Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS”

[31] Na podstawie wyników Badania pt.: ”Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS” przygotowanego na zlecenie Instytucji Zarządzającej SPO RZL, czerwiec 2008 r.

Wykres nr 83. Odpowiedzi na pytanie: *Jakiego obszaru dotyczyła poprawa?*

Źródło: Wyniki badania pn. "Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS"

Badania wpływu wsparcia realizowanego na rzecz podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji rynku pracy w ramach Działania 1.1, wskazują na wysoką trwałość zrealizowanego wsparcia. Osoby uczestniczące w projektach w bardzo niewielu przypadkach decydują się na zmianę pracodawcy z własnej inicjatywy. 93% osób uczestniczących we wsparciu w ramach Działania 1.1 nadal było zatrudnionych w tym samym miejscu pracy. Sytuacja taka ma bardzo pozytywny wpływ między innymi na budowanie potencjału oraz pamięci instytucjonalnej organizacji obejmowanych wsparciem.

Badania realizowane w 2008 roku w obszarze wpływu wsparcia udzielonego instytucjom rynku pracy[32], wskazują na pozytywne zmiany, jakie zaszły w tym obszarze - między innymi odnotowano znaczący spadek liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne przypadających na jednego doradcę zawodowego zatrudnionego w powiatowym urzędzie pracy. Wskaźnik obciążenia doradców zawodowych w PUP zmniejszył się od roku 2000 o prawie trzy tysiące osób. Należy zaznaczyć, iż na taką sytuację w znacznym stopniu wpłynęły zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, a nie wyłącznie oddziaływanie Programu.

[32] Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie Informacji o realizacji usług poradnictwa zawodowego w urzędach pracy w 2006 r., MPiPS, Warszawa 2008 oraz danych Eurostat.

Wykres nr 84. Liczba osób bezrobotnych na jednego doradcę zawodowego (bezrobotni według badań BAEL).

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie Informacji o realizacji usług poradnictwa zawodowego w urzędach pracy w 2006 r. oraz danych Eurostat.

W ramach Działania 1.1 SPO RZL, wpływ oferowanego w ramach projektów wsparcia miał odzwierciedlać stopień realizacji *wskaźnika satysfakcji klientów urzędów pracy*. Poziom satysfakcji klienta PUP zbadano w 5 wymiarach odnoszących się odpowiednio do oferty usług i form pomocy PUP, informacji, wykorzystania nowych technologii w komunikacji i informacji, jakości obsługi, nastawienia pracowników do klientów.

Na podstawie przeprowadzonego badania[33] satysfakcji ww. grupy, wskaźnik ten został określony na poziomie 69,8%. Oznacza to, że przekroczył on wartość docelową zaplanowaną do osiągnięcia w Uzupełnianiu Programu w wysokości 60% i został zrealizowany w na poziomie 116,3%.

Dla poszczególnych badanych typów klientów PUP wskaźniki satysfakcji wyniosły odpowiednio: 67,2% dla bezrobotnych/poszukujących pracy, 68,3% dla byłych bezrobotnych oraz 80,3% dla pracodawców.

Działanie 1.2

Relacja stopy bezrobocia młodzieży (15-24 lata) do stopy bezrobocia ogółem (M/K)

Należy odnotować, iż drugi ze wskaźników mających oddawać wpływ realizacji Działania 1.2 SPO RZL, tj. relacja stopy bezrobocia wśród młodzieży w stosunku do stopy bezrobocia ogółem pokazuje, iż bezrobocie w dalszym ciągu jest wyższe wśród ludzi młodych. Relacja średniorocznej stopy bezrobocia młodzieży (osób w wieku 15-24) do średniorocznej stopy bezrobocia ogółem 2008 r. osiągnęła wartość 2,44. Oznacza to, iż stopa bezrobocia jest niemal 2,5 razy wyższa wśród osób młodych niż w całej populacji. Dla porównania za 2007 rok wskaźnik ten osiągnął wartość 2,26.

[33] Na podstawie wyników „*Badania wskaźnika wpływu Działania 1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*", zakończonego w marcu 2008 r., zrealizowanego na zlecenie Instytucji Wdrażającej (DWF, MPiPS)

Wyniki otrzymane w ramach realizacji badania beneficjentów ostatecznych w około pół roku po zakończeniu udziału w projektach realizowanych w ramach SPO RZL wpisują się również w tendencje obserwowane na rynku pracy. W tym kontekście bardzo pozytywnie należy ocenić fakt, iż wyraźny wpływ Programu widoczny jest w wśród „trudnych grup" znajdujących się w stosunkowo niekorzystnej sytuacji na rynku pracy np..: w grupie osób młodych (do 24 roku życia), gdzie spadek liczby osób bezrobotnych był bardzo niski.

Wykres nr 85. Stopa bezrobocia w Polsce w latach 2004–2008

Źródło: Opracowanie własne dna podstawie danych GUS

Udział beneficjentów ostatecznych Działania 1.2, którzy podjęli dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji

Analizy prowadzone w ramach badania beneficjentów ostatecznych wsparcia udzielonego w ramach SPO RZL w sześć miesięcy od zakończenia udziału w projektach wskazują na poprawę sytuacji beneficjentów ostatecznych Działania 1.2 SPO RZL, także w porównaniu do próby kontrolnej, która nie uczestniczyła w żadnym rodzaju wsparcia. Poprawa ta była zauważalna zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet.

Wykres nr 86. Porównanie beneficjentów ostatecznych Działania 1.2 z próbą kontrolną pod względem statusu na rynku pracy (po około pół roku od zakończenia przez beneficjentów ostatecznych udziału w projektach)

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Uczestnicy projektów realizowanych w ramach Działania 1.2 deklarowali również dużo większy optymizm w ocenie szans na znalezienie stałej pracy, w stosunku do osób, które nie brały udziału we wsparciu. 77% osób uczestniczących w projektach SPO RZL uważało, iż ich szansa na znalezienie stałego zatrudnienia po pół roku od zakończenia udziału w projekcie wzrosła w porównaniu do 51% odpowiedzi osób z próby kontrolnej.

Wykres nr 87. Porównanie beneficjentów ostatecznych Działania 1.2 z próbą kontrolną pod względem zmiany szans na znalezienie stałej pracy (po około pół roku od zakończenia przez beneficjentów ostatecznych udziału w projektach)

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Działanie 1.3

Udział długotrwale bezrobotnych (12-24 miesiące) w ogóle bezrobotnych

Na koniec realizacji Programu (2009 r.), osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 26,9% wśród ogółu bezrobotnych. Wartość docelowa określona została w

Uzupełnieniu Programu na poziomie 19% można zatem ocenić, że **stopień realizacji tego wskaźnika wynosił więc 70,6%.**

Wsparcie udzielone w ramach SPO RZL okazało się skuteczne również wobec m.in. bezrobotnej młodzieży czy osób długotrwale bezrobotnych. Świadczą o tym osiągnięte stopnie realizacji wskaźników wpływu dla Działań 1.2, 1.3, odnoszące się do odsetka osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programach aktywizacji.

Udział beneficjentów ostatecznych Działania 1.3, którzy podjęli dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji

Badanie wpływu wsparcia realizowanego w ramach Działania 1.3 SPO RZL na sytuację osób na rynku pracy wskazują, iż pomocą obejmowane były osoby, które znajdowały się w relatywnie trudniejszej sytuacji, w stosunku do osób stanowiących próbę kontrolną w badaniu. Osoby te, deklarowały nie tylko większą liczbę barier stanowiących utrudnienie w znalezieniu zatrudnienia, ale również charakteryzowały się mniejszą intensywnością poszukiwania pracy.

Jednocześnie sytuacja tych osób na rynku pracy uległa znacznej poprawie i wskaźnik netto oszacowany dla grupy osób objętej wsparciem w ramach Działania 1.3 wyniósł 16 punktów procentowych. Należy jednak zauważyć, iż wynik ten był dużo korzystniejszy dla mężczyzn (23 pkt. proc.), niż dla kobiet (8 pkt. proc.). Różnica ta zgodna jest z istniejącymi nierównościami na rynku pracy w zakresie wartości wskaźnika zatrudnienia liczonego dla kobiet oraz dla mężczyzn, co może wynikać bezpośrednio z ról społecznych pełnionych przez obie płcie.

Wykres nr 88. Porównanie beneficjentów ostatecznych Działania 1.3 z próbami kontrolnymi pod względem statusu (po około pół roku od zakończenia przez beneficjentów ostatecznych udziału w projektach).

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Również badanie w obszarze rozwijania kompetencji ICT wskazały, że silny wpływ na skuteczność realizowanego wsparcia mają cechy demograficzne – zwłaszcza wiek, płeć i wykształcenie (ponad 60% osób z wykształceniem zawodowym

stwierdziło, iż wsparcie w dużym i bardzo dużym stopniu przyczyniło się do wzrostu ich kompetencji. Największy wzrost kwalifikacji zaobserwowano wśród respondentów powyżej 48 roku życia - aż 63% respondentów stwierdziło, iż udział w projekcie pozwolił im podnieść swoje umiejętności. Wynikać to mogło z globalnego postępu w dziedzinie wiedzy i technologii, jaki dokonał się na przestrzeni kilku lat, a na którym skorzystały przede wszystkim młodsze pokolenia – bezrobotni z najstarszych grup wiekowych nie mieli okazji zetknąć się z narzędziami ICT w ramach nauki szkolnej lub wdrożyć się w nowoczesne technologie w ramach środowiska pracy. Z reguły to kobiety czyniły większe postępy niż mężczyźni, zaczynały także od niższego poziomu kompetencji.

Działanie 1.4

Udział osób niepełnosprawnych o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, które podjęły dalszą naukę lub pracę w okresie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie (M/K)

Także dla osób niepełnosprawnych udział w projektach SPO RZL wiązał się z polepszeniem sytuacji na rynku pracy. W sześć miesięcy od zakończenia udziału w projekcie 32% osób, objętych wsparciem w ramach Działania 1.4 SPO RZL, znalazło pracę lub podjęło naukę. Wśród osób, które w sześć miesięcy po zakończenia udziału w projekcie znalazły zatrudnienie, 56% zadeklarowało, iż udział w projekcie bardzo lub raczej się do tego przyczynił, przy czym percepcja kobiet (62%) była w tym aspekcie bardziej pozytywna, niż mężczyzn (48%).

Wykres nr 89. Odpowiedzi na pytanie: *Na ile Program przyczynił się do znalezienia pracy?*

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Biorąc pod uwagę, iż osoby obejmowane wsparciem w ramach Działania 1.4 SPO RZL, stanowią grupę osób defaworyzowanych na rynku pracy, wyniki uzyskane w ramach badania osób z tej grupy należy uznać za bardzo korzystne - 63% badanej populacji zadeklarowało, iż w porównaniu z sytuacją sprzed udziału w projekcie liczba barier utrudniających im znalezienie stałej pracy zmalała.

Wykres nr 90. Zmiana liczby powodów nieposzukiwania lub nieznalezienia pracy pomiędzy momentem przystąpienia do Programu a momentem badania[34]

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Ponadto, wyniki badań[35] zrealizowanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, wskazują, iż 55% projektodawców, którzy zdobyli doświadczenie w realizacji projektów realizowanych w ramach Działania 1.4 stwierdziło, że doświadczenia te powodują, że są bardziej zainteresowani realizacją podobnego projektu w ramach nowej perspektywy finansowej. 45% z nich orzekło, że doświadczenia nabyte w ramach tego Działania nie mają żadnego wpływu na ich przyszłe działania, natomiast 75% z nich oceniło, że doświadczenia (zarówno dobre, jak i złe) z realizacji projektu w ramach Działania 1.4 mogą być przydatne w realizacji przyszłych projektów w ramach PO KL.

Działanie 1.5

Udział beneficjentów ostatecznych Działania 1.5, którzy podjęli dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji

Wyniki badania beneficjentów ostatecznych z grup szczególnego ryzyka zagrożeniem bezrobociem oraz wykluczeniem społecznym, a więc tych objętych wsparciem w ramach Działania 1.5 SPO RZL, wskazują, iż udział osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę w okresie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji wyniósł 79%. Jednocześnie wpływ zrealizowanego wsparcia został oceniony przez osoby biorące udział w badaniu dość wysoko.

Wykres nr 91. Odpowiedzi na pytanie: *Na ile Program przyczynił się do znalezienia przez Pana/Panią zatrudnienia?*

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Działanie 1.5 przyczyniło się również do wzrostu umiejętności osób nim objętych, niezbędnych dla sprawnego poruszania się po otwartym rynku pracy. W porównaniu z innymi Działaniami SPO RZL, zanotowano bardzo wysoki wskaźnik dotyczący

[34] Pytanie zadano wyłącznie osobom, które pozostawały bez pracy.

[35] Badanie pt. *„Ewaluacja zdolności absorpcyjnych systemu integracji zawodowej osób niepełnosprawnych"* dokonane na zlecenie PFRON w 2008 r.

wzrostu nabycia umiejętności poszukiwania pracy - 76% respondentów deklaruje, iż udział w projekcie bardzo oraz raczej się do tego przyczynił.

Wykres nr 92. Odpowiedzi na pytanie: *Na ile udział w Programie przyczynił się do tego, że obecnie lepiej umie Pan/Pani szukać pracy?*

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

W porównaniu z innymi Działaniami SPO RZL, wsparcie w zakresie ICT realizowane na rzecz osób obejmowanych pomocą w ramach Działania 1.5, charakteryzowało się również bardzo wysoką skutecznością. Aż 50% osób badanych w ramach tego Działania uznało, iż uczestnictwo w projekcie bardzo silnie, lub silnie wpłynęło na poprawę ich umiejętności w tym obszarze.

Wykres nr 93. Efekt projektu na poprawę umiejętności korzystania z ICT osób objętych wsparciem w ramach Działania 1.5

Źródło: Ewaluacja pn. „Ocena stopnia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)"

Działanie 1.6

Udział kobiet, które podjęły dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie

W ramach Działania 1.6 SPO RZL, wpływ realizowanych w nim projektów miał badać wskaźnik dotyczący udziału kobiet, które podjęły dalszą naukę lub pracę w okresie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie. Na podstawie badania ewaluacyjnego beneficjentów SPO RZL, którzy uczestniczyli w nim, jako niepracujący, widać, że ponad połowa z badanych kobiet, które uczestniczyły w Działaniu kontynuowała (podjęła) zatrudnienie lub naukę po zakończeniu uczestnictwa w projekcie. Należy ponadto zaznaczyć, iż Działanie 1.6 było skierowane do dość trudnej do aktywizacji grupy odbiorców, wśród której doprowadziło do zwiększenia świadomości na temat korzyści z zatrudnienia oraz sposobów godzenia życia zawodowego z rodzinnym.

Wykres nr 94. Sytuacja beneficjentów ostatecznych Działania 1.6 po udziale w projekcie

Źródło: Ewaluacja pn. „Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL".

Udział kobiet, które pracują w ogóle kobiet w wieku 15-64 lata

Realizacja Działania 1.6 SPO RZL miała również wpływać bezpośrednio na wskaźnik zatrudnienia kobiet. Jak wynika z danych Eurostat, wskaźnik zatrudnienia kobiet dla Polski w przeciągu ostatnich lat (od 2005) wykazywał wartości dodatnie, jednakże dynamika jego przyrostu znacząco słabnie. W 2008 r. wartość wskaźnika wyniosła 52,4%, co oznacza że jego wartość docelowa określona w Uzupełnieniu SPO RZL została osiągnięta na poziomie blisko 107%.[36]

Priorytet 2

Wskaźnik wpływu, określony w Uzupełnieniu Programu jako *„procent ludności w wieku 25-64 uczestniczącej w systemie edukacji i szkoleń ponad 4 tygodnie przed datą badania"* został zrealizowany na poziomie 94%.

Wskaźnik oddziaływania, pn. *„procent nauczycieli przygotowanych do korzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia"* został zrealizowany w ponad 136% (zakładana wartość do osiągnięcia - 32%). 216 030 nauczycieli zostało przygotowanych do korzystania z technik informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia, co stanowi 43,63% ogólnej liczby nauczycieli (495 105 w etatach, wg raportu GUS *„Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2008/2009"*).

Kolejnym wskaźnikiem wpływu, określonym dla Priorytetu 2. była *„liczba uczniów na jedno stanowisko z dostępem do Internetu".* Wartość docelowa została oszacowana na 15 uczniów. Na podstawie danych uzyskanych z Systemu Informacji Oświatowej, według stanu w dniu 30 września 2008 roku, wskaźnik wyniósł 11,76, co stanowi 127,55% realizacji wartości określonej w Uzupełnieniu SPO RZL.

[36] Wartości zostaną zmodyfikowane po przesłaniu danych (stan na koniec 2009 r.) przez GUS ok. 1 kwietnia br.

Działanie 2.1

Procent osób w wieku 18-24 lata z wykształceniem najwyżej gimnazjalnym, które nie kontynuują nauki

Wartość tego wskaźnika została określona w Uzupełnieniu Programu na poziomie 7%. Na koniec 2009 r. wg danych Eurostat wyniosła 5% Oznacza to, że stopień realizacji tego wskaźnika w okresie wdrażania SPO RZL można oszacować na 140% wartości docelowej określonej w Uzupełnieniu SPO RZL.

Działanie 2.2

Udział nauczycieli przeszkolonych w zakresie technik informacyjnych i komunikacyjnych w ramach Priorytetu 2. w ogólnej liczbie nauczycieli

W ramach SPO RZL, wsparcie na rzecz wyposażenia nauczycieli w odpowiednie pomoce dydaktyczne, było uzupełniane podnoszeniem ich kompetencji. Zakładano, iż wartość tego wskaźnika na koniec 2008 r. będzie wynosić 34,3% Od początku realizacji Działania, 70.506 nauczycieli zakończyło udział w projektach: *„Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie ICT", „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu", „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu", „Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych", „Przygotowanie nauczycieli do roli doradcy zawodowego w ramach studiów podyplomowych", „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego – II edycja", „Wspieranie szkolnictwa zawodowego poprzez kursy i inne formy doskonalenia"*, co stanowi 14,24% ogólnej liczby nauczycieli (495 105 w etatach, wg raportu GUS „*Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2008/2009"*) Wskaźnik został tym samym osiągnięty jedynie na poziomie 41,52%. Wykazanie stopnia realizacji wskaźnika na poziomie niższym niż 100%, spowodowane było nieuwzględnieniem w metodologii, zapisanej w Uzupełnieniu SPO RZL, wyliczania wskaźnika wszystkich projektów szkoleniowych realizowanych w ramach Działania 2.2.

Poza 70.506 nauczycielami, którzy zakończyli udział w ww. projektach, w ramach Działania, przeszkolono jednak również 70.184 nauczycieli do pełnienia roli egzaminatorów egzaminów zewnętrznych (w ramach projektów realizowanych przez 8 OKE), 966 nauczycieli ukończyło studia w ramach projektu *„Przygotowanie kadry do prowadzenia kształcenia ustawicznego na odległość"* oraz 200 osób ukończyło projekt *„Szkolenie kadry przeprowadzającej postępowanie akredytacyjne"*. Jednakże, metodologia wyliczania wartości tego wskaźnika nie uwzględniała ww. grupy beneficjentów ostatecznych, przesądzając tym samym o niskim stopniu jego realizacji.

Razem 141.856 beneficjentów ostatecznych ukończyło udział w Działaniu 2.2, co stanowi 28,65% ogólnej liczby nauczycieli. Zatem wartość wskaźnika, przy zastosowaniu metodologii uwzględniającej wszystkie projekty, mające na celu wsparcie dla nauczycieli, zostałaby zrealizowana w 83,53%. Wykazanie stopnia realizacji wskaźnika na poziomie niższym niż 100%, spowodowane było również spadkiem zainteresowania nauczycieli uczestnictwem w kursach doskonalących. Bardziej dogodną dla ścieżki rozwoju i awansu zawodowego formą zajęć okazały się studia podyplomowe. W związku z powyższym zrezygnowano z realizacji projektu „*Kursy doskonalące dla nauczycieli z zakresu pedagogiki specjalnej*", w ramach którego planowano przeszkolenie 11.000 nauczycieli. Pedagogika specjalna została

uwzględniona w projekcie *„Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu”*. Również z wyżej wymienionych powodów zmniejszono liczbę planowanych do przeszkolenia nauczycieli w ramach projektu *„Wspieranie szkolnictwa zawodowego poprzez kursy i inne formy doskonalenia”*, z 12 800 do 1400.

Oceniając oddziaływanie i trwałość wsparcia w obszarze kształcenia i doskonalenia nauczycieli, należy przyjrzeć się jak wpłynęło ono na jakość pracy nauczycieli. Poniższy wykres wskazuje, że w zdecydowanym stopniu podniosło poziom wiedzy i umiejętności uczestników, co miało przełożenie na jakość i efektywność wykonywanej przez nich pracy. Warto przy tym podkreślić, iż oprócz korzyści bezpośrednich dla nauczyciela (wzrost satysfakcji z pracy, kwalifikacji zawodowych, awansu i umocnienia pozycji w pracy), nauczyciele zyskali umiejętności jeżeli chodzi o przygotowanie uczniów do przyszłego zatrudnienia.

Wykres nr 95. ***Odpowiedzi na pytanie: Czy uczestnictwo w kursie, szkoleniu lub studiach podyplomowych przyczyniło się do osiągnięcia poniższych elementów?***

Źródło: Wyniki badania pn. ”Ewaluacja działań skierowanych na rzecz wsparcia systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS”.

Liczba uczniów przypadających na jeden komputer z dostępem do Internetu

Według Uzupełnienia SPO RZL, wskaźnik wpływu odnoszący się do liczby uczniów na jedno stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu, miał wynieść na koniec 2008 r. 15 uczniów na jedno stanowisko, tymczasem ostatecznie jego wartość wyniosła 11,76, co oznacza że wskaźnik ten został zrealizowany na poziomie 127,55%.

Badania realizowane w obszarze systemu kształcenia i szkolenia potwierdzają, iż projekty ukierunkowane na zakup sprzętu, w tym komputerowego i oprogramowania, a także sprzętu specjalistycznego i związanego z edukacją zawodową należy uznać

za bardzo adekwatne. Badania wskazują, iż przekazany w ramach projektów sprzęt przyczynił się do poprawy jakości kształcenia we wspieranych placówkach.

Wykres nr 96. Odpowiedzi na pytanie: *Czy otrzymany w ramach projektu sprzęt wpływa na poprawę jakości kształcenia w Państwa placówce?*

Źródło: Wyniki badania pn. "Ewaluacja działań skierowanych na rzecz wsparcia systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS".

Duże znaczenie miało również trafne adresowanie wsparcia do instytucji, które znajdują się w najmniej korzystnej sytuacji np. na rzecz placówek usytuowanych na terenach wiejskich oraz na terenie małych miast do 20 tys. mieszkańców. Można ocenić, iż zrealizowane wsparcie wpłynęło pozytywnie na poprawę sytuacji w tym obszarze, gdzie sytuacja była diagnozowana jako najtrudniejsza. W wyniku działań podejmowanych w Programie, nastąpiła poprawa dostępu do edukacji na terenach wiejskich i w małych miastach, co potwierdza poniższy wykres.

Wykres nr 97. Wielkość miejscowości w której funkcjonuje placówka.

Źródło: Wyniki badania pn. "Ewaluacja działań skierowanych na rzecz wsparcia systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS".

Na wysoką jakość wsparcia realizowanego na rzecz nauczycieli wskazuje także ocena jego przydatności w pracy zawodowej. Zdecydowana większość (95,5%)

odbiorców różnych form doskonalenia zawodowego stwierdziła, że od zakończenia wsparcia wykorzystuje w pracy nabytą wiedzę i umiejętności - w tym 87% często i bardzo często.

Wykres nr 98. Ocena przydatności wiedzy i umiejętności przekazywanych podczas szkolenia/kursu/studiów podyplomowych do pracy zawodowej.

Źródło: Wyniki badania pn. "Ewaluacja działań skierowanych na rzecz wsparcia systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS".

Działanie 2.3

Liczba przedsiębiorstw, które skorzystały ze wsparcia i odczuwają poprawę w swoim funkcjonowaniu w okresie 6 miesięcy od zakończenia wsparcia

Także wsparcie na rzecz adaptacyjności przedsiębiorstw, cechowało się wysoką skutecznością. Wartość ww. wskaźnika wpływu Działania 2.3 ukształtowała się na poziomie aż 1138%. Zakładano, iż 9000 przedsiębiorstw zadeklaruje taką postawę, tymczasem stwierdziło tak ponad 102 419 przedsiębiorstw. Świadczyć to może o znacznym niedoszacowaniu wskaźnika w Uzupełnieniu Programu.

Wsparcie uzyskane w ramach Działania 2.3 SPO RZL zostało przez ostatecznych beneficjentów, posiadających status osób pracujących, ocenione stosunkowo wysoko. Blisko co trzeci (29%) respondent uznał otrzymane wsparcie za ogólnie „bardzo dobre", przyznając mu najwyższą notę na dziesięciopunktowej skali ocen. Łącznie pozytywne wskazania stanowiły 90% uzyskanych odpowiedzi.

Przydatność szkoleń i ich adekwatność do potrzeb firmy jest również oceniana bardzo wysoko - aż 79% pracodawców uważa, że podczas szkoleń ich pracownicy zdobyli dużo potrzebnej i cennej wiedzy oraz umiejętności, przy czym ocena przydatności szkoleń nie jest istotnie zróżnicowana w zależności od wielkości badanej firmy.

Badania realizowane w tym obszarze wskazują również, iż dofinansowane z EFS szkolenia oferowane w Działaniu 2.3 były silnym impulsem dla mikrofirm do skierowania na szkolenie swoich pracowników, np. wśród mikrofirm, biorących udział w schemacie a) jest 41% firm, które nie korzystały z innych szkoleń przynajmniej od

2005 r. i szkolenie w ramach Działania 2.3 a) było dla nich pierwszym (przynajmniej w badanym okresie). Dla porównania należy wskazać, że z innych szkoleń nie korzystało wcześniej również 20% firm małych, 13% firm średnich i tylko 6% firm dużych.

Działanie 2.4

Udział członków korpusu służby cywilnej, w których ocenie kwalifikacje zdobyte w wyniku uczestnictwa w projekcie są wykorzystywane w ich pracy zawodowej

Wartość wskaźnika wpływu Działania 2.4 dotyczącego udziału członków korpusu służby cywilnej, w których ocenie kwalifikacje zdobyte w wyniku uczestnictwa w projekcie są wykorzystywane w ich pracy zawodowej w ogólnej liczbie osób objętych wsparciem Działania 2.4, ukształtowała się na poziomie 70%, co skutkuje stopniem jego realizacji na poziomie 87,5%.

W kontekście szacowania wpływu wsparcia realizowanego w ramach tego Działania, duże znaczenia ma również trwałość zrealizowanej interwencji. Trwałość efektów wsparcia realizowanego w ramach Działania 2.4 była mierzona na podstawie wykorzystywania nabytej wiedzy i umiejętności podczas codziennej praktyki zawodowej. Aż 63% spośród ankietowanych uczestników potwierdziło częste wykorzystywanie w pracy zawodowej nabytych umiejętności, a zaledwie 1% nie miał dotąd możliwości ich zastosowania. W takim kontekście, efekty uczestnictwa w szkoleniach generalnych, można uznać za bardzo trwale.

Wykres nr 99. Częstotliwość możliwości wykorzystania wiedzy i umiejętności zdobytych podczas szkoleń generalnych (w %)

Źródło: „Ewaluacja projektów: szkoleniowego oraz pomocy doradczej i szkoleniowej zrealizowanych w ramach Działania 2.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich Wzmocnienie zdolności administracyjnych", 2008, KPRM

Trwałość realizowanego wsparcia można stwierdzić również poprzez występowanie sytuacji dzielenia się wiedzą zdobytą podczas szkoleń z innymi pracownikami. Jak pokazują badania ilościowe, prowadzone na grupie uczestników szkoleń generalnych, aż 75% z nich dzieliło się zdobytą wiedzą ze współpracownikami, a

tylko 5% nie widziało takiej potrzeby. Dla 10% badanych jeszcze nie było takiej okazji, a 6% respondentów twierdziło, iż jeszcze nie podzielili się wiedzą, chociaż uważają, że w przyszłości się tak stanie.

Wykres nr 100. Odpowiedzi na pytanie: *Czy wiedzą/umiejętnościami zdobytymi podczas szkoleń dzielił się Pan/i z innymi pracownikami?*

Źródło: „Ewaluacja projektów: szkoleniowego oraz pomocy doradczej i szkoleniowej zrealizowanych w ramach Działania 2.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich Wzmocnienie zdolności administracyjnych", 2008, KPRM

Analizując wpływ SPO RZL na polski rynek pracy należy również przytoczyć wyniki badania ewaluacyjnego dotyczącego wpływu interwencji z funduszy strukturalnych na zatrudnienie.[37] W ramach badania obliczona została wartość wskaźnika dotyczącego średniej liczby miejsc pracy utworzonej przez beneficjentów poszczególnych programów realizowanych w ramach NPR[38]. Jedną z najwyższych wartości osiągnięto w ramach SPO RZL (w latach 2006-2008 średnio 4,33 na 7,68 wszystkich utworzonych przez beneficjentów miejsc pracy). Oznacza to, że SPO RZL okazał się jednym z najskuteczniejszych Programów realizowanych w perspektywie programowania 2004-2006.

[37] Przytoczone wyniki pochodzą z raportu końcowego Badania „Wpływ interwencji z funduszy strukturalnych na zatrudnienie" z września 2007 r.
[38] Średnia liczba miejsc pracy - liczba miejsc pracy utworzona średnio przez każdego badanego beneficjenta według badania CAWI realizowanego w ramach w/w badania.

Wykres nr 101. Średnia liczba miejsc pracy utworzonych dzięki projektom - według programów operacyjnych.

Źródło: Badanie „Wpływ interwencji z funduszy strukturalnych na zatrudnienie".

Ponadto, SPO RZL dobrym wynikiem odznaczył się również biorąc pod uwagę całkowitą liczbę miejsc pracy utworzonych dzięki projektom. Jak widać na poniższym wykresie, największy udział w tworzeniu miejsc pracy dzięki projektom wykazały SPO WKP, ZPORR oraz SPO RZL.

Wykres nr 102. Struktura utworzonych miejsc pracy dzięki projektom według programów operacyjnych.

Źródło: Badanie „Wpływ interwencji z funduszy strukturalnych na zatrudnienie"

W przypadku SPO RZL, niezmiennie za istotne rezultaty realizacji Działań SPO RZL, oprócz nabycia przez beneficjentów ostatecznych konkretnych umiejętności, tj. podniesienia poziomu lub nabycia nowych kwalifikacji zawodowych, należy uznać także wzmocnienie ich umiejętności interpersonalnych. Spośród cech, które beneficjentom ostatecznym udało się rozwinąć dzięki uczestnictwu w projektach było uzyskanie większej pewności siebie w kontaktach z innymi ludźmi, umiejętność skutecznego porozumiewania się z innymi, wzrost poczucia odpowiedzialności oraz wzrost zaangażowania w naukę i/lub pracę.

Zestawienie wszystkich wskaźników realizacji Programu znajduje się w Załączniku 3.

IV. POSTĘP FINANSOWY PROGRAMU

1. Ogólne informacje dotyczące postępu finansowego w całym okresie programowania

Całkowita alokacja na Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich, wynosiła 1 470 mln EUR (EFS). Zgodnie z Uzupełnieniem Programu dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego ustalone było indywidualnie dla każdego Działania. Natomiast, Program finansowany był z Europejskiego Funduszu Społecznego w 75%, a w 25% z krajowego wkładu publicznego, który stanowiły środki budżetu państwa, środki funduszy celowych (Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) oraz środki będące w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego. Poza krajowym wkładem publicznym, budżet SPO RZL, przewidywał wkład środków prywatnych – niewielki w stosunku do całości, ale wymagany od beneficjentów będących podmiotami prywatnymi. Wymagany wkład prywatny nie stanowił współfinansowania krajowego wliczanego do podstawy kalkulowania udziału EFS. Niemniej jednak, w rzeczywistości montaż finansowy dla całego Programu wg stanu na dzień 30.06.2010 r. wynosił 74,88% EFS i 25,12% KWP. Montaż finansowy w stosunku do Uzupełnienia został przekroczony w dwóch Działaniach (2.3 oraz 3.2).

W przypadku większości Działań/projektów realizowanych w ramach SPO RZL założono współfinansowanie z budżetu państwa w wysokości 25% kwoty wydatków oraz w niektórych Działaniach Priorytetu 1. i 3. wkład własny w postaci środków jst. Środki na współfinansowanie Działań/projektów zostały w ramach SPO RZL zapewnione w ustawach budżetowych na kolejne lata w ramach części budżetowych poszczególnych dysponentów oraz rezerwy celowej budżetu państwa na przedsięwzięcia (część 83, poz. 8) dla programów i projektów realizowanych z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności w ramach NPR 2004-2006, Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz projektów TEN-T. Procedura wnioskowania o środki z ww. rezerwy była zatwierdzana corocznie na początku każdego roku. Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) oraz beneficjenci, występowali o środki na współfinansowanie Działań/projektów. Wnioski składane przez Beneficjentów Końcowych oraz Ostatecznych Odbiorców były opiniowane przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL i przekazywane do Ministerstwa Finansów celem przyznania środków decyzją Ministra Finansów.

Wyjątek od powyższego stanowiły Działania 1.2 i 1.3 SPO RZL, gdzie podstawowym źródłem współfinansowania projektów były środki pochodzące z Funduszu Pracy, które zostały zapewnione przez jego dysponenta - ministra właściwego ds. pracy. Pozostałe źródła finansowania projektów w ramach Działań 1.2 i 1.3 SPO RZL stanowiły budżet jednostek samorządu terytorialnego oraz środki prywatne.

W początkowej fazie wdrażania Programu, Instytucja Zarządzająca zidentyfikowała szereg problemów[39], które utrudniły płynne pozyskiwanie z budżetu państwa środków potrzebnych na prefinansowanie wydatków w ramach projektów, co w konsekwencji przyczyniło się do niskiego poziomu wydatkowania środków na początku realizacji SPO RZL. Niewykonanie zamierzonego planu finansowego w pierwszym roku było spowodowane koniecznością wprowadzenia szeregu uregulowań prawnych,

[39] Informacja na temat problemów które pojawiły się podczas wdrażania Programu została szczegółowo omówiona w Rozdziale VII.

nowelizacji rozporządzeń, co opóźniło rozpoczęcie realizacji projektów w większości wdrażanych Działań.

W ramach SPO RZL, najwcześniej rozpoczęła się realizacja projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 SPO RZL, tj. w II kwartale 2004 roku, ale z uwagi na liczne, błędy w prowadzeniu dokumentacji wydatków w ramach wniosków o płatność, wnioski te były wielokrotnie poprawiane i w związku z tym żadne wydatki nie zostały zatwierdzone przez Instytucję Zarządzającą w pierwszym roku realizacji Programu. Pierwsze wnioski o refundację wydatków od instytucji wdrażających zostały złożone do Instytucji Zarządzającej SPO RZL dopiero z początkiem roku 2005.

W roku tym zaobserwowano, iż tempo wydatkowania środków przez beneficjentów nieznacznie wzrosło. W ramach Programu, podpisano umowy o dofinansowanie projektów **na prawie 59% alokacji środków** przyznanych dla SPO RZL. Niemniej jednak, zbyt długi proces weryfikacji wniosków o płatność, wynikający z braku doświadczeń instytucji w rozliczaniu wydatków powodował, iż poziom refundacji z EFS był dużo niższy w stosunku do faktycznie poniesionych w ramach Programu wydatków. Jednocześnie, z prowadzonego monitoringu realizacji SPO RZL wynikało, iż w ramach Działań 1.4 i 1.6 wdrażanych odpowiednio przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, zostały zakontraktowane niepokojąco niskie kwoty, natomiast w pozostałych Działaniach refundacja z rachunku programowego dokonywana była na bardzo niskim poziomie.

W związku z powyższym, poziom refundacji w drugim roku wdrażania Programu w stosunku do alokacji na cały okres programowania wynosił **jedynie 5,3%.** Oznaczało to dla IZ **zagrożenie niezrealizowania zasady n+2.** Jednocześnie, wartość certyfikowanych wydatków do Komisji Europejskiej w stosunku do zamierzonego na ten rok planu wyniosła **jedynie 21%.** Najwięcej wydatków certyfikowanych było w Priorytecie 1., tj. **97,69% łącznej wartości wszystkich wydatków certyfikowanych w roku 2005**, w szczególności najwięcej w ramach Działań realizowanych przez Wojewódzkie Urzędy Pracy tj. Działania 1.2 i Działania 1.3. W związku z powyższym, IZ SPO RZL, mając na uwadze niski poziom certyfikowanych wydatków na koniec 2005 r., **powołała Zespół naprawczy ds. SPO RZL** w ramach Programu naprawczego zwiększającego absorpcję funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju przyjętego przez Radę Ministrów. Zadaniem Zespołu Naprawczego było wypracowanie najskuteczniejszych rozwiązań usprawniających wdrażanie Programu.

W kolejnym roku wdrażania Programu (2006), tempo wydatkowania jak również rozliczania wydatków we wnioskach o refundację przedkładanych do IZ znacząco wzrosło. Było to m.in. wynikiem działań Zespołu Naprawczego, który przyczynił się do wprowadzenia rozwiązań usprawniających system wdrażania jak również wynikiem spotkań prowadzonych przez IZ z przedstawicielami beneficjentów systemowych oraz przedstawicielami Instytucji Wdrążających, Działań, w których zanotowano najniższe wykorzystanie środków (1.6, 1.4, 2.1 2.2, Priorytet 3.).

Jednocześnie, w wyniku przeprowadzonych analiz poziomu wydatkowania w 2006 r. przyznanej alokacji, Instytucja Zarządzająca dostrzegła **konieczność realokacji środków** z Priorytetu 1. w celu zapobieżenia utraty środków z uwagi na niewystarczające zainteresowanie beneficjentów realizujących projekty z zakresu zwiększania potencjału służb zatrudnienia.

Środki z Działania 1.1 (18,0 mln EUR, w tym blisko 13,5 mln EUR z EFS) zostały przesunięte na Działania pomocy technicznej: odpowiednio na Działanie 3.1 (2 mln EUR z EFS) i Działanie 3.2 (11,5 mln EUR z EFS). Środki zostały przesunięte na Priorytet 3. z uwagi na konieczność wygospodarowania dodatkowych środków na wsparcie dla Regionalnych Ośrodków Szkoleniowych Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Instytucji Wdrażających (IW) w celu promowania i informowania o zasadach wykorzystania środków w ramach SPO RZL jak również konieczność zwiększenia dostępnych środków na wsparcie procesów zarządzania, wdrażania i monitorowania SPO RZL.

W wyniku powyższych działań zanotowano, że poziom refundacji z rachunku programowego od początku jego wdrażania do końca 2006 r. wzrósł o ponad trzynaście punktów procentowych w stosunku do danych z 2005 roku. Kwota wnioskowana do KE refundacji z EFS od początku realizacji programu pozwoliła na realizację płatności na poziomie 26,21% w stosunku do alokacji przyznanej na lata 2004-2006 oraz **zrealizowanie zasady n+2 w 112,17% jako celu na roku 2006.**

W kolejnym okresie wdrażania Programu (2007), **nie występowały zagrożenia niezrealizowania zasady n+2.** Niemniej jednak, analiza realizacji SPO RZL wskazywała na bardzo zróżnicowany poziom dokonywanych refundacji w ramach Priorytetów i tym samym poziom wydatków certyfikowanych do KE. Najwyższy poziom wydatków certyfikowanych nadal występował w Priorytecie 1., a najniższy w Priorytecie 3. Przez cały okres programowania, najbardziej dynamicznie wdrażane były Działania 1.2 i 1.3. Doprowadziło to do **osiągnięcia w listopadzie 2007 r. poziomu alokacji 2004-2006 w ramach Działania 1.2, a w Działaniu 1.3 wartość refundacji była bliska 100%.** IZ SPO RZL wstrzymała w związku z tym dokonywanie refundacji w ramach powyższych Działań do czasu podjęcia decyzji o realokacji środków z Działań realizowanych mniej efektywnie. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono występowanie oszczędności w Działaniach 1.1, 1.5 i 1.6, wynikające w głównej mierze z rezygnacji beneficjentów ostatecznych z udziału w podjętych działaniach, a także z przeszacowania planów finansowych beneficjentów. IZ SPO RZL uznała, iż zasadne jest przeniesienie uwolnionych środków do Działania 1.2 w związku z tym, że działania wspierające i promujące zatrudnienie oraz samozatrudnienie młodzieży, w tym absolwentów są jak najbardziej uzasadnione, biorąc pod uwagę wskaźnik zatrudnienia wśród młodzieży, który w 2008 r. wynosił 26,7% jak również bardzo sprawną realizację projektów w tym zakresie. **Decyzją Komitetu Monitorującego z dnia 17 marca 2008 r. dokonano realokacji środków z Działań 1.1, 1.5, 1.6 do Działania 1.2 w wysokości 27,8 mln EUR (20,2 mln EUR z EFS),** mając również na uwadze wyeliminowanie zagrożenia utraty środków w ramach ww. Działań oraz pełne i efektywne wykorzystanie środków na poziomie Priorytetu 1.

W drugim półroczu 2008 r. **KE wstrzymała certyfikację wydatków w zakresie Działań 2.1 i 2.2** w związku z wykrytymi nieprawidłowościami w projektach realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej podczas audytu przeprowadzonego przez Komisję Europejskiej oraz kontroli Najwyższej Izby Kontroli przeprowadzonej na początku 2008 r. Warunkiem odblokowania certyfikacji wydatków było zatwierdzenie przez KE *Programu usprawnień systemu zarządzania i kontroli dla Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL*. Strona polska dokonała 10% korekty finansowej od kwoty wydatków poniesionych w ramach projektów oraz korekty zgodnie z zaleceniami NIK w projektach, w których stwierdzono nieprawidłowości. Autokorekta dotyczyła wszystkich umów podpisanych w wyniku przeprowadzonych

postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, w których zastosowano procedurę przyśpieszoną. IZ SPO RZL oszacowała również wartość autokorekty w stosunku do wydatków jeszcze nie zadeklarowanych. **Całkowita wartość naliczonej przez IZ SPO RZL autokorekty wynosiła 231,85 mln PLN.** IZ SPO RZL dokonała korekty do wydatków MEN uprzednio już certyfikowanych pomniejszając ogólną wartość wydatków o kwotę 113,5 mln PLN oraz dokonywała korekty wydatków na bieżąco, w ramach przekazywanych do IZ wniosków o refundację pomniejszając odpowiednio rozliczane w ramach projektów objętych autokorektą wydatki. **Łączna wartość dokonanej autokorekty przez IZ w ramach Działania 2.1 i 2.2 wynosi 226,59 mln PLN.** Pozostała niedokonana kwota autokorekty wynika z oszczędności powstałych w projektach.

W związku z powyższym, poziom certyfikowanych wydatków w Priorytecie 2. znaczenie się obniżył (do nieco ponad 50%). Jednocześnie, **powstało zagrożenie niewykorzystania alokacji przeznaczonych na ww. Działania,** co wpływało na poziom rozliczeń dla całego Programu.

W związku z uwolnieniem dodatkowej alokacji, IZ SPO RZL podjęła decyzję o zawarciu dodatkowych umów na realizację projektu *„Centra kształcenia na odległość na wsiach"* w ramach Działania 2.1 SPO RZL. W listopadzie 2008 r. **Ministerstwo Finansów wyraziło zgodę na nadkontraktację w ramach Działania 2.1** w wysokości 30 mln PLN (w tym kwota finansowania 22,5 mln PLN, zaś kwota współfinansowania z EFS 7,5 mln PLN). Dodatkowo, z uwagi na fakt, przyjęcia w 2008 r. przez KE, w związku z powstałym kryzysem gospodarczym tzw. pakietu antykryzysowego, którego celem było zapobieganie potencjalnym konsekwencjom kryzysu finansowego w Unii Europejskiej, **IZ zwróciła się z prośbą do KE o wydłużenie okresu kwalifikowalności wydatków dla Programu do dnia 30 czerwca 2009 r.** Jednocześnie, IZ SPO RZL w celu optymalnego wykonania alokacji w ramach Programu, **podjęła również starania o uzyskanie od Ministerstwa Finansów zgody na kolejną nadkontraktację dodatkowych środków w wysokości EFS równej 238,14 mln PLN w celu realizacji trzech dodatkowych projektów w ramach Działania 1.1 i 1.4 SPO RZL.** Ostatecznie, data kwalifikowalności wydatków została wydłużona **do 30 czerwca 2009 r.** dla Działań, w których realizowane były dodatkowe projekty.

Powstałe w Działaniach oszczędności IZ wykorzystała dla Priorytetu 1. w ramach elastyczności 10%, zgodnie z *Wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi zamykania pomocy finansowej (2000-2006) z funduszy strukturalnych*.

Jednocześnie, w II kwartale 2009 r. IZ osiągnęła 95% próg refundacji dokonywanej przez KE z EFS. Pozostała do refundacji kwota (5% alokacji) będzie przekazywana w formie salda końcowego.

Pomimo trudności, które pojawiły się w początkowej fazie wdrażania Programu jak również zaistniałych problemów w ostatnim okresie wdrażania, które znacząco wpływały na wykorzystanie środków, podjęte działania umożliwiły osiągniecie poziomu wydatkowanych i certyfikowanych środków EFS w ramach SPO RZL w wysokości **1 469,7 mln EUR, co stanowi 99,98 % alokacji środków przyznanych dla SPO RZL na lata 2004-2006.**

Wyższy poziom wykorzystania środków niż początkowo zakładano zanotowano we wszystkich Działaniach Priorytetu 1. oraz w Działaniu 2.4. Natomiast niewykorzystanie w pełni dostępnej alokacji w Działaniach 2.1, 2.2, 2.3 oraz

Priorytecie 3., było spowodowane koniecznością dokonania autokorekty w Działaniu 2.1 i 2.2 oraz oszczędnościami w Działaniu 2.3 i Priorytecie 3.

Od początku realizacji SPO RZL wg stanu na dzień 30.06.2010 r. certyfikacji przez Instytucję Płatniczą podlegają wydatki w następującej wysokości:

- **Priorytet 1.** – kwota wydatków certyfikowanych przez IP wyniosła ponad 764 561 846,33 EUR (kwota EFS), **co stanowi prawie 110% wykonania w stosunku do alokacji na Priorytet 1.** W ramach wszystkich Działań występuje nadwykonanie w stosunku do alokacji. Niemniej jednak, najwięcej wydatków zostało certyfikowanych przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 1.4 SPO RZL, wdrażanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych tj. 160% w stosunku do alokacji przyznanej na to Działanie.

- **Priorytet 2.** - kwota wydatków certyfikowanych przez IP wyniosła 674 890 363,04 EUR (kwota EFS), **co stanowi niewiele ponad 91% wykonania w stosunku do alokacji na Priorytet 2.** Nadwykonanie występuje wyłącznie w ramach Działania 2.4 (poziom certyfikacji wydatków wynosi odpowiednio 103%).

- **Priorytet 3.** - kwota wydatków certyfikowanych przez IP wyniosła ponad 30 228 904,30 EUR (kwota EFS), **co stanowi prawie 93 % wykonania w stosunku do alokacji na Priorytet 3.** W przedmiotowym Priorytecie w żadnym Działaniu nie wykorzystano pełnej alokacji.

Wykres nr 103. Poziom wydatków certyfikowanych przez Instytucję Płatniczą w stosunku do alokacji w podziale na Działania

Łączna kwota wydatków przedstawionych do refundacji z EFS złożona do IP w ramach 25 wniosków o refundację wyniosła 1 469 681 113,67 EUR. **Komisja Europejska dokonała na rachunek programowy SPO RZL w Ministerstwie**

Finansów refundacji w kwocie 1 161 mln EUR w ramach 22 wniosków o refundację. Pozostała część kwoty do refundacji przez KE stanowi 5% alokacji podlegającej refundacji po zamknięciu Programu.

Kwota odsetek naliczonych na rachunku programowym IZ SPO RZL wyniosła, od początku realizacji Programu, **23 172 432,71** PLN i została wykorzystana na współfinansowanie krajowe w projektach realizowanych w Działaniu 2.3. i Działaniu 3.1 (Załącznik nr 9)

V. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ INSTYTUCJĘ ZARZADZAJACĄ I KOMITET MONITORUJĄCY DLA ZAPEWNIENIA JAKOŚCI WDRAŻANEGO PROGRAMU

1. Komitet Monitorujący Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (KM SPO RZL)

Komitet Monitorujący SPO RZL został powołany w celu monitorowania procesu wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. Komitet sprawował nadzór nad przebiegiem realizacji Programu, a przede wszystkim czuwał nad prawidłowym wykonywaniem zadań przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL. Komitet Monitorujący SPO RZL funkcjonował na zasadzie partnerstwa, a w jego skład wchodzili przedstawiciele strony rządowej, samorządowej oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. W posiedzeniach Komitetu uczestniczyli również, w charakterze obserwatorów, bez prawa do głosowania, przedstawiciele Komisji Europejskiej.

Posiedzenia Komitetu Monitorującego SPO RZL

W związku z opóźnieniami w publikacji *ustawy o Narodowym Planie Rozwoju*, pod koniec 2003 r. podjęto decyzję o powołaniu tymczasowego Zespołu–Komitetu Monitorującego na podstawie art. 7 ust. 4 pkt. 5 *ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów* (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz.199 oraz Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz.717).

W dniu 24 lutego 2004 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Zespołu-Komitetu Monitorującego SPO RZL, podczas którego zatwierdzono Regulamin Zespołu-Komitetu Monitorującego SPO RZL, omówiono założenia alokacji finansowej z podziałem na schematy, omówiono strategię promocji SPO RZL oraz rekomendowano przyjęcie Uzupełnienia Programu, w tym wskaźniki monitorowania oraz kryteria wyboru projektów w ramach działań SPO RZL.

Po wejściu w życie *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206), na podstawie jej art. 23 ust. 2, Minister Gospodarki i Pracy w dniu 22 lipca 2004 r. wydał Zarządzenie Nr 11 powołujące Komitet Monitorujący SPO RZL 2004-2006. Komitet Monitorujący podtrzymał wszystkie decyzje podjęte przez Zespół-Komitet Monitorujący. Jeszcze do końca 2004 r. odbyły się dwa spotkania Komitetu Monitorującego SPO RZL, podczas których przyjęto w drodze uchwały Regulamin Komitetu Monitorującego SPO RZL, zmiany w Uzupełnieniu SPO RZL 2004-2006 oraz zatwierdzono sprawozdania z realizacji SPO RZL w II i III kwartale 2004 r.

W kolejnych latach miało miejsce zintensyfikowanie spotkań w ramach Komitetu Monitorującego SPO RZL, w efekcie czego w latach 2005–2008 odbyło się aż **14 posiedzeń.** We wspomnianym okresie, Komitet Monitorujący SPO RZL skutecznie wypełniał swoje zadania statutowe poprzez zatwierdzanie sprawozdań z realizacji SPO RZL w poszczególnych kwartałach, przyjmowanie zmian w Sektorowym Programie Operacyjnym Rozwój Zasobów Ludzkich o charakterze zarówno merytorycznym jak i finansowym, czy przyjmowanie zmian w Uzupełnieniu SPO RZL, mających na celu usprawnienie funkcjonowania i wdrażania SPO RZL.

Warto podkreślić, iż funkcjonowanie Komitetu Monitorującego SPO RZL nie ograniczało się tylko do zadań statutowych, czego znakomitym przykładem była

wizyta członków Komitetu (podczas XII posiedzenia Komitetu Monitorującego SPO RZL w dn. 19-20 czerwca 2007 r. w Toruniu) w Centrum Integracji Społecznej realizującym projekt pn. *,,Stokrotkowa Szansa – reintegracja prowadzona w Cistor w Toruniu"* w ramach Działania 1.5 SPO RZL.

Przyjęcie przez Komisję Europejską pod koniec 2008 roku pakietu antykryzysowego, mającego na celu zapobieganie potencjalnym konsekwencjom kryzysu finansowego w Unii Europejskiej, spotkało się również z reakcją Komitetu Monitorującego. W dniu 31 grudnia 2008 roku, Komitet przyjął uchwałę dotyczącą przedłużenia okresu kwalifikowalności wydatków w ramach perspektywy finansowej 2004-2006 do dnia 30 czerwca 2009 r. Przyjęcie uchwały pozwoliło Instytucji Zarządzającej SPO RZL na podjęcie nadzwyczajnych działań w zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej i umożliwiło wykorzystanie w pełni dostępnej alokacji na Program.

Łącznie, w latach 2004-2009 Komitet Monitorujący SPO RZL obradował na siedemnastu posiedzeniach i podjął trzydzieści trzy uchwały. Funkcjonowanie Komitetu Monitorującego SPO RZL w latach 2004-2009 jako formy dialogu społecznego, przyczyniło się do rozwoju i upowszechnienia idei partnerstwa poprzez zwrócenie uwagi na rolę partnerstwa we wdrażaniu funduszy strukturalnych.

2. Komitety Sterujące Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (KS SPO RZL)

Komitety Sterujące SPO RZL zostały powołane, aby opiniować i rekomendować Instytucji Zarządzającej SPO RZL zatwierdzenie do realizacji Ramowych Planów Realizacji Działań oraz projektów wyłonionych w trybie pozakonkursowym. W ramach Programu funkcjonowały cztery Komitety Sterujące:

- Komitet Sterujący dla Priorytetu 1. SPO RZL,
- Komitet Sterujący dla Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL,
- Komitet Sterujący dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL,
- Komitet Sterujący dla Priorytetu 3. SPO RZL.

W skład każdego Komitetu wchodzili przedstawiciele Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Instytucji Pośredniczących, właściwych ministrów ze względu na rodzaj działalności objętej programem operacyjnym, Jednostki Monitorująco-Kontrolnej EFS, jednostek samorządu terytorialnego oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Komitety Sterujące SPO RZL, aktywnie wspomagały pozostałe instytucje biorące udział w weryfikowaniu projektów w procedurze pozakonkursowej, w której beneficjentami (wnioskodawcami) były Instytucje Wdrażające.

Posiedzenia Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL

W dniu 14 października 2003 r. Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej podpisał *Zarządzenie nr 13 w sprawie powołania Zespołu-Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL 2004-2006*. W 2004 r. łącznie odbyły się cztery spotkania Zespołu-Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL, podczas których zostały przyjęte do realizacji: Ramowe Plany Realizacji Działań na rok 2004, 16 projektów pozakonkursowych realizowanych przez Wojewódzkie Urzędy Pracy oraz pierwsze projekty pozakonkursowe.

Po wejściu w życie *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206), na podstawie art. 23 ust. 2 ww. ustawy Minister Gospodarki i Pracy w dniu 30 września 2004 r. wydał *Zarządzenie Nr 27 powołujące Komitet Sterujący dla Priorytetu 1. SPO RZL 2004-2006*. Komitet Sterujący podtrzymał wszystkie decyzje podjęte przez Zespół-Komitet Sterujący.

Do końca 2004 r. odbyły się dwa spotkania Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL, w trakcie których rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL do zatwierdzenia: Ramowe Plany Realizacji Działań na 2004 r., projekty własne Wojewódzkich Urzędów Pracy w ramach Działania 1.2 i 1.3 oraz dwa projekty pozakonkursowe. Podczas kolejnych posiedzeń Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL m.in.: rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL do zatwierdzenia Ramowe Plany Realizacji Działań na poszczególne lata, postulowano zmiany w niektórych wnioskach projektów pozakonkursowych, a także rekomendowano Instytucji Zarządzającej przyjęcie do realizacji projektów pozakonkursowych.

W 2005 r. odbyło się sześć posiedzeń Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL (07.01.2005 r., 18.02.2005 r., 24.02.2005 r., 15.06.2005 r., 10.08.2005 r. oraz 21.11.2005 r.). Podczas posiedzeń, rekomendowano do przyjęcia przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL: Ramowe Plany Realizacji Działań na 2005 r., zmiany we

wnioskach pozakonkursowych Wojewódzkich Urzędów Pracy oraz projekty pozakonkursowe Departamentu Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Departamentu Rynku Pracy, PFRON, Komendy Głównej OHP oraz Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn.

W 2006 r. Komitet Sterujący dla Priorytetu 1. SPO RZL spotkał się trzykrotnie (16.01.2006 r., 10.03.2006 r., 16.10.2006 r.). Podczas spotkań, przyjęto Ramowe Plany Realizacji Działań na 2006 r., jak również członkowie Komitetu rekomendowali Instytucji Zarządzającej przyjęcie do realizacji 11 projektów pozakonkursowych.

W 2007 r. odbyło się tylko jedno posiedzenie Komitetu Sterującego dla Priorytetu 1. SPO RZL (20.02.2007 r.). Podczas spotkania, członkowie Komitetu rekomendowali Instytucji Zarządzającej przyjęcie Ramowych Planów Realizacji Działań na rok 2007 i 2008 oraz dwóch projektów pozakonkursowych Departamentu Analiz i Prognoz Ekonomicznych oraz Departamentu Pożytku Publicznego.

W 2008 r. Komitet Sterujący dla Priorytetu 1. SPO RZL nie obradował.

Łącznie w latach 2004-2008, Komitet Sterujący dla Priorytetu 1. SPO RZL, obradował 16 razy (łącznie z posiedzeniami Zespołu-Komitetu) i rekomendował Instytucji Zarządzającej SPO RZL do zatwierdzenia 80 projektów własnych Instytucji Wdrażających SPO RZL, z czego najwięcej w Działaniu 1.1 (22 projekty), Działaniu 1.2 i 1.3 (po 16 projektów), Działaniu 1.6 (11 projektów), Działaniu 1.4 (10 projektów), najmniej w Działaniu 1.5 (5 projektów). W stosunku do 24 projektów, członkowie Komitetu Sterującego rekomendowali wprowadzenie zmian. Jeden z projektów, w ramach Działania 1.4, tj. *„Ewaluacja dla interwencji publicznej w dziedzinie integracji zawodowej osób niepełnosprawnych”,* przygotowany przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, został rekomendowany negatywnie.

Posiedzenia Komitetu Sterującego dla Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL

Komitet Sterujący dla Priorytetu 2. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 został powołany *Zarządzeniem nr 12 Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2003 r.* Zespół-Komitet spotykał się cztery razy w 2004 r. Obrady w marcu zostały podzielone na dwie części: 10 i 25 marca 2004 r. Spotkania w kwietniu odbywały się 5 i 26 kwietnia. W trakcie obrad, które miały miejsce 26 kwietnia nie poruszano jednak kwestii związanych z projektami w ramach Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL. W trakcie pozostałych spotkań w dniach 10 i 25 marca oraz 5 kwietnia 2004 r. rekomendowano Ramowy Plan Realizacji Działania 2.1 SPO RZL i Ramowy Plan Realizacji Działania 2.2 SPO RZL na 2004 r. Ponadto, w trakcie wspomnianych trzech posiedzeń Zespołu-Komitetu SPO RZL w ramach obydwu Działań, łącznie rekomendowano do realizacji w procedurze pozakonkursowej 25 projektów.

Komitet Sterujący dla Działań 2.1 i 2.2 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 został powołany na podstawie *Zarządzenia nr 29 Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 października 2004 r.*, zgodnie z art. 23 ust. 2 *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju*.

Pierwsze posiedzenie Komitetu Sterującego odbyło się 8 października 2004 r. Komitet podtrzymał decyzję podjętą przez Zespół-Komitet Sterujący dotyczącą zatwierdzenia do realizacji Ramowych Planów Realizacji Działań 2.1 i 2.2 oraz projektów pozakonkursowych w ramach Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL.

W 2005 r. odbyły się cztery posiedzenia Komitetu Sterującego dla Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL (21.01.2005 r., 28.06.2005 r., 19.07.2005 r., 24.10.2005 r.). Podczas obrad rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL przyjęcie, pod warunkiem naniesienia poprawek, Ramowych Planów Realizacji Działania 2.1 i 2.2 na 2005 r. Komitet rekomendował również przyjęcie nowych projektów oraz dokonanie zmian we wnioskach o dofinansowanie.

W 2006 r. odbyło się jedno posiedzenie Komitetu Sterującego dla Działań 2.1 i 2.2 w ramach SPO RZL w dniu 17 lutego 2006 r. KS rekomendował Instytucji Zarządzającej SPO RZL przyjęcie, pod warunkiem naniesienia poprawek IZ, Ramowych Planów Realizacji Działań 2.1 i 2.2 na rok 2006 oraz przyjęcie do realizacji 4 projektów.

W 2007 r. także odbyło się jedno posiedzenie Komitetu w dniu 28 lutego 2007 r. Obrady połączone zostały z wizytacją projektu pn. *„Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami”*. Członkowie Komitetu rekomendowali Instytucji Zarządzającej zatwierdzenie Ramowych Planów Realizacji Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL na rok 2007 i 2008 oraz wniosku o dofinansowanie realizacji projektu Departamentu Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w MEN pn. *„Wyposażenie CKU, CKP i szkól zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych – cz.III”* w ramach Działania 2.2 SPO RZL.

W 2008 r. nie było posiedzeń Komitetu Sterującego dla Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL.

Łącznie w latach 2004-2008 miało miejsce 11 posiedzeń Komitetu Sterującego SPO RZL (łącznie z posiedzeniami Zespołu-Komitetu), podczas których rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL, przyjęcie Ramowych Planów Realizacji Działań 2.1 i 2.2 na poszczególne lata (pod warunkiem naniesienia poprawek), przyjęcie nowych projektów pozakonkursowych czy dokonanie zmian we wnioskach o dofinansowanie. Ponadto, podczas posiedzenia Komitetu Sterującego SPO RZL w 2007 roku miała miejsce wizytacja projektu pn. *,,Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami”.*

Posiedzenia Komitetu Sterującego dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL

Komitet Sterujący dla Działań 2.3 i 2.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 został powołany *Zarządzeniem nr 12 Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2003 r.*

Komitet spotkał się na posiedzeniu w dniu 26 kwietnia 2004 r. Podczas posiedzenia zatwierdzono do realizacji Ramowe Plany Realizacji Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL oraz projekty pozakonkursowe w ramach Działań 2.3 i 2.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich.

Po wejściu w życie *ustawy o Narodowym Planie Rozwoju*, Minister Gospodarki i Pracy w dniu 1 października 2004 r. wydał *Zarządzenie Nr 31 powołujące Komitet Sterujący dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL 2004-2006*.

W 2004 r. odbyło się jedno posiedzenie Komitetu Sterującego dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL. Podczas spotkania w dniu 5 października 2004 r. podtrzymano decyzje podjęte przez Zespół-Komitet Sterujący, ustalono Regulamin Komitetu Sterującego dla Działań 2.3 i 2.4 oraz rekomendowano do realizacji cztery wnioski pozakonkursowe w ramach Działania 2.3 SPO RZL. Podczas posiedzeń Komitetu Sterującego, rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL, przyjęcie

Ramowych Planów Realizacji Działań 2.3 i 2.4 na poszczególne lata, jak również przyjęcie wniosków pozakonkursowych i wniosków o dofinansowanie.

W 2005 r. odbyło się pięć posiedzeń Komitetu Sterującego dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL (10.01.2005 r., 17.02.2005 r., 13.05.2005 r., 29.09.2005 r., 14.11.2005 r.). Podczas posiedzeń, rekomendowano do przyjęcia Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Ramowy Plan Realizacji Działania 2.3 na 2005 r. przygotowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, zmodyfikowany Ramowy Plan Realizacji Działania 2.4 na rok 2004 przygotowany przez Urząd Służby Cywilnej oraz Ramowy Planu Realizacji Działania 2.4 na rok 2005, przyjęcie zmian w Ramowym Planie Realizacji Działania 2.3 na 2005 r., a także wnioski o dofinansowanie w ramach Działania 2.3 i 2.4 SPO RZL.

W 2006 r. Komitet Sterujący dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL, spotkał się dwa razy (27.06.2006 r., 23.05.2006 r.). Podczas spotkań, podjęto decyzje w sprawie rekomendowania Instytucji Zarządzającej SPO RZL przyjęcia Ramowego Planu Realizacji Działania 2.4 na rok 2006, wniosków pozakonkursowych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i Urzędu Służby Cywilnej.

W 2007 r. odbyło się tylko jedno posiedzenie Komitetu. Podczas spotkania, w dniu 22 stycznia 2007 r., członkowie Komitetu rekomendowali Instytucji Zarządzającej przyjęcie Ramowego Planu Realizacji Działania 2.3 i 2.4 na rok 2007 i 2008 oraz przyjęcie wniosków o dofinansowanie. Ponadto, w trybie obiegowym bez konieczności zwoływania posiedzenia, przyjęto zmiany w Regulaminie Komitetu Sterującego oraz rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL przyjęcie do realizacji dwóch projektów: w ramach Działania 2.4 *„Bilans kapitału ludzkiego - Szkolenia z metodologii i wartościowania stanowisk pracy – I etap”* i w ramach Działania 2.3 *"Bilans kapitału ludzkiego - projekt badawczy - pilotaż"*.

Łącznie w latach 2004-2008 miało miejsce 10 posiedzeń Komitetu Sterującego (łącznie z posiedzeniami Zespołu-Komitetu) dla Działań 2.3 i 2.4 SPO RZL.

Posiedzenia Komitetu Sterującego dla Priorytetu 3. SPO RZL

Komitet Sterujący dla Priorytetu 3. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 został powołany Zarządzeniem nr 11 Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2003 r.

W 2004 r. Zespół-Komitet spotkał się na 3 posiedzeniach, na których zatwierdzono do realizacji Ramowe Plany Realizacji Działań oraz projekty pozakonkursowe w ramach Priorytetu 3. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich.

Po wejściu w życie *ustawy o Narodowym Planie Rozwoju*, Minister Gospodarki i Pracy w dniu 1 października 2004 r. wydał *Zarządzenie Nr 32 powołujące Komitet Sterujący dla Priorytetu 3 SPO RZL 2004-2006*.

Do końca 2004 r. odbyły się dwa spotkania Komitetu Sterującego dla Priorytetu 3. SPO RZL, podczas których przyjęto Regulamin Komitetu Sterującego dla Priorytetu 3., podtrzymano decyzje podjęte przez Zespół-Komitet Sterujący oraz rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL do zatwierdzenia projekty pozakonkursowe w ramach Działań 3.1, 3.2 i 3.3 SPO RZL. W kolejnych latach, Komitet Sterujący rekomendował do przyjęcia przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL Ramowe Plany Realizacji Działań na poszczególne lata, nowe wnioski pozakonkursowe oraz zmiany do projektów pozakonkursowych już realizowanych.

W 2005 r. odbyło się pięć posiedzeń Komitetu Sterującego dla Priorytetu 3. SPO RZL (*21.02.2005 r., 16.05.2005 r., 26.07.2005 r., 30.09.2005 r., 12.12.2005 r.*). Podczas posiedzeń, rekomendowano do przyjęcia przez Instytucję Zarządzającą SPO RZL Ramowe Plany Realizacji Działań na 2005 i 2006 r., wnioski pozakonkursowe oraz zmiany we wnioskach pozakonkursowych.

W 2006 r. Komitet Sterujący dla Priorytetu 3. SPO RZL również spotkał się pięciokrotnie (*09.02.2006 r., 24.04.2006 r., 27.06.2006 r., 15.09.2006 r., 19.12.2006 r.*). Podczas spotkań przyjęto Ramowe Plany Realizacji Działań na 2007 i 2008 r. oraz rekomendowano Instytucji Zarządzającej przyjęcie do realizacji projektów pozakonkursowych. Posiedzenie Komitetu zaplanowane na 27.06 nie odbyło się, z uwagi na brak wystarczającej liczby członków i zastępców uprawnionych do głosowania.

W 2007 r. odbyło się tylko jedno posiedzenie Komitetu Sterującego dla Priorytetu 3. SPO RZL (25.06.2007 r.). Podczas spotkania, członkowie Komitetu rekomendowali Instytucji Zarządzającej przyjęcie wniosków pozakonkursowych w ramach Działań 3.1 c, 3.1 d, 3.2 c i Działania 3.3.

W 2008 r. Komitet Sterujący dla Priorytetu 3. SPO RZL nie obradował. W trybie pisemnej akceptacji, bez konieczności zwoływania posiedzenia, przyjęto zmiany w Regulaminie Komitetu Sterującego oraz rekomendowano Instytucji Zarządzającej SPO RZL przyjęcie wniosku o dofinansowanie przygotowanego przez Departament Zarządzania EFS w ramach Działania 3.2a SPO RZL pn. *„Europejski Fundusz Społeczny – informacja i promocja w 2008 r.”.*

Łącznie w latach 2004-2008 miało miejsce 16 posiedzeń Komitetu Sterującego (łącznie z posiedzeniami Zespołu-Komitetu) dla Priorytetu 3 SPO RZL.

3. Informacja o dokonanych modyfikacjach/usprawnieniach systemu wdrażania

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006, to akt prawny, opisujący sposób wykorzystania środków pochodzących z funduszy strukturalnych, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego. W 2004 roku w celu realizacji delegacji ustawowych wynikających z *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206) zostały wydane następujące rozporządzenia dotyczące wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich 2004-2006:

1. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004r. w sprawie przyjęcia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich (Dz. U. Nr 166, poz. 1743);*
2. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11 sierpnia 2004r. w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz. U. Nr 179, poz. 2024);*
3. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 września 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy na szkolenia (Dz. U. Nr 234, poz. 2347);*
4. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 16 września 2004 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz. U. Nr 207, poz. 2115);*
5. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 września 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania kobietom pomocy de minimis na podjęcie własnej działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 234, poz. 2346);*
6. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 października 2004 r. w sprawie trybu składania i wzoru wniosku o dofinansowanie realizacji projektu oraz wzoru umowy o dofinansowanie projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz. U. 2004 Nr 234, poz. 2348);*
7. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 października 2004 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz.U. 2004 Nr 234, poz. 2349).*

W toku realizacji Programu, na skutek występujących trudności we wdrażaniu projektów oraz uwag zgłaszanych zarówno przez beneficjentów jak i instytucje wdrażające, czy też w wyniku rekomendacji wynikających z przeprowadzonych ewaluacji wprowadzane były liczne zmiany do systemu realizacji SPO RZL, a także aktów prawnych, regulujących implementację funduszy strukturalnych w latach 2004–2006.

Zmiany wprowadzone w Programie

Treść Sektorowego Programu Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 została znowelizowana tylko raz – w dniu 29 grudnia 2006 r. weszło w życie *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006.* Przedmiotowe rozporządzenie miało bezpośredni wpływ na modyfikację systemu wdrażania (w tym w szczególności Planu finansowego) SPO RZL w 2007 r. W wyniku nowelizacji, zostały wprowadzone następujące zmiany merytoryczne i porządkowe:

- dokonano realokacji środków finansowych z Priorytetu 1. *„Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej”* na Priorytet 3. *„Pomoc techniczna”*. Realokacja wynikała z niskiego poziomu kontraktacji środków z EFS w Działaniu 1.1 *Rozwój i modernizacja instrumentów instytucji rynku pracy* i istniejącego w związku z tym zagrożenia niewykorzystania części środków w tym Działaniu;
- dostosowano zapisy SPO RZL do zmian organizacyjnych w administracji publicznej;
- dostosowano zapisy do zmodyfikowanych rozwiązań systemowych, dotyczących wdrażania SPO RZL (m.in. do obowiązującego systemu sprawozdawczości w ramach SPO RZL).

Zmiany wprowadzone w Uzupełnieniu Programu

Pierwsza nowelizacja treści Uzupełnienia SPO RZL miała miejsce 11 marca 2005 r. i związana była przede wszystkim z koniecznością ujednolicenia przepisów załącznika z przepisami *Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116, poz. 1206).* Ponadto, niezbędne było również zmodyfikowanie rozwiązań systemowych w związku z pierwszymi doświadczeniami wdrażania SPO RZL, które wskazały na pewne trudności w efektywnej absorpcji środków EFS. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 22 lutego 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz. U. z dnia 11 marca 2005 r.)* wprowadziło m.in. zmiany w zakresie:

- dodania nowych terminów w słowniku terminologicznym i modyfikacji już istniejących;
- uwzględnienia wśród publicznych źródeł współfinansowania krajowego dla Schematu b) Działań 1.2 i 1.3, środka specjalnego na wspieranie rządowych programów służących aktywizacji zawodowej;
- odejścia od przyjętej w ramach Działań 1.2 i 1.3, schemat a) koncepcji wspólnych projektów WUP dla PUPów;
- rozszerzenia grup docelowych m.in. o pracodawców w Działaniu 1.6, Regionalne Instytucje Finansujące (RIF) w Działaniu 2.3;
- przeformułowania przepisów w zakresie przeprowadzania przez Beneficjentów Końcowych kontroli oraz sporządzania raportów;
- ujednolicenia przepisów Uzupełnienia Programu dotyczących interpretacji wkładu rzeczowego w rozumieniu przepisów wspólnotowych.

W dniu 23 lutego 2006 r. weszła w życie **druga nowelizacja Uzupełnienia SPO RZL** (Dz. U. Nr 29, poz. 206), która wprowadziła następujące zmiany merytoryczne:

- Działanie 1.1 – rozszerzenie schematu konkursowego o projekty badawcze o charakterze lokalnym, regionalnym i krajowym;
- Działanie 1.4 – rozszerzenie grupy ostatecznych beneficjentów, którzy mogą skorzystać ze wsparcia (doradztwa/poradnictwa oraz warsztatów psychologicznych) poprzez umożliwienie osobom niepełnosprawnym, które nie są zarejestrowane jako bezrobotne, korzystania ze wsparcia;
- Działanie 3.1 schemat a) i d) – wprowadzenie zapisów umożliwiających finansowanie kosztów przeprowadzenia kontroli na miejscu przez IZ SPO RZL oraz Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające), a także wprowadzenie typu projektu umożliwiającego finansowanie obsługi działalności Komisji Oceny Projektów;
- ujednolicenie metod badawczych poprzez powierzenie funkcji koordynatora badań ostatecznych beneficjentów IZ SPO RZL oraz zapewnienie współpracy z ewaluatorami zewnętrznymi;
- modyfikacja zapisów w Planie finansowym w celu umożliwienia wykorzystania środków pochodzących z zaliczki na prefinansowanie projektów.

Trzecia nowelizacja Uzupełnienia SPO RZL została przeprowadzona *Rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 11 kwietnia 2006 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2006 r.)* i dotyczyła jedynie kwestii, uwzględnienia powiatowych urzędów pracy jako odbiorców wsparcia w Działaniu 1.1, co zostało omyłkowo pominięte przy poprzedniej nowelizacji Rozporządzenia.

Ponadto, kontynuowane były prace nad zmianami Uzupełnienia SPO RZL, mające na celu przesunięcie środków finansowych z Działań, w których wykorzystanie alokacji było najmniejsze, do Działań wdrażanych efektywnie i tym samym zwiększenie poziomu wykorzystania środków współfinansowanych z EFS w ramach SPO RZL. Prace dotyczyły również zmian nazw instytucji uczestniczących we wdrażaniu SPO RZL, co było związane ze zmianami organizacyjnymi (np. instytucją odpowiedzialną za wdrażanie Działań 2.1 i 2.2 stało się Ministerstwo Edukacji Narodowej, które wcześniej nosiło nazwę Ministerstwa Edukacji i Nauki). Przedmiotowe zmiany zostały zatwierdzone przez Komitet Monitorujący dnia 25 września 2006 r., w związku z czym **Uzupełnienie SPO RZL zostało znowelizowane po raz czwarty** *Rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 7 marca 2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006* (Dz. U. Nr 54, poz. 360).

W dniu 24 czerwca 2008 r., weszło w życie *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 9 czerwca 2008 r. w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*. Była to **piąta i ostatnia nowelizacja Uzupełnienia SPO RZL,** spowodowana zmianą SPO RZL, zatwierdzoną *Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 25 października 2006 r. zmieniającą Decyzję C(2004) 2914 zatwierdzającą Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006, będący częścią Wspólnotowych Ram Wsparcia dla*

strukturalnej pomocy wspólnoty w ramach Celu 1 w Polsce (CCI 2003 PL 05 1 PO 001). Zmiany w Uzupełnieniu Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 zostały zaakceptowane przez Komitet Monitorujący w dniu 25 września 2008 r. Wprowadzone zmiany były następstwem dokonania realokacji środków finansowych pomiędzy Priorytetami Programu, a także wynikały z konieczności dostosowania zapisów w Uzupełnieniu SPO RZL do zmian organizacyjnych w administracji publicznej oraz zmodyfikowanych rozwiązań systemowych, dotyczących wdrażania SPO RZL.

Zmiany wprowadzone w aktach prawnych dotyczących implementacji EFS

W III kwartale 2005 r. znowelizowano *ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, w wyniku czego:

- umożliwiono finansowanie kosztów związanych z przeprowadzaniem audytu projektów realizowanych w ramach Działań 1.2 i 1.3 SPO RZL ze środków Funduszu Pracy;
- wprowadzono nową definicję osoby bezrobotnej do 25. roku życia, tak aby była zgodna z zapisami Uzupełnienia SPO RZL (wyeliminowanie nieprawidłowości dotyczących kwalifikowalności wydatków poniesionych w projektach realizowanych w ramach Działań 1.2 i 1.3).

W IV kwartale 2005 r. znowelizowano *Rozporządzenie w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń*. Wprowadzone zmiany dotyczyły m.in.:

- dostosowania sprawozdania rocznego z realizacji Programu do wymogów KE (terminy, zakres);
- wydłużenia terminu składania informacji dotyczących postępu finansowego;
- wydłużenia perspektywy prognoz finansowych (w sprawozdaniu kwartalnym prognozuje się wydatki na cztery kolejne kwartały, w rocznym na dwa kolejne lata);
- umożliwienia przeprowadzania weryfikacji dokumentów księgowych załączonych do wniosku o płatność oraz kontroli poniesienia wydatków, postępów i efektów wdrażania projektu w miejscu jego realizacji na podstawie próby;
- ustalenia terminu przesłania do jednostki kontrolującej podpisanej przez osobę upoważnioną w jednostce kontrolowanej informacji pokontrolnej.

W 2005 r. opublikowano także nowe *Rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach realizacji SPO RZL*, które weszło w życie na początku 2006 r. Wprowadzone zmiany stanowiły odpowiedź na sygnały od beneficjentów oraz potencjalnych uczestników zamówień publicznych i miały na celu uzupełnienie, poprawienie oraz wyjaśnienie znaczenia zapisów rozporządzenia.

Również w 2005 r., prowadzono prace nad zmianami wzorów sprawozdań z realizacji projektów, Działań oraz Programu Operacyjnego, wymagające nowelizacji *Rozporządzenia w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach SPO RZL 2004-2006*. W celu uproszczenia wzorów usunięto z nich cześć dotyczącą planowanego przebiegu realizacji Programu/Działania/projektu w następnym okresie

sprawozdawczym oraz opis planowanych działań w zakresie informacji i promocji, a także zweryfikowano część opisową dotyczącą postępu finansowego i uporządkowano tabele dotyczące Ostatecznych Beneficjentów. Wzory dostosowano do zapisów znowelizowanego *Rozporządzenia w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń*.

W dniu 25 maja 2006 r. weszła w życie nowelizacja *ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1163), która miała na celu doprowadzenie do uproszczenia procedur i ułatwienie dokonywania zamówień publicznych oraz usprawnienie i przyspieszenie realizacji projektów, a tym samym zwiększenie poziomu wykorzystania funduszy unijnych. Najważniejsze zmiany dotyczące realizacji projektów obejmowały:

- wprowadzenie uproszczonej procedury dla zamówień o wartości od 6 tys. do 60 tys. EUR;
- uproszczenie zasad zamówień o wartości powyżej 60 tys. EUR;
- uporządkowanie postępowań protestacyjnych i odwoławczych.

Dnia 9 czerwca 2006 r. zostało podpisane znowelizowane *Rozporządzenie w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli jego realizacji oraz rozliczeń* (Dz. U. Nr 107, poz. 729), w którym wprowadzono istotne uproszczenia dla beneficjentów i instytucji uczestniczących we wdrażaniu SPO RZL. Przedmiotowe rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia, wprowadzając następujące zmiany:

- wydłużenie okresu sprawozdawczego z kwartału do 6 miesięcy;
- wydłużenie okresu na przekazanie sprawozdania okresowego z realizacji Działania i Priorytetu o 5 dni;
- zniesienie obowiązku przesyłania zestawienia poniesionych wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych w ramach postępu finansowego;
- wprowadzenie możliwości dołączania do wniosku beneficjenta o płatność jedynie zestawienia dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta wydatki;
- wprowadzenie możliwości poprawienia wniosku o płatność przez pracownika instytucji przyjmującej wniosek w przypadku zaistnienia uchybień formalno-rachunkowych we wniosku.

Ograniczenie liczby przygotowywanych sprawozdań pozwoliło na uwolnienie zasobów, które w ten sposób mogły być wykorzystane do bieżącego monitorowania realizacji projektów i Działań oraz weryfikacji postępu rzeczowego i finansowego, co w konsekwencji umożliwiło podniesienie efektywności zarządzania Programem. Natomiast, zmiany usprawniające system rozliczania wydatków w ramach projektów finansowanych w ramach SPO RZL umożliwiły przyśpieszenie procesu zatwierdzania wniosków o płatność i dokonywania płatności na rzecz beneficjentów.

Dnia 29 czerwca 2006 r. weszło w życie *Rozporządzenie z dnia 21 czerwca 2006 w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach SPO RZL 2004-2006* r. (Dz. U. Nr 110, poz. 755). W rozporządzeniu wprowadzono wiele zmian mających na celu uproszczenie i uporządkowanie wzorów sprawozdań z realizacji projektu, działania, priorytetu oraz programu. Ze wzorów sprawozdań usunięto:

- tabele, które okazały się zbędne w procesie monitorowania (osobogodziny);
- tabele monitorujące dane, które można uzyskać z systemu PEFS (np. liczba osób, w których opinii uczestnictwo w projekcie przyniosło im korzyści; udział ostatecznych beneficjentów, którzy otrzymali wsparcie w ramach Działania w ogóle osób, które zgłosiły chęć udziału w projektach w ramach Działania);
- część dotyczącą planowanego przebiegu realizacji Działania, Priorytetu i Programu w następnym okresie sprawozdawczym;
- opis planowanych działań w zakresie informacji i promocji.

Jednocześnie, wprowadzono tabele dotyczące pomocy publicznej oraz rozszerzono tabele dotyczące liczby ostatecznych beneficjentów objętych wsparciem, co pozwoliło skuteczniej monitorować przepływ osób, natężenie udzielonego wsparcia oraz przerywanie udziału w projekcie. Zakończono także prace nad opracowywaniem instrukcji do nowych wzorów sprawozdań z projektu i działania.

W dniu 5 lipca 2006 r. weszło w życie *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 21 czerwca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie trybu składania i wzoru wniosku o dofinansowanie realizacji projektu oraz wzoru umowy o dofinansowanie projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006* (Dz. U. Nr 119, poz. 816). W rozporządzeniu wprowadzono wiele zmian usprawniających system rozliczania wydatków. Ponadto, wprowadzono uproszczenia w ramach procedury wprowadzania zmian do projektów, w szczególności umożliwiono podnoszenie kwoty dofinansowania za zgodą Beneficjenta Końcowego (Instytucji Wdrażającej). Do wzorów umów wprowadzono następujące zmiany:

- pozostawiono do decyzji Beneficjenta Końcowego (Instytucji Wdrażającej) określanie wartości procentowej pierwszej transzy środków na finansowanie projektu oraz określanie procentowego poziomu rozliczenia otrzymanych transz wymaganego od beneficjentów;
- harmonogram płatności nie stanowił w nowym wzorze umowy załącznika, dzięki czemu jego zmiana nie powodowała konieczności aneksowania umowy;
- pozostawiono do decyzji Beneficjenta Końcowego (Instytucji Wdrażającej) określanie wartości projektu, powyżej której wymagane jest złożenie dodatkowego zabezpieczenia prawidłowej realizacji projektu;
- dopuszczono – w przypadku organizacji międzynarodowych, działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy międzynarodowej – rezygnację ze składania zabezpieczenia prawidłowej realizacji umowy;
- doprecyzowano oraz uelastyczniono procedurę dokonywania zmian w umowie i wniosku o dofinansowanie projektu, w szczególności umożliwiono zwiększenie kwoty dofinansowania oraz skrócono katalog zmian wymagających wyrażenia zgody przez Beneficjenta Końcowego (Instytucję Wdrażającą);
- usunięto dodatkowe wymogi związane z realizacją zamówień publicznych w związku z nowelizacją *ustawy Prawo zamówień publicznych* (dotyczy np. przekazywania informacji nt. wszczęcia oraz wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego od beneficjenta do Beneficjenta Końcowego (Instytucji Wdrażającej);

- pozostawiono do decyzji partnerów ustalenie zasad odpowiedzialności wobec osób trzecich za działania wynikające z realizacji umowy o dofinansowanie projektu;
- z uwagi na powtarzające się zapisy w umowie i we wniosku, z wzoru umowy usunięto zapisy odnośnie okresu realizacji projektu oraz załącznik „Podział wkładu własnego", co widocznie zmniejszyło częstotliwość aneksowania umów;
- doprecyzowano, w jakich przypadkach wymagana jest poprawa wniosku o płatność przez beneficjenta, co przyśpieszyło proces rozliczeń finansowych;
- umożliwiono realizację projektów po 31 marca 2008 r., w celu pełniejszej realizacji celów projektu, a także maksymalizacji okresu, w którym mogą być wydatkowane środki w ramach SPO RZL.

Dnia 22 sierpnia 2006 r. została opublikowana *ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 149, poz. 1074). Nowelizacja ustawy była jednym z priorytetowych założeń *„Programu naprawczego zwiększającego absorpcję funduszy strukturalnych w ramach NPR 2004-2006"*, realizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i miała na celu usunięcie najważniejszych barier hamujących efektywne wdrażanie funduszy unijnych. Główne zmiany zapisane w nowelizacji *ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz niektórych innych ustaw* to:

- uporządkowanie zasad kontroli funduszy strukturalnych. Nowe zapisy dotyczące kontroli zostały lepiej dostosowane do przepisów prawa unijnego, dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach środków unijnych. Ustalone zostały wyraźnie dwa poziomy kontroli: poziom instytucji zarządzającej programem oraz poziom instytucji właściwej do spraw kontroli wyrywkowej. Ponadto, powołano Komitet do spraw Kontroli i Audytu Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, który stał się forum uzgodnień dla wszystkich jednostek uczestniczących w systemie kontroli funduszy strukturalnych oraz innych, poza systemowych organów kontroli państwowej w zakresie koordynacji metod i planów prowadzenia kontroli oraz podsumowania i wymiany informacji o wynikach kontroli;
- jednoznaczne przypisanie nowelizowanej ustawy do obecnego okresu programowania (lata 2004-2006);
- uproszczenie procedur wdrażania programów i projektów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych poprzez ograniczenie stosowania rozporządzeń wykonawczych do ustawy (dotyczy m.in. wzorów sprawozdań, wzorów wniosków o dofinansowanie realizacji projektu oraz wzorów umów o dofinansowanie projektu, które będą wprowadzane komunikatami Ministra Rozwoju Regionalnego).

W dniu 21 lipca 2006 r., a następnie w dniu 22 grudnia 2006 r. wprowadzono nowe wersje *Wytycznych dla instytucji uczestniczących w realizacji SPO RZL* i *Poradnika dla beneficjentów SPO RZL*. Aktualizacje wynikały przede wszystkim z konieczności dostosowania zapisów tych dokumentów do zmian prawnych.

W dniu 13 września 2006 r. weszło w życie *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 16 sierpnia 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie w udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*

(Dz. U. Nr 154, poz. 1102). Celem nowelizacji było zwiększenie efektywności wydatkowania środków pochodzących z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej poprzez uproszczenie realizacji i dokonywania rozliczeń projektów oraz stworzenie podstawy prawnej dla udzielania przez PARP pomocy finansowej na prowadzenie regionalnych ośrodków szkoleniowych EFS.

System informatyczny SIMIK

Każde państwo członkowskie – zgodnie z artykułem 18.3.e *Rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999/WE 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych* – zobowiązane jest do dostarczenia Komisji Europejskiej określonego zestawu danych pochodzących z monitoringu wdrażania funduszy strukturalnych. Gromadzenie danych przez Instytucję Zarządzającą było podstawowym elementem procesu monitoringu i oceny wdrażania EFS w latach 2004-2006.

Zgodnie z przepisami, w SPO RZL 2004-2006, na system monitorowania składały się dwa tworzące ze sobą komplementarną i spójną całość systemy informatyczne: System Informatyczny Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności (w skrócie SIMIK) oraz Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS), które są narzędziami wspierającymi monitorowanie SPO RZL.

SIMIK jest narzędziem informatycznym umożliwiającym zarządzanie, monitorowanie, kontrolę i ocenę programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy strukturalnych. SIMIK miał w założeniu zapewniać właściwe, skuteczne i przejrzyste zarządzanie i monitorowanie wskaźników finansowych zadań realizowanych w ramach PWW i Programów Operacyjnych w podziale na dysponentów, Priorytety, Działania i projekty, a także umożliwiać monitorowanie i zarządzanie każdym projektem od momentu złożenia wniosku, poprzez kolejne etapy administrowania projektem, aż po dokonanie oceny i kontroli finansowej.

W początkowym okresie wdrażania systemu SIMIK 2004-2006, występowały opóźnienia we wdrażaniu aplikacji takich jak Generator Sprawozdań czy Generator Wniosków Płatniczych, które spowodowały konieczność stworzenia przez poszczególne instytucje zastępczych rozwiązań informatycznych, wspomagających wykonywanie obowiązków. Brak Generatora Wniosków Płatniczych spowodował konieczność składania wniosków beneficjenta o płatność w formacie MS Word, MS Excel, co w konsekwencji wpłynęło na pojawienie się w późniejszym okresie problemów związanych z wprowadzeniem wszystkich informacji do systemu SIMIK 2004-2006 po jego uruchomieniu. Natomiast brak Generatora Sprawozdań tworzył konieczność ręcznego wpisywania do systemu SIMIK 2004-2006 przez Instytucje Wdrażające sprawozdania złożone przez beneficjentów SPO RZL.

Dodatkowo, w pierwszym okresie funkcjonowania Generatora Wniosków ,w związku z pojawiającymi się błędami, znaczna liczba potencjalnych beneficjentów SPO RZL miała problemy z wypełnianiem wniosków o dofinansowanie w Generatorze. Wielokrotnie powtarzała się sytuacja, w której przetestowana wcześniej aplikacja, w kolejnej wersji posiadała szereg nowych błędów, nie występujących w wersji poprzedniej. Napotykane błędy były sukcesywnie eliminowane w toku prac nad doskonaleniem narzędzi informatycznych.

Zaplanowane w roku 2005 pilotażowe wdrożenie systemu SIMIK 2004-2006 wykazało, iż jedna z jego części (w tym obsługa finansowa) nie została zrealizowana prawidłowo i tym samym pojawiły się rozbieżności pomiędzy aktualnymi procedurami obowiązującymi w SPO RZL a rozwiązaniami istniejącymi w systemie SIMIK 2004-2006. Jednocześnie, Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) szczebla regionalnego, rozpoczęli przekazywanie wniosków historycznych do Ministerstwa Finansów, w celu wczytania ich do bazy produkcyjnej systemu SIMIK 2004-2006.

Proces wdrażania systemu SIMIK 2004-2006 u Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) został zakończony w 2006 r.

Mając na uwadze rozwój części IB2 (moduł finansowy) systemu SIMIK 2004-2006, dodawane były kolejne, nowe funkcjonalności oraz dokonywana była poprawa już użytkowanych elementów. Udostępniono możliwość rejestrowania w systemie kontroli systemowych i nieprawidłowości oraz rejestracji i rozliczania korekt finansowych. Wdrożone moduły części IB2 systemu SIMIK 2004-2006, umożliwiały obsługę wniosków o refundację.

W roku 2007, po szczegółowej analizie potrzeb Instytucji Zarządzającej ustalono, że w ramach procesu wdrożenia SIMIK 2004-2006, nie ma uzasadnienia dla dalszego prowadzenia wdrożenia w przypadku funkcjonalności *Monitoring i sprawozdawczość* oraz *Kontrole projektów na miejscu*. Przyjęto zatem harmonogram stopniowego wygaszania wykorzystania systemu SIMIK 2004-2006.

Podsystem Monitorowania EFS

Zgodnie z definicją Programu, PEFS stanowi uzupełnienie SIMIK, którego podstawowym celem jest spełnienie wszelkich wymogów Komisji Europejskiej w zakresie monitorowania, ze względu na specyfikę EFS nieuwzględnioną w SIMIK. Użytkownikami podsystemu, którego strukturę stanowią lokalne bazy danych, są Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające). W ramach PEFS spełniane są następujące cele:

- wprowadzanie i przechowywanie szczegółowych informacji na temat ostatecznych beneficjentów,
- wprowadzanie danych pochodzących z ankietowania ostatecznych beneficjentów po zakończeniu projektu,
- agregacja i przesyłanie danych do systemu SIMIK,
- wykorzystanie elektronicznej formy gromadzenia danych przez Ostatecznych Odbiorców (beneficjentów) w celu zautomatyzowania procesu przekazu danych na temat ostatecznych beneficjentów.

W związku z pojawiającymi się problemami technicznymi, związanymi z wprowadzaniem w początkowym procesie wdrażania Podsystemu Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego do bazy danych przekazanych przez beneficjentów, zostało uruchomione wsparcie techniczne dla użytkowników. Dodatkowo, prowadzono prace związane z zawężeniem zakresu danych przekazywanych do PEFS, w oparciu m.in. o wyniki *„Badania Podsystemu Informatycznego EFS w celu zwiększenia jego przydatności do ewaluacji SPO RZL”.*

W styczniu 2008 r., wprowadzono zmiany funkcjonalności Formularza PEFS wykorzystywanego przez beneficjentów do zbierania danych beneficjentów

ostatecznych, jak również bazy PEFS - zgodnie z pokontrolnymi zaleceniami Głównego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Zmiany związane były z dostosowaniem narzędzi informatycznych do *Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz. U. Nr 100, poz 1024).*

W odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie i ciągłą rotację pracowników u Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających), prowadzone były szkolenia dla administratorów i użytkowników systemu, w celu zapewnienia ciągłości realizowanych zadań związanych z obsługą systemu.

VI. MONITORING I EWALUACJA

1. Opis przyjętego systemu monitoringu

Podstawowe zasady dotyczące sprawozdawczości w ramach funduszy strukturalnych zostały określone w *ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116 poz. 1206). Zgodnie z dyspozycją art. 47 ust. 2 ustawy szczegółowy tryb, terminy i zakres sprawozdawczości w odniesieniu do projektów, działań i programów miał zostać uregulowany w drodze rozporządzeń wykonawczych.

W dniu 22 września 2004 r., Minister Gospodarki i Pracy, wydał *Rozporządzenie w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń* (Dz. U. Nr 216 poz. 2206). Rozporządzenie regulowało zasady sprawozdawczości w ramach wszystkich utworzonych programów operacyjnych i było dwukrotnie nowelizowane. Natomiast na podstawie dyspozycji art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* wzory sprawozdań w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich zostały określone w *Rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 października 2004 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006* (Dz. U. Nr 234 poz. 2349). Rozporządzenie regulowało wzory sprawozdań okresowych, rocznych i końcowych z realizacji projektu, działania i programu.

W dniu 21 czerwca 2006 r., Minister Rozwoju Regionalnego podpisał nowe *Rozporządzenie w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach SPO RZL 2004-2006 (Dz. U. Nr 110, poz. 755),* które zniosło obowiązujące rozporządzenie z dnia 8 października 2004 r.

W związku wejściem w życie *ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 149, poz. 1074)* zostały wydane nowe przepisy wykonawcze dotyczące sprawozdawczości w ramach funduszy strukturalnych: *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu i zakresu rozliczeń z dnia 26 lutego 2007 r. (Dz. U. Nr 44, poz. 283)* oraz *Rozporządzenie uchylające rozporządzenie z dnia 21 czerwca 2006 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 z dnia 27 listopada 2006 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 131).*

Rozporządzenie z dnia 26 lutego 2007 r. w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu i zakresu rozliczeń było dwukrotnie nowelizowane: w dniu 19 grudnia 2008 r. oraz w dniu 30 czerwca 2009 r. Wprowadzone zmiany związane były z zamykaniem działań w ramach perspektywy finansowej 2004-2006.

Wszystkie wprowadzane zmiany w powyższych aktach normatywnych miały na celu uelastycznienia systemu sprawozdawczości i ułatwienie realizacji projektów.

Szczegółowy opis wprowadzonych zmian w poszczególnych aktach normatywnych znajduje się w Rozdziale V.

2. Opis działań związanych z monitoringiem i ewaluacją

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich zrealizowanych zostało **w sumie 18 badań ewaluacyjnych**.

W 2004 r. zrealizowane zostały 3 badania ewaluacyjne:

1. *„Analiza mechanizmów adresowania usług i instrumentów rynku pracy stosowanych przez Powiatowe Urzędy Pracy - Beneficjentów SPO RZL”*. Badanie miało na celu analizę czy stosowane mechanizmy:
   - pozwalają osiągać wysoką efektywność podejmowanych działań;
   - umożliwiają uniknąć zbyt wysokich strat związanych z adresowaniem usług i instrumentów rynku pracy do osób, które również bez nich znalazłyby zatrudnienie (deadweight loss).
2. *„Badanie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących EFS i SPO RZL prowadzonych przez Instytucje Wdrażające SPO RZL i KOSZEFS”*. Analiza prowadzona była w oparciu o ankiety monitorujące przesyłane do Instytucji Zarządzającej SPO RZL. Celem badania było podsumowanie i ocena działań promocyjnych podejmowanych w 2004 r. ze względu na:
   - natężenie działań promocyjnych;
   - porównanie aktywności poszczególnych Instytucji Wdrażających w zakresie promocji i informacji.
3. *„Badanie oferty zawodowej przygotowanej przez Powiatowe Urzędy Pracy w ramach SPO RZL i realizowanej w formie zamówień publicznych”*. Analiza prowadzona była w oparciu o informacje przekazywane do Instytucji Zarządzającej SPO RZL przez Wojewódzkie Urzędy Pracy. Celem badania było podsumowanie i ocena działań realizowanych przez PUP oraz aktywności urzędów w poszczególnych województwach, w szczególności:
   - stworzenie bazy danych na temat wszczynanych postępowań o zamówienie publiczne przez PUP w ramach projektów w Działaniach 1.2 i 1.3;
   - kategoryzacja szkoleń;
   - analizy porównawcze oferty zawodowej i rodzaju szkoleń oferowanych w poszczególnych województwach.

Ww. badania nie były jeszcze finansowane ze środków SPO RZL.

W 2005 r., zgodne z *„Planem Oceny Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004-2006”* zostały zrealizowane następujące badania ewaluacyjne:

4. Badanie *„Ocena systemu zarządzania i wdrażania SPO RZL", tzw. „ewaluacja uaktualniająca”*. Badanie obejmowało:
   - analizę systemową funkcjonowania Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających),
   - analizę otoczenia prawnego, rozwiązań instytucjonalnych, procesu kontraktowania, przepływów finansowych i monitoringu,

- stopnia przygotowania i zasobów instytucji,
- analizę kosztów i efektów oraz dynamiki wdrażania SPO RZL,
- analizę komunikacji i funkcjonowania systemu na styku: Instytucja Wdrażająca – Beneficjent.

5. *„Badanie Beneficjentów Ostatecznych pomocy udzielonej w ramach SPO RZL w sześć miesięcy po zakończeniu ich udziału w projekcie".* Badanie miało charakter pilotażowy, objęło reprezentatywną próbę Ostatecznych Beneficjentów Działań 1.2, 1.3 i 1.5. Celem badania było:
   - określenie skuteczności podejmowanych działań w odniesieniu do uczestników projektów,
   - uzyskanie danych monitoringowych do określenia wartości wskaźnika "udział osób, które podjęły dalszą naukę lub pracę w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji", zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO RZL,
   - stopień zadowolenia beneficjentów ostatecznych z projektów, w których uczestniczyli oraz wskazano czynniki mogące sprzyjać zwiększeniu skuteczności podejmowanych działań.
6. Badanie: *„Charakterystyka projektów szkoleniowych realizowanych w ramach Priorytetu 1. i 2. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich".* W badaniu poddano analizie projekty szkoleniowe z uwzględnieniem ich liczby, zakresu geograficznego projektów, zakresu tematycznego i typu szkoleń, projektodawców oraz grup docelowych;
7. Ewaluacja tematyczna - *„Badanie realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich".* Badanie zostało oparte na studiach przypadków trzech Wojewódzkich Urzędów Pracy: w Poznaniu, Białymstoku i Lublinie. W rezultacie otrzymano analizę procesu wdrażania badanych działań, ze szczególnym uwzględnieniem napotykanych barier;
8. Ewaluacja tematyczna pn.: *„Bariery ograniczające aktywność organizacji pozarządowych w wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Społecznego"* oraz, jako suplement do raportu, badanie *„Opinie uczestników IV OFIP na temat dostępności środków Europejskiego Funduszu Społecznego dla organizacji pozarządowych"*. W badaniu scharakteryzowano:
   - poziom aktywności organizacji pozarządowych w wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Społecznego,
   - główne bariery utrudniające organizacjom dostęp do środków z EFS, związane zarówno z funkcjonowaniem systemu, jak i organizacji pozarządowych.

W 2006 r. zrealizowane zostały następujące badania ewaluacyjne:

9. Badanie: *"Ocena szacunkowa (ewaluacja ex-ante) projektu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013".* Wyniki ewaluacji i rekomendacje ewaluatora zostały przeanalizowane przez zespół programowania IZ, Grupę Sterującą ds. Ewaluacji SPO RZL i Grupę Roboczą ds. PO KL. Wybrane rekomendacje zostały uwzględnione w ramach pracy nad Programem PO KL i stanowią jego element;

10. Ewaluacja tematyczna *„Ścieżki do zatrudnienia. Badanie ścieżek prowadzących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do zatrudnienia w ramach Działania 1.5 SPO RZL 2004-2006”*. W ramach badania:
    - opracowano model skutecznego wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
    - opisano przypadki indywidualnych sukcesów na drodze do integracji społecznej.

W 2007 r. zrealizowane zostały następujące badania ewaluacyjne:

11. *„Badanie projektów szkoleniowych realizowanych w ramach Działania 2.3 Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki SPO RZL 2004-2006”*, obejmujące schemat a) Działania 2.3. Badanie ocenia skuteczność i efektywność realizowanych szkoleń a także identyfikuje wyzwania dla systemu pomocy szkoleniowej dla firm w latach 2007-2013. Celem badania było uzyskanie pogłębionej wiedzy na temat:
    - podnoszenia kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw,
    - systemu wdrażania schematu konkursowego Działania 2.3.
12. „*Badanie metaewaluacyjne dotyczące oceny systemu wdrażania rekomendacji przez instytucje zaangażowane w realizację SPO RZL i PIW EQUAL*”. Badanie miało za cel:
    - dokonanie oceny użyteczności dotychczas wypracowanych rekomendacji,
    - zweryfikowania stopnia wykorzystania rekomendacji zawartych w raportach z badań zlecanych przez Departament Zarządzania EFS.
13. „*Badanie ewaluacyjne dotyczące oceny realizacji perspektywy równości płci w ramach SPO RZL 2004-2006*”. Głównym celem ewaluacji była ocena czy w ramach SPO RZL w należytym stopniu realizowano kwestię horyzontalną dotycząca równości płci. Analizie poddane zostały obszary związane z inicjowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem oraz oceną podejmowanych działań mających na celu promowanie równości szans.

W 2008 r. zrealizowane zostały następujące badania:

14. *„Ewaluacja działań na rzecz kształcenia i szkolenia w ramach EFS”.* Przedmiotowe badanie realizowane było we współpracy z Departamentem Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, ze względu na fakt łączenia w sobie Działań dotyczących zagadnień związanych z systemem kształcenia i szkolenia w ramach SPO RZL i ZPORR finansowanych z EFS. Celem badania było dokonanie kompleksowej ewaluacji działań realizowanych w ramach Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL oraz 2.2 ZPORR współfinansowanych z EFS, szczególnie poprzez określenie ich wpływu na system kształcenia i szkolenia.
15. *„Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS”.* Celem badania było dokonanie kompleksowej ewaluacji działań współfinansowanych z EFS, podejmowanych na rzecz rozwoju i modernizacji instrumentów i instytucji rynku pracy oraz instytucji działających na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (Działania 1.1 oraz 1.5 schemat a) SPO RZL), ze szczególnym uwzględnieniem wpływu podejmowanych działań na system instytucjonalny. Badanie objęło swoim zasięgiem poziom:

- systemu instytucjonalnego rynku pracy i pomocy społecznej,
- poszczególnych instytucji (w tym ich pracowników),
- klientów instytucji rynku pracy i instytucji pomocy społecznej.

16. Badanie pn.: *„Ocena działań informacyjnych i promocyjnych, prowadzonych w ramach EFS oraz SPO RZL".* Głównym celem badania było dokonanie oceny (ex-post) strategii promocji oraz działań informacyjnych prowadzonych w ramach SPO RZL. W związku z powyższym w ramach badania dokonano:
    - oceny zakresu i skali działań podejmowanych przez Instytucje odpowiedzialne za informację i promocję SPO RZL;
    - oceny systemu zarządzania działaniami informacyjnymi i promocyjnymi realizowanymi w ramach SPO RZL (analiza funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania działań, zaangażowanych instytucji);
    - oceny skuteczności, efektywności i użyteczności działań podejmowanych przez instytucje oraz organizacje odpowiedzialne za informację i promocję SPO RZL;
    - oceny instrumentów działań informacyjnych i promocyjnych,
    - identyfikacji najbardziej optymalnych instrumentów działań informacyjnych i promocyjnych.
17. Badanie *pn.: „Ocena stopnia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w ramach SPO RZL 2004-2006".* Głównym celem badania było udzielenie odpowiedzi na pytanie na ile działania podejmowane w trakcie realizacji SPO RZL przyczyniły się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego.
18. W 2008 roku zakończono także realizację badania ewaluacyjnego pt.: *„Badanie beneficjentów ostatecznych wsparcia udzielonego w ramach SPO RZL w sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie".* Badanie miało charakter kwartalny i w trakcie jego realizacji Wykonawca badania opracował i przedstawił:
    - pięć raportów kwartalnych przedstawiających wyniki z pięciu kolejnych sesji ankietowania beneficjentów ostatecznych,
    - 16 raportów dla Wojewódzkich Urzędów Pracy, przedstawiających wyniki ankietowania beneficjentów ostatecznych z Działania 1.2 i 1.3,
    - raport końcowy przedstawiający wnioski z wszystkich dotychczasowych fal ankietowania osób objętych wsparciem, zarówno jako niepracujące jak i pracujące.

W 2009 r. ze środków finansowych SPO RZL nie zostały sfinansowane żadne badania ewaluacyjne.

Rekomendacje wynikające z badań ewaluacyjnych i ich wpływ na realizację SPO RZL i PO KL

Wszystkie wskazane powyżej badania zostały zakończone i przygotowano w ich ramach raporty końcowe. Niektóre raporty ewaluacyjne były tłumaczone na język angielski, w niektórych tylko streszczenia, wszystkie zaś publikowane były na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej SPO RZL. Ponadto, wyniki ewaluacji były przekazywane do instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie SPO RZL i prezentowane na forum Komitetu Monitorującego i Komitetów Sterujących.

W ramach zarządzania wynikami badań ewaluacyjnych, Instytucja Zarządzająca SPO RZL, przygotowała tabelę wdrażania rekomendacji wynikających z badań wraz z systemem monitorowania stanu ich wdrożenia. Tabela ta stanowi narzędzie wspólne dla Programu SPO RZL oraz PO Kapitał Ludzki. Na koniec 2009 r. baza zawierała ogółem 332 rekomendacje, z czego 240 zostało sformułowanych na podstawie badań zrealizowanych w ramach SPO RZL.[40]

Wykres nr 104. Rozkład rekomendacji zamieszczonych w bazie monitorowania wdrażania rekomendacji wypływających z badań realizowanych w ramach SPO RZL, w podziale na obszary badania

Zgodnie z przyjętym harmonogramem, w styczniu 2010 roku dokonano weryfikacji stopnia wdrożenia wszystkich rekomendacji zawartych w bazie, w których, jako adresat została wskazana IZ[41]. Dokonane na tej podstawie analizy pozwalają stwierdzić stosunkowo duży postęp, jaki dokonał się w tym obszarze, jak również fakt, iż IZ podejmuje zaplanowane wcześniej działania prowadzące do wdrożenia poszczególnych rekomendacji.

W ciągu roku 2009, liczba wszystkich znajdujących się w bazie wdrożonych rekomendacji zwiększyła z 82 do 141 (co stanowi 60% wzrost w stosunku do roku poprzedniego). Jednocześnie, warto również zwrócić uwagę, iż liczba rekomendacji niewdrożonych zmniejszyła się prawie dwukrotnie i w chwili obecnej rekomendacje o takim statusie stanowią jedynie 15% wszystkich rekomendacji, skierowanych

[40] Ze względu na fakt, iż Krajowa Jednostka Oceny stworzyła własny zintegrowany system zarządzania rekomendacjami, który obowiązuje od 1 sierpnia 2009 roku, do bazy nie zostały wprowadzone rekomendacje wypływające z badania zasady partnerstwa. Nowy system rekomendacji został w dużej mierze oparty na doświadczeniach wypracowanych przez DZF. Według informacji pozyskanych z KJO nowa baza rekomendacji zostanie udostępniona w połowie 2010 roku.

[41] Weryfikacja dotyczyły wszystkich zrealizowanych przez IZ badań, zarówno w ramach SPO RZL, PO KL, jak również PIW EQUAL.

bezpośrednio do IZ. Wzrost liczby rekomendacji wdrożonych, przełożył się również na spadek liczby rekomendacji posiadających w bazie status rekomendacji częściowo wdrożonych.

Analizy prowadzone w zakresie wdrażania rekomendacji wypływających z poszczególnych badań realizowanych w ramach SPO RZL, zleconych przez IZ wskazują również, iż w ramach wszystkich badań podejmowane są próby wdrażania wypływających z nich rekomendacji. Podkreślić należy również, iż stosunkowo wysoka liczba rekomendacji częściowo wdrożonych spowodowana jest długofalowością oraz ciągłością działań, jakie należy podjąć w celu wdrożenia poszczególnych wniosków wypływających z realizowanych działań.

Wykres nr 105. Rozkład rekomendacji zamieszczonych w bazie monitorowania wdrażania rekomendacji wypływających z badań realizowanych w ramach SPO RZL, w podziale na obszary badania oraz status rekomendacji

W głównej mierze rekomendacje wynikające z badań przeprowadzonych w ramach SPO RZL, odnosiły się do:

- zagadnień związanych z systemem funduszy strukturalnych w Polsce, w tym w szczególności uwarunkowań zewnętrznych (np. akty prawne, rozwiązania organizacyjne i instytucjonalne);
- zarządzania i wdrażania na poziomie operacyjnym;
- zagadnień dotyczących szczegółowych zaleceń dla instytucji uczestniczących w realizacji wsparcia dotyczące usprawnienia procesów wdrażania.

Wiele spośród wypracowanych rekomendacji było wdrażanych w ramach bieżącej działalności Instytucji Wdrażających i Instytucji Zarządzającej. Wszystkie, szczególnie ważne rekomendacje, zostały wnikliwie przeanalizowane przez Instytucję Zarządzającą i podjęto odpowiednie działania zmierzające do ich realizacji. Bezpośrednim efektem wdrażania rekomendacji płynących z badań ewaluacyjnych w ramach SPO RZL było m.in.:

- rozbudowanie części wniosku o płatność dotyczącej postępu rzeczowego;
- doprecyzowanie podziału zadań między IZ a IP tak aby nie powtarzać tych samych czynności;
- wprowadzenie kontroli próby a nie 100% dostarczonej dokumentacji;
- uproszczenie w zakresie aplikowania o środki EFS np. rezygnacja z wymagania potwierdzenia notarialnego dokumentów, dokonywanie zmian w *Poradniku dla*

Beneficjentów czy ograniczenie wymaganej listy załączników do wniosku o dofinansowanie projektu;
- szersze stosowanie konkursów otwartych oraz intensyfikacja akcji promocyjnych;
- znowelizowanie Uzupełnienia Programu w zakresie kwalifikowalności kosztów dotyczących ekspertów zewnętrznych, którzy mogliby wesprzeć kadrowo Komisje Oceny Projektów;
- intensywne szkolenie, skierowane do pracowników komórek finansowych poszczególnych Instytucji Wdrażających m.in. w zakresie funkcjonujących modułów SIMIK;
- zmodyfikowanie Wytycznych dot. kwalifikowalności wydatków;
- znowelizowanie ustawy o Narodowym Planie Rozwoju;
- znowelizowanie ustawy o finansach publicznych;
- znowelizowanie ustawy Prawo Zamówień Publicznych;
- znowelizowanie rozporządzeń dot. wzoru sprawozdań, trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości, trybu kontroli oraz trybu rozliczeń, a także wzoru wniosku o dofinansowanie realizacji projektu oraz wzoru umowy o dofinansowanie projektu.

Jednocześnie, w trakcie wdrażania Programu, podjęto decyzję, iż rekomendacje sformułowane w ramach badań ewaluacyjnych powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w planowaniu i usprawnianiu wdrażania wsparcia realizowanego w perspektywie finansowej 2007–2013. Badania realizowane w ramach SPO RZL przez Instytucję Zarządzającą pozwoliły zarówno określić obszary wymagające priorytetowego wsparcia, w ramach interwencji przewidzianej w Programie w latach 2007–2013 (np. edukacja przedszkolna, kształcenie ustawiczne, grupy zagrożone wykluczeniem społecznym), jak też sformułować szczegółowe zalecenia dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie PO KL w zakresie przygotowania kryteriów wyboru projektów. W tym zakresie przykładem może być *„Ewaluacja działań na rzecz kształcenia i szkolenia w ramach EFS”,* której wyniki skutkują corocznym rekomendowaniem dla IP PO KL następujących kryteriów wyboru projektów:

- dla Poddziałania 9.1.1 PO KL, kryterium uwzględniające preferencję dla projektów uwzględniających element partnerstwa oraz tworzenie trwałej, lokalnej polityki edukacyjnej,
- dla Działania 9.4 kryteria:
  - uwzględniające przygotowanie kadry pedagogicznej, specjalistycznej i menedżerskiej, jak również zapewnienie programów, metod i narzędzi dydaktycznych o gwarantowanej jakości, w celu realizowania wysokiej jakości kształcenia na odległość;
  - uwzględniające wdrażanie dostępnych w ramach Działania 9.4 form wsparcia skierowanych na rzecz nauczycieli z uwzględnieniem zachodzących zmian demograficznych oraz lokalnych uwarunkowań obszaru wdrażania poszczególnych projektów;
  - uwzględniające systematyczne badanie potrzeb wynikających z sytuacji gospodarczo-społecznej kraju oraz oczekiwań indywidualnych odbiorców kształcenia na odległość;
  - uwzględniające potrzebę zapewnienia osobom prowadzącym terapię (w placówkach doposażonych w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych), możliwości dalszego kształcenia w

zakresie metod wykorzystania zakupionego sprzętu oraz umożliwienie konsultacji ze specjalistami w formie stałych spotkań;

- preferujące poszczególne typy projektów - zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego dotyczy to doskonalenia nauczycieli w wykorzystywaniu ICT w procesie kształcenia oraz zapewnienie odpowiedniej jakości programów i materiałów multimedialnych używanych do prowadzenia zajęć (innych niż informatyczne);
- promujące w Priorytecie III i IX promocję dobrych praktyk zarządzania edukacją, tworzenie lokalnych polityk edukacyjnych i partnerstw na rzecz edukacji i na rzecz powiązania edukacji z rynkiem pracy.

Również w przypadku badania *„Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS”* zidentyfikowano obszary priorytetowe, które powinny być dodatkowo wspierane poprzez odpowiednio dobierane kryteria wyboru projektów w ramach PO KL. Głównie należy tu wskazać rekomendacje odnoszące się do potrzeby uwzględniania kryteriów wspierających intensyfikację nawiązywania efektywnej współpracy między instytucjami publicznymi i niepublicznymi oraz instytucjami rynku pracy i instytucjami pomocy społecznej, w szczególności na poziomie lokalnym. Na poziomie centralnym, w odniesieniu do instytucji publicznych, rekomendowane jest kryterium szerszego wykorzystania formuły partnerstwa.

Równocześnie warto podkreślić, że system monitorowania wdrażania rekomendacji, przygotowany i wprowadzony przez Instytucję Zarządzającą jest pierwszą próbą wprowadzenia usystematyzowanego podejścia do zarządzania rekomendacjami, wypływającymi z badań ewaluacyjnych w skali wszystkich krajów członkowskich. Stworzenie tego systemu w dużej mierze warunkuje możliwość ciągłego udoskonalania wsparcia realizowanego z wykorzystaniem Europejskiego Funduszu Społecznego, jak również opierania podejmowanych decyzji na obiektywnych danych pozyskiwanych w ramach procesu ewaluacji programów. Przedmiotowy system został wdrożony w połowie 2008 roku i z założenia zbierał wszystkie wnioski i rekomendacje wynikające z badań realizowanych przez Instytucję Zarządzającą, zarówno w ramach poprzedniej, jak i obecnej perspektywy finansowej. Jednocześnie, biorąc pod uwagę moment stworzenia systemu, sposób wdrażania poszczególnych rekomendacji przekłada się na działania, jakie powinny być realizowane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, na zasadzie czerpania z doświadczeń zarówno poprzedniej, jak i obecnej perspektywy finansowej.

Pozostałe działania podejmowane w zakresie ewaluacji

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich Utworzono Grupę Sterująca Ewaluacją, pełniącą funkcje koordynujące i doradcze w procesie ewaluacji. W skład grupy wchodzili przedstawiciele Instytucji Zarządzającej SPO RZL, Beneficjentów Końcowych, Instytucji Pośredniczącej MEN, Krajowej Jednostki Oceny, Komitetu Monitorującego SPO RZL oraz Komisji Europejskiej. Poza przedstawicielami instytucji wchodzących w skład systemu wdrażania SPO RZL, w skład Grupy wchodzili również eksperci zewnętrzni mający doświadczenie w prowadzeniu badań ewaluacyjnych.

Do zadań członków Grupy Sterującej ds. Ewaluacji SPO RZL należało m.in.:

- uczestniczenie w opracowaniu założeń i pytań badawczych do wszystkich badań zleconych w ramach Programu,

- monitorowanie realizacji wszystkich badań i współpraca w trakcie ich realizacji (pomoc w pozyskiwaniu danych, etc.),
- opiniowanie i akceptacja raportów z badań ewaluacyjnych.

Na poszczególnych posiedzeniach GSE SPO RZL, wykonawcy poszczególnych badań ewaluacyjnych prezentowali ich wyniki. Przyjęcie takiej formuły pozwalało nie tylko na możliwość pozyskania dodatkowej wiedzy, ale również na budowanie potencjału ewaluacyjnego wśród członków Grupy.

W okresie wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich odbyło się 10 posiedzeń Grupy Sterującej Ewaluacją SPO RZL.

W grudniu 2004 roku, zorganizowano pierwsze spotkanie (konstytuujące) GSE. Spotkanie poświęcone zostało omówieniu zadań Grupy Sterującej ds. Ewaluacji SPO RZL oraz zasadom, na jakich opierała się praca Grupy. Tematem przewodnim spotkania była dyskusja nad założeniami badania tzw. „ewaluacji uaktualniającej", dotyczącej systemu zarządzania i wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich.

W 2005 r. odbyły się 3 spotkania Grupy Sterującej ds. Ewaluacji SPO RZL. Oprócz kwestii związanych z konsultowaniem realizowanych w danym roku badań ewaluacyjnych, na posiedzeniach Grupy poruszano również kwestie związane z wytycznymi określającymi ramy prowadzenia badań ewaluacyjnych oraz działaniami podejmowanymi przez Komisję Europejską w zakresie ewaluacji.

W 2006 roku odbyły się kolejne dwa spotkania przedstawicieli Grupy Sterującej Ewaluacją. Spotkania, które w głównej mierze zostały poświęcone omawianiu badań ewaluacyjnych realizowanych w danym roku – opiniowaniu i zatwierdzaniu ich poszczególnych etapów. Ponadto, w ramach spotkań omawiano również dalsze działania, jakie powinny być podejmowane w ramach ewaluacji, oraz w zakresie budowania potencjału ewaluacyjnego. W ramach jednego z posiedzeń, zorganizowano również spotkanie z fińskim ekspertem w dziedzinie przeprowadzania badań ewaluacyjnych, który przedstawił fińskie doświadczenia zdobyte w zakresie ewaluacji.

W ramach działalności GSE, w 2007 roku, zorganizowano kolejne trzy spotkania, które w całości poświęcone zostały omawianiu kwestii bieżących, związanych z realizacją poszczególnych badań ewaluacyjnych.

W 2008 r., w ramach działalności GSE, zorganizowano jedno spotkanie, którego tematem była prezentacja następujących wyników badań:

- Analiza procesu opracowywania i zatwierdzania Planów Działania w ramach PO KL,
- Ewaluacja projektów szkoleniowych: Szkolenia generalne, Szkolenia językowe - I etap",
- Prezentacja wyników badania kwartalnego beneficjentów ostatecznych Działania 2.3 SPO RZL schemat a) i b),
- Badanie beneficjentów ostatecznych SPO RZL w 6 miesięcy po udzielonym wsparciu – efekt netto,

- Prezentacja wniosków z badania metaewaluacyjnego dotyczącego oceny systemu wdrażania rekomendacji przez instytucje zaangażowane w realizację SPO RZL i PIW EQUAL.

W celu budowy potencjału ewaluacyjnego i promocji ewaluacji, wraz z Krajową Jednostką Oceny oraz Zespołem ds. Ewaluacji w Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, zorganizowano konferencję *"Ewaluacja programów o charakterze społeczno-gospodarczym finansowanych z Funduszy Strukturalnych"* z udziałem polskich i zagranicznych ekspertów w dziedzinie ewaluacji, w której wzięło udział ok. 200 osób. Ponadto, w ramach wsparcia instytucji zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL i budowania ich potencjału ewaluacyjnego, zorganizowane zostały warsztaty dla przedstawicieli Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) na temat ewaluacji SPO RZL oraz jej wykorzystywania w sprawozdawczości. Informacje o ewaluacji SPO RZL zostały też zamieszczone w Biuletynie Informacyjnym Departamentu Zarządzania EFS oraz na stronie www.ngo.pl.

W celu budowy potencjału ewaluacyjnego i promocji ewaluacji, w ramach wsparcia instytucji zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL, zorganizowane zostały szkolenia dla przedstawicieli Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) na temat ewaluacji.

VII. INFORMACJA O PRZEPROWADZONYCH KONTROLACH I NAPOTKANYCH PROBLEMACH W TRAKCIE REALIZACJI PROGRAMU

1. Kontrole w ramach Programu.

System kontroli SPO RZL miał na celu weryfikację wykorzystania środków wydatkowanych w ramach SPO RZL, zgodnie z zasadami zarządzania finansowego. Przyjęty system był zgodny z następującymi aktami prawnymi:

- *Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającym ogólne zasady dotyczące funduszy strukturalnych;*
- *Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 dotyczącego systemów zarządzania i kontroli pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych;*
- *Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju z późniejszymi zmianami;*
- *Rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 27 kwietnia 2007 r. (Dz.U. 2007 nr 90 poz. 602) w sprawie trybu, kontroli realizacji projektów i programów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.*

Zgodnie z ww. aktami prawnymi w całym okresie programowania przeprowadzane były następujące działania kontrolne:

Przeprowadzanie kontroli dokumentacji

W latach programowania instytucje odpowiedzialne za zarządzanie oraz wdrażanie SPO RZL przeprowadzały na bieżąco kontrole dokumentów dotyczących realizacji Programu, w tym przede wszystkim:

- IZ SPO RZL przeprowadzała weryfikację Poświadczeń i zestawień wydatków oraz wniosków o refundacje od Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) do IZ SPO RZL oraz sprawozdań monitoringowych IP,
- IP SPO RZL w MRR przeprowadzała weryfikację wniosków o płatność dotyczących projektów własnych Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających), Poświadczeń i zestawień wydatków oraz wniosków o refundacje od Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) do IZ SPO RZL dotyczących zatwierdzonych wydatków na poziomie Działania, sprawozdań z realizacji Działań Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) oraz sprawozdań z realizacji projektów własnych Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających),
- IP SPO RZL w MEN przeprowadzała weryfikację Poświadczeń i zestawień wydatków oraz wniosków o refundacje od Beneficjenta Końcowego (Instytucji Wdrażającej) do IZ SPO RZL dotyczących zatwierdzonych wydatków na poziomie Działań 2.1, 2.2 oraz sprawozdań z realizacji tych Działań,
- Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) przeprowadzali weryfikację wniosków o płatność beneficjentów oraz sprawozdań monitoringowych z realizacji projektów.

W całym okresie wdrażania IZ SPO RZL, na bieżąco weryfikowała i zatwierdzała procedury wewnętrzne, zamieszczone w Podręcznikach Zarządzania i Kontroli otrzymanych od Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) oraz Instytucji Pośredniczących.

Kontrole na miejscu

W latach 2004-2009 IZ SPO RZL przeprowadziła 88 systemowych kontroli planowych, dotyczących wszystkich Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających) SPO RZL w następującym podziale:

- Państwowa Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) – 5 kontroli;
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Wdrażania Funduszy (DWF) – 5 kontroli:
- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (KPRM) – 4 kontrole;
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) – 5 kontroli;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) – 5 kontroli;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku (WUP Białystok) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku (WUP Gdańsk) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach (WUP Katowice) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach (WUP Kielce) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (WUP Kraków) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie (WUP Lublin) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi (WUP) Łódź – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie (WUP Olsztyn) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu (WUP Opole) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu (WUP Poznań) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie (WUP Rzeszów) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie (WUP Szczecin) - 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu (WUP Toruń) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu (WUP Wałbrzych) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie (WUP Warszawa) – 4 kontrole;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze (WUP Zielona Góra) – 4 kontrole;

oraz 4 kontrole w Instytucji Pośredniczącej w Ministerstwie Edukacji Narodowej (MEN).

W latach 2005–2008, IZ corocznie kontrolowała 100% instytucji zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL.

Wszystkie opisane powyżej kontrole systemowe miały na celu weryfikację pod kątem stosowania procedur systemu zarządzania w ramach wdrażania SPO RZL oraz kontrolę finansową. Zakres kontroli systemowych (planowych) u wszystkich Beneficjentów Końcowych (Instytucjach Wdrażających) obejmował:

- ocenę przestrzegania obowiązujących procedur w zakresie monitorowania wdrażania Działań oraz realizacji projektów konkursowych;
- prawidłowość przestrzegania procedur wyboru i oceny wniosków o dofinansowanie realizacji projektu;
- prawidłowość realizacji obowiązków w zakresie kontroli i rozliczeń finansowych, w tym poprawności kwalifikowania wydatków oraz sprawdzanie rzetelności opracowywania sprawozdań z realizacji Działania;
- poprawność podpisywanych umów o dofinansowanie projektu;
- prawidłowość realizacji procedur dotyczących zamówień publicznych;
- prawidłowość realizacji zadań z zakresu promocji i informacji;
- weryfikację przestrzegania zgodności realizowanych Działań/projektów z politykami Wspólnot Europejskich;
- prawidłowość dokumentacji dotyczącej zamykania pomocy;
- monitoring wdrożenia zaleceń pokontrolnych IZ SPO RZL;
- przestrzeganie zasad archiwizacji dokumentów.

Zakres kontroli systemowych w IP obejmował natomiast ocenę:

- przestrzegania zasad archiwizacji dokumentów związanych z wdrażaniem Działań 2.1, 2.2;
- prawidłowości przestrzegania obowiązujących procedur w zakresie monitorowania wdrażania Działań oraz realizacji projektów konkursowych;
- prawidłowości realizacji obowiązków w zakresie kontroli i rozliczeń finansowych, w tym poprawności kwalifikowania wydatków oraz sprawdzanie rzetelności opracowywania sprawozdań z realizacji Działania;
- poprawności podpisywanych umów o dofinansowanie projektu;
- prawidłowości realizacji procedur dotyczących zamówień publicznych;
- realizacji zadań z zakresu promocji i informacji;
- przestrzegania zgodności realizowanych Działań/projektów z politykami Wspólnot Europejskich;
- prawidłowości i dokumentacji dotyczącej zamykania pomocy;
- wdrożenia zaleceń pokontrolnych IZ SPO RZL;
- przestrzegania zasad archiwizacji dokumentów.

W wyniku przeprowadzonych kontroli, IZ SPO RZL stwierdziła, iż generalnie wdrażanie SPO RZL przebiegało właściwie i Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) byli dobrze przygotowani do pełnienia obowiązków wynikających z zapisów Umów finansowania Działania. Jednocześnie, IZ stwierdziła uchybienia/nieprawidłowości szczególnie w początkowym okresie programowania.

<u>Najczęściej wykrywane niedociągnięcia i nieprawidłowości w instytucjach wdrażających:</u>

- Brak zapewnienia ścieżki audytu umożliwiającej prześledzenie poszczególnych procedur;

- Niestosowanie obowiązujących procedur w danej instytucji;
- Brak właściwego nadzoru nad beneficjentami;
- W zakresie procedury wyboru projektów, m.in.:
  - nieterminowe ogłaszanie konkursów oraz przedłużanie procedur konkursowych;
  - opóźnienia w procesie wyboru wniosków składanych w procedurze konkursowej;
- W zakresie płatności, m.in.:
  - nieterminowa weryfikacja wniosków o płatność;
  - braki w dokumentowaniu procesu weryfikacji wniosków o płatność;
- W zakresie sprawozdawczości, m.in.:
  - niewłaściwe dokumentowanie procesu weryfikacji sprawozdań;
  - opóźnienia w przekazywaniu sprawozdań monitoringowych;
- W zakresie kontroli, m.in.:
  - słaby nadzór nad beneficjentami, w tym niewykonanie Planów Kontroli;
  - zbyt wąski zakres kontroli;
  - opóźnienia w realizacji procedury kontrolnej;
- W zakresie nieprawidłowości:
  - nieterminowe przekazywanie do IZ dokumentacji dotyczącej nieprawidłowości;
  - nieprzekazywalnie informacji o wykrytych nieprawidłowościach w formie raportów i zestawień;
- W zakresie zamykania pomocy m.in.:
  - opóźnienia prac w sporządzaniu kart zamknięcia projektów;
  - przekroczenie terminów weryfikacji wniosków o płatność końcową oraz sprawozdania końcowego;
  - niewłaściwa archiwizacja dokumentacji.

Ponadto w wyniku kontroli systemowych na miejscu w MEN (Instytucji Pośredniczącej), IZ SPO RZL wykryła uchybienia dotyczące, m.in. nienależytej weryfikacji dokumentów finansowych przekazywanych przez IW do IP, opóźnienia w przesyłaniu postępu finansowego, sprawozdań z realizacji Działania, informacji pokontrolnych oraz sporządzania i archiwizacji list sprawdzających do weryfikacji sprawozdań IW. Jednocześnie, Zespół kontrolujący IZ SPO RZL stwierdził, iż IP nie zapewniła sprawnego nadzoru instytucjonalnego nad IW, co powodowało utrudnienia w usuwaniu nieprawidłowości stwierdzonych przez NIK oraz KE.

Kontrole doraźne

W okresie realizacji Programu, IZ SPO RZL przeprowadziła 7 kontroli doraźnych w następujących instytucjach:

- PFRON - 2 kontrole doraźne, których celem było sprawdzenie poprawności przeprowadzania weryfikacji formalnej wniosków wybieranych w pierwszym konkursie w ramach schematu a) Działania 1.4 oraz zweryfikowanie zasadności podjęcia decyzji dotyczącej zerwania przez PFRON umowy o dofinansowanie projektu pt.: *„Ośrodki OJKOS sposobem przełamywania bierności zawodowej osób psychicznie chorych”* ze Stowarzyszeniem „Niepełnosprawni dla środowiska EKON”;
- WUP Wałbrzych - 1 kontrola doraźna w celu weryfikacji realizacji zaleceń pokontrolnych opracowanych przez IZ w wyniku przeprowadzenia kontroli planowej, w wyniku której stwierdzono poważne uchybienia;
- WUP Białystok - 1 kontrola doraźna dotycząca rozliczenia projektu realizowanego w ramach Działania 1.2 schemat b);
- MEN IW - 3 kontrole doraźne:
    - Pierwsza kontrola dotyczyła projektu „*Pracownie komputerowe dla szkół*”, Schemat a), Działanie 2.2 SPO RZL. Kontrolę przeprowadzono w pierwszym kwartale 2007 roku na trzech różnych poziomach realizacji: w Instytucji Wdrażającej, u beneficjenta oraz w miejscu faktycznej realizacji projektu. Przedmiotowa kontrola została przeprowadzona z powodu wykrycia przez Najwyższą Izbę Kontroli (NIK) nieprawidłowości w projekcie w zakresie realizacji centralnych zakupów sprzętu komputerowego i oprogramowania dla szkół i placówek oświatowych w latach 2005-2006. Stwierdzone przez IZ nieprawidłowości częściowo pokrywały się z wynikami kontroli NIK dotyczącymi m.in. procedury przeprowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, takimi jak, m.in.:
        - stosowanie procedury przyśpieszonej bez uprzedniego ogłoszenia
        - ustalanie krótkich, kilkudniowych terminów na złożenie wniosków i ofert w przeprowadzanych postępowaniach;
        - sporządzenie mało precyzyjnej metody oszacowania cen sprzętu wskazanego w postępowaniach;
        - zbyt szczegółowe określanie przedmiotu zamówienia;
        - niezgodność treści SIWZ z treścią ogłoszenia o zamówieniu;
        - brak deklaracji bezstronności na niektórych etapach postępowania;
        - niewykluczenie z udziału w postępowaniu kandydatów, którzy zgodnie z prawem polskim powinni zostać wykluczeni.

W ramach przedmiotowych projektów pojawiły się również inne uchybienia, takie jak:

- niedostosowanie sprzętu do potrzeb danej szkoły;
- brak ewidencji księgowej dla projektów oraz niezałączanie do faktur wystawionych przez wykonawców listy placówek, które otrzymały sprzęt;
- dokonywanie w umowach zmian niekorzystnych dla zamawiającego;
- dokonywanie płatności przed sprawdzeniem prawidłowości dostaw sprzętu i oprogramowania oraz wady w dokumentowaniu procesu weryfikacji protokołów odbioru sprzętu dostarczonego do placówek.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami przez NIK, KE i IZ, IZ SPO RZL opracowała *Program usprawnień systemu zarządzania i kontroli w ramach Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL*. W niniejszym *Programie* precyzyjnie i szczegółowo określono

niezbędne działania naprawcze, które powinno podjąć Ministerstwo Edukacji Narodowej, aby wyeliminować stwierdzone nieprawidłowości, a także dać zapewnienie, że dotychczasowe błędy nie będą się powtarzać w realizowanych projektach. *Program usprawnień* objął następujące projekty:

- *„Pracownie komputerowe dla szkół”*, Działanie 2.2 SPO RZL (projekt nr 1);
- *„Wyposażenie bibliotek szkolnych i pedagogicznych w internetowe centra informacji multimedialnej”*, Działanie 2.1 SPO RZL (projekt nr 2);
- *„Wyposażenie w sprzęt komputerowy centrów kształcenia ustawicznego i centrów kształcenia praktycznego”*, Działanie 2.2 SPO RZL (projekt nr 3);
- *„Wyposażenie poradni psychologiczno - pedagogicznych w specjalistyczny sprzęt komputerowy z oprogramowaniem”*, Działanie 2.2 SPO RZL (projekt nr 4);
- *„Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”* (dotyczy wszystkich 4 projektów), Działanie 2.1 SPO RZL (projekt nr 5).

Jednocześnie, w przedmiotowym dokumencie wyznaczono terminy na wdrożenie poszczególnych rekomendacji.

W dniach 27-28.08.2008 r. przeprowadzono drugą kontrolę dotyczącą weryfikacji wdrożenia rekomendacji zawartych w *Programie usprawnień systemu zarządzania i kontroli w ramach Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL.*

Wyniki kontroli przeprowadzonej przez IZ SPO RZL w MEN, w zakresie weryfikacji wdrożenia rekomendacji, zawartych w *Programie usprawnień,* były pozytywne. Dzięki opracowaniu i wdrożeniu *Programu* większość zidentyfikowanych problemów i błędów udało się wyeliminować przy jednoczesnym wprowadzeniu odpowiednich środków zaradczych na przyszłość.

Trzecią kontrolę przeprowadzono w dniach 28-30.10.2008 r. Jej przedmiotem była weryfikacja wdrożenia rekomendacji będących jeszcze w trakcie realizacji. W trakcie przedmiotowej kontroli IZ SPO RZL stwierdziła, iż proces wdrażania rekomendacji jest na końcowym etapie w ramach wszystkich projektów realizowanych przez MEN.

Ponadto, należy podkreślić, iż wdrożenie rekomendacji zawartych w *Programie usprawnień systemu zarządzania i kontroli* dla Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL było również przedmiotem kontroli przeprowadzonej przez Instytucję Płatniczą w Ministerstwie Edukacji Narodowej w listopadzie 2008 r. Wyniki przedmiotowej kontroli były pozytywne – potwierdzono wdrożenie rekomendacji przewidzianych w Programie usprawnień.

W związku z faktem, iż większość uchybień została usunięta lub była w trakcie usuwania oraz ze względu na to, iż wyeliminowanie niektórych uchybień było niemożliwe ze względu na ich nieodwracalny skutek, strona polska po wcześniejszych ustaleniach z Komisją Europejską, przekazała do KE w dniu 14 listopada 2008 r., informację o podjęciu decyzji o dokonaniu 10% korekty finansowej od kwoty wydatków poniesionych w ramach projektów, w których stwierdzono nieprawidłowości.

Dodatkowo, w wyniku kontroli NIK przeprowadzonej w MEN w 2009 r., za niekwalifikowane uznano wydatki **w wysokości prawie 24 mln PLN**. Niekwalifikowalność wydatków wynikała ze sfinansowania w ramach projektu

Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich realizowanego przez Fundację Regionalną Agencji Promocji Zatrudnienia przedsięwzięć niezgodnych z celami SPO RZL oraz sprzecznych ze stanowiskiem Instytucji Zarządzającej przekazanym oficjalnie do MEN. W związku z powyższym, wartość wydatków kwalifikowalnych została odpowiednio skorygowana w końcowym wniosku o refundację przekazanych do Instytucji Płatniczej.

Wizyty monitorujące

W przypadku kontroli realizacji projektów własnych przez Wojewódzkie Urzędy Pracy, IZ SPO RZL dokonała również wizyt monitorujących w 6 Powiatowych Urzędach Pracy (PUP), realizujących projekty posiłkowe, tj. w: PUP w Łodzi, PUP we Włocławku, PUP w Lublinie, PUP w Opolu, PUP w Sosnowcu i PUP w Ciechanowie. W wyniku przedmiotowych wizyt, nie stwierdzono poważnych nieprawidłowości. W przypadku kontroli w ramach których, stwierdzono nieprawidłowości, IZ opracowywała odpowiednie zalecenia pokontrolne, wskazując termin na ich wdrożenie oraz zobligowała jednostki kontrolowane do poinformowania IZ o tym fakcie. Ponadto, IZ na bieżąco weryfikowała wdrożenie zaleceń na podstawie przekazanych dokumentów potwierdzających usunięcie nieprawidłowości przekazanych przez jednostkę kontrolowaną. Jednocześnie, wdrożenie zaleceń było przedmiotem każdej kolejnej kontroli IZ w danej jednostce.

Kontrole przeprowadzane przez Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające)

IZ SPO RZL, w ramach Umów finansowania Działania, oddelegowała do Beneficjentów Końcowych obowiązek przeprowadzania kontroli realizacji projektów na miejscu u beneficjentów. Wszystkie instytucje zobowiązane były do przeprowadzania kontroli na miejscu zgodnie z zapisami Rocznych Planów Kontroli na dany rok, które były zatwierdzone przez IZ SPO RZL. Większość instytucji zakładała kontrole 100% projektów, niemniej jednak niektóre z instytucji, takich jak PARP czy DWF w MpiPS, planowało kontrole mniej niż 100% projektów wybranych w oparciu o analizę ryzyka (próba nie mogła być jednakże mniejsza niż 40% projektów przyjętych do realizacji w ramach danego Działania).

Instytucja Pośrednicząca MEN, przeprowadziła 100 kontroli w Instytucji Wdrażającej Działania 2.1 i 2.2 oraz u beneficjentów uczestniczących w realizacji projektów..

Ponadto, w ramach poszczególnych Działań zostały przeprowadzone przez Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające) następujące kontrole na miejscu u beneficjentów:

- w ramach Działania 1.1 Departament Wdrażania EFS (DWF), MPiPS przeprowadził 71 kontroli;
- w ramach Działania 1.2 Wojewódzkie Urzędy Pracy przeprowadziły 1594 kontroli;
- w ramach Działania 1.3 Wojewódzkie Urzędy Pracy przeprowadziły 1422 kontrole;
- w ramach Działania 1.4 PFRON przeprowadził 172 kontrole,
- w ramach Działania 1.5 DWF przeprowadził 215 kontroli;

- w ramach Działania 1.6 DWF przeprowadził 167 kontroli;
- w ramach Działania 2.1 Biuro Wdrażania EFS, MEN przeprowadziło 54 kontrole;
- w ramach Działania 2.2 Biuro Wdrażania EFS, MEN przeprowadziło 62 kontrole;
- w ramach Działania 2.3 PARP przeprowadził 310 kontroli;
- w ramach Działania 2.4 KPRM przeprowadził 21 kontrole;
- w ramach Działania 3.1 DWF przeprowadził 225 kontroli;
- w ramach Działania 3.2 DWF przeprowadził 45 kontrole;
- w ramach Działania 3.3 DWF w MPiPS przeprowadził 25 kontroli.

Łącznie w ramach SPO RZL, Instytucje Wdrażające przeprowadziły **4383 kontroli planowych, 191 doraźnych oraz 12150 wizyt monitoringowych.**

Do najczęściej wykrywanych nieprawidłowości w realizacji projektów zaliczyć należy:

- nieprawidłowe zakwalifikowanie beneficjentów ostatecznych do udziału w projekcie;
- nieprawidłowe stosowanie ustawy Prawo Zamówień Publicznych;
- uchybienia i braki w sposobie archiwizacji dokumentów dotyczących realizacji projektu;
- nieprawidłowe kwalifikowanie wydatków;
- błędne dokumentowanie poniesionych wydatków;
- nieprawidłowe stosowanie logo EFS;
- niedostateczne informowanie beneficjentów ostatecznych o udziale w projekcie współfinansowanym z EFS;
- opóźnienia w realizacji harmonogramu projektu i nieinformowanie o tym instytucji wdrażającej;
- nieterminowe przekazywanie wniosków o płatność oraz sprawozdań monitoringowych do Instytucji Wdrażających.

W wyniku ww. kontroli, jednostki kontrolujące wydały rekomendacje, które były na bieżąco wdrażane przez instytucje kontrolowane.

Wykonanie rocznych planów kontroli

IZ SPO RZL w okresie wdrażania programu, przeprowadziła wszystkie zaplanowane kontrole u Beneficjentów Końcowych (Instytucjach Wdrażających) SPO RZL i w Instytucji Pośredniczącej dla Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL - zgodnie z zapisami Rocznych Planów Kontroli na dany rok.

Kontrole w Instytucji Zarządzającej SPO RZL

W całym okresie sprawozdawczym, Instytucja Zarządzająca w MRR kontrolowana była przez m.in. następujące instytucje:

- Najwyższą Izbę Kontroli – kontrole w zakresie m.in. oceny stopnia realizacji SPO RZL i funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli SPO RZL, wykonania budżetu na dany rok w części 34 oraz zamykania SPO RZL;

- Komisję Europejską - audyty dotyczące, m.in. funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, wdrożenia systemu IT, wiarygodności i kompletności danych dotyczących kwot wycofanych, odzyskanych i pozostających do odzyskania oraz prawidłowości realizacji projektów w ramach Priorytetu I i II;
- Instytucję Płatniczą – wizyty sprawdzające, dotyczące: kontroli wniosków o refundację od IZ SPO RZL do Instytucji Płatniczej oraz prawidłowości funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, w tym m.in. weryfikowania wniosków o płatność przekazywanych do IZ SPO RZL;
- Instytucję Audytową – audyty i kontrole dotyczące, m.in. funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, prawidłowości sporządzania wniosków o płatność oraz zamykania pomocy w ramach SPO RZL;
- Urząd Kontroli Skarbowej w Warszawie – kontrola dotycząca, m.in.: celowości i zgodności z prawem gospodarowania środkami pochodzącymi z UE w ramach Działania 1.2 i 1.3.

W wyniku ww. kontroli jednostki kontrolujące wydały rekomendacje, które były na bieżąco wdrażane przez IZ PO KL.

2. Przedstawienie finansowych skutków ewentualnych nieprawidłowości oraz działań służących ich skorygowaniu oraz - o ile nastąpiły - związanych z nimi zmian dokonanych w zakresie zarządzania i kontroli

Informacje na temat nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku przeprowadzonych przez IZ SPO RZL oraz Beneficjentów Końcowych kontroli dokumentacji oraz kontroli na miejscu, przekazywane były za pomocą raportów oraz kwartalnych zestawień nieprawidłowości niepodlegających raportowaniu do Komisji Europejskiej. Dodatkowo do września 2006 r. informacje o wszystkich nieprawidłowościach były przekazywane w notach o nieprawidłowościach, jednakże w związku z nowelizacją ustawy o Narodowym Planie Rozwoju obowiązek przekazywania ww. dokumentu został zlikwidowany. Należy wskazać, iż do końca 2006 r. informacje o nieprawidłowościach podlegających raportowaniu były jeszcze dodatkowo przekazywane w formie miesięcznych zestawień nieprawidłowości.

Przedmiotowe dokumenty były przekazywane za pośrednictwem IZ SPO RZL do Departamentu Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej w Ministerstwie Finansów oraz do Departamentu Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów. Noty o nieprawidłowościach były dodatkowo przekazywane do Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego.

Od początku wdrażania Programu, Instytucja Zarządzająca SPO RZL, przekazała 373 noty o nieprawidłowościach, 4 raporty bieżące, 212 kwartalnych raportów o nieprawidłowościach, 18 miesięcznych zestawień nieprawidłowości oraz 171 kwartalnych zestawień nieprawidłowości niepodlegających raportowaniu do Komisji Europejskiej (w tym osiem scalonych zestawień nieprawidłowości niepodlegających raportowaniu obejmujących nieprawidłowości zgłoszone przez Instytucje Wdrażające i Instytucje Pośredniczące SPO RZL).

Nieprawidłowości polegały przede wszystkim na błędach w zakwalifikowaniu ostatecznych beneficjentów do projektów. Powyższe skutkowało koniecznością uznania wydatków poniesionych, w związku z udziałem ww. osób w projektach, za niekwalifikowane i koniecznością ich zwrotu. Część nieprawidłowości dotyczyła naruszenia przepisów *ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo Zamówień Publicznych* (Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655, j.t.). Przedmiotowe naruszenia były wyjaśniane z beneficjentami i w przypadku gdy skutkowały niekwalifikowalnością wydatków były od nich na bieżąco odzyskiwane.

W 2009 r. i 2010 r. przekazano informację o dziewiętnastu nowych nieprawidłowościach podlegających raportowaniu. Dotyczyły one, m.in. nieprzestrzegania warunków zawartych umów, niekwalifikowaności beneficjentów ostatecznych, braku udokumentowania przeprowadzonych form wsparcia rozliczonych w ramach wniosku o płatność, używania sprzętu zakupionego w ramach projektu niezgodnie z przeznaczeniem, naruszenia przez beneficjenta zapisów ustawy Prawo Zamówień Publicznych m. in. w celu wyłonienia wykonawców szkolenia, nieuzasadnionego zastosowania trybu zapytania o cenę, niewywiązywania się z obowiązków wynikających z *ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości* (Dz. U. z 2002 r. Nr. 76, poz. 694 z późn. zm.), braku dokumentacji potwierdzającej realizację merytoryczną projektu, niewyodrębnienia konta księgowego na potrzeby projektu. Przedmiotowe naruszenia były wyjaśniane z beneficjentami i w przypadku gdy skutkowały niekwalifikowalnością wydatków były od nich na bieżąco odzyskiwane.

3. Najważniejsze problemy, które pojawiły się podczas procesu zarządzania pomocą wraz z rekomendacjami oraz podjętymi środkami zaradczymi.

W okresie realizacji SPO RZL wystąpiły następujące problemy:

Opóźnienia w realizacji projektów systemowych w Działaniach 1.6, 2.1, 2.2

W trakcie wdrażania SPO RZL, pojawiły się opóźnienia w realizacji projektów pozakonkursowych w ramach Działań 1.6, 2.1 i 2.2. W związku z powyższym, IZ organizowała cykliczne spotkania zespołu naprawczego dla Działania 1.6 z przedstawicielami beneficjenta systemowego - Departamentu Kobiet, Rodziny i Przeciwdziałania Dyskryminacji w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej oraz z Instytucja Wdrażającą w MPiPS. Spotkania odbyły się również z przedstawicielami Instytucji Wdrażającej (IW) oraz Instytucji Pośredniczącej (IP) i IW w Ministerstwie Edukacji Narodowej (MEN), dotyczące przyspieszenia wdrażania Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL. W wyniku przeprowadzonych spotkań i współpracy, tempo wydatkowania środków w ramach projektów realizowanych w ramach ww. Działań znacząco wzrosło, co pozwoliło na rozliczenie poniesionych w nich wydatków odpowiednio wcześniej przed upływem terminu kwalifikowalności oraz przyczyniło się do zwiększenia wykorzystania środków w ramach alokacji.

IZ SPO RZL organizowała również regularne spotkania z IP i IW, mające na celu rozwiązywanie bieżących problemów finansowych identyfikowanych w ramach Programu.

Nieprawidłowości w Działaniach 2.1 i 2.2 SPO RZL

W związku z audytem Komisji Europejskiej przeprowadzonym w I półroczu 2008 r. w projektach realizowanych przez MEN w ramach Działań 2.1 i 2.2, w wyniku którego wykryte zostały nieprawidłowości w zamówieniach publicznych przeprowadzanych w ramach kontrolowanych projektów strona polska po wcześniejszych ustaleniach z Komisją Europejską dokonała 10% korekty finansowej od kwoty wydatków poniesionych w ramach projektów, w których stwierdzono nieprawidłowości oraz korekty NIK. Autokorekta dotyczyła wszystkich umów podpisanych w wyniku przeprowadzonych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, w których zastosowano procedurę przyspieszoną.

Całkowita wartość naliczonej przez IZ SPO RZL autokorekty wyniosła 231,85 mln PLN. **Na dzień 30.06.2010 r. dokonana przez IZ SPO RZL korekta w stosunku do rozliczonych przez MEN wydatków w ramach Działania 2.1 i 2.2 wynosiła: 226,59 mln PLN:**

- w ramach Działania 2.1 SPO RZL w kwocie 63,86 mln PLN.
- w ramach Działania 2.2 SPO RZL w kwocie 162,73 PLN.

Zestawienie autokorekty w podziale na projekty znajduje się w Załączniku 12.

Dodatkowo IZ SPO RZL naliczyła korektę finansową w ramach Działania 1.5 i 2.3 w związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi podczas kontroli Urzędu Kontroli Skarbowej.

Nieprawidłowości w ramach **Działania 1.5** dotyczyły kwalifikowalności uczestników w projektach realizowanych przez Ochotnicze Hufce Pracy (OHP), pt. *Twoja wiedza*

–*Twój sukces – edycja 2006 Nauka – Wiedza – Praca"* i *„Szansa 18 – 24. Droga do samodzielności"*. Instytucja Zarządzająca SPO RZL podjęła decyzję o nałożeniu korekty finansowej w wysokości 1 % wartości wydatków rozliczonych w ramach ww. projektów.

Mając na uwadze przedstawione przez OHP wyjaśnienia, iż rekrutacja uczestników do projektu odbywała się przede wszystkim na podstawie wywiadu, natomiast ocena kwalifikowalności uczestników dokonywana przez UKS odbywała się na podstawie informacji z wywiadu zawartej w Karcie informacyjnej uczestnika, w opinii IZ SPO RZL istnieje ryzyko, iż nie wszystkie karty zostały uzupełnione w sposób pozwalający jednoznacznie stwierdzić kwalifikowalność uczestnika, a tym samym w projekcie stwierdzono uchybienia formalne. Dodatkowo, biorąc pod uwagę działalność OHP, których głównym celem jest stwarzanie młodzieży warunków do prawidłowego rozwoju społecznego i zawodowego – w tym szczególne działania skierowane są do młodzieży defaworyzowanej, dla której wsparcie polega na budowaniu systemu pomocy dla grup najsłabszych, organizowaniu i wspieraniu form wychodzenia z ubóstwa, bezrobocia i patologii społecznych w opinii IZ nie jest zasadne stwierdzenie, iż zakwestionowane przez UKS wydatki rozliczone w projekcie są niekwalifikowalne. W związku z powyższym, IZ SPO RZL podjęła decyzję o należeniu autokorekty, bez konieczności odzyskiwania przedmiotowych środków.

Wartość autokorekty została naliczona w stosunku do wydatków rozliczonych w ramach ww. projektów i wynosi (EFS) 291 227,29 zł. Kwota została wykazana w końcowym wniosku o refundację IZ i pomniejszyła wartość wydatków certyfikowanych w ramach Działania 1.5.

Nieprawidłowości w ramach **Działania 2.3** dotyczyły niepoprawnego przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w projekcie realizowanym przez Doradztwo Gospodarcze DGA S.A. nr SPO RZL-2.3a-1-30-001/0018. Instytucja Zarządzająca SPO RZL podjęła decyzję o nałożeniu korekty finansowej w wysokości 22 571,72 zł - 2% wydatków dotyczących kwestionowanych umów zawartych z wykonawcami, które zostały ujęte w zatwierdzonych wnioskach o płatność. Należy podkreślić, iż w przedmiotowym przypadku mamy do czynienia z usługami typu B (usługi niepriorytetowe), do których nie stosuje się części przepisów prawa krajowego oraz wspólnotowego w zakresie zamówień publicznych. Wysokość korekty została ustalona zgodnie z zapisami dokumentu pt: *Wymierzanie korekt finansowych za naruszenia prawa zamówień publicznych związane z realizacją projektów współfinansowanych ze środków funduszy UE (Taryfikator).*

Jednocześnie IZ SPO RZL zobowiązała Instytucję Wdrażającą do odzyskania ww. kwoty od beneficjenta.

VIII. WYPEŁNIANIE ZOBOWIĄZAŃ W ZAKRESIE INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU

1. Opis działań podjętych w ramach realizacji planu informacji i promocji Programu przez Instytucję Zarządzającą

Zgodnie z *Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1159/2000 z dnia 30 maja 2000r. w sprawie prowadzenia przez państwa członkowskie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących pomocy udzielanych z funduszy strukturalnych* (Dz. U. L 130 z 31.5.2000 r.) oraz *„Strategią działań promocyjnych i informacyjnych SPO RZL"* wszystkie instytucje zaangażowane w realizację Programu prowadziły działania w zakresie informacji i promocji Europejskiego Funduszu Społecznego. Wypełniając swoje obowiązki w tym obszarze, Instytucja Zarządzająca SPO RZL realizowała politykę informacyjną m.in. poprzez:

- administrowanie i aktualizację strony internetowej – www.efs.gov.pl;
- prowadzenie infolinii Europejskiego Funduszu Społecznego - udzielane były odpowiedzi na pytania nadsyłane drogą elektroniczną, pocztową i telefonicznie. Funkcjonował specjalny numer infolinii o numerze 0 801 337 801;
- prowadzenie konsultacji dotyczących działań promocyjnych i informacyjnych dla instytucji uczestniczących w realizacji SPO RZL (sposoby oznaczania projektów, wykorzystania logo);
- udział pracowników Instytucji Zarządzającej SPO RZL jako prelegentów w konferencjach i seminariach dotyczących Europejskiego Funduszu Społecznego;
- dystrybuowanie materiałów informacyjnych EFS pomiędzy Instytucje Wdrażające SPO RZL, Instytucję Zarządzającą, Krajowy i Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego oraz punkty informacyjne funduszy strukturalnych w całym kraju.

Dodatkowo przez IZ SPO RZL w okresie realizacji Programu zrealizowane zostały następujące działania z zakresu informacji i promocji:

Przygotowanie, publikacja i dystrybucja materiałów promocyjnych i informacyjnych

Instytucja Zarządzająca SPO RZL ramach działalności wydawniczej przygotowała następujące publikacje:

- „Raport z badania ankietowego dotyczącego realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 SPO RZL",
- „Raport z analizy działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących EFS i SPO RZL prowadzonych przez Instytucje Wdrażające SPO RZL oraz KOSzEFS",
- „Raport z analizy oferty szkoleń zawodowych przygotowanej przez Powiatowe Urzędy Pracy w ramach SPO RZL i realizowanych w formie zamówień publicznych",
- „Przegląd Działań SPO RZL",
- Program SPO RZL,
- Uzupełnienie Programu SPO RZL,

- „Przegląd projektów ośrodków pomocy społecznej rekomendowanych do finansowania z EFS - Działania 1.5 i 1.6”,
- „Przegląd projektów organizacji pozarządowych i przedsiębiorców rekomendowanych do finansowania z EFS - Działania 1.1, 1.5 i 1.6”,
- „Przegląd projektów publicznych służb zatrudnienia rekomendowanych do finansowania z EFS - Działania 1.1, 1.5 i 1.6”,
- „Europejski Fundusz Społeczny dla jednostek samorządu terytorialnego - ośrodki pomocy społecznej”, „Europejski Fundusz Społeczny dla organizacji pozarządowych”,
- Ulotka KOSzEFS/ROSzEFS,
- „Praktyczny poradnik w zakresie równego traktowania kobiet i mężczyzn w funduszach strukturalnych”, „Doświadczenia Publicznych Służb Zatrudnienia w pierwszym roku wdrażania EFS w Polsce”, „Poradnik dla Beneficjentów”,
- „Wytyczne dla instytucji uczestniczących w realizacji SPO RZL”,
- „Wytyczne ws. Kwalifikowalności”,
- Publikację dla Krajowego Ośrodka Szkoleniowego Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Broszurę „Europejski Fundusz Społeczny w Polsce”,
- Broszurę „Praktyczny poradnik w zakresie równego traktowania kobiet i mężczyzn w funduszach strukturalnych”,
- „Podręcznik zarządzania projektami miękkimi w kontekście Europejskiego Funduszu Społecznego” (sfinansowany ze środków Phare),
- Broszurę dot. PO KL,
- Album „Dobre Praktyki EFS 2007”,
- Książeczka dla dzieci o EFS pt.: „*Każdy może pracować*”,
- Mapa punktów informacyjnych EFS,
- „Praktyczny poradnik w zakresie równego traktowania kobiet i mężczyzn”,
- Raport ewaluacyjny: „Ocena informacji i promocji w ramach EFS”,
- Raport ewaluacyjny: „Ocena rozwoju społeczeństwa informacyjnego w ramach SPO RZL”,
- Raport ewaluacyjny: „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy”,
- 8 numerów Biuletynu Informacyjnego EFS.

Ponadto, zaprojektowano i wykonano prezentację multimedialną zawierającą materiały informacyjne dotyczące EFS i SPO RZL, które dystrybuowano na płytach CD. Wyprodukowano również materiały promocyjne i reklamowe Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym m.in. kalendarze, kubki, parasole, podkładki pod mysz, smycze, cukierki, długopisy, ołówki itp.

W ramach działalności wydawniczej IZ, wydawała także bieżące dokumenty programowe, raporty ewaluacyjne, materiały w języku angielskim oraz inne materiały na spotkania i grupy robocze. IZ prowadziła również wysyłkę wszystkich publikacji i materiałów promocyjnych do Instytucji Wdrażających SPO RZL, Krajowego i Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego i punktów informacyjnych funduszy strukturalnych w Polsce oraz beneficjentów ostatecznych przy wykorzystaniu poczty kurierskiej. Ponadto, w okresach przedświątecznych (Święta Bożego Narodzenia i Wielkanocy) IZ zamawiała i wysyłała kartki świąteczne.

Zakup sprzętu i wyposażenia

W 2004 r. dokonano zakupu niezbędnego sprzętu potrzebnego do sprawnej realizacji Strategii Promocji i Informacji SPO RZL t.j.: aparatu cyfrowego, kolorowej drukarki laserowej, skanera oraz oprogramowania graficznego.

W 2005 r. dokonano kolejnych zakupów sprzętu na potrzeby informacji i promocji t.j. flipchartów, TV, dyktafonów, magnetofonu.

W 2006 r. zakupiono dwa stojaki do prezentacji ulotek, broszur, prospektów, a w 2007 r. wózek transportowy, w celu łatwiejszej dystrybucji materiałów informacyjnych.

W grudniu 2007 r. dokonano zakupu dodatkowego wyposażenia do aparatu fotograficznego: lampy błyskowej, obiektywu oraz torby fotograficznej.

Ponoszono również wydatki związane z najmem sprzętu elektronicznego w postaci dwóch wielofunkcyjnych systemów druku czarno-białego.

Organizacja spotkań informacyjnych, konferencji, seminariów, warsztatów i udział w imprezach promocyjnych

W okresie realizacji SPO RZL, organizowane były liczne spotkania informacyjno-promocyjne, zarówno przez Instytucję Zarządzającą jak i poszczególne instytucje zaangażowane we wrażanie Programu. Instytucja Zarządzająca zorganizowała konferencje o charakterze zarówno centralnym jak i regionalnym, w tym m.in.:

- 23 konferencje w 2005 r. pod wspólnym tytułem *„Rozwój Zasobów Ludzkich – doświadczenia wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce”.* Łącznie w 23 konferencjach udział wzięło ok. 3500 osób.
- 27 marca 2006 roku w Warszawie odbyła się Ogólnopolska Konferencja, podczas której prezentowane były doświadczenia blisko 2 lat wdrażania EFS w Polsce.
- 6 marca 2006 r. Instytucja Zarządzająca wspólnie z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej i Ministerstwem Edukacji Narodowej zorganizowała seminarium pt. *„Europejski Fundusz Społeczny szansą dla szkół wyższych i instytucji szkoleniowych”.* W seminarium udział wzięło ok. 320 osób.
- W dniach 16–18 maja 2006 r. przedstawiciele IZ wzięli udział w targach dotyczących zatrudnienia i rynku pracy w krajach UE - Employment Week 2006, które miały miejsce w Brukseli. Na potrzeby targów wynajęto stoisko wystawowe wraz z wyposażeniem, zaprojektowano i wykonano jego wizualizację (plakaty, zdjęcia oraz napisy w dużym formacie na piankach), wypożyczono ekran plazmowy oraz przygotowano materiały informacyjne i promocyjne w języku angielskim i francuskim.
- W dniu 13 maja 2006 r. IZ SPO RZL wynajęła stoisko w Miasteczku Europejskim podczas organizowanej corocznie na głównych ulicach Warszawy „Parady Schumana”. Podczas Parady dystrybuowane były materiały informacyjne dotyczące EFS i SPO RZL. Udzielane były również wszystkim zainteresowanym informacje nt. Programu.
- 14 grudnia 2006 r. IZ zorganizowała w Łodzi wspólnie z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Reprezentacją Komisji Europejskiej konferencję pt. „*Ludzka twarz EFS*”, będącą podsumowaniem konkursu dla dziennikarzy.
- 2 lipca 2007 r. IZ zorganizowała ogólnopolską konferencję pt. *„Europejski Fundusz Społeczny – 50 lat inwestycji w Kapitał Ludzki”,* w której udział wzięło blisko 1000 osób (beneficjenci, przedstawiciele wszystkich instytucji

zaangażowanych w realizację programów dofinansowanych z EFS w latach 2004-2006 oraz goście z Komisji Europejskiej).

- 25 kwietnia 2007 r. przedstawiciel IZ wziął udział w organizowanej wspólnie z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Reprezentacją Komisji Europejskiej konferencji prasowej inaugurującej II edycję konkursu dla dziennikarzy pt. *„Ludzka twarz EFS".*
- 23 lipca 2008 r. IZ zorganizowała ogólnopolską konferencję pt. *„Europejski Fundusz Społeczny – warto inwestować w człowieka"* w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie, w której udział wzięło blisko 1000 osób Podczas konferencji nagrodzono laureatów konkursu *„Dobre praktyki EFS 2008".*

Kampania outdoorowa

W 2007 r. zrealizowano zewnętrzną kampanię reklamową EFS na nośnikach wielkoformatowych. W okresie 28 stycznia do 28 lutego 2007 roku ponad 1500 billboardów w 22 miastach we wszystkich regionach kraju prezentowało możliwości wsparcia, które oferuje Fundusz. Przygotowano pięć projektów plakatów pokazujących ludzi, którzy zmienili swoje życie dzięki różnorodnym działaniom na rynku pracy, współfinansowanym przez EFS. Wszystkie plakaty opatrzone zostały wspólnym hasłem: *„Europejski Fundusz Społeczny, Człowiek – najlepsza inwestycja".*

Ewaluacja działań informacyjnych i promocyjnych

W marcu 2007 r. po zakończeniu zewnętrznej kampanii reklamowej EFS, przeprowadzono badanie ewaluacyjne dotyczące efektów kampanii. Wyniki badania pokazały, że dzięki przeprowadzonej kampanii nastąpiło zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat możliwości uzyskania wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, a także wzrosło zainteresowanie projektami dotyczącymi zwiększenia własnego potencjału zawodowego oraz poprawy sytuacji na rynku pracy.

Od lutego do końca maja 2008 r. realizowane było badanie ewaluacyjne pt.: *„Ocena działań informacyjno – promocyjnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich".* Badanie wykazało, że w dużej mierze udało się osiągnąć zaplanowane cele w zakresie działań informacyjno–promocyjnych. Według opinii osób badanych, najskuteczniejszymi działaniami i narzędziami okazały się: *„Podręcznik zarządzania projektami miękkimi",* konkurs *„Dobre praktyki EFS"* i *„Ludzka twarz EFS",* a także program telewizyjny *„Niezłomni"* i działalność infolinii EFS.

Spotkania Informacyjnej Grupy Roboczej

W okresie realizacji SPO RZL, IZ zorganizowała siedem spotkań Informacyjnej Grupy Roboczej. W 2005 r. jedno posiedzenie dwudniowe, w 2006 r. dwa posiedzenia dwudniowe, a w 2007 r. dwa posiedzenia jednodniowe, w których udział brali przedstawiciele IZ, IP i IW SPO RZL oraz Krajowego i Regionalnych Ośrodków EFS. W ramach spotkań, oprócz podsumowywania i omawiania działalności prowadzonej przez IZ i IW, odbywały się również warsztaty dotyczące różnego rodzaju zagadnień związanych z informacją i promocją.

Programy telewizyjne i artykuły prasowe

W 2005 r. rozpoczęto produkcję i nadawanie w TVP2 i TVP3 programu telewizyjnego nt. rynku pracy pt. „*Przystanek Praca".* Emisja odbywała się raz w tygodniu.

Scenariusz każdego odcinka składał się z dwóch części: prezentacji (minireportażu) przykładu projektu dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w trakcie której przedstawiane były główne założenia i cele programów operacyjnych uzupełnione o wypowiedzi przedstawicieli projektodawcy, IZ i IW oraz części poświeconej szeroko-pojmowanemu rynkowi pracy (np. informacje nt. nowych zawodów, możliwości podniesienia swoich kwalifikacji itp.). Emisja Programu trwałą do 2009 r.

W 2006 r. zostały przygotowane cztery pilotażowe odcinki cyklu filmów dokumentalnych pt. *„Niezłomni".* W 2007 r. opracowano, przygotowano i wyemitowano na antenie TVP3 czternaście odcinków programu. Program *„Niezłomni"* to cykl 10 minutowych reportaży, ukazujących prawdziwe historie osób, których życie zmieniło się dzięki udziałowi w projekcie dofinansowanym ze środków EFS. Oprócz realizacji i emisji programu, prowadzona była również strona internetowa: www.niezlomni.pl, na której zamieszczano wszystkie odcinki cyklu wraz ze streszczeniem. Emisja programu trwała do 2009 r.

Dodatkowo IZ umieszczała artykuły, ogłoszenia i reklamy w prasie o zasięgu ogólnopolskim m.in. w tygodniku *„POLITYKA"* i w dzienniku *„Gazeta Wyborcza".*

W okresie realizacji Programu, IZ prowadziła bieżący monitoring prasy i Internetu. Zbierała od IW materiały dot. SPO RZL ukazujące się w prasie. Dodatkowo, w październiku i listopadzie 2005 r., powadzony był profesjonalny monitoring prasy a także przez jeden kwartał tego roku świadczone były usługi media relations oraz public relations przez zewnętrzną firmę PR. IZ zbierała również kwartalnie dane od IW i IP, za pośrednictwem Ankiet monitorujących, na temat przeprowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych.

Konkurs „Dobre praktyki EFS"

W okresie realizacji Programu zorganizowano 2 rundy konkursu pt. *„Dobre praktyki EFS",* polegającego na identyfikacji i promocji najlepszych przedsięwzięć dofinansowanych w ramach EFS.

W lutym 2007 r. IZ ogłosiła pierwszy konkurs dla projektodawców. Spośród 329 zgłoszeń od instytucji, organizacji i firm realizujących projekty współfinansowane przez EFS, niezależne jury wybrało 60 laureatów, którzy otrzymali statuetkę, dyplom oraz tytuł „Najlepsza inwestycja w człowieka 2007". Przedstawiciele pięciu najlepiej ocenionych projektów dodatkowo wzięli udział w specjalnie dla nich przygotowanej wizycie studyjnej do Holandii, która miała miejsce w listopadzie 2007 roku.

Drugi konkurs, został ogłoszony w lutym 2008 r. Spośród 239 zgłoszeń od instytucji, organizacji i firm realizujących projekty współfinansowane przez EFS, niezależne jury wybrało 15 laureatów, którzy otrzymali statuetkę, dyplom oraz tytuł „Najlepsza inwestycja w człowieka 2008". Na potrzeby konkursu, ze środków projektu, wydrukowane zostały plakaty, dokumentacja konkursowa, a także został przygotowany specjalny dodatek do gazety „*Dziennik*" pt.: „*Dobre praktyki EFS 2008",* w którym zostały zaprezentowane wszystkie nagrodzone projekty. Dodatek został dołączony do 150 000 egz. gazety w dniu 23 czerwca 2008 r.

2. Opis działań podjętych w ramach realizacji planu informacji i promocji Programu przez Instytucje Wdrażające

Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) podjęli szereg inicjatyw informacyjno-promocyjnych. Wszystkie instytucje prowadziły strony internetowe i konsultacje dla beneficjentów za pośrednictwem punktów informacyjnych. Beneficjenci Końcowi kontynuowali współpracę z mediami, ze szczególnym uwzględnieniem mediów lokalnych i regionalnych. Dla potrzeb promocyjno-informacyjnych wydawano i dystrybuowano własne publikacje, a także dystrybuowano publikacje wydawane przez inne podmioty zaangażowane we wdrażanie SPO RZL. Przeprowadzono również szkolenia dla beneficjentów oraz zorganizowano konferencje, seminaria i spotkania informacyjne dla zainteresowanych osób oraz instytucji.

W ramach finansowania Pomocy Technicznej, aktywność Instytucji Wdrażających obejmowała m.in.: informowanie pracowników o współfinansowaniu ich wynagrodzeń ze środków EFS i uwidacznianie tego faktu na tabliczkach informacyjnych w miejscu pracy, umieszczanie logo EFS na zakupionym sprzęcie, wizytówkach, dokumentach oraz publikacjach, uczestnicy posiedzeń Komitetu Monitorującego, warsztatów, grup roboczych i konferencji otrzymywali dyplomy z logo EFS oraz byli poinformowani, że koszty spotkań były współfinansowane ze środków EFS.

Działania informacyjno-promocyjne obejmowały także zamieszczanie informacji na stronach internetowych i tablicach ogłoszeń. Specjalnie dla celów informacyjnych w ww. instytucjach zostały opracowane i rozpropagowane plakaty, ulotki oraz broszury zawierające informacje edukacyjne, m.in. o udziale finansowym Unii Europejskiej w realizowanych projektach, gadżety promocyjne jak np. długopisy, ołówki, segregatory, reklamówki, które rozdawano m.in. podczas udziału w dużych imprezach promocyjnych. Materiały te opatrzono w logo EFS. Z potencjalnymi projektodawcami prowadzono konsultacje telefoniczne oraz konsultacje w siedzibach Instytucji Wdrażających, organizowano szkolenia i warsztaty. Ostateczni beneficjenci projektów byli informowani o współfinansowaniu ww. projektów z Europejskiego Funduszu Społecznego, m.in. podczas rozmów z pośrednikami pracy oraz doradcami zawodowymi. Dodatkowo zaopatrywano ich we wszelkie dostępne materiały informacyjne.

Poniżej przedstawiono działania informacyjno–promocyjne prowadzone przez poszczególne Instytucje Wdrażające.

Priorytet 1

a) Wojewódzkie Urzędy Pracy

W okresie programowania 2004-2008, w siedzibach jednostek samorządu terytorialnego, rozwieszano plakaty, ulotki, broszury oraz informacje na temat realizowanych w ramach SPO RZL działań. W prasie lokalnej i ogólnopolskiej publikowano wiele artykułów, dodatków specjalnych oraz ogłoszeń prasowych, dotyczących SPO RZL, informując projektodawców o terminach naboru wniosków, możliwościach wykorzystania środków EFS i szkoleniach. Rozpowszechniano biuletyny, w których zamieszczane były informacje na temat realizacji poszczególnych projektów. Częstym źródłem przekazu były również liczne audycje radiowe. Telewizje lokalne emitowały zaś cykle programów poświęcone funduszom

unijnym. W Toruniu, na przykład, w miejskich autobusach zdecydowano się na emisję 60 sekundowego spotu promującego dobre praktyki SPO RZL.

W ramach działań informacyjno-promocyjnych przeprowadzone zostały także spotkania dla potencjalnych projektodawców oraz szkolenia dla Beneficjentów realizujących projekty. Istotną rolę pełniły także Punkty Informacyjne EFS, które udzielały odpowiedzi na pytania potencjalnych beneficjentów, informowały o najczęściej popełnianych błędach przy wypełnianiu wniosku aplikacyjnego, wyjaśniały procedurę wyboru wniosków oraz informowały potencjalnych beneficjentów o możliwościach udziału w projektach współfinansowanych z EFS w ramach SPO RZL. Konsultacje oraz informacje udzielane były na miejscu w Punkcie, drogą telefoniczną, drogą e-mailową oraz listownie.

Interesującym rozwiązaniem był opracowany przez WUP w Gdańsku program informacyjno-edukacyjny *„EURO Sztafeta",* który powstał w odpowiedzi na potrzebę informowania oraz edukacji mieszkańców Pomorza w zakresie EFS. Celem takiego działania było skuteczne informowanie instytucji i mieszkańców województwa o możliwościach, korzyściach i zasadach korzystania z unijnych środków poprzez urządzanie cyklicznych spotkań na terenie całego województwa. Inne rozwiązanie zastosowano w Łodzi. Sporządzono tam bazę osób zajmujących się tematyką EFS i SPO RZL. Wszyscy zainteresowani otrzymywaniem bieżących informacji na temat EFS i SPO RZL, mogli przesłać swój adres mailowy i pocztą elektroniczną otrzymywać komunikaty. WUP w Gdańsku stworzył z kolei serwis informacyjny tzw. NEWSLETTER, za pośrednictwem którego rozsyłał aktualne wiadomości dotyczące Działań SPO RZL.

Wraz z zakończeniem realizacji SPO RZL, organizowano spotkania podsumowujące wdrażane projekty, jak również konferencje podsumowujące cały okres wdrażania Działań. W dniu 5 grudnia 2006 r. w Warszawie odbyła się ogólnopolska konferencja *„Wzoruj się na najlepszych – Bank Dobrych Praktyk".* W czasie konferencji zaprezentowano projekty realizowane przez samorządy i organizacje pozarządowe w całej Polsce, dofinansowane z funduszy europejskich, które wytypowano jako wzorcowe zrealizowane przedsięwzięcia.

b) Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego

Beneficjenci Działania 1.1, 1.5 i 1.6 SPO RZL w ramach realizowanych projektów podejmowali następujące działania w zakresie informacji i promocji:

- sporządzali plakaty informacyjne oraz ulotki o projektach,
- organizowali specjalne spotkania informacyjne, a także zamieszczali informacje o projektach na swoich stronach internetowych,
- organizowali seminaria i warsztaty oraz spotkania z beneficjentami ostatecznymi projektów,
- zamieszczali logo UE i EFS na witrynach internetowych dotyczących projektu, plakatach, ulotkach publikacjach, materiałach szkoleniowych, kwestionariuszach badawczych, na plakatach informacyjnych,
- publikowali w prasie artykuły dotyczące realizowanych projektów.

Działania informacyjno-promocyjne Instytucji Wdrażającej w okresie realizacji Działania 1.1, 1.5, 1.6 SPO RZL dotyczyły następujących obszarów:

Spotkania informacyjne i konferencje:

- organizowano ogólnopolskie spotkania informacyjne i szkolenia dla beneficjentów, dotyczące zasad realizacji projektów współfinansowanych z EFS,
- organizowano konsultacje dla potencjalnych beneficjentów Działania - tzw. STEP (Sprawdź Twój Ewentualny Projekt) oraz dla beneficjentów - tzw. STEP II (Jak rozliczać, jak sprawozdawać),
- zorganizowano spotkanie podsumowujące osiągnięcia organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki EFS w ramach Działań wdrażanych przez DWF,
- zorganizowano seminarium pt. Doświadczenia Instytucji Wdrażającej SPO RZL i perspektywy wdrażania PO KL dla dyrektorów Regionalnych Ośrodków Pomocy Społecznej,
- zorganizowano konferencję „*Ludzka twarz EFS*", podczas której przedstawiono wnioski z wdrażania SPO RZL, zapowiedziano PO KL, przedstawiono przykładowe projekty realizowane w ramach EFS, a także rozstrzygnięto oficjalnie konkurs dla dziennikarzy pt.„*Ludzka twarz EFS*";

Działania promocyjno-informacyjne w prasie, radiu i telewizji i Internecie:

- przeprowadzono kampanię internetową oraz stworzono nową domenę strony internetowej, (www.dwfefs.gov.pl) poświęconą Działaniu 1.1, 1.5 i 1.6 SPO RZL, gdzie przez cały okres sprawozdawczy zamieszczano aktualne informacje i materiały dotyczące m.in. wdrażania ww. Działań,
- w ramach działalności help-desk DWF udzielał drogą telefoniczną informacji o możliwościach realizacji projektów w ramach Działania 1.1, 1.5 i 1.6,
- zamieszczano artykuły w prasie ogólnopolskiej i lokalnej dotyczące problematyki korzystania z EFS oraz zasad realizacji projektów w ramach Działań 1.1, 1.5 i 1.6 (Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita, Gazeta Samorządu i Administracji, Dziennik, Tygodnik Powszechny, Tygodnik Polityka, PRESS, Gazeta Prawna, Tygodnik Pułtuski) oraz w Internecie (dziennik.pap.pl, press.pl, mps.gov.pl, isp.org.pl),
- informacje nt. wdrażania EFS emitowane były w telewizyjnych i radiowych programach informacyjnych,
- w gazetach ogólnopolskich zostały zamieszczone dodatki promocyjno-informacyjne, w których zaprezentowane zostały Dobre praktyki wybrane spośród projektów wdrażanych przez Departament Wdrażania EFS w Działaniu 1.1, 1.5 i 1.6 SPO RZL (Rzeczpospolita, Dziennik, Gazeta Wyborcza, Puls Biznesu);

Publikacje i raporty

- na zlecenie Instytucji Wdrążającej Agencja Badań Rynku „Opinia" dokonała identyfikacji dobrych praktyk realizowanych w ramach Działań 1.1, 1.5 oraz 1.6 SPO RZL. W przypadku Działania 1.1 SPO RZL w ramach tego badania nie zidentyfikowano projektów stanowiących przykład dobrej praktyki. Efektem prac było przygotowanie 3 uszczegółowionych raportów, które zostały wydane w formie publikacji:

- Raport „*Badanie dobrych praktyk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL oraz Działania 1.6 SPO RZL przez Powiatowe Urzędy Pracy",*
- Raport „*Badanie dobrych praktyk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL oraz Działania 1.6 SPO RZL przez prywatnych przedsiębiorców*",
- Raport „*Badanie dobrych praktyk w projektach realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL oraz Działania 1.6 SPO RZL przez Ośrodki Pomocy Społecznej*",

- opublikowano raport końcowy „*Badanie wskaźnika. Liczba pracodawców uczestniczących w szkoleniach w ramach Działania 1.6 – Integracja i reintegracja zawodowa kobiet Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*",
- wydano publikację w wersji albumowej podsumowującą Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów ludzkich w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (pt. Europejski Fundusz Społeczny w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej w latach 2004-2006).

Ponadto zorganizowano III edycje ogólnopolskiego konkursu dla dziennikarzy *„Ludzka twarz EFS".* W ramach konkursu nagradzano prace na temat wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Społecznego, które ukazały się w prasie, Internecie lub zostały wyemitowane w radiu lub telewizji. Konkurs miał na celu propagowanie projektów, które są dofinansowane z EFS i pokazanie jak takie projekty zmieniają ludzkie życie. W celu promocji konkursu odbyły się dwie konferencje prasowe dla dziennikarzy oraz wykupiono domenę www.ludzkatwarzefs.pl, w której zawarte zostały wszystkie informacje dotyczące konkursu. Ukazały się również ogłoszenia w gazetach ogólnopolskich oraz w Internecie dotyczące konkursu.

c) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Efektem realizowanych działań informacyjno-promocyjnych Instytucji Wdrażającej PFRON w okresie realizacji Działania 1.4 SPO RZL było:
- prowadzenie punktu informacyjnego dla beneficjentów Działania 1.4 SPO RZL,
- zorganizowanie 93 spotkań informacyjno-promocyjnych związanych z ogłoszeniem konkursów dla Działania 1.4 SPO RZL w oddziałach wojewódzkich PFRON,
- zorganizowanie 63 seminariów dotyczących wdrażania Działania 1.4 SPO RZL w oddziałach wojewódzkich PFRON,
- zorganizowanie seminarium podsumowującego Działanie 1.4 SPO RZL,
- przygotowanie 3 rodzajów ulotek dotyczących Działania 1.4 SPO RZL,
- zamieszczanie informacji w Internecie,
- wydrukowanie 2 rodzajów plakatów,
- zorganizowanie w sierpniu 2005 roku czterech jednodniowych spotkań informacyjnych dla 235 beneficjentów (w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu i Krakowie), których wnioski złożone w ramach I, II i III konkursu do Działania 1.4 SPO RZL zostały odrzucone na etapie oceny formalnej lub merytorycznej. Spotkania dotyczyły prawidłowego przygotowania pełnej dokumentacji aplikacyjnej, w szczególności sposobu wypełniania wniosków o dofinansowanie,

- zorganizowanie we współpracy z Instytucją Zarządzającą EFS w terminie 20 września 2005 roku ogólnopolskiej konferencji (I i II Edycja) pt. „*Europejski Fundusz Społeczny szansą dla sektora pomocy społecznej*",
- zorganizowanie w ramach „IV Ogólnopolskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych" , który odbył się 23-24 września 2005 r. w Warszawie przy współpracy z Instytucją Zarządzającą EFS i Instytucją Wdrażającą EFS wspólnego panelu tematycznego poświęconemu Działaniom 1.4, 1.5 i 1.6 SPO RZL,
- zorganizowanie czterech dwudniowych spotkań informacyjnych dla projektodawców Działania 1.4 SPO RZL w zakresie zamykania projektów SPO RZL i wykorzystania dobrych praktyk w PO KL (wrzesień, październik 2008 r, Warszawa, Poznań, Kraków, Gdańsk),
- przeprowadzenie kampanii medialnej dotyczącej rezultatów uzyskanych w ramach Działania 1.4 SPO RZL, polegającej na emisji około dwuminutowych spotów radiowych w 17 lokalnych stacjach,
- przygotowanie wkładek informacyjnych (inserty prasowe), które zostały rozprowadzone w prasie lokalnej w 16 województwach w nakładzie 1 mln egzemplarzy,
- współpraca z mediami w zakresie umieszczania wkładek informacyjnych, zapewnienie stałego kontaktu z dziennikarzami – promocja dobrych praktyk wypracowanych w ramach Działania 1.4 SPO RZL.

Priorytet 2

a) PARP

W ramach działań informacyjno–promocyjnych prowadzonych przez PARP w SPO RZL:

- zorganizowano 45 spotkań dla projektodawców (łącznie dla ok. 3700 osób),
- w 10 miastach wojewódzkich przeprowadzono 12 konferencji regionalnych skierowanych do przedstawicieli instytucji szkoleniowych,
- Telewizja Polska TVP1, wyemitowała dwie audycje telewizyjne: „*Poradnik Europejski: Jak przedsiębiorcy będą mogli skorzystać ze szkoleń w ramach Działania 2.3 SPO RZL*",
- opublikowano 1820 artykułów i komunikatów prasowych na temat Działania 2.3 SPO RZL,
- zarówno inicjowanych przez PARP, jak i przez dziennikarzy zainteresowanych Działaniem 2.3. utworzono podstrony www: FUNDUSZE STRUKTURALNE oraz stronę SPO RZL www.parp.gov.pl/efs.html,
- uruchomiono telefoniczny ośrodek informacyjny i wprowadzono dyżur eksperta ds. Działania 2.3 SPO RZL, który odpowiadał na szczegółowe pytania - Informacji telefonicznej udzielono ok. 3 000 klientom,
- promowano Działanie 2.3 SPO RZL podczas targów, wystąpień na konferencjach prasowych oraz konferencjach zewnętrznych, seminariach i spotkaniach informacyjnych z potencjalnymi projektodawcami i beneficjentami ostatecznymi Działania 2.3 SPO RZL,
- zorganizowano konferencję pt. „Współpraca PARP z firmami doradczymi i szkoleniowymi w ramach zamówień publicznych projektach SPO RZL schemat b) Działanie 2.3",

- wydano Księgę znaku Działania 2.3 SPO RZL, w tym dokonano zastrzeżenia znaku w Urzędzie Patentowym oraz opracowano Księgę wzorów materiałów informujących o realizacji projektów w ramach SPO RZL,
- przesłano do 128 tytułów mediów regionalnych informację prasową dotyczącą możliwości skorzystania ze szkoleń i studiów dofinansowanych z EFS wraz z listą dostępnych szkoleń,
- opublikowano we współpracy z domem prasy regionalnej Mediatak wkładki informacyjne w 16 regionalnych dziennikach na temat korzyści wynikających z uczestnictwa w szkoleniach,
- przeprowadzono ok. 600 konsultacji w ramach działań informacyjnych prowadzonych przez Informatorium,
- zrealizowana została kampania promocyjna studiów podyplomowych współfinansowanych z EFS we współpracy z Gazetą Wyborczą, radiem TOK FM oraz portalem www.gazeta.pl - serwis Praca,
- w dniach 8-9 kwietnia 2008 r. w Pałacu Kultury i Nauki odbyła się druga edycja targów Zarządzania Zasobami Ludzkimi pod hasłem „*Największym kapitałem każdej firmy są ludzie*",
- przeprowadzono emisję spotów reklamowych i audycję promującą idee inwestowania w kapitał ludzki - emisja spotów reklamowych odbyła się w Radiu Kolor od 31 marca do 4 kwietnia 2008 r., a audycja na temat szkoleń dla przedsiębiorców została wyemitowana 4 kwietnia 2008 r.,
- wydrukowano „Dobre praktyki SPO RZL" (nakład 1000 egzemplarzy i przeprowadzono dystrybucję do RIF i ok. 200 instytucji współpracujących z PARP, a także do uczestników szkoleń i instytucji szkoleniowych,
- objęto patronatem około 30 konferencji adresowanych do przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu, których tematyka dotyczyła głównie funduszy strukturalnych i promowania dobrych praktyk SPO RZL.

Ponadto, do działań informacyjno–promocyjnych podejmowanych przez projektodawców i wykonawców w ramach Działania 2.3 należy zaliczyć:

- informacje umieszczane na tworzonych w tym celu stronach internetowych,
- ogłaszanie informacji o szkoleniach w mediach, w prasie codziennej i czasopismach branżowych, na stronach internetowych projektu,
- mailing zaproszeń do udziału w szkoleniach do potencjalnych uczestników szkoleń,
- informacje w lokalnej prasie, audycje w lokalnym i regionalnym radio,
- informowanie potencjalnych i wybranych beneficjentów ostatecznych o współfinansowaniu projektów ze środków EFS,
- druk i dystrybucja plakatów, ulotek i folderów informacyjnych,
- informacje o projektach współfinansowanych z EFS w programach regionalnych stacji telewizyjnych,
- uruchomienie specjalnych infolinii w celu informowania potencjalnych beneficjentów o projektach i udzielanie konsultacji,
- organizacja konferencji i spotkań informacyjnych,
- oznakowanie biur projektów, sal szkoleniowych, materiałów szkoleniowych, dokumentów i pism zgodnie z wymogami dotyczącymi wizualizacji,
- przygotowanie i prowadzenie kampanii reklamowych,
- organizacja konferencji, seminariów i spotkań prasowych,
- umieszczeniu informacji o projektach na stronie internetowej,

- pozycjonowanie portalu w wyszukiwarkach i w linkach sponsorowanych w Internecie,
- promowanie projektów w prasie i telewizji o zasięgu lokalnym, regionalnym (w tym udział w audycjach telewizyjnych i radiowych, udzielanie wywiadów),
- organizowanie bezpośrednich spotkań informacyjnych w przedsiębiorstwach i zachęcanie pracowników i pracodawców do wzięcia udziału w szkoleniach poprzez przedstawienie korzyści płynących ze szkoleń,
- organizowanie konferencji i spotkań podsumowujących realizację projektów,
- wykorzystanie telemarketingu i infolinii,
- rozdawanie materiałów promocyjnych uczestnikom kursów komercyjnych
- zorganizowanie konferencji promującej projekt pt. „*Myślenie populacyjne w onkologii*",
- drukowanie i dystrybuowanie materiałów informacyjnych m.in. dla lekarzy ginekologów, fizyków medycznych, oraz lekarzy i pielęgniarek POZ w zakresie skryningu raka szyjki macicy.

b) Urząd Służby Cywilnej / Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

W ramach działań informacyjno–promocyjnych prowadzonych przez Urząd Służby Cywilnej w SPO RZL:
- na stronie USC utworzono podstronę internetową poświęconą Europejskiemu Funduszowi Społecznemu na której na bieżąco aktualizowano informacje,
- w Centrum Informacyjnym Służby Cywilnej umieszczono ulotki i plakaty informujące o Europejskim Funduszu Społecznym,
- prowadzono bezpośrednią kampanię informacyjną wśród uczestników projektów
- wydano informator oraz ulotki, a także zorganizowano spotkania informacyjne o projektach realizowanych w ramach Działania 2.4 SPO RZL,
- rozesłano do 16 Wojewódzkich Urzędów Pracy, PARP-u i PFRON-u, 1800 egzemplarzy Informatora o Działaniu 2.4,
- wysłano do 97 urzędów administracji rządowej po 150 Informatorów wraz z ulotkami nt. projektów realizowanych przez USC w ramach SPO RZL,
- powstał Biuletyn EFS – wewnętrzny cotygodniowy newsletter nt. funduszy strukturalnych. Jego wersja elektroniczna rozsyłana była wewnątrz KPRM i zamieszczana w intranecie,
- w marcu 2008 r. w siedzibie Krajowej Szkoły Administracji Publicznej odbyło się spotkanie informacyjne oraz konferencja podsumowująca okres wdrażania SPO RZL i prezentująca rolę KPRM w ramach PO KL pod nazwą *Nowoczesna administracja publiczna w świetle celów programów operacyjnych Europejskiego Funduszu Społecznego*. Zaproszonych zostało 150 osób – członków korpusu służby cywilnej oraz państwowego zasobu kadrowego.

Priorytet 3

W ramach Priorytetu 3. SPO RZL, podjęto m.in. następujące działania z zakresu informacji i promocji:
- umieszczano informację o posiedzeniach Komitetu Monitorującego i Komitetów Sterujących w ramach SPO RZL na stronie internetowej www.efs.gov.pl,
- uczestnicy szkoleń otrzymali dyplomy z logo EFS oraz zostali poinformowani, iż szkolenie było współfinansowane ze środków EFS,

- uczestnicy posiedzeń Komitetu Monitorującego, a także warsztatów, grup roboczych i konferencji byli poinformowani, że koszty spotkań były współfinansowane ze środków EFS,
- informacja o współfinansowaniu stanowisk pracy ze środków EFS została umieszczona na wizytówkach przy drzwiach kadry objętej projektem,
- informowano zatrudnione osoby, członków KOP, wykonawców audytów zewnętrznych projektów o współfinansowaniu projektu ze środków EFS oraz umieszczano logo EFS i logo UE wraz z informacją o współfinansowaniu na wszystkich materiałach drukowanych (np.: umowach, deklaracjach bezstronności ekspertów),
- materiały informacyjne, sale podczas spotkań i konferencji prasowych, ogłoszenia i dodatki prasowe opatrzone były logo Unii Europejskiej i nazwą funduszu, z którego finansowany był projekt,
- w umowach z wykonawcą - organizatorem szkoleń czy wykonawcą materiałów promocyjnych został zawarty wymóg zamieszczania logo EFS oraz informacji o współfinansowaniu projektu ze środków EFS we wszystkich materiałach promocyjno-informacyjnych i innych dokumentach oraz salach spotkań i dostarczonych artykułach,
- cały sprzęt zakupiony w ramach Działania 3.3 SPO RZL został oznaczony logo Unii Europejskiej i nazwą funduszu, z którego finansowane zostały projekty.

IX. INFORMACJA O KOMPLEMENTARNOŚCI I ZGODNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU Z INNYMI PROGRAMAMI I ZASADAMI POLITYK WSPÓLNOTOWYCH

1. Komplementarność SPO RZL z innymi Programami wspólnotowymi

Działania realizowane w ramach SPO RZL były komplementarne w stosunku do zakresu interwencji innych programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, to jest do:

- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny (ZPORR), a w tym zwłaszcza:
  - Działania 1.3 *Regionalna infrastruktura społeczna*, które koncentrowało się na poprawie jakości regionalnej infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury edukacyjnej i infrastruktury ochrony zdrowia (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 560 projektów). Realizowane projekty dotyczyły głównie budowy centrów dydaktyczno-naukowych, zakupu środków transportu sanitarnego i sprzętu diagnostycznego. W sposób znaczący przyczyniły się one do poprawy jakości kształcenia i dostępu do wiedzy oraz usług medycznych świadczonych przez wysokospecjalistyczne zakłady opieki zdrowotnej;
  - Działania 1.5 *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego*, które koncentrowało się na zniwelowaniu regionalnych różnic w infrastrukturze i usługach z zakresu dostępu do Internetu, telekomunikacji, warunków dla rozwoju komunikacji, gospodarki elektronicznej oraz e-administracji, e-bezpieczeństwa, e-zdrowia i e-edukacji (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 240 projektów);
  - Działania 2.1 *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie*, które koncentrowało się na zwiększaniu mobilności zawodowej mieszkańców regionu i ich zdolności w zakresie dostosowania umiejętności i kwalifikacji do wymogów regionalnego rynku pracy, a także na dostosowaniu potrzeb szkoleniowych i kwalifikacji mieszkańców do wymogów regionalnego rynku pracy poprzez monitoring regionalnego rynku pracy i upowszechnianie zebranych informacji (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 1117 projektów). Realizowane projekty dotyczyły głównie: szkoleń, usług doradczych i ukierunkowania kariery zawodowej. Głównymi adresatami były dorosłe osoby niezarejestrowane jako bezrobotne, w mniejszym stopniu uczniowie szkół ponadgimnazjalnych oraz studenci. Realizowane w ramach działania projekty, ze względu na typ realizowanego wsparcia dzielą się na dwie kategorie: *1) Badania i analizy dla potrzeb regionalnego rynku pracy* oraz *2) Wsparcie rozwoju kwalifikacji zawodowych* (projekty jako formę wsparcia wskazują szkolenia i kursy, usługi doradztwa i pośrednictwa pracy oraz badania i analizy). Najczęstsza tematyka projektów szkoleniowych to nauka języków obcych, szkolenia komputerowe, interpersonalne oraz zawodowe. W ramach Działania przeprowadzono szereg analiz, badań oraz diagnoz dotyczących rynku pracy. Największym zainteresowaniem Beneficjentów Ostatecznych cieszyły się projekty dotyczące szkoleń – od uruchomienia Programu wzięło w nich udział ponad. 265 tys. osób (tj. o ok. 507% więcej niż

założono). W projektach dotyczących doradztwa uczestniczyło blisko 35 tys. osób (ok. 49% wartości docelowej). Stosunkowo dużo realizowano projektów zintegrowanych – 224, tj. ok. 24% założonej wartości docelowej;

- Działania 2.2 *Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne*, które koncentrowało się na zwiększaniu dostępu do kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich i studentów pochodzących z obszarów zagrożonych marginalizacją, w szczególności z obszarów wiejskich i obszarów restrukturyzowanych (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 1890 projektów). W ramach zakończonych projektów stypendialnych, wsparciem objęto od początku Programu 691 625 osób, w tym 60% stanowiły kobiety. Spośród Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.2 znaczną większość (ok. 82%) stanowili uczniowie pochodzący z obszarów wiejskich;
- Działania 2.3 *Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa*, którego celem było stworzenie warunków ułatwiających osobom zatrudnionym w rolnictwie znalezienie zatrudnienia poza sektorem rolnym, a w szczególności na wyposażeniu rolników w umiejętności umożliwiające zdobycie nowego zatrudnienia (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 416 projektów). W ramach Działania najwięcej realizowano projektów zintegrowanych – 228 (47% wartości docelowej). W projektach dotyczących szkoleń i kursów przekwalifikowujących wzięło udział ok. 49,1 tys. osób (tj. o ok. 232% więcej od założonej wartości), w tym najwięcej w woj. lubelskim – ponad 6 tys. Liczba osób, które wzięły udział w projektach subsydiowania miejsc pracy, wyniosła 1 278 osób;
- Działania 2.4 *Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi*, które koncentrowało się na zmianie kwalifikacji zawodowych pracowników przemysłów tradycyjnych i sektorów podlegających restrukturyzacji, a także innych osób zagrożonych utratą zatrudnienia w wyniku procesów restrukturyzacyjnych w celu umożliwienia tym osobom wykonywania nowych zawodów (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 308 projektów);
- Działania 2.5 *Promocja przedsiębiorczości*, którego celem było stworzenie warunków sprzyjających podejmowaniu samodzielnej aktywności gospodarczej oraz wzroście zatrudnienia poprzez tworzenie lokalnych firm poza sektorami tradycyjnymi (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 377 projektów). W ramach projektów zakończonych, z doradztwa skorzystało ponad 15,5 tys. osób, natomiast w ramach projektów szkoleniowych – ok. 17,3 tys. osób. Ze wsparcia pomostowego skorzystało ponad 7 tys. Beneficjentów Ostatecznych, a z jednorazowych dotacji – blisko 7 tys. Najwięcej osób skorzystało ze wsparcia w postaci jednorazowych dotacji w woj. śląskim i podkarpackim;
- Działania 2.6 *Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy*, które było skoncentrowane na podniesieniu potencjału regionalnego w zakresie innowacji poprzez wzmocnienie współpracy między sektorem badawczo–naukowym a przedsiębiorstwami, co prowadzi do podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw działających na regionalnym i lokalnym rynku (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 422 projektów);

- Działania 3.3 *Zdegradowane obszary miejskie, poprzemysłowe i powojskowe*, które koncentrowało się na rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, poprzemysłowych i powojskowych, w tym na zwalczaniu dysfunkcji społecznych oraz przeciwdziałaniu zjawisku wykluczenia społecznego grup, które w wyniku trudnej sytuacji na rynku pracy znalazły się na marginesie życia społecznego (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 221 projektów);
- Działania 3.4 *Mikroprzedsiebiorstwa*, które koncentrowało się na udzielaniu wsparcia na rzecz zwiększenia liczby nowych mikroprzesiebiorstw (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 2594 projektów);
- Działania 3.5 *Lokalna infrastruktura społeczna*, którego celem była poprawa jakości lokalnej infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury edukacyjnej i infrastruktury ochrony zdrowia, w szczególności w kontekście zwalczania dysproporcji w tym zakresie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 594 projektów);

- Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP), a w tym:
  - Działania 1.4 *Wzmocnienie współpracy między strefą badawczo-rozwojową a gospodarką,* które koncentruje się na modernizacji gospodarki poprzez zwiększenie poziomu innowacyjności, w tym większy transfer nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do przedsiębiorstw i instytucji (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 246 projektów). Pomoc w ramach działania 1.4 została wykorzystana na przedsięwzięcia o długotrwałych skutkach dla gospodarki. Budowa lub modernizacja laboratoriów, opracowanie nowych technologii, nowych produktów, dokonanie zgłoszeń patentowych oraz zastosowanie wyników projektów w praktyce przyczynia się do poszerzenia dostępu przedsiębiorstw do wiedzy i podwyższenia poziomu ich innowacyjności.;
  - Działania 2.1 *Wzrost konkurencyjności MŚP poprzez doradztwo*, które koncentruje się na zwiększeniu dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej dla MŚP w celu zwiększenia ich konkurencyjności (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 2158 projektów). Projekty realizowane w ramach działania 2.1 dotyczyły:

    - w 59% – doradztwa w zakresie jakości,

    - w 18% – doradztwa z zakresie innowacji i nowych technologii,

    - w 18% – doradztwa w zakresie zasad prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium Unii Europejskiej,

    - w 5% – doradztwa w zakresie wprowadzania przez przedsiębiorców produktów na nowe rynki zagraniczne, doradztwa w zakresie tworzenia sieci kooperacyjnych przedsiębiorstw, doradztwa w zakresie łączenia się przedsiębiorstw oraz doradztwa w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności.
  - Działania 2.2 *Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw,* które koncentruje się na wsparciu nowych inwestycji prowadzących do zasadniczych zmian produkcji bądź procesu produkcyjnego, zmian wyrobu lub usługi, w tym także zmian w sposobie świadczenia usług,

co ma na celu poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw i tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach (od początku realizacji Programu zrealizowanych zostało 9126 projektów). Podstawowym efektem wsparcia udzielanego w ramach działania 2.1 był wzrost jakości działania przedsiębiorstw, zwiększenie zarówno zakresu, jak i jakości produkowanego asortymentu oraz świadczonych usług, a także poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw na rynku lokalnym, krajowym i unijnym.

Ww. działania SPO WKP sa komplementarne w stosunku do Działania 2.3 SPO RZL „*Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki*", które koncentruje się, m.in. na działaniach, tj. ustawicznych szkoleniach zawodowych, transferze wiedzy i wzmocnieniu współpracy pomiędzy światem edukacji a gospodarki, czy wprowadzaniu nowych form zatrudnienia i nowych form organizacji pracy.

- Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL (również współfinansowanej z EFS), w tym m.in. takie projekty jak:
  - *„Praca w posagu – model wychodzenia z rodzinnego bezrobocia na wsi",* którego celem było opracowanie modelu zapobiegania rodzinnemu bezrobociu poprzez wdrożenie systemu powiązań powiatowej i gminnej pomocy instytucjonalnej dla rodzin zagrożonych dziedziczeniem bezrobocia z systemem samopomocy obywatelskiej. W ramach projektu, opracowano system aktywizacji zawodowej długotrwale bezrobotnych, zagrożonych zjawiskiem bezrobocia dziedziczonego poprzez wypracowanie i przetestowanie koncepcji tzw. Animatora Pracy, indywidualnie diagnozującego problemy rodziny oraz koordynującego usługi świadczone tej rodzinie przez różne instytucje pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej. Efekty prac Animatorów Pracy potwierdziły skuteczność przyjętego rozwiązania i pokazały, że w rodzinach zagrożonych bezrobociem dziedziczonym konieczne są długotrwałe i mocno zindywidualizowane oddziaływanie interwencyjne;
  - *„W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków"*, którego celem było wypracowanie modelowej strategii mobilizowania społeczności lokalnych do tworzenia przedsiębiorstw społecznych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
  - *„System przeciwdziałania powstawaniu bezrobocia na terenach słabo zurbanizowanych"*, w ramach którego wypracowano modelowe rozwiązania sprzyjające utrzymaniu miejsc pracy (telepraca, rotacja pracy, elastyczny czas pracy, itp.);
  - *„Pełnia Życia – wsparcie rodziców dzieci niepełnosprawnych",* w ramach którego wypracowano modelowe rozwiązania służące godzeniu życia rodzinnego i zawodowego rodziców dzieci niepełnosprawnych, które ze względu na stopień i rodzaj niepełnosprawności wymagają stałej opieki. Wypracowany w ramach projektu model zapewnia kompleksową opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem przez kilka godzin dziennie, uwzględniając specyficzne potrzeby niepełnosprawnych dzieci, jak i rodziców. Zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom codziennej opieki oraz terapii w jednym ośrodku, umożliwia ich rodzicom (w większości matkom) podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych lub aktywne poszukiwanie zatrudnienia i wreszcie samą pracę.

W celu zapewnienia koordynacji wdrażania SPO RZL z innymi Programami, podjęto następujące działania:

- Funkcje Instytucji Zarządzających wszystkich Programów oprócz SPO Transport, SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz Rozwój obszarów wiejskich oraz SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb realizowane były przez jedną instytucję – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, co usprawniało wymianę informacji i koordynację realizowanych działań w obrębie jednego resortu,
- Funkcje Instytucji Zarządzającej SPO RZL oraz Instytucji Zarządzającej EQUAL realizowane były przez jeden wspólny podmiot - Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, co pozwalało na bieżącą współpracę między wydziałami zajmującymi się zarządzaniem tymi Programami,
- W skład Komitetu Monitorującego, Komitetów Sterujących, a także wielu grup roboczych powołano przedstawicieli Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty, Instytucji Płatniczej oraz reprezentantów Beneficjentów Końcowych (Instytucji Wdrażających), a także beneficjentów innych Programów, celem wymiany doświadczeń i informacji.

Opis powiązania realizacji SPO RZL z politykami wspólnotowymi i krajowymi został zamieszczony w Rozdz. II, pkt. 4.

2. Zgodność programu z politykami wspólnotowymi (horyzontalnymi)

Zgodność programu z polityką wspierania zatrudnienia

Polityka rynku pracy realizowana w ramach SPO RZL była zgodna z zasadami oraz wymogami Europejskiej Strategii Zatrudnienia i zmierzała do wzrostu zatrudnienia i ograniczenia społecznych skutków bezrobocia, zgodnie z celem przyjętym przez kraje członkowskie podczas szczytu Rady Europejskiej w Lizbonie w 2000 r. oraz z celami odnowionej strategii lizbońskiej. Zasady odnośnie wspólnotowej polityki wspierania zatrudnienia były przestrzegane we wszystkich Działaniach realizowanych w ramach SPO RZL. Działania i projekty wdrażane w ramach SPO RZL przyczyniały się bezpośrednio do realizacji założeń Europejskiej Strategii Zatrudnienia wpisując się w cele oraz poszczególne „*Wytyczne na rzecz Zatrudnienia"*[42]. Były również zgodne z celami poszczególnych Krajowych Planów Działań na rzecz Zatrudnienia (KPDZ), przyjmowanych w trakcie jego realizacji. Zadania realizowane w ramach SPO RZL i ujęte w KPDZ, wpisują się w „*Wytyczne na rzecz Zatrudnienia*" w następujący sposób:

Wytyczna 17: Prowadzenie polityki zatrudnienia ukierunkowanej na uzyskanie pełnego zatrudnienia, podnoszenie jakości i wydajności pracy oraz wzmacnianie spójności społecznej i terytorialnej.

Do realizacji powyższej Wytycznej przyczyniają się wszystkie Działania realizowane w ramach Priorytetu 1. SPO RZL, które obejmują m.in. podnoszenie potencjału instytucji rynku pracy oraz wsparcie poszczególnych grup osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym na rynku pracy.

W ramach Działania 1.1 realizowane były projekty mające na celu poprawę instytucjonalnej obsługi klientów publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy, obejmujące m.in. podnoszenie kwalifikacji ich pracowników, a także lepsze dostosowanie świadczonych usług do potrzeb osób bezrobotnych i poszukujących pracy w zakresie aktywizacji zawodowej.

W ramach powyższego Działania, przyjęto do realizacji 260 projektów, w tym 238 dotyczących doskonalenia kadr publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji rynku pracy, w szczególności poprzez szkolenia, studia podyplomowe, doradztwo oraz instruktaż. Funkcję Ostatecznych Odbiorców (Beneficjentów) działań w ramach projektów pełniły głównie instytucje rynku pracy, szkoły wyższe, jednostki dialogu społecznego oraz instytucje szkoleniowe. Ponadto, w ramach powyższego Działania, realizowane były projekty mające na celu rozwijanie dialogu społecznego i włączenie partnerów społecznych do działań na rynku pracy.

Do korygowania międzyregionalnych różnic w poziomie zatrudnienia, a tym samym do zapewniania większej spójności społecznej i terytorialnej kraju, przyczyniała się przede wszystkim realizacja Działania 1.2 oraz Działania 1.3. Działania te były wdrażane przez wojewódzkie urzędy pracy na terenie regionu. W ramach powyższych Działań, realizowane były projekty skierowane do młodzieży, absolwentów i osób długotrwale bezrobotnych, służące aktywizacji zawodowej, przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ułatwianiu startu zawodowego osobom

[42] tj. *Wytyczne w sprawie Zatrudnienia* (*Council Decision on Guidelines for the employment policies of the Member States*, 10205/05) przyjęte decyzją Rady Unii Europejskiej w dniu 12 lipca 2005 r. w ramach *Zintegrowanego Pakietu Wytycznych na rzecz Wzrostu i Zatrudnienia.*

wchodzącym i powracającym na rynek pracy. Realizowane projekty wpisywały się w następujące typy projektów: subsydiowanie zatrudnienia, staże/przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia zawodowe, usługi poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, doradztwo i szkolenia oraz udzielanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej. Ponadto, w ramach Działania 1.4, 1.5 oraz 1.6 wsparcie kierowane było do osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. do osób niepełnosprawnych o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz kobiet wchodzących po raz pierwszy lub też powracających na rynek pracy.

Oferowane wsparcie miało na celu podniesienie poziomu aktywności zawodowej powyższych grup beneficjentów ostatecznych oraz ich trwałe włączenie do rynku pracy.

Wytyczna 18: Promowanie zatrudnienia zgodnego z cyklem życia człowieka.

W ramach SPO RZL realizowane były działania zgodne z celem niniejszej Wytycznej, mające na celu godzenie życia zawodowego i prywatnego, m.in. poprzez zapewnienie pomocy w opiece nad dziećmi i osobami zależnymi. Tego typu wsparcie towarzyszące, którego celem było przede wszystkim niwelowanie różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami w dostępie do zatrudnienia, realizowane było w ramach Działania 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 i 1.6 SPO RZL. Ponadto, w ramach Działania 1.6 wdrażane były projekty, których celem było ułatwianie kobietom wejścia lub powrotu na rynek pracy. Ponadto, realizowane były projekty wspierające zatrudnienie osób młodych do 25 roku życia, które po raz pierwszy wchodzą na rynek pracy (Działanie 1.2), a także projekty wspierające kształcenie ustawiczne osób dorosłych na różnych etapach życia zawodowego, zarówno w formach szkolnych (Działanie 2.1), jak i pozaszkolnych, przede wszystkim w formie szkoleń i kursów zawodowych (Działania 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 i 1.6 oraz Działanie 2.3).

Wytyczna 19: Zapewnienie włączenia na rynek pracy osób poszukujących pracy i osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

Wsparcie kierowane do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. do osób młodych do 25 roku życia, osób długotrwale bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, uchodźców, osób opuszczających zakłady karne, a także kobiet powracających oraz wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy, realizowane było w ramach Działania 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 i 1.6 SPO RZL. W ramach Działania 1.4 w szczególny sposób realizowane były projekty zwiększające potencjał zawodowy i możliwości uzyskania zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne. Realizacja działań w ramach tych Działań przyczyniła się bezpośrednio do poprawy sytuacji na rynku pracy beneficjentów ostatecznych, na co wskazują m.in. osiągnięte rezultaty w ramach poszczególnych Działań (rozdział 2).

Wytyczna 20: Lepsze dopasowanie do potrzeb rynku pracy.

Realizacja powyższej Wytycznej w ramach SPO RZL odbywała się zarówno w odniesieniu do osób, jak i instytucji rynku pracy. W ramach Działania 1.1 wdrażane były przedsięwzięcia mające na celu polepszenie jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy na rzecz osób bezrobotnych i poszukujących pracy, a także wprowadzanie rozwiązań organizacyjnych i instytucjonalnych, służących ich lepszemu dopasowaniu do potrzeb i problemów występujących na rynku pracy.

Z kolei, w ramach Działania 2.1 oraz Działania 2.2, realizowane były projekty wspierające edukację na wszystkich poziomach kształcenia: od przedszkolnej do kształcenia ustawicznego dorosłych oraz działania na rzecz wzmocnienia zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia, jak również poprzez dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.

Ponadto, inicjatywy podejmowane w ramach Działania 2.3 wpływały na poprawę zdolności adaptacji potencjału kadrowego przedsiębiorstw do zmieniających się warunków społeczno–gospodarczych. Zarówno pracodawcy jak i pracownicy mieli szansę rozwoju swoich kompetencji zawodowych, m.in. poprzez udział w szkoleniach, studiach podyplomowych i stażach. Najbardziej popularnym wśród przedsiębiorców, instrumentem wsparcia były szkolenia dla przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw, spośród których dominowały szkolenia ogólne.

Wytyczna 21: Promowanie elastyczności zatrudnienia przy równoczesnym zapewnieniu pewności zatrudnienia oraz zmniejszenie segmentacji rynku pracy.

Promocja elastycznych form zatrudnienia w ramach SPO RZL miała miejsce przede wszystkim w odniesieniu do grup beneficjentów ostatecznych doświadczających największych problemów związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Elastyczne formy zatrudnienia promowane były przede wszystkim w ramach Działań: 1.4 oraz 1.6. W ramach tych Działań upowszechniane były alternatywne formy pracy, dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (telepraca, praca przez Internet, praca w niepełnym wymiarze czasu pracy), a także kursy szkoleniowe dla kobiet w zakresie elastycznego podejścia do zawodu, pracy w trzecim sektorze i pracy w ramach wolontariatu oraz szkolenia dla przedsiębiorców w zakresie elastycznych form zatrudnienia, ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technologii oraz nowoczesnych metod organizacji pracy.

Wytyczna 22: Zapewnienie kształtowania kosztów pracy oraz mechanizmów kształtowania płac sprzyjających zatrudnieniu.

Działania realizowane w ramach SPO RZL nie dotyczyły działań związanych tematycznie z przedmiotową Wytyczną.

Wytyczna 23: Zwiększanie i podnoszenie poziomu inwestycji w kapitał ludzki.

Realizacja powyższej wytycznej odbywa się głównie w ramach Działania 2.3. W ramach tego Działania realizowane były projekty skierowane do kadry zarządzającej i pracowników przedsiębiorstw, w tym również pracowników o niskich kwalifikacjach i niskim poziomie przygotowania do pracy. W ramach realizowanych szkoleń i wsparcia doradczego podnoszone były kompetencje pracowników powiązane m.in. ze zmianami technologicznymi. Część szkoleń realizowana była w systemie edukacji na odległość oraz przy zastosowaniu nowoczesnych technologii informacyjnych. W ramach Działania realizowane były również projekty własne PARP, promujące rozwiązania systemowe w zakresie potencjału adaptacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy w przedsiębiorstwach.

Wytyczna 24: Dostosowanie systemu szkoleń i edukacji do wymogów rynku pracy.

Do realizacji Wytycznej 24 przyczyniła się realizacja całego Priorytetu 2. SPO RZL.

W ramach Działania 2.1 podejmowane były zadania na rzecz promocji kształcenia przez całe życie, zwiększenia dostępu do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich. Działanie 2.2 ma na celu m.in. upowszechnienie wykorzystania ICT w procesie kształcenia,

doskonalenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli, m.in. w zakresie obsługi komputera oraz nauczania języków obcych, a także akredytacje instytucji edukacyjnych. Ponadto, w ramach Działania realizowane były projekty dotyczące wyposażenia szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych oraz bibliotek szkolnych i pedagogicznych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu (*„Pracownie komputerowe dla szkół”*, *„Wyposażenie Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego w sprzęt komputerowy”* oraz *„Wyposażenie CKU, CKP i wybranych szkół zawodowych w specjalistyczne stanowiska do przeprowadzania egzaminów zawodowych – część I, II i III”*).

W ramach Działania 2.3 prowadzone były m.in. różnego rodzaju szkolenia, studia podyplomowe i kursy zawodowe, mające na celu podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw, w kontekście dokonujących się przemian gospodarczo-społecznych i technologicznych.

Tabela nr 12. Wkład Działań SPO RZL od początku realizacji SPO RZL w wypełnianie Wytycznych w sprawie Zatrudnienia pod względem liczby i wartości wdrażanych projektów

Wytyczna w sprawie Zatrudnienia	Zakres Działań	Liczba projektów przyjętych do realizacji	Wartość wkładu EFS w ramach projektów przyjętych do realizacji (PLN)
17	Cały Priorytet I	2941	3 112 055 407,89
18	1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6	2 681	2 800 145 694,83
19	1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6	2 681	2 800 145 694,83
20	1.1, 2.1, 2.2, 2.3	1083	3 237 471 725,83
21	1.4, 1.6	556	765 010 881,77
22	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy
23	2.3	710	769 880 318,31
24	2.1, 2.2, 2.3	823	2 925 562 012,77

Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Działania realizowane w ramach SPO RZL przyczyniały się do upowszechniania założeń koncepcji społeczeństwa informacyjnego poprzez umożliwienie rozwoju odpowiednich kwalifikacji zawodowych, połączonych z dostępem do nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Promowanie koncepcji społeczeństwa informacyjnego było również jednym z kryteriów oceny wniosków o dofinansowanie realizacji projektu, składanych przez Ostatecznych Odbiorców (beneficjentów) w ramach SPO RZL. Zarówno w trakcie oceny formalnej, jak i merytorycznej, sprawdzano, czy w ramach danego projektu przewidziano do realizacji działania mające na celu podwyższenie poziomu technologicznego, upowszechnienie umiejętności korzystania z nowoczesnych technik informacyjno–komunikacyjnych oraz podwyższenie poziomu edukacji społeczeństwa.

W ramach Działania 1.1 zrealizowane zostały dwa projekty Departamentu Informatyki w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, których celem było stworzenie i rozwój programu *„Syriusz”*, jako systemu pozyskiwania, przetwarzania i gromadzenia

danych na temat rynku pracy. Ponadto, w ramach Działania 2.1, zrealizowany został projekt pt. *„Internetowe centra edukacyjno-oświatowe na wsi”*, wdrażany na terenie całego kraju, mający na celu utworzenie i wyposażenie 480 centrów kształcenia na odległość na wsiach w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu w celu umożliwienia beneficjentom ostatecznym korzystania z dostępnych programów kształcenia na odległość. W koncepcję społeczeństwa informacyjnego wpisywały się również wybrane projekty własne MEN, a także projekty z Działania 2.3 dotyczące podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wyposażenie ich kadr w wiedzę i umiejętności pozwalające na efektywne wykorzystanie Internetu w działalności gospodarczej.

Ocena realizacji zasady horyzontalnej, dotyczącej rozwoju społeczeństwa informacyjnego była także celem badania przeprowadzonego na zlecenie IZ SPO RZL w 2008 roku. Ewaluacja ta, miała zbadać poziom rozwoju umiejętności z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) wśród osób bezrobotnych, będących beneficjentami działań w ramach Priorytetu I SPO RZL. Badanie objęło swoim zasięgiem również projektodawców i pracodawców. Wyniki ewaluacji wskazały, że:

- Wsparcie udzielone w ramach SPO RZL pozwoliło beneficjentom ostatecznym na uzyskanie lub rozwinięcie kwalifikacji zawodowych i kompetencji z zakresu ICT. Beneficjenci ostateczni zdobywali przede wszystkim podstawową wiedzę związaną z obsługą komputera, Internetu i programów komputerowych. Projekty dostarczyły wiedzy potrzebnej do poruszania się po nowoczesnym rynku pracy, w tym wykorzystania narzędzi ICT do poszukiwania pracy. Zarówno beneficjenci, jak i projektodawcy potwierdzili, iż rezultaty te rzeczywiście miały miejsce;
- Relatywnie większe korzyści odniosły grupy, które początkowo (z racji wieku, wykształcenia lub sytuacji życiowej) dysponowały najniższymi kompetencjami ICT – a zatem osoby z najstarszej grupy wiekowej, z wykształceniem zawodowym, zagrożone wykluczeniem społecznym, kobiety;
- Największy rozwój kompetencji zaobserwowano w przypadku beneficjentów Działania 1.5, którzy dysponowali początkowo najniższymi umiejętnościami z zakresu ICT. W przypadku tej grupy, projekty umożliwiły duży rozwój, nawet poprzez sam kontakt z narzędziami ICT – grupa ta z racji swojej specyfiki ma zdecydowanie mniejsze możliwości uzyskania kwalifikacji związanych z obsługą komputera i Internetu. Również grupa beneficjentek Działania 1.6 poczyniła spore postępy w ramach szkoleń.

Wykres nr 106. Stopień poprawy umiejętności ICT wśród uczestników projektów w poszczególnych Działaniach SPO RZL

- Połowa beneficjentów nadal pozostawała bez pracy, pomimo podniesienia poziomu kompetencji ICT. Ponadto znacznie mniej liczna w stosunku do oczekiwań i możliwości, grupa beneficjentów, faktycznie wykorzystywała zdobyte umiejętności, np. przy poszukiwaniu pracy, dalszym kształceniu lub w pracy zawodowej. Być może inwestycja ta okaże się skuteczna w długoterminowej perspektywie i ostatecznie przyczyni się do poprawy sytuacji beneficjentów pomocy.

Równość szans

Jednym z celów horyzontalnych na wszystkich etapach wdrażania funduszy strukturalnych jest zniesienie nierówności oraz zwalczanie wszelkich przejawów dyskryminacji w tym m.in. ze względu na wiek, płeć, rasę i niepełnosprawność. Zasada równości szans znajduje zastosowanie we wszystkich Priorytetach oraz na wszystkich etapach realizacji SPO RZL współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Jednym z priorytetowych kierunków interwencji EFS, odpowiadającym bezpośrednio na wyzwania wynikające z zasady równości szans jest wsparcie osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy, w zwiększaniu stopnia ich przygotowania zawodowego oraz poprawy zdolności do uzyskania zatrudnienia. W tym kontekście, kluczowym zadaniem było zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do potrzebnych im usług, przy jednoczesnym zapewnieniu przez projektodawców odpowiednich warunków uczestnictwa w szkoleniach uwzględniających specyficzne potrzeby tej grupy osób, np. poprzez organizowanie szkoleń w pomieszczeniach wolnych od barier funkcjonalnych, dostosowanych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy. W ramach SPO RZL, zapewniony został stały monitoring oraz gromadzenie danych na temat realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

Równość szans kobiet i mężczyzn

Koncepcja równości szans kobiet i mężczyzn była realizowana horyzontalnie we wszystkich Działaniach i Priorytetach oraz na każdym etapie realizacji SPO RZL

(*gender mainstreaming*). Zgodność z polityką równych szans była jednym z kryteriów wyboru projektów, weryfikowanym zarówno na etapie oceny formalnej, jak i oceny merytorycznej wniosków o dofinansowanie projektów. Zasada równości szans płci w ramach SPO RZL, monitorowana była również na poziomie sprawozdań z realizacji projektów, Działań, Priorytetów i Programu. W przedkładanych sprawozdaniach Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) wykazywali, iż nie nastąpiło jej naruszenie i wszystkie projekty były realizowane z uwzględnieniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Zgodnie z danymi sprawozdawczymi w ramach SPO RZL, 58,2% osób objętych wsparciem Programu stanowiły kobiety, a 41,8% mężczyźni.

Wykres nr 107. Struktura beneficjentów ostatecznych wg płci w poszczególnych Działaniach SPO RZL[43]

Jednocześnie, oprócz wspierania idei równości szans we wszystkich projektach realizowanych w SPO RZL, do realizacji tej zasady przyczyniało się bezpośrednio Działanie 1.6 *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet*, w ramach którego podejmowane były kompleksowe działania, służące podniesieniu potencjału kobiet na rynku pracy. Aby Działanie 1.6 miało charakter kompleksowy, oprócz zaplanowanej pomocy przeznaczonej dla kobiet, przewidziano również wsparcie dla przedsiębiorców oraz wsparcie towarzyszące. W Działaniu 1.6 do pracodawców adresowano szkolenia w zakresie elastycznych form zatrudnienia, ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technologii oraz nowoczesnych metod organizacji pracy, a także praw i obowiązków związanych z równością szans dla kobiet i mężczyzn, wynikających z przepisów prawa pracy.

Specyfika szkoleń, skierowanych do przedsiębiorców, wynikała przede wszystkim z faktu, iż były one ukierunkowane na przeciwdziałanie istniejącym barierom równości

[43] Ministerstwo Edukacji Narodowej nie przedstawia w sprawozdaniach z realizacji Działania 2.1 danych na temat beneficjentów ostatecznych.

płci, wskazującym, m.in. że kobiety nadal są postrzegane przez pracodawców, jako pracownicy o mniejszej dyspozycyjności w związku z macierzyństwem, trudniej im awansować, istnieją dysproporcje pomiędzy zarobkami kobiet i mężczyzn. W ramach Działania 1.6 realizowano w związku z tym wiele projektów nastawionych na zmianę postaw pracodawców, m.in. poprzez prowadzenie licznych kampanii informacyjno-promocyjnych. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę fakt, iż zmiany społeczne w zakresie modyfikacji postaw i stereotypowego postrzegania wymagają długotrwałego oddziaływania, również w ramach PO KL przewidziano szereg możliwości realizacji projektów o charakterze analityczno–badawczym, szkoleniowym, promocyjnym czy wdrożeniowym, ukierunkowanych na rozwój równości szans na rynku pracy i wyrównywanie dysproporcji w poziomie i jakości zatrudnienia.

Warto również zauważyć, iż zasada równości szans znalazła zastosowanie w doborze członków Komitetu Monitorującego SPO RZL, gdzie udział kobiet wynosi blisko 50%. Podobne proporcje odnotowano również w Komitetach Sterujących SPO RZL.

Stopień realizacji zasady równości szans płci był z kolei głównym celem badania ewaluacyjnego pt. *,,Badanie ewaluacyjne realizacji perspektywy równości płci przez SPO RZL na lata 2004-2006"* przeprowadzonego w 2007 roku na zlecenie Instytucji Zarządzającej SPO RZL.

Przeprowadzone badanie wykazało, iż działania podejmowane w ramach Programu, nie naruszały zasady ,,gender mainstreaming", jednakże owa zasada nie została w pełni zastosowana i wykorzystana w projektach. Przyczyn tej sytuacji należy upatrywać głównie w niskiej świadomości znaczenia zasady równości szans - zarówno wśród pracowników instytucji uczestniczących w realizacji SPO RZL, jak i samych projektodawców, a także braku praktycznej wiedzy odnośnie zastosowania zasady podczas realizacji Programu.

Wyniki badania pokazały, że pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację SPO RZL, w szerszej perspektywie społecznej posiadali wiedzę z zakresu problematyki równości płci. Niemniej jednak, wiedza ogólna na temat tej problematyki nie przekładała się na podejmowanie konkretnych działań w ramach SPO RZL. Wśród pracowników instytucji, zasada „gender mainstreaming" w kontekście realizowania jej w SPO RZL nieodmiennie kojarzona była jedynie z zapewnieniem równości płci w dostępie do projektów (50% kobiet, 50% mężczyzn). Powodowało to ograniczenie się jedynie do sprawdzenia na poziomie oceny wniosku o dofinansowanie, czy zasada ta została uwzględniona w opisie realizacji projektu. Projektodawcy nie rozumieli do końca "idei" równości szans i nie potrafili jej odnieść do własnego projektu.

Biorąc pod uwagę powyższe problemy z wdrażaniem równości płci, aby była ona skutecznie realizowana w nowym okresie programowania, w ramach badania zarekomendowano podjęcie następujących działań:

- Przestrzeganie jej na każdym etapie realizacji projektu,
- Przestrzeganie zasady w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie PO KL,
- Realizację zasady na poziomie oceny projektu,
- Monitoring realizacji zasady wśród projektodawców,
- Kampanie skierowane do społeczeństwa walczące ze stereotypami.

Podsumowując, wdrażanie tej zasady w SPO RZL, należy zauważyć, że o ile nie stwierdzono w żadnym z realizowanych projektów wprost jej naruszenia o tyle

doświadczenia z realizacji tego Programu zostały wykorzystane dla pełniejszej realizacji tej zasady w perspektywie 2007–2013, w ramach PO Kapitał Ludzki.

Zrównoważony rozwój

Projekty realizowane w ramach SPO RZL nie miały charakteru inwestycyjnego, przez co ich bezpośredni wpływ na politykę ochrony środowiska był ograniczony. Niemniej jednak, zrównoważony rozwój, czyli rozwój społeczno–gospodarczy z poszanowaniem środowiska naturalnego, był jednym z kryteriów oceny wniosku i podlegał ocenie w trakcie oceny merytorycznej wniosku. Projekty wdrażane w ramach SPO RZL musiały uwzględniać konieczność zapewnienia zrównoważonego rozwoju na każdym etapie wdrażania oraz po zakończeniu realizacji projektu. W szczególności polegało to na odpowiednim przygotowaniu kadry projektu (wiedza), stosowaniu w projektach sprzętu i wyposażenia wytworzonego w technologii przyjaznej środowisku lub z wykorzystaniem materiałów pochodzących z recyclingu, kształceniu i podnoszeniu kwalifikacji beneficjentów ostatecznych w zawodach związanych z ochroną środowiska, udzielaniu pomocy w przygotowaniu do zakładania przedsiębiorstw zajmujących się wytwarzaniem produktów ekologicznych i przyjaznych środowisku. W sprawozdaniach okresowych, składanych przez Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające), nie został zgłoszony żaden przypadek naruszenia zasady zrównoważonego rozwoju.

Rozwój lokalny

Projekty realizowane w ramach poszczególnych Działań SPO RZL, przyczyniały się do podnoszenia poziomu spójności społecznej w Polsce, rozwoju partnerskich powiązań oraz wzmocnienia więzi wewnętrznej wspólnot lokalnych. Działania, w których w szczególności wykazywany był lokalny charakter projektów to głównie Działania 1.2 i 1.3, adresowane do osób bezrobotnych oraz Działanie 1.5**,** w ramach którego wspierane były inicjatywy lokalne mające na celu wypracowywanie skutecznego systemu pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W szczególności realizowane inicjatywy przyczyniały się do rozwoju społeczności lokalnych zaangażowanych do realizacji projektu, upowszechnienia pracy metodą projektową, poszerzania wiedzy na temat funkcjonowania lokalnego rynku pracy, wzmocnienia potencjału instytucji działających lokalnie i poszerzaniu ich oferty (ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, szkoły, powiatowe urzędy pracy, placówki kształcenia ustawicznego itp.), co w praktyce doprowadziło do wzrostu jakości usług realizowanych przez te lokalne podmioty i satysfakcji społeczności z nich korzystających.

Zgodność realizowanego programu z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych

Art. 12 *Rozporządzenia Rady (WE) 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych* stanowi, iż finansowane operacje muszą być zgodne z polityką Wspólnoty w zakresie zasad zawierania kontraktów publicznych. Instytucja Zarządzająca SPO RZL oraz Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające) zapewniali przestrzeganie powyższej polityki. Na poziomie wniosku o dofinansowanie realizacji projektu, beneficjent był zobowiązany zadeklarować, czy składany przez niego wniosek jest zgodny z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych oraz wskazać tryb postępowania,

zarówno w przypadku zamówień już rozpoczętych, jak i tych, które będą realizowane i finansowane w ramach projektu. Kwestia czy beneficjent dokonał prawidłowego wyboru trybu udzielania zamówienia publicznego podlegała ocenie podczas weryfikacji formalnej wniosku. Beneficjenci Końcowi (Instytucje Wdrażające), weryfikowali poprawność postępowania o udzielenie zamówienia publicznego również podczas kontroli na miejscu, które przeprowadzali u beneficjentów.

Instytucja Zarządzająca SPO RZL na bieżąco monitorowała prawidłowość działań prowadzonych przez Beneficjentów Końcowych (Instytucje Wdrażające) i miała możliwość przeprowadzania czynności kontrolnych m.in. w zakresie stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Zgodnie z zapisami umowy finansowania działania, Beneficjent Końcowy (Instytucja Wdrażająca) był zobowiązany do udostępniania na żądanie Instytucji Zarządzającej SPO RZL oraz Urzędu Zamówień Publicznych posiadanych dokumentów i informacji na temat realizowanych zamówień publicznych.

W toku realizowanych kontroli, stwierdzono naruszenia ustawy o zamówieniach publicznych. Najczęstsze naruszenia ustawy dotyczyły niepełnej lub niewłaściwie prowadzonej dokumentacji dotyczącej realizowanych postępowań lub niewłaściwego wyboru trybu zamówienia w ramach projektu. Problemy ze stosowaniem zasad udzielania zamówień publicznych były na bieżąco wyjaśniane i rozwiązywane w postępowaniu pokontrolnym. Szerzej ten temat opisano w Rozdziale VII *Informacja o przeprowadzonych kontrolach i napotkanych problemach w trakcie realizacji programu*.

Zgodność programu z zasadami pomocy publicznej

Pomoc publiczna w ramach SPO RZL udzielana była w ramach wyłączeń blokowych (pomoc na zatrudnienie i na szkolenia) lub jako pomoc *de minimis* i opierała się na następujących rozporządzeniach wspólnotowych: *Rozporządzeniu 68/2001 w sprawie pomocy w zakresie szkoleń* (Dz. Urz. WE L 010, z 13.01.2001), *Rozporządzeniu 2204/2002 w sprawie pomocy w zakresie zatrudnienia* (Dz. Urz. WE L 337, z 13.12.2002) lub *Rozporządzeniu 1998/2006 w sprawie pomocy de minimis* (Dz. Urz. WE L 010, z 13.01.2001)[44].

Pomoc publiczna udzielona w ramach SPO RZL kierowana była m.in. do osób bezrobotnych rozpoczynających własną działalność gospodarczą, pracodawców zatrudniających lub zamierzających zatrudnić osoby niepełnosprawne, a także pracowników współpracujących z osobami niepełnosprawnymi, w ramach pomocy na szkolenia organizowane przez PARP oraz na zatrudnienie subsydiowane osób bezrobotnych. Jednocześnie, w sprawozdaniach rocznych z realizacji Działań Beneficjenci Końcowi wykazali, iż w trakcie realizacji projektów w ramach SPO RZL nie nastąpiło naruszenie zasad udzielania pomocy publicznej.

[44] Do grudnia 1998 r. pomoc *de minimis* udzielana w ramach PO KL była zgodna z obowiązującym w tym okresie rozporządzeniem Komisji nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. *w sparwie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w ramach zasady de minimis.*

Tabela nr 13. Wysokość udzielonej pomocy publicznej w ramach Programu

Numer Działania i Schemat	Wielkość pomocy publicznej udzielonej ostatecznym beneficjentom od początku uruchomienia Programu	
	Środki wspólnotowe (w PLN)	Środki krajowe (w PLN)
1	2	3
1.2 a) i b)	155 818 609,67	75 988 928,21
1.3 a) i b)	389 557 509,29	158 027 458,14
1.4	312 743 152,23	122 771 611,97
1.6 a)	24 845 509,55	6 069 042,25
2.3 w tym:	453 563 660,34	151 187 886,78
2.3 a)	390 395 074,75	130 131 691,58
2.3 b)	62 960 528,64	20 986 842,88
2.3 c)	208 056,95	69 352,32
Ogółem	1 336 528 441,08	514 044 927,35
Komentarz	Zgodnie z *Uzupełnieniem SPO RZL* nie dotyczy Działań: 1.1, 1.5, 2.1, 2.2, 2.4 oraz Priorytetu 3 SPO RZL	

X. WPŁYW INTERWENCJI EFS (SPO RZL, PIW EQUAL, Priorytetu II ZPORR) W POLSCE

1. Wpływ SPO RZL, PIW EQUAL oraz Priorytetu II ZPORR na kształt Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Doświadczenia zdobyte w trakcie wdrażania w okresie 2004–2006 SPO RZL, PIW EQUAL oraz Priorytetu II ZPORR w znaczący sposób wpłynęły na kierunki programowania wsparcia w ramach PO KL – zarówno w wymiarze strategicznym, jak również na poziomie konkretnych rozwiązań systemowych, które zostały wprowadzone w ramach poszczególnych osi priorytetowych i samego systemu zarządzania Programem. Poniżej przedstawione zostały rozwiązania przyjęte w ramach PO KL, jako wynik doświadczeń i efektów osiągniętych dzięki interwencji EFS w ramach tych trzech programów operacyjnych.

SPO RZL

Do najważniejszych rozwiązań wypracowanych w ramach SPO RZL, które znalazły odzwierciedlenie lub są kontynuowane w kolejnym okresie programowania, należy zaliczyć w szczególności:

- rozwój mechanizmów koordynacji wsparcia w obszarze zatrudnienia i integracji społecznej, poprzez połączenie obu obszarów w ramach jednego priorytetu wdrażanego na poziomie ogólnopolskim (Priorytet I PO KL),
- rozwój różnorodnych form wspierania edukacji od najwcześniejszego poziomu np. przedszkola, alternatywne formy wychowania przedszkolnego (Priorytet IX PO KL),
- programy rozwojowe szkół – inicjatywy zapoczątkowane w SPO RZL, które jak wynika z badań ewaluacyjnych, przyniosły pozytywne efekty w zakresie podniesienia jakości kształcenia. Aktualnie te rozwiązania są szeroko wspierane w PO KL nie tylko w kształceniu ogólnym, ale również zawodowym (w Działaniu 9.2), dając możliwość bardziej systemowego podejścia do problemu wspierania jakości pracy szkół, co z kolei znalazło wyraz w rozwoju indywidualizacji nauczania,
- wyodrębniony priorytet służący podniesieniu jakości kształcenia na poziomie wyższym (Priorytet IV PO KL),
- stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, oraz wspieranie transferu wiedzy w ramach współpracy pracowników przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych w sektorach o strategicznym znaczeniu dla regionu (Priorytet VIII PO KL),
- współfinansowanie stypendiów dla uczestników studiów doktoranckich, kształcących się na kierunkach uznanych za przyczyniające się w największym stopniu do wzmacniania konkurencyjności i rozwoju gospodarczego regionu (Priorytet VIII PO KL),
- wsparcie dla administracji publicznej jako wynik doświadczenia ze wsparcia kadr administracji rządowej w ramach Działania 2.4 SPO RZL, które stało się podstawą do przygotowania całego Priorytetu V PO KL, a jednocześnie którego

zakres znacznie rozszerzono w stosunku do Działania 2.4 (administracja samorządowa, partnerzy społeczno–gospodarczy, dialog obywatelski),

- wspieranie rozwoju działalności gospodarczej (Priorytet VI PO KL),
- inwestowanie w kadry przedsiębiorstw – rozszerzone o możliwości aplikowania o środki bezpośrednio przez przedsiębiorców i dające możliwość opracowania bardziej zindywidualizowanych programów doradczo-szkoleniowych (Priorytet II i VIII PO KL),

Ponadto, w ramach systemu realizacji PO KL, następujące elementy są efektem doświadczeń z wdrażania SPO RZL:

- Plany działania (roczne) będące kontynuacją podejścia przyjętego w ramach SPO RZL – Ramowe Plany Realizacji Działania – przy czym w PO KL funkcjonują jako bardziej rozbudowane dokumenty planistyczne o charakterze strategicznym w krótkookresowej perspektywie, mniejszą rolę pełniąc w zakresie finansowym;
- Większy nacisk położony na podejście strategiczne, czemu służą m.in.: kryteria dostępu i kryteria szczegółowe, promujące realizację projektów najbardziej potrzebnych z punktu widzenia regionu czy polityki sektorowej oraz kryteria komplementarności międzyokresowej, pozwalające na wykorzystanie rezultatów projektów wypracowanych w SPO RZL;
- System zarządzania wdrażaniem rekomendacji z badań ewaluacyjnych - stworzony przez Instytucję Zarządzającą w 2008 roku, m.in. na podstawie doświadczeń SPO RZL;
- Rozwój i lepsze wykorzystanie zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Przeprowadzona ewaluacja *Perspektywa równości szans płci w ramach SPO RZL,* pozwoliła na zdiagnozowanie problemów, które stanowią bariery w pełnym implementowaniu niniejszej zasady w ramach Programu. W wyniku płynących z badania rekomendacji, w ramach PO KL, wprowadzono szereg zmian mających przyczynić się do lepszego wdrażania niniejszej zasady. Mając na uwadze doświadczenia SPO RZL oraz EQUAL, w ramach PO KL przede wszystkim:
    - Stworzono oddzielne Poddziałanie przeznaczone na wspieranie równości szans płci. Jest to Poddziałanie 1.3.2, którego celem jest wdrażania i upowszechnianie rozwiązań służących godzeniu sfery rodzinnej z zawodową poprzez m.in. pilotażową realizację kompleksowych programów powrotu do pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci, tworzenie ośrodków opieki nad dziećmi w miejscu pracy oraz rozwijanie alternatywnych form opieki nad dziećmi. Bardzo ważnym elementem wsparcia jest również upowszechnianie i promocja alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia. Poddziałanie to ma na celu także wdrażania modelowych rozwiązań wypracowanych w kwestii godzenia życia zawodowego z rodzinnym w ramach PIW Equal;
    - Potraktowano niniejszą zasadę przekrojowo, horyzontalnie dla wszystkich Priorytetów, zobowiązując każdego projektodawcę do jej przestrzegania. Każdy projekt realizowany w ramach PO KL powinien zawierać opis oceny wpływu na sytuację płci. Pozwala to na sprawdzenie i ocenę jego zróżnicowanego wpływu na kobiety i mężczyzn, tak, aby zmniejszyć istniejące nierówności. Analiza ta umożliwia także weryfikację, czy projekt

w rzeczywistości przyczynia się do uwzględniania potrzeb kobiet i mężczyzn poprzez np. oferowanie różnych, zindywidualizowanych form wsparcia odpowiadających na odmienne potrzeby uczestników projektu;

- W celu podniesienia jakości projektów realizowanych w ramach PO KL wprowadzono standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach Karty Oceny Merytorycznej wniosku o dofinansowanie projektu;
- Podjęto działania na rzecz budowania potencjału równościowego wśród pracowników instytucji zaangażowanych w realizację PO KL i projektodawców Programu, poprzez stworzenie m.in. *Agendy działań na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn w ramach PO KL,* czy powołanie Grupy Roboczej ds. Zasady Równości Szans Kobiet i Mężczyzn w PO KL.

- Decyzja o regionalizacji wsparcia finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Doświadczenia SPO RZL jednoznacznie wskazały, że najlepsze efekty przynosiły działania realizowane na poziomie lokalnym – zarówno pod względem liczby osób, którym udzielono wsparcia, jak i jego efektywności. Potwierdzają to także wyniki badań ewaluacyjnych, sprawozdawczości oraz stopień wydatkowania środków. Jak wykazała sprawozdawczość programu, projekty realizowane w regionach, skutecznie odpowiadały na potrzeby lokalnego rynku pracy. Wynikało to z faktu, iż administracja regionalna potrafiła dostosować działania do sytuacji społeczno-ekonomicznej regionu, uwarunkowań rynku pracy oraz potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. Ułatwiło to również dostęp do środków potencjalnym projektodawcom. Wnioski z ewaluacji SPO RZL wskazują natomiast, że wdrażanie projektów ukierunkowanych m.in. na wspieranie rynku pracy, adaptacyjności kadr gospodarki, integracji społecznej i systemu kształcenia na poziomie regionalnym pozwala na efektywne wydatkowanie środków. Ponadto, widoczna w ostatnich latach polaryzacja trendów rozwojowych (regiony najsłabsze rozwijają się przeciętnie znacznie wolniej niż regiony zamożne, które są bardziej konkurencyjne w dzisiejszych warunkach gospodarczych), spowodowała konieczność ukierunkowania przestrzennego interwencji mającej na celu przeciwdziałanie dalszemu rozwarstwieniu poziomu dochodów, dostępu do dobrej jakości pracy oraz do nowoczesnej infrastruktury społecznej i technicznej.

PIW EQUAL

Łączna kwota wydatków certyfikowanych przez Instytucję Płatniczą do KE w ramach PIW EQUAL wyniosła 138 804 272,30 EUR (EFS). Ogółem działaniami realizowanymi w ramach projektów PIW EQUAL zostało objętych 48 807 beneficjentów, przy czym kobiety stanowiły w tej liczbie 47,1%, a mężczyźni 59,9%.

Realizacja projektów odbywała się w ramach trzech, odrębnie finansowanych i następujących po sobie Działań. Do realizacji Działania 1 przystąpiło 107 wybranych w drodze konkursu Partnerstw na rzecz Rozwoju. Działanie trwało około 7 miesięcy. Do realizacji Działania 2 zatwierdzono 99 Partnerstw na Rzecz Rozwoju (na 107 złożonych wniosków), Działanie 3 realizowane było w ramach 77 projektów (73 Partnerstwa na Rzecz Rozwoju oraz 4 projekty uzupełniające).

Realizacja Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, będąc komplementarną wobec działań realizowanych w SPO RZL, w sposób bezpośredni przyczyniła się również do obecnego kształtu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, zaś wykorzystanie dorobku IW EQUAL jest widoczne w następujących jego obszarach:

- Zasady IW EQUAL włączone do PO KL,
- Grupy docelowe EQUAL wspierane w PO KL,
- Zwalidowane rezultaty EQUAL wykorzystywane przez projekty w PO KL,
- Kryteria wyboru projektów,
- Projekty ponadnarodowe i innowacyjne.

Wśród zasad włączonych do PO KL i widocznych zarówno na poziomie zarządzania i wdrażania Programu jak i na poziomie operacyjnym (w projektach), należy wskazać przede wszystkim:

- *Partnerstwo* – rozwijane zarówno w systemie instytucjonalnym (np. skład KM/PKM/grup roboczych) jak i bezpośrednio w projektach (np. premia za partnerstwo w realizacji wspólnych projektów przez instytucje pomocy społecznej i instytucje rynku pracy w Priorytecie VII czy określenie wskaźnika w Priorytecie I „realizacja w partnerstwie co najmniej 50% projektów kierowanych do osób wykluczonych społecznie”),
- *Innowacyjność i Ponadnarodowość* – wspierane jako odrębny typ projektów możliwych do realizacji w każdym z Priorytetów PO KL i charakteryzujących się wyjątkowymi cechami i wymaganiami odnośnie sposobu realizacji projektów,
- *Mainstreaming* – widoczny jako upowszechnianie dobrych praktyk i rozwiązań wypracowanych zarówno w ramach EQUAL jak i PO KL oraz włączanie ich do praktyki polityk krajowych (np. Zespół ds. ekonomii społecznej),
- *Empowerment* – polegający na zachęcaniu projektodawców do włączania w proces przygotowania i realizacji projektów ostatecznych odbiorców wsparcia (np. inicjatywy lokalne realizowane w Działaniach 6.3, 7.3 i 9.5 PO KL).

Charakterystyczną cechą wspólną IW EQUAL i PO KL jest również kontynuacja w tym drugim Programie wsparcia dla specyficznych grup docelowych. Dotyczy to m.in.:

- W Poddziałaniu 1.3.1 - wsparcia z zakresu zatrudnienia, edukacji, integracji społecznej i zdrowia dla społeczności romskiej,
- W Poddziałaniu 1.3.2 - promocji równych szans kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego, w tym wykorzystania pozytywnych doświadczeń wdrażania Tematu G (elastycznych i alternatywnych metod organizacji pracy i form zatrudnienia),
- W Poddziałaniu 1.3.4 – realizacji projektów systemowych Centralnego Zarządu Służby Więziennej dla osób pozbawionych wolności,
- W Poddziałaniu 9.1.1 - upowszechniania edukacji przedszkolnej bazującej na doświadczeniach PIW EQUAL w zakresie promocji alternatywnych form opieki przedszkolnej,
- W Działaniu 7.2 – szerokiego wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz sektora ekonomii społecznej, wprost powiązanego z doświadczeniami z IW EQUAL.

Ponadto, mając na uwadze konieczność wykorzystania dorobku IW EQUAL, IZ PO KL corocznie rekomenduje wszystkim IP korzystanie z takich kryteriów wyboru projektów, które premiują rozwijanie i dostosowywanie zwalidowanych rezultatów EQUAL do bieżących potrzeb i sytuacji uczestników projektów. Kryteria te są przyjmowane rokrocznie w ramach Planów działania PO KL – w szczególności w działaniach realizowanych w komponencie regionalnym.

Dodatkową formą kontynuacji wsparcia z okresu 2004–2006 jest również wykorzystywanie w PO KL możliwości realizacji projektów ponadnarodowych i innowacyjnych, dla których wydzielono 5% alokacji finansowej na realizację projektów innowacyjnych i ponadnarodowych. Projekty innowacyjne i ponadnarodowe są realizowane w PO KL na zasadach zbliżonych do projektów PIW EQUAL, m.in. wypracowane przez nie rezultaty są testowane a następnie oceniane na posiedzeniach Krajowych Sieci Tematycznych.

Priorytet II ZPORR

Limit dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego dla Priorytetu II ZPORR na lata 2004-2006, wynosił 1 664 580 809 PLN. Od początku realizacji Programu, w ramach tego Priorytetu, zawartych zostało 4 539 umów o łącznej wartości dofinansowania z EFS - 1 748 040 280 PLN, co stanowiło 105,0% dostępnej alokacji na lata 2004-2006. W Priorytecie 2. dominowały projekty polegające na organizowaniu szkoleń dla beneficjentów ostatecznych zgłaszających chęć podwyższenia kwalifikacji zawodowych oraz projekty stypendialne. Ponadto, liczną grupę stanowiły projekty usług doradczych w zakresie wyboru nowego zawodu. Ze względu na ww. dominujące grupy projektów, do głównych grup beneficjentów projektów realizowanych w ramach Priorytetu 2., należały przede wszystkim instytucje szkoleniowe, szkoły wyższe, oraz jednostki naukowe.

Wśród obszarów wsparcia realizowanych w Priorytecie II ZPORR do PO KL zostały włączone:

- Realizacja programów stypendialnych mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych (stypendia w zmodyfikowanej formie są realizowane w Priorytecie IX PO KL);
- Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacji oraz odchodzących z rolnictwa (Działanie 2.3 i 2.4) – aktualnie wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć aktywność zawodową poza rolnictwem oraz dla osób zagrożonych procesami restrukturyzacji przewidziane jest w Priorytecie VIII PO KL;
- Promocja przedsiębiorczości (Działanie 2.5) – rozszerzone wsparcie w zakresie podejmowania działalności gospodarczej i wsparcia dla funkcjonowania firmy w pierwszym okresie jej funkcjonowania jest dostępne w Działaniu 6.2 PO KL;
- Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy (Działanie 2.6) – tego typu wsparcie jest zaplanowane w Priorytecie VIII PO KL, gdzie poprawie innowacyjności i zwiększeniu konkurencyjności regionu służą inwestycje w kadry naukowe i rozwój RSI.

2. Wpływ SPO RZL, PIW EQUAL oraz Priorytetu II ZPORR na zmiany w politykach publicznych i przyjęte rozwiązania systemowe

- Włączenie alternatywnych form edukacji przedszkolnej do systemu oświaty

Ministerstwo Edukacji Narodowej wykorzystując pozytywne doświadczenia SPO RZL w zakresie pilotażowego upowszechniania edukacji przedszkolnej, zdecydowało się włączyć ten typ działalności oświatowej w główny nurt polityki edukacyjnej państwa w 2006 roku. Umożliwiła to nowelizacja ustawy o systemie oświaty, która wprowadziła inne formy edukacji przedszkolnej jako równoprawną formę edukacji przedszkolnej obok działalności oświatowej realizowanej poprzez przedszkola, oddziały przedszkolne i szkoły podstawowe. Inne formy wychowania przedszkolnego mogą być organizowane dla dzieci w wieku od 3-5 lat, w miejscu możliwie najbliższym miejsca ich zamieszkania. Rodzaje innych form wychowania przedszkolnego, warunki tworzenia i organizowania tych form oraz sposób ich działania określa *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 maja 2009 r.* Obecnie jednym z priorytetów polityki Ministerstwa Edukacji Narodowej jest rozwój i upowszechnianie edukacji przedszkolnej, której głównym celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych. Zapewnienie edukacji przedszkolnej dzieciom z terenów wiejskich jest również jednym z ważniejszych zadań administracji samorządowej. Włączenie alternatywnych/innych form edukacji przedszkolnej, umożliwia realizację tego wyzwania oświatowego w pełniejszym wymiarze, gdyż pozwala na elastyczne dopasowanie sieci placówek realizujących wychowanie przedszkolne do rzeczywistych potrzeb, z uwzględnieniem efektywności ekonomicznej tego typu działań (dla wielu gmin utworzenie „standardowego" przedszkola byłoby niemożliwe ze względu na zbyt wysokie koszty). Tworzenie i funkcjonowanie innych form edukacji przedszkolnej (już jako elementu ustawowej polityki oświatowej) jest również finansowane na szczeblu regionalnym w ramach Działania 9.1 PO Kapitał Ludzki.

- Upowszechnienie partnerskiego sposobu realizacji projektów

Mając na uwadze doświadczenia z realizacji zarówno SPO RZL jak i IW EQUAL, podjęto działania zmierzające do szerszego wykorzystania partnerskiej formuły współpracy przy realizacji projektów współfinansowanych z EFS, w nowym okresie programowania. Formuła ta okazała się w wielu przypadkach bardziej skuteczna i efektywna w stosunku do wybranych grup docelowych (np. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym) – co potwierdziły m.in. wyniki badań ewaluacyjnych realizowanych SPO RZL. Mimo to, w toku realizacji projektów partnerskich, napotkano na szereg trudności związanych m.in. ze sposobem tworzenia i funkcjonowania samych partnerstw. W związku z tym, w 2008 r. podczas nowelizacji *ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (*Dz.U.09.84.712)*, wprowadzono zapisy art. 28a, które regulują funkcjonowanie partnerstw w projektach finansowanych ze środków funduszy strukturalnych. Znowelizowane przepisy, umożliwiły m.in. szersze niż dotychczas wykorzystanie partnerskiej współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego – w szczególności w obszarze rynku pracy i pomocy społecznej.

- Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych

W wyniku doświadczeń w realizacji Priorytetu 1. SPO RZL, w tym w szczególności działań na rzecz osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, podjęto działania mające na celu ułatwienie funkcjonowania instrumentów wsparcia dla tej kategorii osób. Jednym z tych instrumentów była możliwość utworzenia

spółdzielni socjalnej – na podstawie *ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U.06.94.651).* Ustawa ta została znowelizowana w 2009 r. w celu ułatwienia tworzenia i funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Do głównych zmian należy zaliczyć obniżenie do 50 proc. progu liczby osób zagrożonych wykluczeniem, które muszą tworzyć spółdzielnię socjalną oraz możliwość tworzenia i przystępowania do istniejących spółdzielni osób prawnych w tym m.in. jednostek samorządu terytorialnego czy organizacji pozarządowych. Wsparcie dla spółdzielni socjalnych zostało również szeroko zaprojektowane w ramach Priorytetu VII PO KL.

- Budowanie potencjału publicznych służb zatrudnienia

W 2008 r. w ramach Działania 1.1 SPO RZL, zrealizowane zostały dwa projekty Departamentu Informatyki w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, których celem było stworzenie i rozwój programu „Syriusz", jako systemu pozyskiwania, przetwarzania i gromadzenia danych na temat rynku pracy. W 2009 roku w ramach Działania 1.1, schemat a) realizowany był projekt pn. *„System Informacyjny Publicznych Służb Zatrudnienia „Syriusz" – uzupełnienie programu*", którego celem było tworzenie, modyfikowanie oraz wdrożenie oprogramowania opracowanego w ramach projektów z 2008 r. oraz zakup sprzętu dla Publicznych Służb Zatrudnienia. Wsparcie to jest obecnie kontynuowane jako systemowe rozwiązanie z zakresu polityki rynku pracy w ramach Działania 1.1. PO KL, gdzie realizowany jest projekt *1.12 Implementacja i rozwój sytemu informatycznego publicznych służb zatrudnienia*, którego celem jest m.in. pełne wdrożenie oprogramowania aplikacyjnego „Syriusz" we wszystkich powiatowych urzędach pracy,

- Rozpoczęcie prac legislacyjnych nad ustawą o formach opieki nad dziećmi do lat 3

Celem strategicznym projektowanej regulacji jest tworzenie warunków dla rozwoju zróżnicowanych form opieki nad małymi dziećmi i poprawa standardów funkcjonowania placówek opieki dzieci do lat 3 oraz wsparcie rodziców zarówno w procesie wychowywania dzieci jak i łączeniu życia zawodowego z rodzinnym. Proponowane rozwiązania mają na celu umożliwienie rodzicom i opiekunom dzieci podjęcia aktywności zawodowej i wynikają bezpośrednio z doświadczeń EQUAL i SPO RZL w tym zakresie, które wskazały wyraźnie, że warunkiem zwiększenia zaangażowania niektórych grup społecznych w podjęcie aktywności zawodowej jest stworzenie warunków i możliwości dla zapewnienia opieki nad ich małoletnimi dziećmi.

- Powołanie międzyresortowego Zespołu ds. ekonomii społecznej i rozpoczęcie prac nad ustawą o przedsiębiorczości społecznej

Podjęte działania na poziomie krajowym, mają na celu usystematyzowanie problematyki ekonomii społecznej w życiu społeczno–gospodarczym i wynikają wprost z doświadczeń projektów realizowanych w ramach IW EQUAL w latach 2004-2006 m.in. projektu: *„Budujemy nowy Lisków – w poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej*". Powołanie Zespołu ds. ekonomii społecznej jest kolejnym krokiem do wypracowania wspólnej koncepcji przedsiębiorczości społecznej i konsekwencją szerokiej współpracy prowadzonej w ramach tego projektu, jak również ogólnokrajowej debaty zapoczątkowanej dzięki inicjatywom współfinansowanym z EFS w obszarze ekonomii społecznej w IW EQUAL i SPO RZL.

- Rozszerzenie katalogu wydatków możliwych do sfinansowania z Funduszu Pracy

W celu większej elastyczności oraz spójności ze wsparciem finansowanym z EFS (możliwość refundacji wydatków ponoszonych przez publiczne służby zatrudnienia na realizację projektów, wyrównywanie stawek stypendiów stażowych i szkoleniowych), zmodyfikowano zapisy ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Rozwiązanie to przyczyniło się do lepszego dopasowania oferowanych form wsparcia do potrzeb uczestników projektów, zwiększenia spójności polityk publicznych i bardziej efektywnego wdrażania projektów przez publiczne służby zatrudnienia co obrazuje m.in. najwyższy poziom wykorzystania środków przez te jednostki w PO KL.

- Tworzenie tzw. „obserwatoriów rynku pracy"

Obserwatoria rynku pracy są nowym rozwiązaniem umożliwiającym agregowanie i przetwarzanie informacji o regionalnym i lokalnym rynku pracy. Stanowią zaplecze informacyjne i analityczne dla wojewódzkich urzędów pracy, wspomagając programowanie polityki rynku pracy w regionie poprzez dostarczanie kompleksowych badań odnośnie kierunków kształcenia i zatrudnienia, w kontekście potrzeb regionalnych pracodawców. Celem tych instytucji jest przede wszystkim wspomaganie procesów decyzyjnych poprzez monitorowanie zmian społeczno-gospodarczych oraz dostarczanie zdobytych informacji instytucjom zajmującym się kreowaniem polityki zatrudnienia i edukacji. Aktualnie funkcjonuje 5 regionalnych obserwatoriów rynku pracy, których działalność częściowo finansowana jest w ramach projektów systemowych, realizowanych w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. Są to:

- Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji
- Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy
- Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych
- Pomorskie Obserwatorium Rynku Pracy
- Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy

Dodatkowo, w ramach realizacji PO KL, przewiduje się zwiększenie liczby obserwatoriów rynku pracy oraz stworzenie sieci (działających na podobnej zasadzie) obserwatoriów polityki społecznej.

3. Wpływ SPO RZL, PIW EQUAL oraz Priorytetu II ZPORR na realizację celów NPR 2004-2006

Cel strategiczny Narodowego Planu Rozwoju, zakładał rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Realizacja celu strategicznego odbywała się poprzez osiąganie pięciu celów cząstkowych:

1. wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB,
2. zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia,
3. włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej,

4. intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów wysokiej wartości dodanej, rozwój technologii społeczeństwa informacyjnego,
5. wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Wykorzystanie EFS w ramach wszystkich trzech programów operacyjnych przyczyniało się głównie do realizacji celu drugiego - *zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia* i wymagało wdrożenia mechanizmów obniżania kosztów pracy, zmniejszania barier administracyjnych i instytucjonalnych, zwiększania elastyczności i mobilności przestrzennej oraz zawodowej pracowników, zwiększania dostępu do wykształcenia na poziomie wyższym i średnim (w szczególności dla ludności wiejskiej) oraz koncentracji polityki społecznej na najbardziej dynamicznych grupach aktualnych i potencjalnych pracowników.

Realizacja projektów zarówno w ramach Priorytetu 1. jak i 2. SPO RZL, a także w ramach Priorytetu II ZPORR w sposób bezpośredni przyczyniała się do osiągania wskaźników realizacji celu 2 NPR, takich jak: wskaźnik zatrudnienia, poziom bezrobocia czy poziom wykształcenia. W ramach projektów realizowanych w Priorytecie 1. i 2. SPO RZL, wsparciem objęto pomocą ponad 1,6 mln osób (głównie bezrobotnych), w celu podnoszenia ich aktywności zawodowej i zwiększania szans na rynku pracy. Z kolei, w ramach Priorytetu II ZPORR wsparcie otrzymało w sumie 1,2 mln osób - w tym przede wszystkim w zakresie podnoszenia poziomu edukacji i kształcenia ustawicznego, co bezpośrednio przełożyło się na wyższe kwalifikacje zawodowe i zwiększanie szans na rynku pracy.

Projekty wdrażane w PIW EQUAL, uzupełniały działania SPO RZL i ZPORR, zmierzające do osiągnięcia celu 2 NPR, poprzez wyraźne adresowanie tematów do grup, które opuściły rynek pracy bądź są zagrożone wykluczeniem z rynku pracy, a także grup na progu wykluczenia, z powodu nierówności i dyskryminacji. Dodatkowo, w ramach EQUAL, wykorzystano nowatorskie metody działalności w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej grup defaworyzowanych na rynku pracy, do których należały:

- modele umożliwiające ponowny start zawodowy grup wysokiego ryzyka - szczególnie w ramach tematu A i tematu D,
- wykorzystanie gospodarki społecznej do rewitalizacji zacofanych regionów w ramach tematu D,
- nowe wzorce zdolności adaptacyjnych związane z położeniem nacisku na wzrost potencjału w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych wśród pracowników firm,
- modele godzenia życia zawodowego i rodzinnego, również dzięki wypracowaniu mechanizmów utrzymania aktywności zawodowej podczas przerwy na opiekę nad dziećmi lub osobami zależnymi w ramach tematu G,
- rozwój systemu integracji na rzecz osób ubiegających się o status uchodźcy w ramach Tematu I, którego celem było między innymi społeczna integracja uchodźców.

Realizacja wskaźników dla celu 2 NPR w latach 2004-2008 r. przedstawia się następująco:

Tabela nr 14. Zakładane i osiągnięte wskaźniki Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 dla Celu 2 NPR Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia

Cele	Wskaźniki	2001[45]	2004	2005	2006	2007	2008	Zakładane wartości docelowe	Źródło danych
Cel generalny	PKB na mieszkańca (UE 15 = 100)	**40,0** 42,1	44,7 (UE 15=100) 48,9 (UE 25=100)	45,8 (UE 15=100) 49,7 (UE 25=100)	48,0 (UE 15=100) 52,4 (UE 25=100)	48,0 (UE 15=100) 51,8 (UE 25=100) 53,7 (UE 27=100)	49,9 (UE 15=100) 53,1 (UE 25=100) 55,1 (UE 27=100)	42,0-43,0	EUROSTAT
Cel 2: Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia	Wskaźnik zatrudnienia ludności (w wieku 15-64 lata) %	**52,7** 53,5	51,9	53,0	54,5	57,0	59,2	54-55%	GUS BAEL
	Stopa bezrobocia (BAEL) %	**19,9** 18,2	19,0	17,7	13,8	9,6	7,1 10,4	15,0	GUS BAEL
	Poziom wykształcenia (podstawowe/ średnie/ wyższe 25-59 lat) % [46]	13,4/ 72,4/ 14,2	11,0/ 70,2/ 18,8	13,0/ 66,0/ 21,0	12,5/ 65,5/ 22,0	12,1/ 65,1/ 22,8	11,3/ 64,8/ 24,0	nie określono	GUS BAEL

[45] W przypadku, gdy w kolumnie podane są 2 wartości oznacza to, że wartość wskaźnika bazowego, zgodna z zapisami PWW (podana jako pierwsza, zaznaczona wytłuszczoną czcionką), została skorygowana przez GUS (druga wartość).

[46] Wykształcenie podstawowe – wraz z gimnazjum i niepełnym podstawowym oraz bez wykształcenie szkolnego; średnie – wraz z zasadniczym zawodowym; wyższe – wraz z policealnym.

4. Ocena wpływu i wartość dodana interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego

Celem interwencji EFS w latach 2004–2006 w Polsce było przyczynienie się do spójności gospodarczej i społecznej kraju m.in. poprzez poprawę możliwości zatrudnienia i pracy, stymulowanie wysokiego poziomu zatrudnienia oraz tworzenia liczniejszych i lepszych miejsc pracy. Realizowane to było przez wspieranie polityki państw członkowskich zmierzającej do osiągnięcia pełnego zatrudnienia oraz jakości i wydajności pracy, wspieranie integracji społecznej i zmniejszenia dysproporcji w zatrudnieniu. EFS w szczególności wsparł działania zgodne z wytycznymi Europejskiej Strategii Zatrudnienia[47]. Implementacja Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach SPO RZL, PIW EQUAL oraz II Priorytetu ZPORR, przyniosła wiele wymiernych korzyści dla różnych grup społecznych i instytucji, które zostały objęte wsparciem. Wpływ EFS jest widoczny przede wszystkim w następujących obszarach:

Rynek pracy

Przed przystąpieniem Polski do UE w 2004 r., główne narzędzie w polityce zatrudnienia stanowił Fundusz Pracy. Wówczas tylko 15,8% jego wydatków było związanych z APRP, natomiast stopa bezrobocia sięgała 19,7%. Od roku 2005, EFS współfinansuje część wydatków Funduszu Pracy. Dlatego też polityka spójności i EFS w szczególności wyraźnie wiele zmieniły. Wymierny wpływ EFS na APRP był w Polsce dwojaki: po pierwsze zmiana w wymiarze finansowym, a po drugie realny wzrost liczby ludzi objętych działaniem APRP. Mimo, iż środki refundowane przez EFS w ramach SPO RZL w latach 2004-2008 nie stanowiły znaczącej części przychodów Funduszu Pracy (0% w roku 2004, 7,3% w roku 2007), pozwoliło to na zwiększenie zakresu zastosowania APRP (15,8% wydatków Funduszu Pracy w roku 2004, 50.9% w roku 2007). W porównaniu z rokiem 2004, na APRP w ramach Funduszu Pracy w 2005 przeznaczono o 600 mln zł więcej, natomiast w 2007 na APRP wydano prawie 1,3 mld PLN więcej niż w 2004. W dużym stopniu jest to wynikiem płatności dokonywanych przez Komisję Europejską wynikających z wydatków poświadczonych w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich.

[47] Artykuł 2.1 Rozporządzenia (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999.

Wykres nr 108. Wydatki na APRP w latach 2003 - 2008

Dzięki rosnącym wydatkom Funduszu Pracy na APRP wzrastała też liczba osób odnoszących z tego tytułu korzyści – w roku 2006 od 764 tys. do 1 mln osób otrzymało wsparcie poprzez ARPR, a liczba ta wzrosła w 2007 o 9%. Na podstawie bardzo prowizorycznych szacunków udział EFS wahał się w granicach 13-16,9%[48] tej kwoty. Ponadto, EFS zezwolił na rozszerzenie APRP na osoby, które w przeciwnym razie nie mogłyby liczyć na wsparcie z Funduszu Pracy. Dodatkowo, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego zapewnił zastosowanie APRP w przypadku 93 tys. osób opuszczających rolnictwo lub zagrożonych zwolnieniem z pracy[49]. Choć stanowiło to skromny wkład pod względem liczebności, był to ważny instrument uzupełniający politykę rynku pracy na poziomie regionalnym. Należy spodziewać się także wzrostu znaczenia tego aspektu w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013.

Z ponad 700 000 bezrobotnych osób, którym zaproponowano pomoc, 42% znalazło pracę a dalsze 16% założyło własną firmę. Skuteczność na poziomie 58% przełożyła się na 406 000 osób, które powróciły na rynek pracy. Według szczegółowych badań, wpływ netto wahał się jednak w granicach 11-16 punktów procentowych[50], dlatego udział netto EFS w ogólnej liczbie osób zatrudnionych (15,5 mln[51]) oscylował pomiędzy 0,5 a 0,72%. Na jedną osobę bezrobotną przypadło zatem średnio 880 euro[52]. Jednak analiza kosztów i zysków powinna uwzględniać także inne czynniki, takie jak np. podatki płacone przez tych, którzy osiągnęli sukces i utworzone miejsca pracy (ponad 112 000 miejsc pracy utworzonych tylko przez początkowych przedsiębiorców).

Wsparcie EFS było zapewniane nie tylko osobom fizycznym lecz również instytucjom, celem multiplikacji jego efektów i kreowania nowej jakości w zarządzaniu

[48] Według następującego równania: liczba beneficjentów APRP w roku 2006 podzielona przez średnią, roczną liczbę beneficjentów SPO RZL w ramach APRP pomnożony przez 100.
[49] Dane dotyczą ZPORR. Sprawozdanie monitorujące z dnia 30.06.2009.
[50] Dane dotyczą wyłącznie zarejestrowanych bezrobotnych.
[51] Stan z końca roku 2007 według BAEL.
[52] Aby osiągnąć sukces należy wydać 1,5 tys. euro, zysk netto natomiast wyniósłby od 5,5 do 8 tys. euro.

zmianami, prowadzeniu polityk czy realizacji zadań publicznych. ZPORR zainspirował stworzenie nowych inicjatyw np. „obserwatoriów" rynku pracy i edukacji, zaś SPO RZL szeroko wspierał ich kadry - ponad 25 tys. pracowników publicznych służb zatrudnienia wzięło udział w projektach. Poprawie uległy jakość i wydajność pracy i usług, lepsze ich dostosowanie do potrzeb klienta, większa skuteczność podejmowanych działań. Z drugiej jednak strony ewaluacja wsparcia instytucjonalnego wykazała istniejące jeszcze wyzwania w przedmiotowym zakresie, którymi Polska zajmie się w nadchodzących latach. Jednym z takich wyzwań był niedostateczny poziom współpracy między instytucjami np. rynku pracy i pomocy społecznej czy edukacji. Po zidentyfikowaniu tych problemów rozpoczęto pracę nad ich rozwiązywaniem w ramach PO Kapitał Ludzki.

EFS wprowadził również znaczące zmiany w zakresie funkcjonowania administracji publicznej. Ostatecznymi beneficjentami projektów w ramach Działania 2.4 SPO RZL byli członkowie korpusu służby cywilnej oraz członkowie państwowego zasobu kadrowego, wśród których objęto wsparciem 13,9 tys. osób – w tym 13,5 tys. podniosło swoje kwalifikacje zawodowe potwierdzone odpowiednim certyfikatem. Wyniki „Badania beneficjentów ostatecznych SPO RZL" wskazały również, że ponad 90% uczestników oceniło wsparcie w ramach projektu dobrze lub bardzo dobrze, a ponad 40% pracowników administracji publicznej przed otrzymaniem wsparcia nie uczestniczyło w żadnych szkoleniach organizowanych na zasadach komercyjnych. Zmiany zapoczątkowane w instytucjach publicznych są długofalowe i z reguły wymagają więcej czasu, niemniej jednak wstępna ocena procesu wdrażania EFS w okresie 2007–2013 wskazuje, że instytucje prowadzą działania we właściwym kierunku i wsparcie otrzymane w okresie 2004–2006 zostanie zwielokrotnione.

Wartość dodana w obszarze rynku pracy, polegała przede wszystkim na możliwości realizacji inicjatyw dotychczas niespotykanych w polskiej polityce zatrudnienia, zarówno z uwagi na skalę wykorzystywanych aktywnych form polityki rynku pracy jak i nowatorskie podejście do realizacji działań metodą projektową. Szerokie wsparcie dla instytucji rynku pracy w Działaniu 1.1 i pomocy społecznej w Działaniu 1.5, z jednej strony przyczyniło się znacząco do zmiany sposobu funkcjonowania służb zatrudnienia, o wiele większego wykorzystania zróżnicowanych form pomocy osobom bezrobotnym czy poprawie funkcjonowania modelu instytucji powołanych do wspierania osób bezrobotnych, z drugiej zaś, bezpośrednia pomoc udzielna w Działaniach, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 czy 1.6, w szerokim zakresie przyczyniła się do wzrostu możliwości i kompetencji indywidualnych osób, szczególnie tych znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Tego typu wsparcie nie było wcześniej dostępne i w związku z tym stanowi zdecydowaną dodatkową wartość interwencji EFS na rynku pracy.

Integracja społeczna

W obszarze polityki społecznej, rozumianej przede wszystkim jako wsparcie grup społecznych i osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, realizacja Działań 1.4, 1.5 czy 1.6 wydatnie przyczyniła się do efektów w postaci wyższych kwalifikacji, motywacji, zmiany postaw społecznych na skalę dotychczas niespotykaną w stosunku do takich grup jak osoby niepełnosprawne, beneficjenci pomocy społecznej czy kobiety powracające na rynek pracy po przerwie w aktywności zawodowej. Grupy społeczne, wobec których dotychczasowa polityka państwowa okazała się nieskuteczna lub wytworzyła syndrom wyuczonej bezradności, uzależnienia od świadczeń socjalnych i dezaktywacji zawodowej, objęte wsparciem z EFS odzyskiwały chęć i motywację do samorozwoju i podejmowania działań

zmierzających do ekonomicznej samodzielności, co jest niewątpliwie sukcesem udzielonego wsparcia.

Jako środek walki z wykluczeniem społecznym, EFS zapewnił też osobom młodym, narażonym na wykluczenie społeczne ochronę przez statusem „osoby poszkodowanej", który odziedziczyli lub nabyli w swoim środowisku. Oferowano stypendia mające na celu zwiększenie dostępu do edukacji i niektórzy studenci potwierdzili, że gdyby nie stypendium EFS - nie byliby w stanie opłacić studiów! Stypendium ułatwiło dalszą edukację dla co najmniej 22% respondentów. Pomimo faktu, iż wsparcie finansowe dla uczniów i studentów z niskimi dochodami rzeczywiście jest potrzebne (72% stypendystów narzekało na swoją sytuację finansową), program stypendialny EFS nie został uznany przez zewnętrznych ewaluatorów za skuteczny w zakresie jego wdrażania. Dlatego też, charakter i warunki planu stypendialnego na lata 2007-2013 zostały w dużym stopniu zmienione, przede wszystkim w ten sposób, że ograniczono liczbę stypendiów ale podniesiono ich kwotę i uwzględniono w kryteriach zarówno poziom dochodów jak i osiąganie przez uczniów wyniki w nauce.

Schemat wartości dodanej, uzyskanej dzięki EFS, można zaobserwować także w dziedzinie integracji społecznej. Nie można zaprzeczyć, że od roku 2004, EFS stał się nowym i istotnym źródłem finansowania różnych instytucji pomocy i integracji społecznej (głównie NGO's), zapewniając wsparcie dla ponad 571 tys. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – przede wszystkim w postaci programów stypendialnych[53]. Wyraźnie widać również, że EFS uaktywnił wiele instytucji pomocy społecznej. Zapewnił nie tylko dodatkowe źródło finansowania ale również zainicjował zmianę w jakości świadczonych usług. Warto również w tym kontekście zwrócić uwagę, na dodatkowy efekt realizacji działania 1.5 SPO RZL, jakim była znacząca inwestycja w kadry ośrodków pomocy społecznej, przyczyniająca się do zmiany postaw i metod pracy samych pracowników socjalnych, działających na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zdolności adaptacyjne pracowników

W SPO RZL, ponad 512 tys. osób zatrudnionych otrzymało możliwość korzystania z usług szkoleniowych. Większość pracowników, którzy otrzymali wsparcie, zatrudnionych było w małych i średnich przedsiębiorstwach. Łącznie ponad 200 tys. przedsiębiorstw otrzymało wsparcie, z czego ponad połowę stanowiły przedsiębiorstwa z sektora MŚP. W ramach nowo powstających firm, utworzono ponad 112 tys. miejsc pracy. Równocześnie badanie przeprowadzone w ramach ZPORR wskazuje, że ponad 800 nowych miejsc pracy utworzono dzięki wsparciu EFS na rzecz promocji przedsiębiorczości. Odsetek przedsiębiorstw potrafiących przeżyć na rynku wyniósł 68%, co wskazuje, że był nieco lepszy w porównaniu z przedsiębiorstwami tworzonymi w ramach środków krajowych (odsetek przedsiębiorstw potrafiących przeżyć na rynku na poziomie 65,7%). Ponadto, prawie żadne z przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na rozruch, nie prowadziłoby działalności bez pomocy z EFS (93%). Potwierdzają to zmiany, jakie dokonują się dzięki EFS w życiu jednostek w związku z ich planami zawodowymi, a które będą kontynuowane w ramach PO KL.

[53] Dane dotyczą beneficjentów ZPORR i SPO RZL w zakresie polityki integracji społecznej. Sprawozdania monitorujące z dnia 30.06.2009.

Poprzez specjalne działania, EFS zajął się również potrzebami pracowników „wrażliwych" sektorów polskiej gospodarki, takich jak: rolnictwo i sektory w trakcie restrukturyzacji. Wspieranie przeszkolenia zawodowego tych pracowników stanowiło duże wyzwanie. Mimo tego, 23% pracowników sektora rolnictwa, przeniosło stanowisko pracy 6 miesięcy po ukończonym uczestnictwie w projekcie EFS, wliczając 12% tych, którzy przenieśli się poza sektor rolnictwa. Jeśli chodzi o pracowników sektorów restrukturyzowanych, to 18% beneficjentów przeniosło stanowisko pracy 6 miesięcy po ukończonym uczestnictwie w projekcie EFS. W pewnym sensie, wyniki te są skromne ale stanowią dobrą prognozę na przyszłość.

Europejski Fundusz Społeczny, bez wątpienia pobudził też, w latach 2004-2006, rynek szkoleń na ogólnopolską, niespotykaną dotąd skalę. Wartością dodaną w obszarze adaptacyjności (jak pokazuje badanie beneficjentów ostatecznych), była przede wszystkim silną zachętą dla firm, by kierować swoich pracowników na szkolenia. Było to wyjątkowo widoczne w przypadku mikroprzedsiębiorstw – 41% takich firm nigdy wcześniej nie korzystało z żadnej innej formy szkolenia. Gdyby nie środki z EFS, do 59% wspieranych mikroprzedsiębiorstw nie miałoby żadnej innej możliwości zapewnienia swoim pracownikom szkoleń. Oznacza to, że nawet do 45,6 tys. tych firm byłoby pozbawionych jakiejkolwiek formy szkoleń. Jeśli dodać to tych liczb wyniki małych przedsiębiorstw (57%), liczba ta prawdopodobnie podwoiłaby się. Przed szkoleniami w ramach EFS ponad 50% uczestników nie brało udziału w żadnych innych formach szkoleń, a 56% uczestników faktycznie potrzebowało podniesienia swoich kwalifikacji. Ogólna ocena szkolenia przez pracowników była dobra lub bardzo dobra (90%), a 73% respondentów zdobyło umiejętności, które są pomocne w codziennej pracy oraz często wykorzystywane. Ważniejsza nawet w tym kontekście była ocena szkoleń EFS, dokonywana przez samych pracodawców. Zdaniem 93% pracodawców, szkolenia okazały się bardzo użyteczne dla ich firm, a 28% firm objętych wsparciem odnotowało poprawę działalności. Pracodawcy ocenili szkolenia jako szczególnie dopasowane do potrzeb ich przedsiębiorstw (92% takich opinii). Około 88% pracodawców zauważyło, że ich pracownicy wykorzystują wiedzę zdobytą podczas szkolenia.

Niestety, rynek szkoleń uwidocznił także słabe punkty polskiej gospodarki opartej na wiedzy – m.in. różnice między i wewnątrzregionalne. Ponad 1/3 projektów została przygotowana w regionie mazowieckim (przede wszystkim w Warszawie), a na końcu listy znalazły się regiony takie jak: lubuskie i opolskie. Faktyczny podział szkoleń jest różny, ponieważ mimo że niektóre projekty obejmowały swoim zasięgiem cały kraj, ciągle istnieją silne różnice geograficzne. Największy odsetek uczestników szkoleń pochodził z Mazowsza (18%) i Śląska (13,6%), co wskazuje na skupienie szkolonych osób w kilku regionach. Z drugiej strony, tylko około 2% wszystkich uczestników szkoleń pochodziło z województw lubuskiego, podlaskiego i opolskiego. Wyniki te, ukazują słabe punkty regionalnych możliwości przystosowawczych oraz odzwierciedlają charakterystykę strukturalną regionów. Stąd zintensyfikowanie usług szkoleniowych powinno dokonać się również w regionach opóźnionych pod tym względem i może się to stać dzięki PO KL w latach 2007-2013.

Edukacja i szkolenia

Znaczna ilość środków finansowych z EFS została w Polsce wydatkowana na unowocześnienie edukacji oraz systemu szkoleń, poprzez poprawę dostępu do

edukacji, poprawę jej jakości oraz dostosowanie do rzeczywistych potrzeb rynku pracy.

Szczególną pomoc, w ramach realizacji SPO RZL, uzyskały instytucje systemu oświaty i edukacji, m.in. poprzez wyposażenie w sprzęt komputerowy ponad 250 tys. nowych stanowisk komputerowych prawie 20 tys. szkół. Wsparcie znacząco przyczyniło się do podniesienia stopy komputeryzacji polskich placówek oświatowych i upowszechnienia nowych form kształcenia i zdobywania wiedzy wielu uczniom.

Wdrażanie EFS przyczyniło się znacznie do popularyzacji idei edukacji przedszkolnej - w ramach działań SPO RZL, powstały 802 nowe ośrodki przedszkolne. Projekty związane z edukacją przedszkolną okazały się wyjątkowo użyteczne i efektywne dzięki ich kompleksowości. Zapewniły one na obszarach wiejskich zaplecze edukacyjne wraz z odpowiednim wyposażeniem oraz wykwalifikowaną kadrą.
Znaczące wsparcie uzyskały też poradnie psychologiczno-pedagogiczne. 565 z nich otrzymało sprzęt ułatwiający diagnostykę i wyrównywanie szans dzieci o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Również programy rozwojowe dla szkół były przeznaczone dla obszarów wiejskich i miały na celu zrównanie możliwości edukacyjnych, co pomagało uczniom w wyborze dalszej drogi edukacyjnej lub zawodowej oraz promowało aktywne podejście do przemian społecznych. Ponad 70% uczniów poszerzało swoje zainteresowania, a połowa poprawiła swoje wyniki w nauce.

Ponadto, w ramach ZPORR, prawie 700 tys. uczniów objęto projektami stypendialnymi, co znacząco przyczyniło się do ułatwienia w zdobywaniu wiedzy i rozwijaniu nowych umiejętności wśród dzieci i młodzieży.

Najdroższe i najbardziej wartościowe projekty, nakierowane były na wyposażenie szkół i innych instytucji oświatowych w komputery i inny sprzęt informatyczny. Pomimo nieprawidłowości w przypadku kilku projektów, ogólny wpływ tego ogromnego programu na rzecz wyposażenia jest bardzo pozytywny. Program wpłynął na poprawę dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych, zwłaszcza na obszarach wiejskich, gdzie sytuacja była najgorsza. Komputery oraz specjalistyczny sprzęt informatyczny były i są aktualnie wykorzystywane przez instytucje administracji oświatowej i liczne placówki, co przyczynia się bezpośrednio do lepszej jakości oferowanych usług edukacyjnych.

Wśród doposażonych w ramach SPO RZL instytucji edukacyjnych, znalazły się Centra Kształcenia Ustawicznego i Centra Kształcenia Praktycznego, które otrzymały możliwość wyposażenia swoich baz dydaktycznych w stanowiska do przeprowadzania egzaminów zawodowych. Sprzęt wówczas zakupiony jest obecnie wykorzystywany zarówno w ramach projektów realizowanych w ramach PO KL jak i poza nimi. W ramach Priorytetu IX PO KL, realizowane są programy formalnego potwierdzania kwalifikacji ogólnych i zawodowych zdobytych w sposób pozaformalny i nieformalny, które realizowane są m.in. przez CKU i CKP. W celu pełnego wykorzystania zakupionego sprzętu oraz dla zapewnienia komplementarności międzyprogramowej, Instytucje Pośredniczące PO KL od 2009 r. stosują kryteria wyboru, premiujące projekty, które zakładają wykorzystanie zakupionego w ramach SPO RZL sprzętu techno-dydaktycznego. Kryteria te, stosowane są w większości ogłaszanych konkursów przez IP/IPII. Jednocześnie należy podkreślić fakt, że jednym z celów PO KL jest wzrost uczestnictwa osób dorosłych w formalnym

kształceniu ustawicznym, którego realizacja dokonuje się m.in. poprzez realizację projektów dotyczących wsparcia dla Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego w zakresie kształcenia formalnego ukierunkowane na: monitorowanie potrzeb oraz rozszerzanie lub dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy; podwyższanie jakości oferty edukacyjnej; rozwój innowacyjnych form kształcenia ustawicznego, w tym również w formie e-learningu. Informacje na temat CKU/CKP oraz prowadzonej przez nie działalności edukacyjnej są rozpowszechniane m.in. w ramach realizowanych w PO KL kampanii informacyjnych dotyczących formalnego kształcenia ustawicznego (w szczególności odnoszących się do kontekstu potrzeb regionalnych i lokalnych rynków pracy).

Wykres nr 110. Ocena przydatności sprzętu ICT zakupionego ze środków EFS

Źródło: Badanie instytucji, Warszawa, 2008

Na jakość usług edukacyjnych, ma wpływ nie tylko nowy sprzęt ale również szkolenie kadry pedagogicznej, które obejmuje np. technologie informacyjne i komunikacyjne lub znajomość języków obcych. Szkolenia te oraz studia podyplomowe maja bezpośredni i pozytywny wpływ na jakość edukacji; zostały one ocenione jako adekwatne i użyteczne w codziennej pracy nauczycieli. Ponadto, okazały się efektywne pod kątem wiedzy zdobytej przez uczestników szkoleń (dla prawie 100% respondentów) oraz podnoszenia umiejętności i efektywności procesu nauczania (około 90%). Z tego powodu, szkolenia nauczycieli są kontynuowane w sposób ciągły w ramach PO Kapitał Ludzki w latach 2007-2013.

Wykres nr 111. Ocena przydatności szkoleń kadry pedagogicznej, finansowanych ze środków EFS

Źródło: Badanie nauczycieli, Warszawa, 2008

Ponad 90% kadry potwierdziło poprawę jakości w procesie nauczania spowodowaną odbytymi szkoleniami oraz nowym wyposażeniem do przeprowadzania egzaminów. Jakość i efektywność ogólnego procesu egzaminowania również uległa poprawie, zdaniem ponad 80% respondentów.

Wsparcie EFS skierowane było również do osób zatrudnionych poprawiających swoje szanse na osiągnięcie korzyści z przemian, które przekształcają społeczeństwo. Ponad 256 tys. osób uczestniczyło w szkoleniach[54]. Fundusz zapewnił tym osobom nowe umiejętności wymagane przez gospodarkę, która przechodzi gwałtowne przemiany pod wpływem globalizacji. EFS przyczynił się niewątpliwie do zmian proporcji osób dorosłych biorących udział w szkoleniach. Również liczba osób, które planowały kontynuować szkolenia jest bardzo wysoka (około 80%).

Abstrahując od danych ilościowych, należy uwzględnić także korzyści pośrednie, które trudno zweryfikować na podstawie liczby beneficjentów, ilości zakupionego sprzętu czy wysokości wydatkowanych środków. Przede wszystkim dzięki interwencji funduszy strukturalnych upowszechniono różne formy kształcenia ustawicznego, rozwoju zawodowego i osobowego, co bez wątpienia korzystnie wpłynęło na kariery zawodowe osób uczestniczących w projektach. W tym kontekście, wartość dodana w obszarze edukacji i szkoleń, polegała przede wszystkim na umożliwieniu tworzenia alternatywnych form edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, na których z racji braku infrastruktury i niskiej gęstości zaludnienia nie funkcjonowały ośrodki przedszkolne. Alternatywne formy edukacji przedszkolnej, polegały na realizacji niepełnej podstawy programowej wychowania przedszkolnego (z reguły oznaczały funkcjonowanie ośrodków w kilku lub kilkunasto godzinnym wymiarze w tygodniu), lecz jednocześnie przyczyniały się do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci w wieku od 3 do 5 lat (które bez wsparcia EFS nie miałyby możliwości uczęszczać do „standardowego" przedszkola) i do zwiększania świadomości wszystkich interesariuszy (rodziców, środowisk oświatowych, władz samorządowych, organizacji pozarządowych) w zakresie korzyści jakie płyną z wczesnej edukacji przedszkolnej. Należy podkreślić, iż alternatywne formy edukacji przedszkolnej nie miały na celu

[54] ZPORR

zagwarantowania opieki nad dziećmi w celu umożliwienia rodzicom pracy zawodowej, ale ich działalność miała wymiar stricte edukacyjny, przyczyniający się do diagnozowania i przeciwdziałania występowaniu barier edukacyjnych, na które napotykają dzieci przed rozpoczęciem edukacji szkolnej. Na podstawie badań ewaluacyjnych w zakresie działań edukacyjnych, prowadzonych w ramach Działań 2.1 i 2.2 SPO RZL, przeprowadzonych w 2008 roku, wykazano że działania w zakresie upowszechniania alternatywnych form edukacji przedszkolnej (obok programów rozwojowych szkół) miały najwyższą wartość dodaną spośród działań edukacyjnych realizowanych w SPO RZL.

Wyniki prowadzonego w ramach SPO RZL badania ewaluacyjnego, pn. *„Ewaluacja działań na rzecz kształcenia i szkolenia w ramach EFS"* pozwoliły sformułować szereg *w*niosków dla polityki edukacyjnej oraz wsparcia w obszarze edukacji udzielanego w ramach PO KL. Rekomendacje z badania wskazały na obszary i kierunki wsparcia, które zostały uwzględnione w działaniach realizowanych przez MEN w ramach Priorytetu III PO KL, a także działaniach finansowanych wyłącznie ze środków krajowych. Wnioski, wynikające z realizacji Działania 2.1 i 2.2 SPO RZL, poparte wynikami badania, pn. *„Ewaluacja działań na rzecz kształcenia i szkolenia w ramach EFS",* przekładają się również na działania podejmowane w ramach Priorytetu IX PO KL. Obecnie, interwencja ze środków publicznych (w tym głównie z EFS) w obszarze edukacji skupia się w szczególności na:

- Dalszym upowszechnianiu edukacji przedszkolnej, które MEN uznał jako jeden z priorytetów polityki edukacyjnej; w ramach Działania 3.4.2 PO KL, realizowany jest projekt *Ogólnopolskie kampanie upowszechniające model uczenia się przez całe życie* z modułem dotyczącym edukacji przedszkolnej.
- Rozwoju kształcenia na odległość – zidentyfikowane w badaniu bariery w tym obszarze (regulacje prawne, kadra, zaplecze techniczne, programy i kierunki kształcenia, centralny ośrodek koordynacyjny) i zalecenie w rekomendacjach aktywnej polityki państwa, skutkują realizacją projektów systemowych w Priorytecie III PO KL (*Model systemu wdrażania i upowszechnienia kształcenia na odległość w uczeniu się przez całe życie* oraz *Narodowy System Edukacji Wirtualnej Scholaris,* a także *Rozwój nauczania on-line skierowanego do dzieci i młodzieży polskiej przebywającej za granicą*).
- Kontynuacji wsparcia dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych – dostrzeżone w badaniu ograniczenia i potrzeby (m.in. wsparcie dla osób prowadzących terapię, doradztwo zawodowe dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych) znajdują rozwiązanie w projektach systemowych realizowanych w ramach PO KL przez MEN, dotyczących doskonalenia i wdrożenia podstawy programowej oraz w projekcie, pn. „*Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnym",* a także projektach realizowanych w Priorytecie III PO KL w trybie konkursowym, pn. „*Opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnych programów, dotyczących m.in. kształcenia w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych oraz przedsiębiorczości dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi".*
- Kształcenia i doskonalenia nauczycieli – wnioski, wynikające z badania w tym obszarze (umiejętności wykorzystania ICT, wyczerpanie formuły awansu zawodowego stymulującego proces dokształcania i doskonalenia, mechanizm awansu zawodowego nie powiązany z systemem doradztwa metodycznego i

rzeczywistymi potrzebami szkoły, niedostatki w przygotowaniu do nauczania w społeczeństwie opartym na wiedzy) są wykorzystywane w działaniach MEN, realizowanych w ramach Priorytetu III PO KL, jak również statutowych działaniach Ministerstwa, m.in. poprzez :

- realizację projektów systemowych MEN w ramach Priorytetu III PO KL: *„Wzmocnienie systemu wspierania rozwoju szkół, ze szczególnym uwzględnieniem doskonalenia nauczycieli i doradztwa metodycznego”*;
- realizację projektów konkursowych w ramach Priorytetu III PO KL: *„Przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących się do wykonywania zawodu nauczyciela”, „Uruchomienie nowego typu studiów podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych”, „Uruchomienie nowego typu dziennych studiów zawodowych przygotowujących nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz nauczania początkowego”, „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie programów doskonalenia zawodowego w przedsiębiorstwach dla nauczycieli kształcenia zawodowego”*;
- prace prowadzone w MEN, dotyczące statusu zawodowego nauczyciela, w tym m.in. motywacyjnego charakteru awansu zawodowego, w obliczu zmian w systemie oświaty i nowych zadań szkoły.

- Tworzenie systemu doradztwa zawodowego – wnioski, wynikające z badania w tym obszarze (m.in. niejasno określona pozycja nauczyciela - doradcy zawodowego, brak sprzężenia między środowiskiem pracodawców i organów prowadzących) zostaną wykorzystane w pracach w ramach projektu systemowego, pn. *„Opracowanie modelu doradztwa zawodowego oraz internetowego systemu poradnictwa edukacyjno-zawodowego”.* Ponadto, wsparcie tego obszaru systemu oświaty jest realizowane poprzez projekty konkursowe w ramach Priorytetu III PO KL, pn. *„Opracowanie narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań uczniów”.*
- Wspomaganie zarządzania oświatą na poziomie lokalnym – badanie pokazało zróżnicowany stopień zdolności absorpcyjnych JST w pozyskiwaniu środków na rzecz oświaty, utrwalający lub pogłębiający istniejące nierówności w dostępie do usług edukacyjnych i wiążące się z tym zjawiskiem słabości gospodarowania zasobami własnymi oraz tworzenia lokalnych partnerstw na rzecz edukacji. Wnioski te stały się jednym z powodów podjęcia działań w ramach projektu systemowego MEN, pn. *„Doskonalenie strategii zarządzania oświatą na poziomie regionalnym i lokalnym”*.

5. Wnioski

Podsumowując interwencję Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce w latach 2004–2006, warto zwrócić uwagę przede wszystkim na jej kluczowe znaczenie w tworzeniu i udostępnianiu nowych możliwości – dotychczas nie występujących na taką skalę w zakresie rozwoju zasobów ludzkich. Wydatkowanie całej dostępnej alokacji finansowej (w niektórych Priorytetach nawet z nadkontraktacją) i uzyskanie dzięki temu znaczących rezultatów udzielonego wsparcia, częstokroć przekraczających wielokrotnie ich planowane wartości jest dowodem ogromnego zainteresowania i chęci uczestnictwa w inicjatywach współfinansowanych z EFS.

Jednocześnie, programy i projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego nie tylko spowodowały zmiany indywidualne wśród uczestników projektów ale także zapoczątkowały debatę narodową na nowe, istotne tematy takie jak: edukacja przedszkolna, poziom zatrudnienia kobiet, trudności napotykane przez osoby po 50. roku życia, integracja osób niepełnosprawnych, polityka migracyjna. Zaowocowały one też wprowadzaniem licznych rozwiązań i programów, mających na celu podejmowanie trudnych wyzwań z zakresu szeroko pojętej polityki społecznej (np. Program *„Solidarność pokoleń",* rozwój ekonomii społecznej, programy rozwojowe szkół czy kształcenie ustawiczne).

EFS zwiększył zakres i zainicjował nowe trendy w ramach polityki społecznej i rynku pracy, a także przeprowadził znaczącą zmianę jakościową, tak w funkcjonowaniu struktur państwa, jak i w życiu zawodowym pojedynczych ludzi. Oprócz widocznych rezultatów w postaci zwiększonej liczby miejsc pracy, wyższych kwalifikacji zawodowych czy liczby osób kończących szkolenia, uzyskano szereg rezultatów „miękkich". Dzięki EFS, zatrudnienie i jego możliwości zostały znacząco zwiększone, a prawie 80% uczestników aktywizacji różnego rodzaju oświadczyło, że nabrali pewności siebie i łatwiej im będzie poszukiwać zatrudnienia. Ocena wsparcia udzielonego uczestnikom projektów była pozytywna w 75% a prawie wszyscy jednomyślnie poleciliby ją innym osobom (91%).

Jednocześnie, okazało się, że wdrażanie EFS na poziomie regionalnym i lokalnym było najbardziej efektywne. Projekty realizowane w regionach, skutecznie odpowiadały na potrzeby lokalnego rynku pracy. Wynikało to z faktu, iż administracja regionalna potrafiła dostosować działania do sytuacji społeczno-ekonomicznej regionu, uwarunkowań rynku pracy oraz potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. Ułatwiło to również dostęp do środków potencjalnym projektodawcom i pozwoliło lepiej dostosować oferowane wsparcie do rzeczywistych potrzeb i społeczności lokalnych.

Analiza oparta na interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2004-2006, dostarcza dowodów na ogólny wzrost zatrudnienia i poprawę szans na jego utrzymanie, umacnianie się spójności ekonomicznej i społecznej regionów i redukcję rozbieżności między poziomem rozwoju poszczególnych obszarów – w tym w szczególności między miastem a obszarami wiejskimi. Bazując na efektach realizacji programów współfinansowanych z EFS, należy podkreślić ich kluczowy wpływ na rozwój społeczno–gospodarczy w Polsce, przejawiający się zarówno w poprawie wskaźników makroekonomicznych (np. poziom zatrudnienia, większy dostęp do kształcenia i szkoleń) jak i poprawie jakości życia społecznego, lepszym funkcjonowaniu administracji publicznej, czy lepiej funkcjonujących mechanizmach partycypacji społecznej, będących fundamentem rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie, ułatwianie dostosowania się do zmian następujących

w gospodarce, poprawa jakości i produktywności pracy a także wkład w rozwój wysokiej jakości edukacji i kształcenia w każdym okresie życia powodują, że inwestycje w kapitał ludzki przyczyniają się do rozwoju kapitału społecznego i poprawienia jakości życia wszystkich mieszkańców – nie tylko tych którzy skorzystali bezpośrednio ze wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

XI. INFORMACJA NA TEMAT DUŻYCH PROJEKTÓW

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich nie były realizowane duże projekty.

XII. OŚWIADCZENIE INSTYTUCJI ZARZĄDZAJĄCEJ

Imię i nazwisko osoby wypełniającej sprawozdanie	Michał Sułkowski, Wydział Ewaluacji, Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Agata Pietrzyk, Wydział Ewaluacji, Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Adres	ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
Numer telefonu kontaktowego	022 330 30 04
Adres poczty elektronicznej	michal.sulkowski@mrr.gov.pl, agata.pietrzyk@mrr.gov.pl

Oświadczam, iż informacje zawarte w niniejszym sprawozdaniu są zgodne z prawdą.

Data:

Pieczęć i podpis:

WYPEŁNIA INSTYTUCJA OTRZMUJĄCA SPRAWOZDANIE

Data wpłynięcia sprawozdania:	
Numer referencyjny sprawozdania:	

Sprawozdanie sprawdzone przez:

Imię i nazwisko:

Podpis:

Data:

XIII. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

- Załącznik 1. Realizacja projektów w ramach Priorytetów / Działań w okresie objętym sprawozdaniem
- Załącznik 2. Realizacja projektów wg województw w okresie objętym sprawozdaniem
- Załącznik 3. Wskaźniki realizacji Programu
- Załącznik 4. Zestawienie faktycznie poniesionych i certyfikowanych do Komisji Europejskiej wydatków kwalifikowalnych w ramach SPO RZL w 2007 r.
- Załącznik 5. Zestawienie zakontraktowanych środków z Europejskiego Funduszu Społecznego i wydatkowanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (w EUR)
- Załącznik 6. Zestawienie całkowitych kosztów kwalifikowalnych (zobowiązania) dla lat 2004-2006 i certyfikowanych w 2009 i 2010 roku w ramach SPO RZL do KE (w EUR)
- Załącznik 7. Wartość wydatków certyfikowanych przez Instytucję Płatniczą w ramach Działania 1.2 i 1.3 SPO RZL w podziale na regiony (w EUR)
- Załącznik 8. Płatności przekazane przez Komisję Europejską w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (w EUR)
- Załącznik 9. Zestawienie projektów finansowanych z odsetek narosłych na rachunku programowy SPO RZL
- Załącznik 10. Uchwały przyjęte przez Komitet Monitorujący w latach 2004 - 2010
- Załącznik 11. Lista organizacji reprezentowanych w Komitecie Monitorującym
- Załącznik 12. Ostateczny podział autokorekty wg projektów w ramach Działania 2.1 oraz 2.2 SPO RZL
- Załącznik 13. Summary table of unfinished and non operational projects, suspended projects due to judicial or administrative proceedings
- Załącznik 14. Spis wykresów, tabeli i map
- Załącznik 15. Summary of European Social Fund contribution in Poland in 2004-2006
- Załącznik 16. Uchwała nr 34 KM SPO RZL z dnia 27 kwietnia 2010 r.